

~~1803~~

AMERIKÁRÓL

A PHILADELPHIAI
NEMZETKÖZI KERESK.
KONGRESSZUS ÉS KI-
ÁLLÍTÁS ALKALMÁBÓL

◊ ◊ ◊ ◊ ◊ IRTA ◊ ◊ ◊ ◊ ◊

SZÁVAY GYULA

◊ ◊ ◊ ◊ ◊ AGYÓRI ◊ ◊ ◊ ◊ ◊

KERESK. ÉS IPARKAMARA TITKÁRA

==== GYÓR, 1900. ====

«PANNONIA»-KÖNYVNYOMDA

8054

~~4503~~

AMERIKÁRÓL

A PHILADELPHIAI
NEMZETKÖZI KERESK.
KONGRESSZUS ÉS KI-
ÁLLITÁS ALKALMÁBÓL

◦ ◦ ◦ ◦ ◦ IRTA ◦ ◦ ◦ ◦ ◦

SZÁVAY GYULA

◦ ◦ ◦ ◦ ◦ A GYÓRI ◦ ◦ ◦ ◦ ◦

KERESK. ÉS IPARKAMARA TITKÁRA

==== GYÓR, 1900. ====

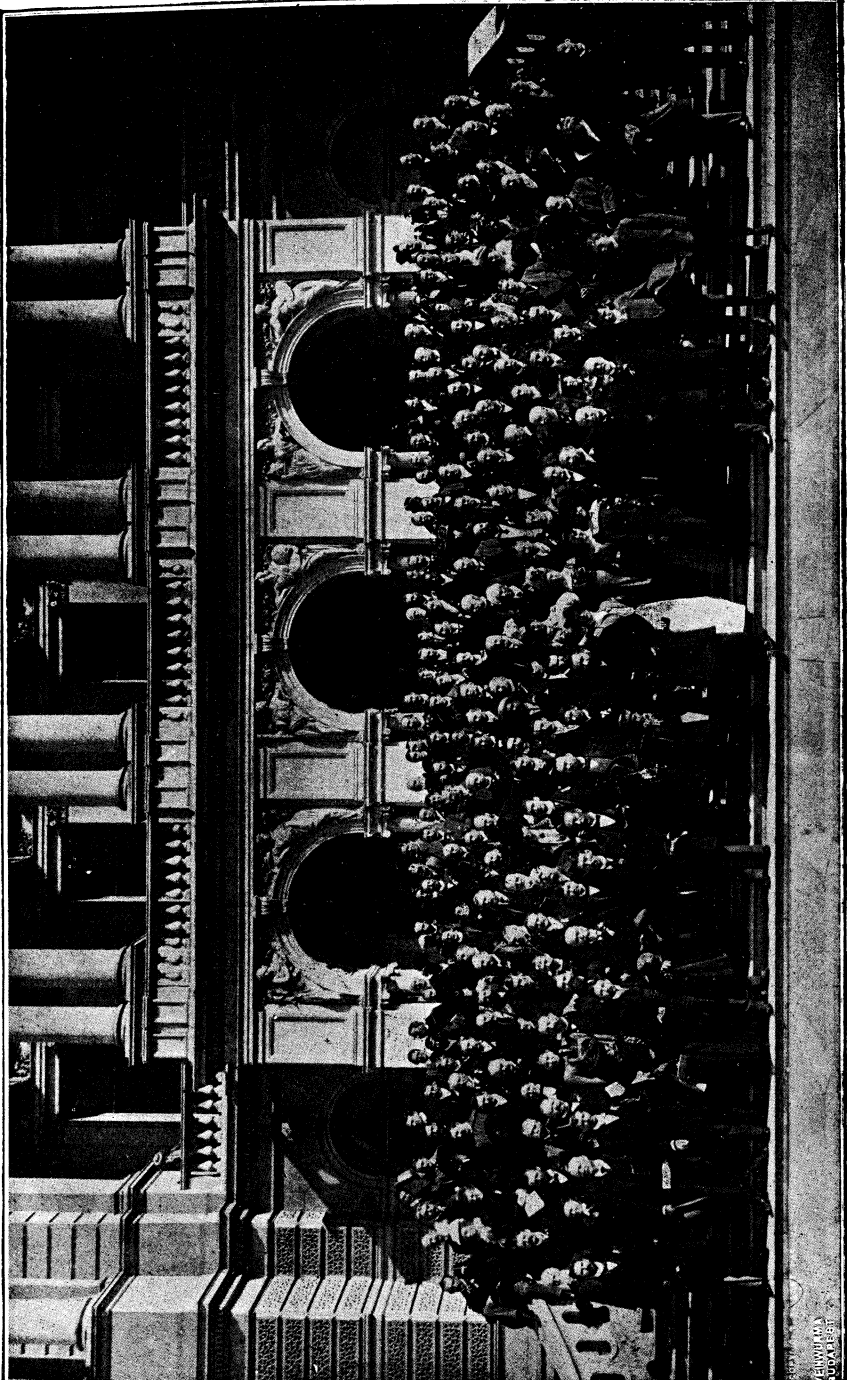
«PANNONIA»-KÖNYVNYOMDA

102474

~~4509~~

860-1917

A PHILADELPHIAI KONGRESSZUS TAGJAI MAC INKLEYNÉL WASHINGTONBAN.

8831
FENYVÉNY
UDVARENY

A Philadelphiai Kereskedelmi Múzeum az 1899. év őszén kereskedelmi világkongresszust hívott egybe Philadelphiába. Azzal kapcsolatosan nemzeti kiállítást és kiviteli mintakiállítást rendezett ugyanott. Meghívta rá a világ minden nemzetét, minden Kereskedelmi és Iparkamaráját.

Hogy én — erős vágyamat követve — ez utazásban résztvehettem s az amerikai viszonyokat annyira-amennyire tanulmányozhattam :

Hegedűs Sándor keresk.-ügyi miniszter urnak.
a hazai Keresk. és Iparkamaráknak és külön
a Győri Keresk. és Iparkamarának

köszönhetem. Az én kamarám mondta ki az első, az indító szót, a magyarországi kamarák nagyváradi gyűlése hozzáfűzte az ő együttes megbízását, kereskedelmi miniszterünk pedig mindezt megkoronázta a maga legbecsesebb s leg-hatalmasabb jóakarásával.

Mélységes köszönetem szerény kifejezéseként ezt a vázlatos leírást nyújtom át most megbízóimnak. Egy madártávlati képet kívántam ebben adni arról a csodálatosan érdekes világról, melyen utam vonala átvitt, külön felvételekkel s tüzetesebb leírásokkal emelve ki a kamarai hivatáskör érdeklődésébe eső dolgokat.

Kérem, fogadják ezt az igénytelen munkát oly jóakarattal, amily őszinte lelkesüléssel írtam meg s amily örömmel nyújtom át.

SZÁVAY GYULA.

ELSŐ RÉSZ.

I. Élet, munka- és iparviszonyok.

Általánosságok. — A munka és munkás.
— Trüstk. — A munkás élete. — Humanismus, nevelés, vallás. — A magyar munkások. — A nagyipar, termelése és cikkei.

II. Kereskedelmi élet.

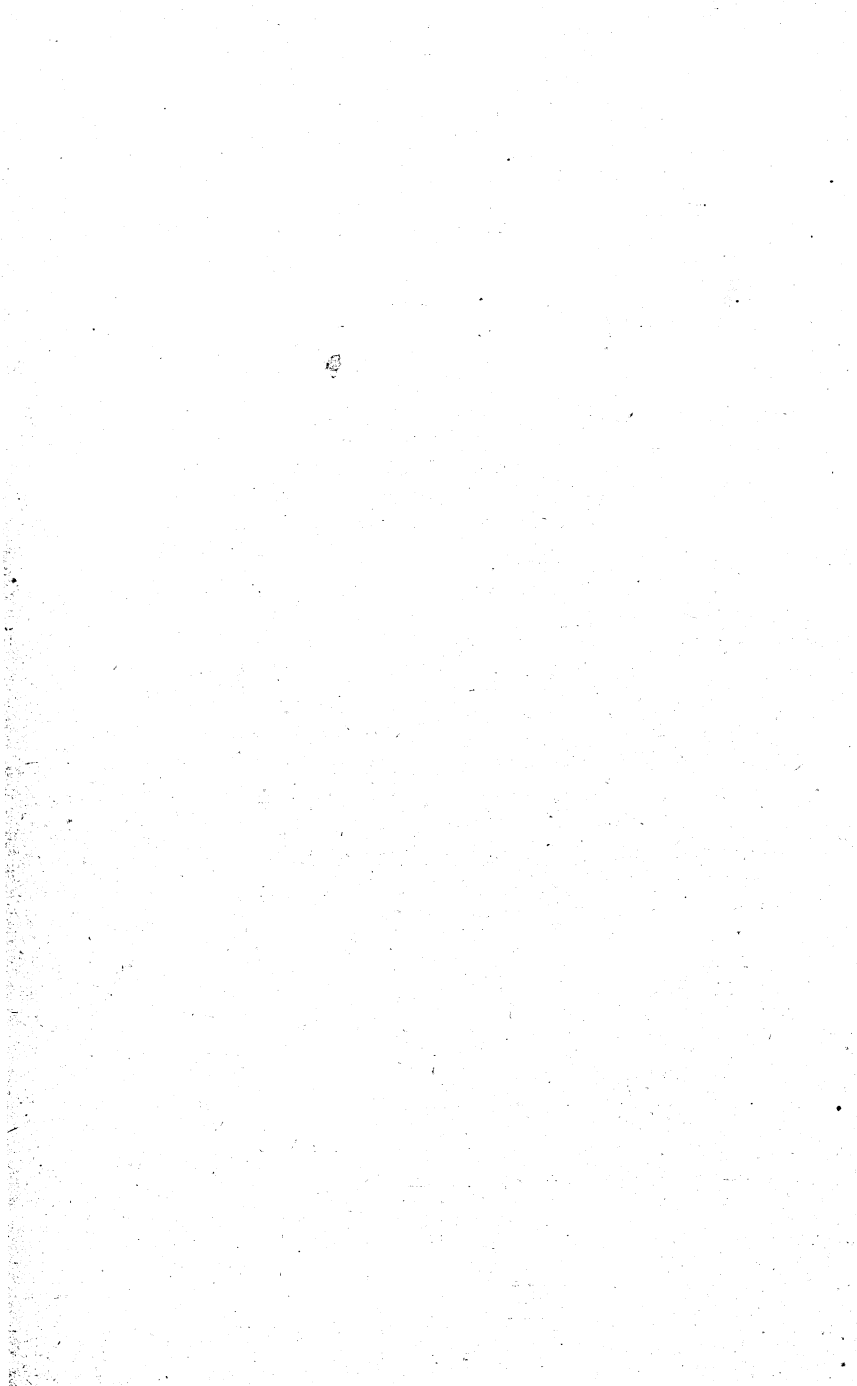
Nevelés. — Statisztika. — Konzulátusok.
— Muzeumok, tőzsdék, fairek. — Szokások.
— Reklámok. — Vasutak. — Kereskedelmi intézmények. — Magyar cikkek. — Vám.
— Keleti piacok. — Amerika a világkereskedelemben.

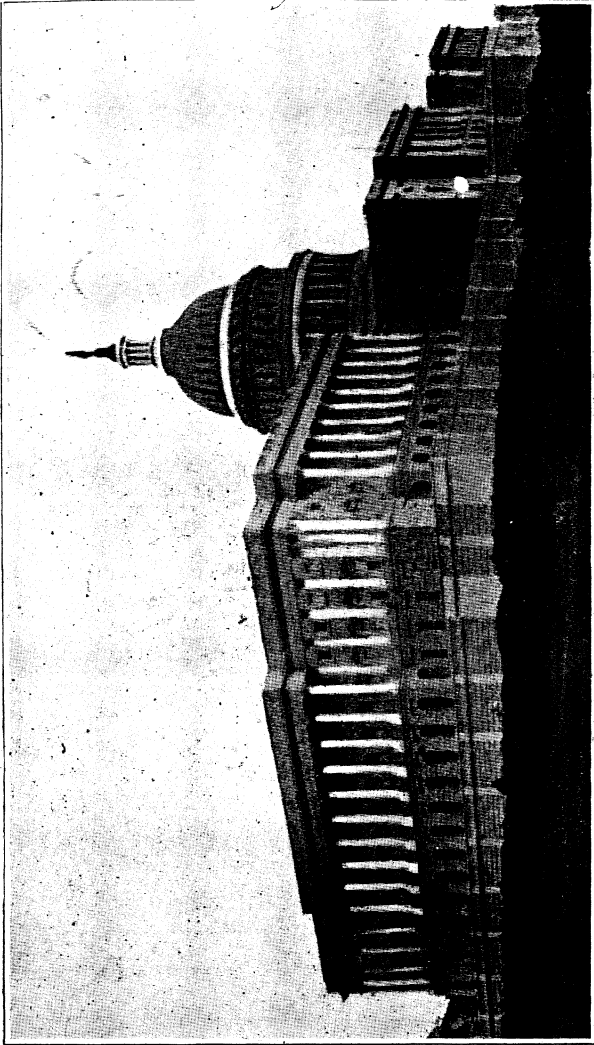
III. Kiállítások Philadelphiában.

Nemzeti kiállítás. — Kiviteli minták kiállítása.

IV. Philadelphiai Keresk. Muzem.

Alapítása és szervezete. — Beosztása és munkája.

A CAPITOL WASHINGTONIAN.

Az amerikai élet, munka- és iparviszonyok.

Általánosságok. Munka és munkás. Munkás-kérdés. Szociálizmus. Trustok. A munkás élete. Humanizmus, nevelés, vallás. Magyar munkások. A nagyipar, termelése és cikkei.

Aki Amerikában járt s azon kötelesség előtt áll, hogy Bevezetés. tapasztalatairól leírást adjon: zavarban van, mert nehezen tudja magát elhatározni, hogy hol is kezdje. A különös viszonyok képeinek oly emlék-tömkelege, a benyomásoknak oly különfélesége és gazdagsága törekszik a tollba s maga a konkrét mondanivaló annyira függ ezeknek előrebocsátásától, hogy kénytelen kitérni a „jelentés“ medréből, mert különben helytelenül indokoltnak s hézagosnak tűnik fel munkája, melyet aki olvas, igazában meg sem érthet s ha megért is, nem arra a következtetésre jut belőle, amire megírója célozott.

Tíz hetes tanulmányutamnak az volt a kijelölt célja, Tartalom. hogy figyelmemet a következő főpontokra irányítsam s tapasztalaimat a következő tárgyakban mondjam el:

Ipari- és munkásviszonyok.

Kereskedelmi élet.

A philadelphiai kiviteli mintakiállítás.

A philadelphiai keresk. Múzeum.

A philadelphiai kereskedelmi világkongresszus.

Az első két fejezetben lehető részletességgel kívántam kiterjeszkedni magyar véreink helyzetére s magyar cikkeink forgalmára.

Hangulat. Ezeket a tárgyakat kerülgetve, a munkába fogásnál élénken érzem én is a bevezető sorokban érintett zavart, s szintén nem tudok szabadulni ama kiegészítő módtól, hogy mintegy hangulatkeltésül s mondandóim kulcsául előre ne bocsássak némi általános leírást, az alanyi benyomások egy akkordba foglalt felütését, mely tulajdonképen tényeket sem tartalmaz, hangjával is elüt a jelentések tárgyi-lagos hangjától, de amelyet mégis el akarok mondani a maga saját hangján, mert épen azt is amerikai utamon tanultam meg, hogy leghelyesebb mindig, ha az ember a saját szemüvegén nézi a dolgokat s a maga eredeti hangján szól mindig mindenről. Ez legyen az indokom is, a mentségem is egyben.

Nincs osztály. Legelőször is azt szeretném valami ügyesen megmagyarázni, hogy abban a másik világban nem igen beszélnek iparos-osztályról, nem szokás annak elismerést szavazni, támogatást nyújtani, mert hiszen osztályról csak ott lehet szó, ahol elkülönzi magát az egyetemesnek egy töredéke s osztály nevet vesz fel; elismerést az adhat, aki a másiknak magasán felette áll s támogatást az, aki a kérőnél erősebb. De Amerikában az ipar nem töredék s nem egy osztály, annak más osztály nem áll felette, elismerést csak ő nyújthat másnak s erősebb őnála azon a földön a tényezők sorában nincs.

Ipar-birodalom. Mintha egy óriási ipari szövetség volna az egész Amerika, egy húron pendül New-Yorktól—St. Franciscoig, N.-Orleanstól—Canadáig, az egész egyetlen nagy vállalat látszik lenni az apró-cseprő európaiakkal szemben s minden, ami ott ezenkívül van: állam, közhatalóság, társadalom: az ennek a százfajban dolgozó érdekeknek a kifolyása, ráformálódott külső pajzsa. Az állam azt reprezentálja, a politika a körül veri hullámgyűrűit s abból szívja tartalmát és az intézmények egész sokasága annak az érdekeit szolgálja, — vagyis ott az ipar képezi azt a nemzeties egyetemességet, mely maga mellé osztályozza a közélet töredékeit s nemhogy ő kérne, de ő nyújt elismerést és

támogatást a hivatalnok-osztálynak, a politikusok, tanítók, stb. osztályának.

Mindjárt a második kérdés, melyet az ismeretes „how do you do“ után az amerikai ember az idegenhez intéz, az, hogy „mivel kereskedik ön?, milyen ipara van önnek?“. És ezt nemcsak formaságból mondja, hanem e pont körül forgatja az érdemleges társalgást és minden, de minden érdeklí ennél. Most, hogy Philadelphiában, abban a világszép és világerdekes társaságban együtt volt a szó szoros értelmében vett kereskedelmi világ — amely társaságot a praktikus amerikaiak egy eleven lexikonnak használták fel a maguk számára — az európai előkelőségek sokszor meg voltak akadva ennél a kérdésnél.

Foglalkozás.

Mert aki a kérdésre valami hivatalos állás fölemlítésével felelt, nagyon csalódott, ha azt hitte, hogy imponál vele. Azt nem tartották produktív, hasznos és fontos embernek. Merőben kárba vesztett ama fensőséges kinyilatkoztatásunk, hogy mi lateinerek vagyunk, hogy minket ne nézzenek se kereskedőnek, se iparosnak, törzsünk amaz azrák törzse, mely tiszteli az iparososztályt, de fiait inkább nevelteti mégis árvaszéki ülnököknek.

Mert bizony ott körülbelül úgy fogják fel a hivatalnokosztályt, hogy annak a tagjai aféle emberek, akiket az emberi rendeltetéshez egyedül illő üzleti életre vagy képességeik elégtelensége, vagy valami sorscsapás miatt nem lehetett fogni s így mit volt mit tenniök, élni csak kell: lettek hát állami vagy városi stb. hivatalnokok. Ilyenféleképpen gondolkoznak az amerikaiak a hivatalnoki osztályról; az atyai pártfogást és leereszkedő elismerést ott visszafordítják s a szólamok könyvébe az van beírva, hogy „tisztelni kell a lateiner osztályt is.“

Hivatalnokok.

Szóval, Amerika egy olyan birodalom, melyben mint Kereskedő, hódítók, az iparosok és kereskedők képezik az uralkodó osztályt, az ő igényeikhez mérten van berendezve az az egész világ, az alaptörvényekbe anyagi érdekeik örökös iparos. védelme van befoglalva, az államgépezetet a gyári gépek

transmissiója hajtja, a hivatalok és közfunkcionáriusok tulajdonképpen magasabb fokú üzletsegédek, a katonák mintha boltőrök lennének s így él a hatalmas amerikai ipar a maga külön világában, egy mélységes mély tenger és egy áttörhetlen magas vámgyűrű körülölelő védkarjai között.

Amint nálunk „a legelső magyar ember a király“, úgy ott a legelső üzletember az elnök, az elnök után a trustok jönnek, a trustok után a nagyvállalatok, a katonaságot a munkások képezik, akik nem ekzecziroznak, hanem dolgoznak és mind ennek a hatalmi szervezetnek messzehordó védője nem az ágyú és a fegyver, hanem a gép és a munkaeszköz.

Gyermekek.

Ők az élet harczaire való katonai kiképzést nagyon korán is kezdik. Gyermekekből egész üzletvilág van Amerikában. Általában a gyermeknevelés a legszélsőbb szabadságban történik. A gyermekek kivételes lények, mondhatni szentek, akiknek minden szabad s akikhez nyúlni nem lehet. A köztörvények senkit sem védenek olyan szigorúan, mint a gyermekeket s utánuk a nőket. Nyilvános intézetek állanak fenn a nagy városokban, czégtáblájukon hordva a czimet, hogy „a gyermekek ellen elkövetett kegyetlenségek“ megtorlására szolgáló egylet, ezeknek tárva-nyitva álló hivatalajtóin bejuthat minden gyermek s becsukathatja bántalmazóját, ha mindjárt szüleiről is van szó. Az amerikai gyerekek a világ legvásottabb gyermekei, megkergetik a spanyol nagykövetet, mert nem tetszik annak a diszruhája, megdobálják a kath. papot, ha reverendát ölt, estelenkint összeszedik az üzletekből kikerülő ládákat, hordókat s nyílt utczákon tüzet raknak belőlük (az amerikaiak különben is hajlanak a piromániára), bizonyos gyerek-ünnepnapokon sorra járnak és bezörgetnek minden ablakon, elhordják a házajtók elől a falépcsőket s a rendőr kedélyesen asz-szisztál nekik, mert ő is volt gyerek s neki is vannak gyerekei. Azonkívül szabad akaratának használatára nagyon hamar rákap s ez ellen még a családi nevelés szigorúbb házaiban is kevés orvosszert lehet találni.

Védelmők.

Hanem azután olyan életrevalók, az élet számára ^{Embrio} autodidaktikusan annyira kineveltek is ezek a neveletlen ^{életpályák.} amerikai fiúk, hogy a pénzszerzés útjait világosabb szemekkel s korábban meg nem tanulja látni senki, mint ők. Részint az utcán tanyáznak, mint nomád üzletemberkék az ujságárulás és egyéb mozgó kereskedés terén, mint portyázó csizmatisztítók, részint az üzletekben vannak alkalmazva, úgy mint nálunk a kisiparban a tanulók. S ezek a liliputi üzletsegédek egész komoly feladatok végzésére alkalmaztatnak, az ember kinevetné őket, ha olyan okosan nem beszélnének s oly gentleman-modorban nem komolykodnának.

Ezekből a szabadon nevelt, a véletlenre és a lelki ^{Egyéniség.} ösztönök természetes fejlődésére bízott ember-embriókból fejlődik az átlagos amerikai ember, mind egy-egy individualitás, mely nem az ismeretek egy nivellált azonos mértékével lép az életbe, hanem a maga saját külön fejével, fortélyos és merész lelkületével, mely a maga körül látott példák, sikerek, munkarekordok zenebonájában megmámosodva dobja bele magát telhetetlen vágygyal az élet tengerébe

És az még sokáig úgy lesz, hogy az úszásról mi írunk könyveket, de a partokat ők érik el.

Azon a földön az ugynevezett „genius“-t „energiá“- ^{A munka.} nak hívják, azon a földön a tiz parancsolatban első parancs a *munka* és a második, a harmadik, a tizedik parancs megint a munka. Azt gondolhatják magukban: tartsd meg csak te ezt az egy parancsot, akkor a többi tiltottra úgy sem lesz érkezésed.

És valóban: az Amerikai néptársadalom alsó rétegeit ^{Néperények.} bizonyos patriarkális őserények teszik érdekessé. Az intézmények és szokások szelleme ott azt tételezi fel az egyszerű emberről, hogy becsületes és az emberek ebben a tudatban nőnek fel. Nálunk ellenkezőleg van, a mi világnak az ellenőrök és gyámok hierarchiája, a mi földünk a tilalomfák erdeje. Amerikában az ujságáruló ott hagyja

A nép. asztalát s a járókelők bedobják az 1 centjüket és elviszik kiválasztott ujságjaikat, a külvárosok házajtói elé a felső lépcsőre korán hajnalban oda teszi a pék a kenyeret, a tejes a tejet, a mézárós a húst; mikor felkél a ház, beszedi szépen, nincs olyan éhes ember, aki az utcán hozzájok nyúlna. Az utcai postaszekrényekre halomszámra ráraják felbélyegzett postacsomagokat, ott állnak szabadon, míg értők jön a postás, senki se lopott el még egyet sem. A villamosokon senki sem kap jegyet, csak lefizeti az 5 centet s utazik akár estig, senki se kérdi, meddig akar menni és soha vita nem volt azon, hogy valaki csálni akart volna. Egyébként is jóra való és szeretetreméltó az amerikai átlagember, nem érzékeny, de a más érzékenységgel sem törődik, — nyers, de őszinte, — nem üdvarias, de jóindulatu és segítségre kész, — másnak az üzleti érdekeit tiszteli, elismeri s a magáét nem engedi, — a pénzt nem szórja, de közintézményekre szívesen áldoz, — sok benne a netto ember és kevés az emballage.

Tanulság. Ma, amikor nálunk is olyan örvendős mozgalom és érdeklődés jelentkezik az ipari érdekek, a közgazdasági törekvések terén, mikor a híres politikus magyar kezdi a közjogi sérelmek hangzatos, ősi területét elhagyni azokért az ujszántású területekért, melyeken a kenyér terem, s melyeken a világ többi nemzetei verejtékezve dolgoznak, — ma mind buzgóbban és buzgóbban kell messzelátónkat odaszögezni ama távoli világ felé, mely ezeken a területeken eddig a legnagyobb sikereket érte el s melynek népétől ezen a téren a legtöbbet tanulhatunk.

*

Amely nemzet életmozgásában ilyen elsőrendű szerepe van a munkának, ott természetesen a *munkás* szerepe is nagy.

A munkás. A munkás ott olyan külön osztályt, mint nálunk, nem képez. Tulajdonképen mindenki munkás, annak is nevezi magát, aki valamely vállalatnál bármi ágba alkalmazva van. A vállalatok óriásiak, a munkaadó tehát

(aránylag) nagyon kevés s a munkás elem rendkívül nagy. A „munkás“ elnevezés ott amily általános, olyan tiszteltreméltó és diszes. Munkásnak mindenki büszkén nevezi magát s a legalsóbb munkarangtól (ami alatt a legolcsóbb munkát kell érteni) fel a legfelsőig, a legjobban megfizetettig, a teljes egyenlőség szelleme köti össze az elemeket. Ekként a nép egy nagy rétege, a 20 millió „munkás“, egy tömör, kollegialis testet képezvén, a többi rétegek hozzá alkalmazkodnak, ami a puritán demokratság, a megtestesült egyenlőség világát alkotja meg; ennek jótékony, üde levegője az európai idegent szinte elkábitja s örömteljes csodálkozásra készíti.

Mindenki munkás.

Az előítéletek teljes hiánya, az emberi képességek teljes értékelése, a gyors hullámvásban mozgó sikerek és bálisikerek változatai hozzászoktatják az emberek felfogását ahhoz, hogy mindenki egyforma ember, a szerencse máról holnapra fordul és amit máról holnapra nem fordít meg a szerencse; megfordíthatja a buzgóságnak, képességnek örökkön előretörékvő harcza.

Nincs előítélet.

A nagy ember az, aki gazdag ember, a gazdag ember legtöbbször szegényen kezdte, szegénységének régi emlékei eléje varázsolják a saját munkás-korát, mai munkásaiban a saját kollegáit látja tehát. Az amerikai nagyok nem hogy letagadnák ősiségüknek ezt a visszagyökerező munkás eredetét, de büszkélkednek vele.

A philadelphiai kiállításon számos oly vállalatot láttam, mely a maga nemében ma első vállalata a világnak, (igy a columbusi kocsigyár) s kiállítási terepükön némeslevél gyanánt volt kifeszítve a falon az a kép, mely a hajdani primitív pusztai kunyhó előtt lópatkoló kovács képében tünteti fel az őst, a mai tulajdonosok öregapját és lerájjolja időszakonként a vállalat fejlődésének képeit.

Nem is mulasztja el a telivér amerikai az ő szokásos jóízű dicsekvéseibe foglalni azt a körülményt (ha tényleg fennáll az), hogy mielőtt millióit megszerezte volna, itt meg itt kereste mint munkás a kenyerét.

Nemzeti büszkeség.

A kapitális.

Amerika nemzetgazdaságának épületében, el lehet mondani, a munkások képezik a téglanyagot, az ezrével és ezrével számított téglanyagot s ha ezt a hasonlati képet elfogadjuk, akkor a kapitálist bizonyára a vastartó nevével és szerepével illelhetjük. Valóban az is az amerikai építkezések képe, hogy előbb vasgerendákból és oszlopokból felszerkesztik az egész épületet, azután berakják a vasak közé a falakat téglából. Így történik a vállalatok megteremtése is. Egy jó üzletgondolat s a megfelelő számítás képezi az alapot, azután jön gyorsan a pénz és utána a munkás.

Függetlenség.

A munkás Amerikában jól keres, függetlenül él, átlag jólétet élvez s részese minden jognak és előnynek, mely társadalmi és köztéren a másik embert megilleti.

Politikai súlya nagy, mert a demokrata államrendszerben szavazó szava úgy a municipális, mint az állami kérdéseknél mérlegbe esik s a politikai irány kijelölésénél — amely irány tulajdonképen egyik vagy másik gazdasági iránynak politikai köpönyege — aktív részt vesz, a vállalatokkal és trustokkal szolidaris tömegekben a döntésnél.

Munkás-kérdés.

Munkás-kérdés, szocializmus, anarchizmus nem virágzik ezen a földön úgy, mint itthon.

A *munkás-kérdés* elvesztette „kérdés” jellegét azon a ponton, amikor a munkabérek minimuma akként szabódott meg, hogy a munkás abból tisztességesen megélhessen, naponta húst ehessen s munkaerejét ki ne meritse.

Szocializmus.

A gazdasági válság idejét kivéve, a „szocializmus” is, jóformán tárgytalan, mert az egész élet a szocializmus megtestesülése, ezt szolgálják és építik tovább az alap-törvények, az életszokások. A kis emberek millióinak adómentessége, a megélhetési minimum lefoglalhatatlansága, a magán- és szövetkezeti bankszervezet kényelmes és előzékeny rendszere, a törvényhozási intézkedésekben a gazdaságilag gyengébb osztályok védelmének keresztülhúzódo fonala, a közszabadság nyújtotta mozgási képesség stb. stb, mind egy-egy automatikusan működő fogót képeznek,

melyek egy-egy izgató szálkát húznak ki az elégedetlenség ama nyílt sebéből, mely a mi kontinensünkön már-már üszkösödésbe megy.

Az *anarchiának* nincs mit támadnia, mert az egyenlőség világában kinek-kinek nyitva a tér az elsőség útján felfelé. A plutokrácia képezné az egyetlen vörös posztót, de ennek tőkái ott forognak a nagyvállalatokban s a munkások ezer és ezer tagú új tömegeinek biztosítanak jó keresetet. Az ilyen tőkét pedig nem átkozza senki, s a tulajdon elvét védik, akiknek szintén van tulajdonuk.

Anarchia.

Történetek nagyszabású kísérletek oly irányban, hogy egyes nagyvállalatokat a millióival visszavonuló tulajdonos munkásainak adott át, azonban e gyárak is visszakerültek a tulajdonosokhoz, mert a szociális alapon való vezetés nem vált be.

A Pullman-féle gyár Chicago mellett egy külön kis várost képez, melynek szociális berendezése és vezetése megvalósítani igyekezett a Bellamy eszményi szociális rendjét, azonban ezt az unikum szervezetet az állam saját hatalmi keretei között végre is nem tűrhette meg, de egyéb társadalmi kellékek is szükségessé tették feloszlását.

Bellamy.

A kísérlet a maga végleteiben tehát még Amerikában sem sikerült és pedig azért nem, mert Amerikának szociális szervezete s abból kifejlődött élete mint ilyen, ezen a földön bevált. Az elméletileg megrajzolt puritán szocializmus megvalósítására ismét egy új világrész felfedezése volna szükséges, melynek tabula rasa-ján megfogható annak a gyökérzete is.

Ha munkáskérdésről szólni lehet Amerikában, ez különösebben a bányamunkásokra vonatkozhatnék, akiknek osztálya e földön is a legnyomorultabb munkásosztályt képezi, akik künn az elhagyatott „pléz“-eken, a munkástelepeken laknak, a bányamunkások siralmas sorsának minden fájalmát érzik s csak annyival van jobb dolguk európai testvéreikénél, hogy többet keresnek, a mindennapi húsról és pálinkájukról bőven gondoskodhatnak.

Bányamunkások.

Sajnos, e nehéz sorsu munkáselemhez tartoznak túlnyomó részben a magyarországi tót és magyar kivándorlók, kiket partraszálltuk után a kivándorlási hivatalból jórészt egyenesen és tömegesen ily bányamunkákhoz szállítanak munkásokul.

*

Munkás-
szervezet.

Jóllehet a munkáselem Amerikában ily rendkívül nagy osztályt képez, szervezetük koránt sincs kifejlődve. Nincs is igazi szükség szervezkedésre; nem is lehetséges ez épen a számszerű nagyságnál fogva s a tapasztalatok tanulságai szerint célra sem vezet szervezkedésük.

A munkafajok sokasága, a munkás elemek különböző műveltségi foka, az egyéniségek szabad kifejlődése s az anyági boldogulás lehetősége nagyon redukálja a tömörülésnek közösekül felismerhető céljait. Az óriás terület lehetetlenné teszi valamely szervezet gyakorlati keresztülvitelét s a tőke mindenhatósága megghiúsíthatja az erre irányuló törekvést.

Trustok.

Alig van a gyári termelésnek czikke, mely a *trustok* uralma alatt ne állana. A gyári nagyvállalatok belátták, hogy az egymás ellen folytatott verseny erejüket bénítja. Kezet fogtak tehát s egy-egy cikk gyárvállalatainak összeszege megalakítja a teljhatalmú trustot, azt a gazdasági urat, mely kormányozza a termelés mérvét; megállapítja a fogyasztó piacokon a cikk árát, megszabja a munkabért, kiosztja a gyárak kontingensét, üzletpolitikája vagy versenymanővere szerint egy vidéken a gyártást beszünteti, más vidéken megnyitja s az elért közös nyereségben részesíti a trusthoz tartozókat, mint a részvénytársaság a részvényeseit.

Hatalmuk.

Ezek hatalmával szemben a munkásosztály tömörülése tehetetlen, sikerre soha nem vezetett s rendes viszonyok között megkísérlésének szokása sem divatszerű. A munkást megfizetik, mert a termelés mértéke folyton növekszik és ahhoz a munkához, amit gép el nem végezhet, munkásra szükség van.

Amerika világvárosaiban New-Yorkban, Philadelphiában, Chicagóban s egyébütt a legelőkelőbb utcák palotásorai egymásután sorban ily trustok nevét viselik homlokukon. Amerikát ma tényleg a trustok kormányozzák, az uralmon levő politika a trustok politikája, az elnökválasztás, mely dönt arra nézve, hogy melyik gazdasági törekvés kerüljön felszínre, a trustok pénzén történik, a vámvédelem elveit ők írják elő, a nemzetközi kereskedelem szerződéseinek tartalma tőlük származik, ők háborúskodnak vagy békélkednek, szóval mindenható millióik hátán ők az urak Amérikában. Hatalmuk nyomát érzik és sinylik ideát Európában is, kézlegyintésük szele hozzá össze itt azt a sok kartellt, mely ellen a fogyasztók annyit panaszkodnak, de amely panaszoknak csak akkor volna remélhető a megoldásuk, ha Európát is olyan vámgyűrű védené meg a tengerentúli világoktól, mint Amérikát, ha ennek nyersanyagaira nem volna rászorulva, ha egységes politikai testet képezne, melynek munkaverejtékét nem emésztené fel az egymás ellen fegyverben tartott hadak költsége.

A trustok most már nem is külön egyéniségük hatalmára támaszkodnak, hanem egymással érdekszövetkezetbe tömörülnek s a politikai imperializmus példájára a gazdasági imperializmus kifejlődési útján haladnak.

Trust-
uralom.

Az elégtelenség és forrongás a trustok hatalma ellen Amérikában eléggé általános s ha valami, úgy a trustok megtörése lehet az, ami ott belső vihart támaszthat egykor. Ez a vihar aztán félelmes munkát adhat ismét a „munka lovagjainak“ (Knig tsof labour), kik az 1892-iki válság alatt megmutatták szervezett erejük hatalmát.

Ezekkel a hatalmakkal állának szemben a munkások, ha „munkás-kérdés“-t formálnának. Az a tőke, mely a trustok kezében van, s az a merészség és gyorsaság, mely Amerika üzletlevegőjében él, gyorsan segít magán; ha ma Philadelphiában zavar áll elő egy gyárban, annyi idő alatt, amennyi nálunk a békéltetésre szükséges, meg-

nyitja ugyanaz a gyár üzemét új falak közt Chicagóban vagy New-Orleánsban.

Szírájkok.

Voltak munkásküzdelmek Amerikában is, nevezetesen akkor, mikor a demokraták uralomrajutása gazdasági válságot okozott. Többször kitört a már érintett bányamunkások telepein s Amerika ipari fővárosának, Pittsburgnak rengeteg nagyságú aczél- és vasgyáraiban is, láttam a monongahallei völgy síkját, ahol 7000 munkás fogott fegyvert jogai kivívására s a pittsburg-homesteadi dombot, ahol 12000 munkás sánczolta el magát s lefegyverezve az ellenök küldött munkaőröket, meztelen menetben csúfolta meg őket Pittsburg utczáin, — mindakettőben magyar tömegek viték a szerepet, ők voltak túlsúlyban — mindakét sereg véres fejjel szédült vissza a bányákba és kohókba s nemcsak hogy nem vívtak ki semmit, de ők fizették meg a hadiköltséget is, mert munkafeltételeik rosszabbodtak.

Hazleton.

És a hazleton-i árok is arról beszélhet, hogy amikor a tőke érdeke más érdekekkel összeütközik, akkor azt a mást, egy húron pendülve, közös érdekekkel temetik el az amerikai közrend kéz-kezet fogó s kéz-kezet mosó törvény-szervei.

Kisipar azon a földön nincs. Az ipari szakmunkások s mindennemű ipari alkalmazottak tehát a *munkás* fogalmi körében állanak.

A munkás élete.

Ami a munkások *életfolyását* illeti, az egészen rendezett, teljesen kielégítő és semmi megkülönböztető vonal nem választja el a lakosság nem-munkás részének életmódjától.

Aféle munkástelepek, melyek már külsejük igénytelenségével s csoportos elhelyezésükkel magukon viselik a munkás-jellegnek a szegénység fogalmával összeeső jegyét, — nem szokásosak. A munkások előzőnlük a város egész területét az üzlet-negyed kivételével, ahol magánlakások egyáltalán nincsenek — és igényeikhez mérten az angol-amerikai lakás-szokások szerint laknak. Ennek a szokásnak alapjellege abban fejeződik ki, hogy minden család lehetőleg egy teljes kis házat lakik. A nagy bérlakások is

akként vannak építve, hogy 2—2 ablakos homlokzatuk elzárt egészet képez, a külön levő utczabejárón benyitva a ház előcsarnokába, a földszinten első kézről a fogadószobát (parlor) találjuk, mely a legszegényesebb lakásban sem szokott hiányozni s ha több lakás van a házban, ezeknek gyakran külön parlorjuk van. Ennek sablonos butorzatából ritkán hiányzik a pianino. A butorzat különben rendszerint a ház tartozéka, csak a legsajátabb használatra szolgáló tárgyak képezik a munkáslakó személyes tulajdonát. Ez a gyakorlatias amerikai szokás nagy megtakarítást szolgáltat a bútorrongálás és hurczolkodási költség tekintetében a mozgékony természetű munkáslakónak s e mozgékonyt szolgálja az a szocziális ízű törvényes intézkedés is, hogy a lakó nincs felmondáshoz kötve; a háztulajdonos őt csak felmondás mellett küldheti el, de a lakó lakását bármikor elhagyhatja s házbérét hetenkint fizeti. A heti fizetések rendszere különben is általános az Heti fizetés. amerikai élet egész vonalán; nemcsak a munkások, hanem a vállalati tisztviselők, szellemi munkások, ujságírók stb. is hetenkint kapják meg járandóságaikat s ugyanily heti rendszer szerint teljesítik fizetéseiket.

Visszatérve a lakásfelosztásra, a földszinten találjuk rendszerint az ebédlőt, a konyhát és cselédszobát, az emeleten a háló- és gyermekszobát s a család nagyságához és igényeihez mért többi családi lakószobát.

Ez a kis „home“-ja rendszerint meg van a legegyszerűbb munkásnak is, ebbe az otthonba csak a bizalmas barátságának van belépti szabadsága. A lakások igen kényelmesek, s kell is hogy azok legyenek, mert esti 6 órától kezdve ezek képezik a munkából hazatérő családfőnek s az egyesülő családnak nyugalmat és kényelmet nyújtó otthonát. A home.

A házon kívül való *szórakozásoknak* az a pazar Szórakozás. fajtája, ami Európában, de különösen Ausztriában, Magyarországon s a keleti országokban divatos, Amerikában merőben ismeretlen. Oly berendezésű kávéházak és étkező-mulató-

Mulatók. helyek, ahol időtöltésből, vigadásért elszórakozzék a vendég, nincsenek, — a telivér amerikai életfelfogása és munkássága ezt kizárja, ott a nyilvános étkező- és italmérő üzletek szigorúan az étkezés és normális italnyújtás kielégítésére szorítkoznak s csak a németiség tömörülő pontjain tűnnek fel a „RathskeHér“-ek, valamint a magyarlakta útvonalak hosszán a cigányzenés kávéházak és vendéglők. A munkásvárosrészek s kisebb városokban pedig az ezeket helyettesítő „saloon“-ok, amelyekben bort, sört és whisky-féléket mérnek ki.

Ital. Az amerikai nép itala a sör és a whisky, mely utóbbinak keverése, különféle édes izekben való készítése ott népszerű tudományt képez, rendszerint a jeges szóda alapulvételével.

A sörnek alapára 5 cent (12 kr.), ez a közönséges életszükségletek fedezésénél a szokásos legkisebb fizető pénzdarab, ezért az 5 centért a kimérő helyek (bar) minősége szerint a legkülönbözőbb nagyságú poharakban adják a sört, ezzel az összeggel az illető jogot vált arra is, hogy a bar-akban rendelkezésre bocsájtott hideg vagy meleg buffetből belátása szerint kivegye részét, sem ezért, sem a kenyérdarabokért külön fizetést nem kérnek. Ebből is következtethető, hogy Amerikában kevés éhes ember van.

Háztartás. Az ipari munkások háztartása szintén az amerikai nép háztartásvezetésének általános törvényeihez alkalmazkodik. Az általános-munkarendszerhez simul az élet. Reggel erősebb természetű reggelit vesznek magukhoz az emberek, többnyire hússal, déli 1-kor rövid pihenő van a gyárakban s mindenféle munka terén, a munkás akkor hideg ozsonnát, az uri nép dejeunerert élvez a megszokott nyilvános étkezőben, a családi háztartást ez az étkezés nem érinti. Hat órákor vége van a munkának és a hivatalnak, néparadatok úsznak kifelé az utcákon, mindenki siet haza az ő otthonába, ahol a tápláló ebédhez ül.

A háztartásra ez az étkezés sem ró aránylag nagy terhet s a gazdasszonykodás európai, vagy különösen

magyar virtusa nincs is igen kifejlődve. A legkülönbözőbb üzletek foglalkoznak azzal, hogy a konyha számára félkészítményeket állítanak elő, így a sütés-főzés munkája a minimumra szorítkozik. Hogy ez ekként fejlődött ki s rendeződött be, annak a munkabeosztás mellett egyenrangú alapoka a cselédkérdés.

A *cselédtartás* sok nehézséggel jár és költség. Egy-egy cseléd 12—20 dollárt kap egy óra, igényük nagy, rendes szobát, jó ellátást követelnek s csak kikötött munkáik végzésére és bizonyos napi munkaidőre szorítkoznak; a társadalmi bánásmód is más velök szemben, amennyiben az emberi egyenlőség földjén ők is kiemelkednek a szolgaság fogalomköréből, aféle női magántiszviselőknak tartják magukat, kik egy-egy házhoz elszerződnek a háztartási teendőkben való segítkezésre.

Cseléd

Innen van az, hogy a tehetősebb házak sem alkalmazhatnak többet egy cselédnél, az egyszerű munkásházakban pedig rendszerint nincs is cseléd, még azon jobb módú házakban sincs, melyek azonos jövedelem mellett itthon két cselédet tartanak.

A ipari munkások *munkaideje* tekintetében az üzemek természete s az egyes államok külön törvényhozása által megállapított különböző gyakorlat divik, leggyakoribb a szakmányok szerint való munka, ilyen van a bányákban is, az ipartelepek legtöbbszörénél a 8 és 9 órai munkaidő van behozva. Napi munkaidejüket akként osztják be, hogy túldolgozva a kikötött órán, a szombat délutánt megnyerik maguknak. Erre szükségük is van, mert a legtöbb nagy városban esti 6-kor a kereskedelmi üzletek bezárulnak, épen csak a mindennapi szükséglet, táplálkozás stb. üzletei maradnak nyitva, vasárnap pedig általános munkaszünet lévén, a munkások az ő magánügyeiket szombat délután végezhetik.

Munkaidő.

A *vasárnapi* munkaszünetet példátlan szigorúsággal tartják meg; nemcsak az elárúsító üzletek, de az étkezők és mulatók is mind zárva vannak, szeszes italt nem adnak

Vasárnap.

s oly csend borul a kihalt, néptelen világvárosokra, hogy ott, ahol egyébkor a siketítő utczazajtól szót nem lehet érteni, most meghallani a közuti vasutak földalatti cableinek perczegését.

Huma-
nizmus.

Az ipari munkásokat a *humanizmus* védő karja s a nevelődés lehetőségének bősége sehol úgy körül nem karolja, mint Amerikában. Az egyes államok törvényhozása szorgosan megszabja a határokat, ahol a munkásban védeni kell az embert. Sok állam törvényhozása kiterjeszkedik a munkaidő átlagos megállapítására s a munkásoknak a munkaadókkal kötött szerződésére is. Annak tartalmából kölcsönös megegyezés esetén is kiemel bizonyos megállapodásokat s érvényteleneknek nyilvánítja azokat. Ilyen például a munkaadó anyagi felelőssége baleseteknél. Szabályozza a nők és gyermekek munkára való alkalmazását s a tűzrend feltételeit. Nők nehéz munkára sehol alkalmazva nincsenek. Ők különösen az elárúsító szolgálatban, a csomagolási s más könnyebb munkáknál nyernek alkalmazást, fizetésök a férfiakéval arányos, úgy, hogy a munkásnő saját keresményéből független életet biztosíthat magának, nincs utalva megélhetés szempontjából a házasságra, mely a háztartás-vezetés terhes munkáját hárítja rá. A női fölöslegnek európai képe — számtalan visszatetsző vonásával — itt nem ismeretes.

Nevelés.

A *nevelés* eszközei mindenkinek kényelmes bőségben állnak rendelkezésre. A gyermekek a kitünő községi iskolákban (public school) kötelező ingyenes tanításban részesülnek, a könyveket és tanszereket is ingyen kapják, később a kézműves szakiskolák és kereskedelmi tanfolyamok gazdag választéka kínálkozik számukra, amerikai polgárok fejedelmi jótékonyosságai alapján létesült intézetek kinevelik az éfétfoglalkozások minden ágára, a gyakorlati ismeretek megszerzése rövid alkalmi tanfolyamok útján a legszabadelvűbb és legkényelmesebb módon lehetséges; ezek az iskolák kevés általános műveltséget, de rendkívül sok és alapos szakismeretet nyújtanak tanulóiknak. A világ-

városok New-York, Chicagó s különösen Philadelphia nagyszabású tanintézményei világhírűek és külön tanulmányra érdemesek.

Könyvtárakkal, nyilvános olvasó, rajzoló- és író-Könyvtárak.
intézetekkel bámulatos módon fel van szerelve egész Amerika. E tekintetben a bőség és fényűzés imponáló s minden nemzetiségű néptöredék igényére kiterjed a figyelem. A munkás-könyvtárak száma nagyon sok, azok kezelése a lehető legkönnyebb, telefonszolgálatra is be van rendezve, az ellenőrzés és az óvatosság nehézsége eltűnő, a népbecsületesség veleszületett s belenevelt érzése ezen a téren is valami ujszerűnek tűnik fel az utazó előtt, a visszaélések — mint a könyvtárkezelők mondják — figyelemre alig érdemes kivételek.

A munkás-segélyezés és *munkaközvetítés* közfeladatai Munka-
szerzés.
össze vannak kapcsolva s ezeket a munkások maguk végzik, e célra szervezett autonóm egyleteikkel. Ezek az egyletek a legszigorúbb pontossággal végzik dolgukat s a munkásoktól is pontosságot követelhetnek. A munkanélkül maradt munkást — ha az tagja egy ily egyletnek — segélyben részesítik s munkát keresnek számára. A munkaadók részére szintén közvetítenek munkást, s e szolgálatért tőlük is bizonyos hozzájárulást követelnek.

Az amerikai nagygyárak, úgy a humanizmusnak, Gyárberendezések.
mint a szellemi képzésnek s az erkölcsi nemesítésnek minden eszközével dúsan fel vannak szerelve; sok ily előkelő gyárban megfordultam, ahol a gyár kiegészítő berendezését képezte egy gazdag könyvtár s vagy azzal egyesítve, vagy attól külön egy templomhelyiségül, esetleg hangverseny- és előadás-termül szolgáló díszes csarnok, melyben a munkások vasárnapi lelki szórakozásaik céljából mindent feltalálhatnak; van külön papjok, nevelőjük, daloskörük s a testi és lelki jólét szolgálatára való minden berendezésük. Ezek az intézmények a gyárhoz kötik a munkásnépet, megadják társadalmi létük s meleg összetartózságuk formáját és kapcsát.

Vallás.

A *vallási intézmények* sem az állam, sem a község feladatkörébe nincsenek beillesztve; a lelkiismeret magán-szabadságának van e téren fennhagyva a cselekvés munkája. Mindazonáltal feltűnő és őszinte buzgalom észlelhető a vallás gyakorlatában; a bányá- és gyármunkások világában, különös a kis nemzetek népének tömörülő pontjain a hitközségek képezik a nemzeti összekötő kapcsot s a lelki élet gyúpontját.

*

Magyarok.

Magyar véreink beilleszkedése ebbe az életbe eléggé érdekes és eléggé szomorú képét nyújt. Pontos adat nincs róla, hogy mennyi magyar van Amerikában, mert az Egyesült Államok e téren való statisztikai adatgyűjtése az általános szempontok tekintetében koronként ingadozik. Nem mindig a honosságot jegyzi, hanem esetenként nyelvi szempontokra helyezi a súlyt, a német nyelvű magyarországi kivándorlót „german“-nek jegyzi be, a ruthént oroszoknak, sőt ujabban vallási elemeket is bevisz a rubrikákba, például egy idő óta a zsidókat, mint ilyeneket veszi nyilvántartásba.

Számuk.

Hozzávetőleg 3—400,000-re becsülik a magyarországaikat Amerikában s ezek közül százezren felül vannak azok, kik anyanyelvre is magyarok.

A kivándorlás tekintetében bizonyos üdvös visszacsúszás mutatkozik újabb időben, mert volt év (1892), hogy kivándorlónk száma a 30,000-et meghaladta, míg az elmúlt évben ez a szám felére apadt. Ennek okát azonban nem itthon kell keresni, hanem Amerikában, ahol megszorító intézkedéseket tettek a bevándorlással szemben s ez intézkedések éle különösen azon bevándorló elem ellen irányul, amelyhez a magyar is tartozik.

Helyzetük.

Mert Amerikában a magyarok, olaszok, lengyelek és oroszok képezik a legalsóbbrendű bevándorlási anyagot; lenézés, ellenszenv és üldözés a részük ott. A jólétből kevés jut nekik s az is csak keveseknek. Azoknak, kik a létért való küzdelem nehéz munkájában a kipallérozott

versenyársakkal egyenlő erőseknek és ügyeseknek bizonyulnak.

Ez a négy nemzetség — tisztelet legyen adva a kivételeknek, akik más sorsban is vannak — csak a maga legalját önti át Amerika földére, a földhözragadt, ágról-szakadt, anyagilag (és sokszor erkölcsileg is) elzüllött népet.

Minden műveltség, szakmabeli képzettség híjával nekimennek annak az új életnek, melynek semmiféle tengelyét, rugóját nem ismerik. Elpusztult földműves és szőlőműves nép kiköt a new-yorki szabadságszobor alatt és értetlen bámulattal nézi a levegőt, lesi a szerencsét. A csalódások és csalások egész szövevényén, a testi és lelki gyötrődés mindenféle kínján keresztül ütődik-verődik, mire egy nap munkában találja magát. Eljut valami bányába, ahol reggel 4 órától kezdve kaparja az elevenek sírjában a szenet, vagy eljut valami gyárba, ahol hasonló nehéz munkában verejtékezik, hogy kenyerét megkeresse.

Mert azt a munkásanyagot, amelyhez a magyarországi kivándorlottak is tartoznak, csak a legalsóbbrendű kézimunkákra használhatják, ahol annak az erőnek kenyérbeli egyenértékét fizetik ki neki, melyet ott munkára fordít.

Az értelmesebb és ügyesebb rész, aki már hazulról hozott magával valami szakképzettséget s véletlenül olyan helyre jutott, ahol ezt értékesítheti, — jobb sorsba jut; a nehéz munkát és szakmunkát Amerikában jól megfizetik, ezek azután keresményük egy részét — ha nincsenek igényeik — félretehetik. Ezeknek a hazaküldött pénze teszi idehaza azt a bűvös hangzatú csilingelést, mely maga után csábítja az elégtelenekeket és szaporítja évről-évre a kivándorlók seregét.

Ezt a csilingelést idehaza mindenki meghallja, a statisztika kövér számaint is meglátja, a haza érkezett pénzek kimutatásáról, a jó dolgú emberekről is jön haza hír elég, — de ki látja meg azt az el nem statisztikázott nyomort, melybe belevész az, aki hírt magáról többé sosem ad? ki hallja meg az embertelen munkában siny-

Csalódások.

Meg-takarítás.

A pénz.

lődők szavát, a mindennapi szerencsétlenségek tömeges áldozatainak utolsó jaját s a szegény- és betegházak nyomorultjainak nyögését? Ezek se levelet nem írnak, se pénzt nem küldenek immár, róluk nem hoz haza jóhírt a posta, itthon tehát azt hisszük, hogy nincsenek is, pedig többségben ők vannak.

Vándor-
madarak.

Évről-évre ezer meg ezer vándormadár kél hazulról fekete felhőben szárnyra; aki visszaszáll, vagy hírt küld: arról tudunk; de senki sem tartja számon azokat, kik vak röpülésük közben neki verődtek a világító torony vasbordáinak s összetörten, vagy a küzdelmes úttól erőfogyottan hullanak bele az oceánba.

Pedig ezeket is ez a hazai föld nevelte fel, ez táplálta, készítette ki emberré őket, ők is ennek a földnek a veszteségei. És veszteségei azok is, akik felnövekedvén, izmaikat idegen világ munkagépeinek hajtására adják el, verejtékükkel idegen földet öntöznek.

Mindennek a veszteségnek csak vékony kamatja az a hazaküldött pénz.

Munka-
közvetítő.

Néhány év óta egy osztrák és egy magyar *munka-közvetítő* intézmény működik közös fedél alatt New-Yorkban a konzulátus aegisével, ez a személyszállító gőzösökről a kivándorlási hivatal által átvizsgált s keresztülbocsájtott anyagot egyenesen átveszi, menházában tisztességesen elhelyezi s azután munkát közvetít részükre.

Rendkívül áldásos egy munka ez s kimondhatlan hasznára van kivándorlóinknak, kiket most már pártra szálltukkor hazai karok fogadnak magukhoz s elhagyatottságukban és tapasztalatlanságukban helyettük gondolkoznak.

Kivándor-
lási hivatal.

Egyelőre nem is volna sürgősebb és hézagpótlóbb intézkedés, mint hogy ne csak az érkezőket, hanem a hazulról indulókat is hasonló tapasztalt és jóakaró kezek gondozzák, vagyis hogy a kivándorlókat már itthon az országban rendbeszedjék, a szükséges tájékoztatásokkal ellássák, kivándorlásuk, illetve megtelepedésük irányát velök őszintén és nyíltan tárgyalva megszabják.

Erre előbb-utóbb el kell itthon határoznunk magunkat, mert a kivándorlásnak, egyik csábító ereje annak titkos és ötletszerűen tiltott voltában is fekszik. Az Eldorádóról szálló mesék hamar szétfoszlanának, ha a kivándorlási kérdés egész anyaga nyilvánossá válnék, az emberek az ő kivándorlási szándékukat nem otthon a malom alatt titkon, hanem egy erre rendelt intézmény szakavatott embereivel nyíltan megbeszélhetnék. Egy részét a kivándorlóknak az adott tárgyilagos felvilágosítások már visszatartanák, másik része megmenekülne az ügynökök csalásától s ha már kivándorol, legalább oly helyre jutna, melynek éghajlata neki megfelel s ahol nekivaló munkára számíthat.

Ami tilos.

E tekintetben érdekesek a philadelphiai kongresszuson a dél-amerikai államok küldöttei által nyújtott információk.

*

Az említett munkasközvetítő-intézményről (new-yorki magyar segély-egylet) szükségesnek vélem a következő ismertető sorokat nyilvánosságra hozni.

A new-yorki magyar segélyegylet azon célra lett alakítva, hogy az Amerikába bevándorló magyar alattvalóknak segítségére legyen. Leghathatósabb segély az állandó munka és kereset lévén, a fősúlyt mindjárt kezdettől fogva a munkaszerezésre fektette s az ezen célra szervezett munkaközvetítő hivatal útján díjtalanul kapott munkát minden folyamodó.

Magyar
segélyegylet.

A bevándorlási hatósággal lévén állandó és pedig attól függő viszonyban, az egylet vezetésénél természetesen főleg azon elvek irányadók, melyeket ama hatóság ír elő.

A bevándorlási hatóság telepéről rendszerint kétféle módoszat és feltételek alatt biztatnak az egylet felügyeletére a bevándorlók. Ezek egy részének a saját felelőségére is megengednék a partraszállást, de a helyi viszonyok ismerete hiányában s hogy itt élő rokonaikat könnyebben megtalálhassák, az egylet menházát keresik fel és onnan saját kívánságukhoz képest vagy munkába, vagy

A bevándorlottak. rokonaikhoz mennek. Az ilyen bevándorlókért nem terheli felelősség az egyletet. Másképp áll a dolog azonban azokkal szemben, kiket a bevándorlási hatóság egyenesen az egylet felelősségére ad át. Ilyenek a női kivándorlók nagy része, kikért rokonaik nem mennek el a bevándorlási telepre s kik így teljesen magukra volnának hagyatva. Ezeket illetőleg a felelősség két irányban terjed ki és pedig az egylet szavatosa azért, hogy ezek a nők tisztességes, jó helyekre adassanak munkába s hogy a törvényszabta egy évi idő alatt bevándorlásuk napjától számítva nem válnak közteherré. Férfiaknál csupán ez utóbbiért kell az egyletnek kezeskednie.

A menház. Hogy eme követelményeknek elég tétessék, a menházból soha és semmi körülmények közt sem adnak ki egy nőt munkába vagy szolgálatba, csak ha az illető munkaadó egy hitelt érdemlő egyéntől írott ajánlatot hoz, melyben az illető munkaadóra nézve kellő megnyugtató foglaltatik. Szabadságában áll az egyletnek az is, hogy leányokat rokonaiknak is kiszolgáltathasson. Miután azonban számtalanszor ismétlődött az eset, hogy állítólagos rokonok követeltek leányokat s igen gyakran kétes híré helyekre szándékoztak vinni azokat; szigorú s igen részletes vizsgálat tárgyává tesznek minden ilyen esetet s csupán az esetben adják át az illető leányt, ha a rokonság minden kétséget kizárólag beigazoltatik és a leány jövőjére nézve semmi aggály sem áll fenn. Kétes esetekben a bevándorlási hatósághoz kerül az ügy s az dönt a teendőket felett.

Ovatosság. Munkaközvetítésért sem a munkás, sem a munkaadó nem fizet semmi néven nevezendő díjat, kötelezve van azonban az utóbbi arra, hogy ha a szolgálatába vett leány bármily okból is el akar tőle menni, tartozik őt a menházba visszahozni, hogy munkába ismét onnan adatván, hollétét állandóan nyilvántarthatassák.

Elhelyezés. Asszonyok és leányok majdnem kizárólag házi munkára, szolgálatba kerülnek 8—20 dollár havi bér és teljes ellátás mellett és csakis tisztességes, kellően ajánlott csa-

ládokhoz. Férfiak különböző munkát kapnak az egyesület útján és pedig lehetőleg azon szakmában, melyben oda-haza is dolgoztak. Vállalatoknak csak nagy óvatossággal s részletes és a viszonyokhoz képest megbízható tájékozás beszerzése után ad ki munkásokat s az egyesület 1¹/₂ évi fennállása óta csupán egy eset fordult elő, amikor négy munkással szemben nem tartotta be a munkaadó cég a vállalt feltételeket. Legnagyobb része a férfi munkásoknak a városban helyezkedik el s a közel fekvő gazdaságokban, hol teljes ellátás mellett 10—18 dollár havi bért kap.

Munkabér.

Ami a menházat s a munkaközvetítő hivatalt illeti, annak vezetése ellen sem a bevándorlási hatóság, sem a főkonzulátus nem talált ezideig kifogást, sőt mindkét hatóság teljes megelégedését nyerte el az. Hogy pedig azok, kik annak jótékonyására vannak utalva meg vannak az intézménnyel elégedve, bizonyítja azon körülmény, hogy folyton ismét visszatérnek oda mindazok, kik egyszer már ott voltak s onnan munkát kapva részesültek az egyesület által nyújtott előnyökben.

Ügykezelés.

Ha tehát a lelkiismeretes vezetés és valóban áldásosnak nevezhető működés daczára ez az intézmény a tapasztalat szerint mégis támadásoknak és gyanúsításoknak van kitéve, ez nem egyéb, mint kifolyása a kenyerét vesztett üzérkedés irigységének s része van benne annak a vádaskodó, veszekedő természetnek is, mely amerikai magyarjaink közéletében oly sok felől megnyilvánul.

*

Említettem fentebb, hogy a magyar kivándorló elem — nagy általánosságban — nem élvezi az amerikai rokonszenvét s erkölcsileg rossz hirben áll. Az igazság okáért ki kell jelenteni azt is, hogy magyarjaink egy része méltatlanul viseli e magatartás ódiúmát s úgy került az reá, hogy a Magyarországból kivándorolt minden egyéb népsalag hibájáért őt hibáztatják. Túlnyomó része a mi kivándorlottainknak a tótok közül kerül ki, a tót nemzeti-ség legszegényebb, legműveletlenebb osztályából, a fel-

Magyarok rossz hire.

A hungarian-vidék nyomorultjaiból. Ezek ott mind „hungarian“-ek s nomád és piszkos életmódjuk, iszákosságuk, műveletlenségük megítélése mind a „hungarian“ fogalomra hull vissza. A munka és mértékletesség hazájában különösen tunyaságuk és iszákosságuk képezi a legnagyobb és legutáltabb bűnt az amerikaiak szemében.

Iszákosság. Ami az iszákosságot illeti, abban az igazi magyarnak is sok van a rováson, ezenkívül zabolátlansága s verekedő természete hoznak fejére bajt.

Jó munkások. De fel kell jegyeznem, hogy a kvalifikáltabb magyar munkáselemlről, mely nem a bányákban, hanem gyári műhelyekben dolgozik, munkaadók részéről végig utamon mindig csak jót hallottam. A legnehezebb testi munkáknál rendszerint magyarok vannak alkalmazva, az életveszélyes pontokon őket találni s a munkaadók nagy elismeréssel nyilatkoznak a magyar munkás testi erejéről, kitartásáról, értelmességéről és megbízhatóságáról. Az új hazában a magyar azt az önfeláldozó hősiességet, melyet itthon a multban a harczok mezején tanúsított, átviszi és kifejti a munka mezején, hol kötelességteljesítő sorait gyakran tizedeli meg a szerencsétlenség és halál.

Szerencsétlenségek. Az amerikai magyar lapnak alig van száma, melyben ez a gyászos rovat megrendítő anyaggal ne szolgálna az olvasónak s különösen a Pittsburg környékén fekvő nagy érczolvasztók és aczélművek szolgáltatják bőségesen a szomorú anyagot.

Vannak ugyan szigorú törvények a gyári munka egészségi biztonsága érdekében, de e mesés nagyságú telepeken azok keresztülvitele alig lehetséges és az ellenőrző hatóságok oly hatalmakkal szemben, aminők ez iparvállalatok tulajdonosai, tehetetlenek. Konzulátusaink ébersége és buzgósága menti meg, legalább utólagos anyagi kárpótlásokban, ami megmenthető.

Megtelepedés. Ezeknél a nehéz a munkáknál a magyarok tömeges és állandó alkalmaztatásban állanak, jól keresnek s mi sem bizonyítja világosabban alkalmasságukat, mint hogy

évek során át ugyanazon telepen vannak, becsülésben és fizetésben előre mennek, odagyökereznek a röghöz, ott-hont alapítanak, megcsaládosodnak s mint nagy magyar telepek számot tesznek az amerikai földön.

Az egyletek sokasága fonja keresztül-kasul e magyar telepeket; az egyleti és a hitközségi élet az, mely egyesíti s egyszersmind szétválasztja őket, itt fejtik ki azt a nélkülözhetetlen közéleti tevékenységet, mely nélkül magyar ember el nem tud lenni:

Az ilyen központokon társadalmilag is ki tud bontakozni a magyar s politikailag is bizonyos súlylyal esik a latba. Ilyen helyeken nem kell szégyenkeznie a hungarian névnek, sőt úgy találtam, hogy az igazi nemzeti és faji erények, a magyar nyíltszívűség, jó lélek, bátorság, gavallérság felkeltik a magyarok iránt a rokonszenvet és tiszteletet. Ez a „magyar“ nem hasonlítható össze a bányamunkások és kokszegetők zagyvalék, hamisított magyarjával, ez a magyar nem hoz szégyent a magyar névre.

Utam vonalán New-Yorkban és környékén (Bridge-Port), Pittsburgban és monongahallei vidéken, Clevelandban s Chicagóban és a szomszédos ipartelepeken (South-Bend) találtam ilyen nagyobb magyar telepeket, mindenütt több ezerré menő, összetömörült s az új földhöz gyökerezedett magyarsággal. De e fő csomópontok között is ezen a körbe futó, az Egyesült államok keleti felét magába foglaló világvonalon az iparúzó nagyvárosok láncolatán s az érczet és kőszenet termő hegység vonalán véges végig átvonul vékony ér gyanánt a magyar munkás nyoma s e nyomokon lehet megtenni magyar utazónak a leg-érdekesebb tanulmányutat.

Erős érzelmek fogják meg az ily utas szívét, mikor abban a nagy idegenségben a gyorsan robogó vasut-ról letekintve azt olvassa Newark egyik vasutmenti házában, hogy „Magyar munkáskönyvtár“, mikor a new-yorki II. és III. Avenue egész sereg üzletén és vendéglőjén magyar

Egyletek.

Jobb
sorsban.Magyar
telepek.

Életök.

Magyar
világ.

cézgfeliratokat olvas, benn az üzletekben egész otthonos magyar beszédet hall, mikor Pittsburgban (a gyárvidék felölelésével) négy magyar hitközséget talál, mikor a clevelandi Kis-Magyarország körülveszi, megmutatja három templomát, magyar iskoláját, 15 egyletét s azt a városrészt, ahol — mintha Debreczen vagy Szeged szép szabad földszintes utczái volnának — jobb módban éldegél, vagyontkát gyűjtve a magyar s ahol minden hazai erkölcsé és szokása felelevenül.

Összokások.

A tiszta kis házak egy-egy család lakóhelyét s esetleg tulajdonát képezik — ebben a pontban a magyar népszokás az angol renddel csodálatosan egyezik — a házak előtt kis kertek virulnak magyar virágokkal (talán a magvaik még hazulról kerültek), a muskátlis ablakok mögül piros-pozsgás magyar asszonyok arcza mosolyog ki, benn a házban a „tiszta szobában“ magyar történelmi képek függenek; alig van ház, hol Kossuth Lajosnak, meg az aradi vértanúknak ne volna meg a képe, ami arra vall, hogy a hazafiúi érzület az erőteljesebb és közelebb álló nevekhez és eseményekhez fogószik és e téren az üzleti élelmesség éberem nyomában jár az érzelmeknek. Egyleteik neve között gyakran találkozunk a Verhovay-nevezettel, ami szintén jellemző s ami azt juttatja az utas eszébe, hogy a kiszakadt nemzetdarab az ő általánosságokban mozgó gondolatjárásával megakadt annál a pontnál, amelynél volt, mikor kivándorolt s mint a megállt óra, az elmúlt és lejárt időt jelzi lerögzött mutatójával mindvégig.

Hazafias-
ság.

Otthonos-
ság.

A háztája is hazai motívumokat elevenít fel, még a komondor is segít barátságossá és otthonossá tenni az udvar képét, a pinczében káposztát hordóz, a gondos házi-asszony, éléskamrájában paradicsomos üvegek piroslanak, ugorka-paprikafélék zöldelnek s nagy fehér oldalas-szalonnák egészítik ki a nemzeti szint.

Az öregek kaczerkódnak az angol szavakkal, telefűzik beszédüket elmagyarosított angol kifejezésekkel, csakis stritkaron (street-car), vagyis villamoson közlekednek, az

ujtságot bestoppolják vagyis beszüntetik, a gyereket küldik Angolosodnak. a storiba, vagyis a boltba, a lakásból elmuffolnak, vagyis elköltöznek s Gulyásné és Kásáné asszonyok következetesen missis Gulyásnak és missis Kásának szólítják egymást, ha az utcaajtóból egymáshoz átkiáltanak, míg a játszó gyermekek az utcán csak mosolyognak és integetnek a magyar megszólításra, szülőik házi nyelvére, de ők maguk már inkább csacsognak angolul. A második generáció már — akármilyen lett légyen is az első — tisztára angol s meg kell barátkozni az oly jelenetekkel, hogy például Bostonban betértem Kakas János uram díszes nagy szűcs-üzletébe s a tulajdonos — fia az idetelepült öreg Kakas Jánosnak — azt feleli a kérdezősködéésre, hogy az ő neve „Mr. Kekesz“ és hogy ő már egy szót se tud magyarul, de odafenn az „old gentleman“, az öreg úr, az még beszél valamit.

A legtípikusabb és legmelegebb magyarságot Clevelandban találtam; itt mintegy 15,000 magyar él eleven társadalmi szervezetben, közülök többen előkelőbb szerepet töltenek be, tényező-számba jönnek a közügyek intézésénél. Cleveland.

Itt jelenik meg az amerikai magyarság zászlóvivője, legnagyobb és legtekintélyesebb sajtóorgana, a „Szabadság“ (szerkesztő és tulajdonos Kohányi E. Tihamér) egy magyar érületben és amerikai szellemben szerkesztett lap, mely a sok egymással czivódó s e czivódásban tönkre ment magyar lap (a new-yorki „Nemzetőr“-ök) romjain jelentékeny pozíciót vívott ki magának s hazafias, nyugodt vezére, minden dolgában, bajában tanácsadója az amerikai magyarságnak. „Szabadság.“

Jelenik meg Amerikában még több kisebb magyar hirlap Hirlapok. legtöbbnyire egyháziak s egy szociális irányú lap is, ezek azonban többnyire lokális házi veszekedésekben sekélyesednek el, vagy egyházi és egyleti adminisztratív kimutatókra szorítkoznak s nem nyomnak a latban.

Lelkes és hazafiúi érzülettől áthatott tevékenységet Zászlóvivők fejtenek ki a mac-keesporti magyar telepések (élükön

Kovács Kálmán plebánossal), úgy a chicagóiak (Harsányi Sándor ref. lelkész gondozása alatt), a South-bendi magyarok, a bridgeportiak (Kalassay ref. lelkész a vezérük), itt is találtam egy jól berendezett magyar iskolát, találtam továbbá összetartó, szervezett magyárságot, mely szívesen hozott jelentékeny áldozatokkal gondoskodik a magyar elem közszükségeiről.

Magyar
hitközségek.

Amerre a magyar munkások tömegesebb alkalmazásának vonala húzódik, mindenütt a hitközségi szervezkedésben keresik e munkások az összetartozásnak és nemzeti elkülönződésnek kifejező alakjait.

Ugyanazért más szemekkel kell nézni e hitközségeket, mint itthon szokás. Nemcsak vallási tömörülő pontok ezek s nemcsak vallási igényeket elégítenek ezek ki, hanem az egyes hitközségek képezik az illető helyeken a külön magyar várost, melynek minden rendű közügyeit lelkiismeretes élénkséggel intézik a demokratikus szervezet keretei között.

Hivatásuk.

A katolikus autonomia ebben az amerikai Kis-Magyarországban tökéletesen meg van oldva. A hitközség maga kezeli vagyonát, maga keresi papját s annak vezetése alatt dicséretes buzgósággal teljesíti hitéleti, nevelési és nemzetiségi kötelességeit. Szinte erejüket túlhaladó módon versengenek a munkások az áldozatkészségben, hogy hitközségük szükségleteiről bőven gondoskodjanak. Nincs is panasz sehol e tekintetben.

A pap.

Papjukkal törekvésben és működésben egybeforva, fáradatlanul dolgoznak, hogy vallásban, tisztességben, nyelvben és érületben fenntartsák a magyar szigeteket, ott a népek oceánjában. Papjuk az ő vezérük, tanácsadójuk, vezetőjük és képviselőjük minden ügyben.

Az iskola.

Iskolákat szerveznek a templom mellé, és itt a különben közkötelező nyilvános községi iskolákon kívül oktatják a gyermekeket a magyar nyelvben, történelemben, vallásban. Ezen a téren teljesen a saját erejökre vannak utalva. A magyar állam nagy kötelességet teljesítene, ha

közreműködnék abban, hogy alkalmas lelkészeket kapjanak e szervezkedő és szaporodó hitközségek s ha rendszeres és tervszerű segélyben részesítené iskoláikat. Mert bár ez a magyarság túlnyomó részében végleg elszakadtnak tekinthető az anyanemzettől, de vérrokonságunk kötelességei azért nem szűnnek meg s kötelességteljesítésünk üdvös eredménye nemcsak ottani véreink kedvezőbb helyzetében, de a visszavándorlás útjának egyengetésében is megnyilvánulna.

Hazai
segítés.

A panszlavizmus veszedelme fenyegeti ott őket, a katolikus papok túlnyomó része tót s a közös templomok és hitközségek eltótosodnak. Egyébként legnagyobb számmal a görög katolikus felekezet van e hitközségekben képviselve.

Panszla-
vizmus.

Feljegyzésre méltó körülmény, hogy jóllehet Magyarország kitűnő földmivelő állam s jóllehet a kivándorlók kilenczven százaléka a földmives osztályból kerül ki, azért ott földmivelésre nem adja magát. Valamennyi az ipar-telepekhez törekszik s még bányamunkás is inkább lesz, mint földmives. Pedig a farmokhoz állandóan keresik a munkásokat s egy kis tőkegyűjtés és a viszonyokkal való megismerkedés után az önállósulás nem ütközik nehézségbe.

A farmok.

Am a kivándorló előtt amerikai útján a gyors meggazdagodás lidérczfénye játszadoz s inkább oly munkát vállal, melylyel idő előtt testi egészségét is feldolgozza vagy épségét s életét veszélyezteti, csak jól megfizessék.

Pénz-éhség.

A farmok egészséges és megszokott mezei munkái után a fizetés lényegesen kisebb, mint az ipari munkáknál, azonfelül a magyar földmives az ő megrögzött konzervatív hajlamaival nem igen ügyes és életrevaló ahhoz, hogy az újvilág termelési módorába magát beleélje, hazai módon pedig ott nem művelheti a földet, mert a viszonyok azt meg nem engedik.

Ezért azután az a visszás kép áll az ember elé, hogy például a connelsvillei bányák előtt látja a frissen

Bányák.

érkezett piros képű gömöri fiúkat, kiknek minden nemzet-sége felfelé a föld munkálásával foglalkozott, egész szervezete s ösztönszerű képességei ehhez lehetnek idomulva s ők ott ácsorognak a bányaplézeken, hogy munkát kapjanak a föld gyomrában, hogy megtanúljanak szemet bányászni és koksztot égetni.

Connels-
ville.

Mert itt egy napi munka után, ha reggel 4-kor kezdik a munkát s társaságban hárman meg tudnak tölteni három szenes tartályt: 1 és $\frac{1}{2}$ dollárt kapnak fejénként. A gyakorlott munkásoknak ez a rekordja, a gyakorlatlanok 1 dollárt keresnek. Ez a keresete a kokszegetőknek is, kik a connelsvilli völgyben sok mértföldre terjedő hosszú vonalban dolgoznak. Mikor a vonat az ezer és ezer lángoló kokszkemencze között az éj sötétjében elhalad, fájó lélekkel gondol a magyar utazó azokra a mozgó alakokra, kiknek fekete körvonalai a tűz fényéből kiválnak, akik nagyrészt az ő vérei s akik e szörnyű egyedüllétben egymást felváltva végezik a munkát éjjel és nappal s akik meg vannak győződve, hogy itt jobb dolguk van, mint dalos, virágos hazájukban otthon. Pedig ha már abból elkergette őket a szükség, párját találhatták volna hazájoknak az új világban is. Szépen kifejtették ezt a kongresszuson is, különösen a délamerikaiak.

Bánya-
munká-
saink.

Koksz-
égetők.

A bányamunkások és kokszegetők elosztott munkás-telepeken, mint a magyarok mondják: pléz-eken (place = hely) laknak; e házacskák berendezése nagyon barátság-talan. A házakban az egy pálinkás üveg a barátság egyetlen képviselője, de ez nem is hiányzik egy asztalról sem. Minden örömük a vasárnap, amikor magukat egyszer kinyugosszák s amikor mértföldhosszú utakon át elvándorol egyik pléz a másikhoz misét hallgatni s elbeszélgetni.

Fém-
munkások.

A harmadik fajta a munkának, melyen tömegesen találjuk a magyarokat (tótokkal vegyest), a kohók, olvasztók, fémöntők, vas- és aczélgyárak. Különösen Pittsburg és vidékének komor, örökké füstös levegője alatt terülnek

el a gyárak, a világ legnagyobb ipartelepei. Itt a Carnegie féle aczélgyárakban a Pittsburggal összeépült Homestead, Ducquesne, Bradock stb. gyáraiban ezerszámra dolgoznak honfitársaink. Megtörtént, hogy mikor a villamoson Pittsburgból Mc. Keesportba mentem át, épen az esti 6 órai munkaváltás idején, az egész villamos megtelt emberekkel s azok mind magyarul beszéltek. Körülbelül 50.000 magyarországi dolgozik állandóan ebben az ipari centrumban s azok között 15.000 tiszta magyar. Nagyobb tömegek dolgoznak továbbá a clevelandi, chicagói, southbendi, bridgeporti és New-York körüli telepeken,

Pittsburg
gyárai.

E nehéz, minősítettebb és veszélyesebb munkában fáradóknak másféltől 3 dollárig emelkedik a napi keresetük s ezek e keresményből már takarékoskodhatnak is, mert a dollár értéke közönséges számítással 2 frt 50 kr.

Kereset.

Ez az értékszámítás azonban csak így a papiroson áll meg, ha a munkásnak családja és igényei vannak, akkor a dollár amily könnyen jön, úgy el is megy, mert fizetőképessége az életben, iparczikkeknél, ruházati és élvezeti dolgoknál körülbelül a forinttal egyenlő.

Igények.

Végül a gyári telepek tulajdonképeni szakmunkásai következnek, akik ügyességök és megbízhatóságuk arányában 3—5 dollárt képesek keresni s kik ezzel a jólét rendezett viszonyai közé kerülnek, tisztességes uri módon élnek. Sokan közülök teljesen elamerikaisodtak, nevüket is angol névvel cserélték fel.

Szak-
munkások.

Az amerikai magyar munkásoknak több mint fele azzal a feltett szándékkal dolgozik uj hazájában, hogy amint egy kis gyűjtött pénze lesz, hazatér ismét Magyarországra. Ez a szándék azonban sok esetben csak szándék marad, a százféle körülmény közül elég, ha egy eléje fekszik a nagy és nehéz út tervének, már akkor elmarad az.

Egyébként megtartotta a magyar az ő nemzeti rátartó voltát s büszkeségét az uj világban is. Egy nagyon nehéz viszonyok közt élő s dolgozó munkással beszélgetve, el-sajnálkoztam a szomorú során, veszedelmes, szinte nem

Nemzeti
büszkeség.

emberi munkáján; szegény honfi külső csatakosság tekintetében is igazán olyan volt, hogy emberhez alig hasonlított, hanem azért ezekkel a szavakkal végezte önérzetes beszédét: „Elmondhatja uram otthon, hogy nagyon nehéz sorban van itt a magyar ember, hogy otthon jobb dolga van a kutyának, de azért annyira még sem aljasodik le, hogy gesztenyesütő, meg gyümölcskafa legyen belőle, mint a taliánból! . . .“

Más világ.

Igy dolgoznak a magyar munkások Amerikában. Itthon a földet művelték, ott a pőrölyt forgatják. S ha visszatérnek, majd újra az eke mellé állnak, mert amit ott tanultak, a mi világunkban annak kevés hasznát veszik. Nem is tudnának hozzászokni az itthoni alacsony munkaárhoz. Emellett az amerikai nagy-termelés szükségyszerű folyamánya, hogy a munkások, ez emberi gépek, kezdettől végig ugyanazt az egy részletmunkát végzik, azt a kapcsolatot közvetítik, mely a holt anyag s a gép között a gyártásban előáll, ez a munka azonban nem önálló s csak abban a viszonyban van szakszerű jelentősége, amelyben folyik. Egy-egy kézbeli fogás a gyári munkás szakképzettsége, e fogás köti őt telepéhez.

Talán kissé nagyobb kitérőt is tettem a munkásviszonyok ismertetésének terén a magyar munkások helyzet-rajzolásával, mindenestre ment azonban az a körülmény, hogy amit tettem, *magyarokért* tettem.

*

A nagyipar.

A *nagyipar* az amerikai nemzet büszkesége, érette mindent feláldoz s azt fel nem áldozza semmiért. Mikor erről beszél, a superlativusoknak nincs határa, a nemzeti büszkeség és rajongás amerikai tónusa ennél a tárgynál teljes díszében virágozik. Amerika legyőzhetetlen, sőt világot legyőző ereje a legkedvesebb téma, melyről az amerikai elbeszélget s melynek bizonyítására minden pillanatban kész a megczáfolhatatlan tények egész sorozatát felhozni.

A német ipar.

Csendes szájalommal viseltetik az európai nem-

zetek ipari vergődése iránt s figyelemreméltó ellenfélnek és számbavehető társnak csak az *angol* és a *német* ipart ismeri el a világpiaczon. Az a hite, hogy az angolt csakhamar túl fogja szárnyalni ő, s az a félelme, hogy a német ki fogja őt szorítani leghasznosabb piacairól. Ezért egész Amerika telve van lappangó német-gyűlölettel, de másrészt tisztelettel e nemzet kereskedelmi életrealósága iránt. A német szokásokat alaposan tanulmányozzák s minden gyűlésen akad szónok, ki a német rendszer elsajátítását lelkére köti az amerikai vállalkozóknak. A kereskedelemben ők még hajlandók tanulni másoktól, de ipari képességük abszolút elsőségét szóba sem engedik hozni s ha szóba jön mégis, megfelelnek rá egyszerre döntő példákkal, *William L. Barker* new-yorki delegatus a kongresszuson például a következő kis képet szötte bele előadásába:

„Az amerikai minden idejét és energiáját a cikkek előállítására fordítja, a kereskedelmet a kereskedőnek, a hitelezést a bankárnak engedvén át. Az-amerikai.

Mi gyáriparunkban nem időt, hanem munkát takarítunk meg s mi ennek az eredménye? 1890-ben 151.102,376 dollár volt a kivitelünk gyáripari cikkekben, 1898-ban pedig 338.667,294 dollár. A Baldwin-féle mozdonygyár e városban 1896. június 1-én megrendelést kapott Oroszországból 32 nagy személyvonati mozdonyra, melyeknek a csár koronázási ünnepeire el kellett készülniök. A mozdonyokat 1897. márczius 30-án s ugyanazon év április 3-án hajóra rakták. Ugyanaz a társaság 1896. január havában megrendelést kapott két mozdonyra a sudáni egyiptomi vasutigazgatóságtól, melyek nyolcz hét alatt voltak szállítandók. Arra az esetre, ha a szállítás előbb eszközöltétnék, jutalomdíj volt kitűzve. A mozdonyokat a rendelés vételétől számított 30 nap alatt szállították. 1889-ben mi hozattunk Angliából bicycle-keket, 1899-ben már több bicyklet exportáltunk, mint a mennyit a többi országban összesen előállítottak. 1898. október havában Cromer lord megkeresést intéz a londoni hadügyi hivatalhoz a Níluson létesítendő Atbara-hid megépítése tárgyában. 1898. december 29-én jelentik, hogy a hid felépítéséhez nincs elegendő és *alkalmas* anyag. Az angol hidépítők kijelentik, hogy a hid csak 2 év múlva készülhet el. Cromer

Munka-
képesség.

lord megsürgeti a hid építését azzal az indokolással, hogy ha a hid a Nilus áradása előtt el nem készül, a Khartum-felé való előnyomulást legalább hat hónappal el kell halasztani, Ekkor Amerikához fordultak. A Pencoyd-féle vasöntödék ajánlatot tettek, hogy az anyagot hat hét alatt szállítják; 1899. február 1-én aláírták a szerződést s február 25-én és márczius 16-án már szállították is az anyagot. Amerikai előmunkások vezetése alatt, kik a többi munkás nyelvét nem értik, felépült a hid s 1899. augusztus 26-án átadták a hatóságoknak. Ehhez még meg kell jegyezni, hogy a legolcsóbb ajánlat angol részről 67,750 dollár volt, míg az amerikai cég ajánlata 31,000 dollár.“

Statistika.

Az az önérzet, mely e szónok szavaiból kisugárzik, általános az új világ polgárai között, általános az is, hogy minden állítást *statisztikai* adatokkal igazoljanak. A statisztikai készütség e nép különös jellemző vonása. Valószínűleg már az iskolák hozzászoktatják a gyermekeket a statisztikai képek és táblák használásához, azontúl is az élet minden dolga közt, hivatalokban, vállalatoknál a legkülönfélébb fajban feldolgozott statisztika kinálkozik az ember figyelmének. Minden üzletember jól ismeri és előszeretettel idézi az ő cikkének világstatisztikáját s tájékozva van az ipar és kereskedelem általános összehasonlító képeiről is. Az európai műveltség a történelem, irodalom, jog, filozófia stb. tárgyakra támaszkodik, ezekben az átlagos amerikai ember meglehetősen műveletlen, hanem a gyakorlati élet kenyérkereső ismeretei annál jobban a birtokában vannak. Ezeknek lelke a statisztika, mely népiesen szólva kisújjában van az amerikaiaknak.

Annál szivesebben bánnak és élnek ez adatokkal, mert rendszerint csak alkalmat nyújt dicsekvő állításaikhoz.

A számok.

Ha egy város a mi országunkban rangját és súlyát kedvező világításban akarja feltüntetni, azt írja a névjegyére, hogy „törvényhatósági jogú város, kir. táblával, vasúti üzletvezetőséggel, püspökséggel, pénzügyigazgatóséggel, megyei székhely stb.“ Chicagónak egy hivatalos nyomtatványán a czimek és rangok helyén ezeket a lapidáris adatokat találtam kiírva:

Chicagó. Ennek a városnak 2 millió lakosa van. Évi üzletforgalma 1200 millió frt. Gyárakba befektetett tőkéje 500 millió, iskolákba 150 millió; közkönyvtára 250,000 kötetes stb.

Ez a város különben a leghívebb kifejezője az az természetnek.

A telhetetlen Amerika legtelhetetlenebb, legamerikaiabb városában *Chicagóban* alkalmas hely kínálkozik eltűnődni, elmélkedni a világ közgazdasági harcsterének tusáiról; e világváros hihetetlen arányú műhelyei mellett elnézi az utas Amerikát, ezt az óriás ficzkót, mely félkezét zsebretevé dolgozik, mikor versenytársai a lerokadásig kimerülten ütik körülötte a vasat. És ő győzi s széttekintget, hogy hol bővíthetné meg műhelyét, hová helyezhetné kétakkora üllőjét, zsebbetett kezével szórja maga körül a közintézményekre a pénzt, — míg túl a vizen konkurrensei üzemredukciók felett tanácskoznak s a közpénzek kincsházáiban kopogtatnak segítségért.

Különös érdeklődés húz minden idegent Chicagó felé, méltán kíváncsi lévén arra: mi hát az az ok, mely az amerikai kontinens közepén ezt a világvárost egyszerre így megteremtette, tűzhamvaiból tízszeres nagyságban életre keltette körülbelül annyi idő alatt, amennyi nálunk egy házi csatorna áthelyezésének engedélyezésére szükségeltetik. Mert New-York, Philadelphia, San-Francisco, N.-Orleans világvárosias fejlődését és nagyságát megértjük a tengeri kikötőből, de Chicagó benn fekszik a puszták közepén s a csenges Michigan az ő egyetlen vize.

Látva azt a mesés arányú gyári munkásságot, mely e városban székhelyet kereset magának s elnézegetve a gyári termelés mindenféle faju czikkeit, attól a zsirtól és hústól kezdve, mely a chicagói monstre-vágóhidakon indul meg Európába s köt ki a mi Fiuménk partjain is, egész addig az aratógépig, mely társaival együtt már szintén útbán van a túlsó kontinens felé, hogy új gyilkos kon-

Chicago.

Amerika szive.

kurrense legyen ennek az iparnak is, — rájön az ember Chicagó teremtésének és nagyságának nyitjára.

Amerika keletének és nyugotának, ennek a két óriási közgazdasági területnek természetes szüksége volt egy központi kapocsra, mely a világtávolságokat áttekinthető leg összekösse s mely a földtermelte javak felesleges bőségét osztályozza, szabályozza, feldolgozza, mely emésztő gyomra legyen Amerika nyerstermelésének s a közszükség ez önkénytelen érzése teremtette meg ime a puszták közepén Chicagót, a világvárost. Úgy beosztotta ez maga körül a földet, hogy ha megtervezett, útakra osztott, csatornázott, világított s befásított külterülete egyszer kiépül, nagyságában és népességében eléje kerül New-Yorknak és a világ minden városának, ami Chicagónak fennen hangoztatott célja is, mintegy jeligéje s aminek megvalósítása érdekében nem kisebb terven töri most a fejét, mint hogy a tavakat összekötve, egyenes hajóutat nyisson a tengerig magának, szóval tengeri kikötő is legyen.

Ez a világ legnagyobb vasúti központja s már külsejének képe, épületeinek, üzleteinek, gyárainak méretei, kiépítési térképének rengeteg arányai is felkeltik minden látogatója csodálatát.

Az itt levő épületek, gépgyárak, a határban fekvő s külön várost képező Pullmann-gyár, az óriás áruházak, a vágóhidak látványosságzámba mennek. A Maesonic-Temple például egy ház, melynek 18-ik emeletére színház van építve. A Montgomery Ward & Co. áruháza 1400 segéddel dolgozik, évi bevétele átlag 10 millió dollár, naponkénti levélforgalma átlag 20—25 ezer stb. A vágóhidakon 55,000 drb szarvasmarha, 160,000 sertés, 12,000 juh és 2000 ló a napi forgalom. 1892-ben 4,900.000 drb marhát és 7 millió sertést öltek. A Swift és társa cég évi forgalma megüti a 90 millió dollárt. Napi vágásforgalom: 27,165 szarvasmarha, 3068 borjú, 66,595 sertés, 12,000 juh, 1137 ló, mely anyagnak azonnal való vasuti elszállítása 2099 vasuti kocsit igényel. Ez az egy adat

egszersmind hozzávetőleges fogalmat nyújt az általános áruforgalom nagy arányairól.

A városnak 647 temploma van, közöttük magyar református és zsidó templom is.

Ez az óriás város mesés fejlődésben áll; ha képletesen szabad azt mondani a buja természetről, hogy valaki hallja a fű növést: úgy Chicagónál el lehet mondani, hogy szemmel látható a város fejlődése, földből való kinövése.

És ugyanazt tapasztalhatja a figyelő kisebb-nagyobb mértékben a többi amerikai városnál is, melyeknek falai magukhoz gyűjtik s nagyvállataikhoz fűzik a bevándorlókat épúgy, mint a csendesebb vidékek szerencsét próbáló népét. A nagyvállalatok felfalják a kisvállalatokat, a nagy emberek a kis embereket.

Nagy városok.

Olyan világban, mint Amerika (értvén ezuttal Amerika alatt mindig az Egyesült-Államokat) más lábakon jár a fejlődés s ami itthon mesésnek tűnik fel és amire hitetlenül rázzuk a fejünket, az ott künn igen természetes és érthető.

A fejlődés.

Abban a versenyfutásban, mely a két világrész között folyik, tiszta eszközökkel Európa győztes alig lehet. Legfőlebb talán akkor, ha arra üt, amiye neki több van: fegyverére.

Az Egyesült Államok területe körülbelül akkora, mint Európáé. Ő csak 70 millió embert táplál s gazdagít, Európa 350 milliót. Az európai föld történelmi terheket visel, katonaságot tart el s a hivatalnoki és kulturhivatású hierarchiá oly szövevényes tömegét, melyet Amerika nem ismer.

Összehasonlítás.

Amerikában az állam csak arra való, hogy az amerikai üzletéletet, ennek saját törvényei alapján összefoglalja, rendben tartsa s kifelé reprezentálja. Az üzletet szolgálja Amerikában minden közintézmény s a politika sem más, mint az üzletáramlatok összecsapó helye, ahol leginkább alkalmazott, megfizetett professzionátus politikusok har-

czolnak egyik és másik üzletáramlat politikájának érvényesítése érdekében.

Világ-
kereskedők.

A világkereskedelemben most három nagyhatalomé a tér, az angoloké, az amerikaiaké és a németeké. 1830-ban a világkereskedelem összforgalmának értékét 1900 millió dollárra teszi a statisztika. Ma ennek körülbelül tizszerese 19,000 millió dollár. Az E.-Á. forgalmának értéke volt 1830-ban 105 millió dollár, ma 1800 millió. A németeké majd 2000 millió, az angoloké 3380 millió, külön az angol kolóniáké 2000 millió. Azután a hollandok következnek (1560 m.) és a francziák (1450 m.), Oroszország, Dél-Amerika és Belgium után következik még csak Ausztria-Magyarország a maga 600 milliónyi forgalmával, Ausztria-Magyarországot már csak két állam követi, Olaszország és Spanyolország, melyekkel minden statisztikai terepen erős harcban szokott állani az utolsóság dolgában. A mi bevitelünk az Egyesült-Államokba 5 millió dollár. Schwajczé 13 m., Olaszországé 21 m., Franciaországé 55 m., Németországé 78 millió, Angliáé 111 millió. Behozatalunk pedig az E. Á.-ból dollárookban 7 millió. Németországé 150, Angliáé 510 millió.

Ezt a néhány számadatot csak azért hoztam fel, hogy rámutassak arra a szerény helyre, melyet a világkereskedelemben és különlegesen az amerikai viszonylatban a mi kettős államunk elfoglal.

Exportunk.

Bármiféle háborúban is a gyöngébb félnék az a szerep jut, hogy védezzék, nem hogy támadjon. Mert ha támad, meg is verik, ki is nevetik. Amerikába menvén tanulni, túllövünk a célon és nagyzásba esünk, amikor a felett tünődünk, hogy miként lehetne nekünk elfoglalni Amerikát, vagyis ott a saját földjén megverni őt a mi iparcikkeinkkel. Hiszen a saját országunkat se tudjuk elfoglalni, azon is az osztrák és cseh ipar élőkődik. Budapest, meg Szeged, meg Győr, meg Csaba piaczaira hajófuvar, vám és rizikó nélkül bejuthatunk, onnan szorítjuk ki előbb az ellenséget. Mert a közgazdaság terén

ellenség mindenki, akár a szomszédban lakik, akár a tengeren túl, ha egyszer nem a mi saját népünk.

Tanácsosabb tehát azt megtanulni Amerikában, hogy mikép védekezhethetünk a munkatelepén megismert ellenség ellen s hol várhatjuk az ő legközelebbi ostromát.

Mert Amerika nem szűnik meg az ő ostromaival, invázióitól meg nem szabadulunk, minthogy az ő nyers és ipari termelése, a földje, gazdasága és ereje arányában még emelkedik, neki csak piacokra van szüksége.

Amerika
fenyeget.

A philadelphiai kiállításnak volt egy része, a kiviteli mintakiállítás, melyet a látnivalókat kereső nagy közönség nem igen látogatott, mert nem igen volt benne látni való, de tanulni való annál több.

Ezen a kiviteli mintakiállításon rendkívüli szakavatottsággal, pénzáldozattal és munkával fel volt tüntetve a világnak mintegy emésztő szervezete, amint a termelés a fogyasztást kielégíti.

Hogy melyik nemzet mily cikket használ, azt a cikket ki és hol készíti, mennyi a gyári és piaci ára.

Amerikában az elveknek, tantételeknek nincs tekinthető. Az elveket nem alkalmazzák végig az életre, hanem mindig a gyakorlati szükséglet mérik fel és oldják meg, ebből vonják aztán le a czélszerűség szabályait.

Ebben a kiviteli kiállításban is, mely múzeumszerű tartalommal bír s tulajdonképen a keresk. múzeum alkatrészét képezi, korántsem találtam a tudományos vagy általános elveknek megfelelőleg az egész világ fogyasztását, vagy egy-egy iparcikkek termelését és világútját feltüntetve, hanem csak azt, amire úgyszólván közvetlen szükség van. Amit az amerikai üzletélet, mint közvetlen feladatot ismert fel a maga működési teré számára.

Gyakorlatiasság.

Megtaláltam ott tüzetes felvételét keletnek, a Balkán államoknak és Kis-Ázsiának. Oly szeretetteljes, oly aprólékos gondnal voltak ezek az adatok e területre egybegyűjtve s egymással szembeítve, hogy mintegy megszólaltak.

Kelet
térképe.

A Kereskedelmi Múzeum, mely az internatinoális

kereskedelmi kongresszust világra szóló reklámmal rendezte s ezt a kiállítást is létrehozta, nem állami intézmény (Amerikában mindent az érdekeltség teremt meg), a kereskedők és gyárosok egy intézménye az ő aktuális érdekeik kiszolgálására. Amerika üzletvilága e tekintetben egy szövetkezet, mely a maga nagy eszközeit — pénzre nem tekintve — megteremti.

Ez az intézet aligha elméleti múzeumi munkát végzett, amikor kelet kereskedelmi mappáját így kidolgozta, az ilyen térképek hadi czélokra szoktak szolgálni.

Amerika
tervet.

Bizonyosra vehető, hogy az amerikai nagytermelés, mely a mai politikai viszonyok között rendkívül kellemes helyzetben van s mely a közeledő elnökválasztás politikai munkáját a folytatólagos siker biztos reményében vezeti ez idő szerint, — úgy megerősödik s oly éhséggel dobja magát a világra, amely fellépésének eddig tapasztalt mérvéit aggresszivitásban felülmúlja.

És támadásának tere első sorban a keleti piacokra irányul, ahol hálás talajt lát még magának. Senkiinek sincs több oka tartani e támadástól, mint nekünk.

Vigyázzunk.

Vigyázó szemekkel kell kelet felé tekintenünk, első sorban a mi kereskedelmi múzeumunknak kell magát felszerelnie ugyanezen terület pontos gazdasági térképével, azután friss munkára kell serkentenünk azokat a képviselősegeket, melyek e területen a mi iparunk és kereskedelmünk érdekében vannak, emellett pedig otthon a saját földünkön ügyeljünk, hogy magát meg ne vethesse az amerikai ipar, mert az kiszoríthatatlanabb versenytárs lesz, mint az osztrák.

*

Iparok.

Az amerikaiak megtanulták a *fémgyártást* Angliától, a *lisztgyártást* (Hungarian process) Magyarországtól, a *czipőgyártást* a francziáktól, s ma már mestereiken — hiszenban legalább — túlíesznek.

A pittsburgi *aczelgyárak* olvasztóinak fénye az egész világo' bevilágítja s Pennsylvánia vas és fémgyártása páratlan a föld kerekiségén. A nyersanyagoknak, a szénnek és a forgalmi utaknak (vasut és viz) egy helyen való találkozása és a földből egyszerű úton nyert természetes fűtőgáz adja meg a kulcsot ahhoz a nagy arányú fejlődéshez, mely e téren konstatalható. *Pittsburg* és környéke képezi Amerikának, ennek az egységes óriás gyárnak, a kazánját. Soha ki nem alvó tüzek lángolnak szerte a magasban a kéményerdők között, mintha a föld szive lobbantaná ki száz és száz lékütésen belső lángjait. Nappal szürke füst borul széles körben a tájra, éjjel a tüzek világítják be regényesen a komor sziklás körvonalakat. Itt vannak a híres Carnegie féle aczelgyárak, Homestead, Bessemer, Duquesne, Bradock, melyekben érczet olvasztanak s a vörösén izzó vasfolyamból aczelt készítenek. Síneket, hajópánczélokot, aczéllemezeket. E lemezekkel találkozunk azután Philadelphia és a többi nagyváros világhírű gyáraiban. Jóllehet minden munkát géperő végez, egyik gép a másik kezébe adja mintegy automatikusan az anyagot s az embererő csak arravaló, hogy egy-egy fogással pótolja azt, amire a gép nem képes, 8—10 ezer ember dolgozik egy-egy gyárban. Óriás sétáló daruk mozognak a levegőben mindenütt, síneken szaladva hordják vasmarkukban az izzó anyagot. Philadelphia világhírű hajógyára (Kramp) veszi át a hajópánczélokot tőlük. Ez a gyár is telve van európai megrendelések fél kész munkáival, kiválólag hadihajókkal. Ugyane város híres mozdonygyára (Baldwin) mely 1100—1200 locomotivot gyárt évente, hidraulikus erővel hajlítja meg a kész aczéllemezeket s összeszögecselve gyártja belőlük a kazánt. Szerelőjében egyszerre 200 mozdonyt szerelnek. A világ legnagyobb fűrészgyára (Disson) is e városban s ugyanazon anyagból dolgozik.

A *fai par* hasonló előrehaladott állapotban van s a famegmunkáló gépek kimeríthetetlen változatával felszerelve a világvárosokban található, különösen a déli államok-

Aczél-
gyárak.

Pittsburg.

A. munka.

Fai par.

ban. A gazdag amerikai erdők ugyan már fogytán vannak, de Mexico, Canada és Brazília mennyiségre kimeríthetlen, minőségre utólérhetetlen anyag-forrással kínálkozik; büszkeségünkre szolgálhat, hogy Amerika egyik legelőkelőbb fafeldolgozó telepe, a clevelandi Kundszt-féle gyár magyar emberé.

Liszt, hús.

Az *ételmezési* ipar (liszt, hús) a déli államokban s benn Amerika szívében, Chicagóban van különösen kifejlődve. Ebben a két cikkben — a nyers anyagok bősége és olcsósága folytán — a világ teljes fogyasztását képes és készül kielégíteni. Nevezetes tökéletességre emelkedett a csemege-félék s a konyha-befőttek és konzervek készítése.

Czipők,

Czipőgyáraival rövid idő alatt visszafoglalta magának Európától a saját területét s szabási tökéletességével és szellemes munkagépeivel ma már az amerikai czipő a világkereskedelem czikke. Az amerikai czipők más idomú kapta-rendszer után készülnek, kitűnő anyagot használnak s a gépmunkájuk tökéletes.

Kalap.

Kalapgyarai ez iparág hasonló mérvű fejlődéséről tesznek tanúságot, gyártmányai különösen a finom cikkekben elsőrendűek. Ép ilyen első helyen áll a *bőrmegmunkálás* kiterjedt, hatalmas iparában.

Kocsi.

A *kocsigyártás* terén úgy izlés, mint szerkezeti ügyesség tekintetében az első helyet foglalják el a földön. Hikkory-fából készített könnyű kocsifajtáik mintaképül szolgálhatnak e nemben bárhol, gazdasági és szállító-szekereik pedig, melyeknek elmés építése és czélszerű alkalmazhatósága merőben új fogásokat juttat érvénybe, bizonyára megtalálják amazokkal együtt az utat óvilágba.

Vasipar.

A *vasiparról* a kongresszuson I. H. Sternberg (Pennsylvania) ezt az önérzetes nyilatkozatot tette: „Még nem rég Anglia termelte a legtöbb nyersvasat. Ebben most már Angliát messze túlhaladtuk s immár ki van zárva annak lehetősége, hogy bennünket e téren bárki is túlszárnyaljon. Husz évvel ezelőtt termelésünk 2 millió tonna volt, ez évben 13 millió tonnát fogunk termelni; teljes bizonyos-

sággal állítható, hogy Anglia tiz év alatt sem fogja elérni termelésünk felét. Az a tény, hogy munkásnapszámjaink sokkal magasabbak a másokénál, az nem akadály a fejlődésünknek. Munkásaink ügyessége, kitűnő szerszámok és gépek felhasználása bőven behozza a magasabb napszámot. Azonkívül világszerte ismeretesek a mi érczbányáink gazdagságukról és nagy kiterjedésükről. Mig az angol érczerek mélyen fekszenek, addig a mieink a föld felületéhez közel és szénbányák szomszédságában terülnek el. A gépek az ércz tonnáját 3 centért a földből 15 tonna tartalmu kocsikra emelik s más gépek a kocsikat azonnal a kikötőbe vonatják. Gépek emelik az érczet az olvasztókemenczék síkjára, hol ötszáz Fahrenheit foknyi hőség mellett a kénfelesleg elpárolog. Aztán az érczet önműködő gépek a magas kemenczék tetejére emelik, hol a négyzet-hüvelyre eső ötszáz Fahrenheit foknyi hőség azt megolvasztja. Mindezt gépek eszközlik s alig látható nyoma az emberi kéznek! Egy magas kemencze napjában tizenhét tonna vasat szolgáltat. Valódi istenáldás az a vasutakra, ha vonaluk mentén magas kemencze áll. Eltekintve attól, hogy a vasut az ily kemenczéhez ezernyi tonna kokszt és mészkövet szállít, övé azonfelül hétszáz tonna vasnak a különböző piacokra való szállítása. Nem csoda, hogy ez az ország nyersvasat szállít Angliába, mozdonyokat Chinába és Japánba, aczélhidakat Indiába es Egyptomba s vasárút és gépeket a világ minden részébe. Minden vasárúczikkben találkozunk Németország és Anglia intenziv, régi konkurrencziájával, de e békés háboruban a mienk lesz a diadal, mert a módszer, a gépek, az anyag és a munkaerő mi mellettünk van.

A mig saját iparunkat még nem fejlesztettük, volt eléggé nagyra, magam is a magas védvámok mellett voltam. De most, midőn nagyra és erősre nőttünk s képesek vagyunk idegen piacokkal versenyezni, úgy vélem, hogy a határbástyákról sok követ kell ledöntenünk, s meg kell engednünk a szabad kereskedést; azonban mindenesetre legalább annyit adunk az idegen nemzeteknek, a mennyit

Ércz.

A gyártás.

A vámok.

tőlük követelünk s úgy bánunk velük, amint kívánjuk, hogy ők velünk bánjanak. Legyen mostantól kezdve kereskedelmünk a világ összes nemzeteivel szabadabb, szabad-elvűbb és előkelőbb.

Gépek.

A gépek, szerszámok, lakatosipari cikkek gyártása tekintetében nemcsak a termelés nagysága, de a termelvények minősége is feltűnést keltő. Az amerikai ajtózárok, lakatok, a fortélyos kézi munkaeszközök, az embert helyettesítő különféle szellemesen konstruált gépek rendkívüli bőségben és változatosságban hívják ki innen a világ versenyét.

Nyomdák

Előljárnak az amerikaiak a nyomdagépek, stereotypiával kombinált szedőgépek és a typografiai eszközök szerkesztése és gyártása terén. Az amerikai nagy nyomdatelepeken kizárólag billentyűs szedőgépekkel történik a munka, melyek a kiszedett anyagot mindjárt sorokba stereotypizálják és automatikusan visszaosztják a betűket szekrényrekeszeikbe,

Magá a sokszorosító ipar bámulatos szép munkákat produkál, színezett nyomásaival s lithografiai és fénynyomataival művészi magasságot ér el.

Tájékozottság.

Szólhatunk az ipari tájékoztató intézmények tökéletességéről is. Az amerikai iparos minden órában abba a helyzetbe helyezheti magát, hogy ipara egész világ-állását — technikai és kereskedelmi tekintetben — keresztül nézhesse. Ennek a tájékoztatásnak előnyét az amerikai természetben rejülő erélyességgel és gyorsasággal használja ki.

Ha a statisztikának helyzetmérő oszlopai azt mutatják, hogy egyes cikkekben, melyeket a világ szívesen fogad, Amerikának nincs meg a kellő tere, vagy pláne ha azt észlelik, hogy még maga az amerikai fogyasztás is külföldre szorul: a közérdekből való tanulmányozás legalaposabb eszközeivel kutatják fel az okokat s tisztázzák a termelés és forgalombahozatal minden körülményét. A vállalkozás azonnal kész ezen az alapon küzdelembe lépni s kevés idő kell hozzá, hogy a világ csodálkozására ugy-

Vállalkozás.

szólván semmiből egyszerre nagyszabású ipar teremjén, mely czikkei bőségével és kvalitásával hódítja el a piacokat más nemzetektől.

Igy teremtették meg az amerikaiak a már említett Uj iparok iparokat (liszt, czipő stb.) így teremtik most nagygyá a *celulosé*-ipart, a *hangszerek* gyártását, a *házberendező* és díszítő ipart, az *üvegipart*.

Csak azoknál az iparoknál nem boldogulnak, amelyeknél a munka túlnyomó része kézi természetű, vagy amelyekhez nyersanyaguk nincs.

A *bicikli-ipar* tulajdonképeni hazája ma már Amerika. 1877-ben készítették itt az első javított biciklit, az 1876-iki londoni kiállításon látott modell után. 1878-ban 50 biciklire kapott megrendelést a hartfordi varrógépgyár s ettől az időtől kezdve gyorsan lendült fel ez iparág. Az elmúlt évben Angliába 852,000 dollár, Németországba 1,742,000 dollár és Franciaországba $\frac{1}{2}$ millió dollár értékű kerékpárt szállított Amerika.

Az *író- és számológépek*, számlairó pénztári automaták s egyéb automatáknak mindenféle faja, az automatabuffet berendezésig, szintén speczialis amerikai ipar, melyért nagy pénzeket fizet nekik a világ.

Igy a *villamosági* ipar folyton táguló köre; folyton szaporodó szellemes alkalmazottsága, az automobiloc gyártása, szintén azon iparok közé tartozik, melyekkel az amerikaiak sietnek megelőzni a többi nemzeteket, hogy ők szedhessék be a világtól a bevezetett czikkeikért a legbusásabb első nyereséget. Az automobil bérkocsi állomások Amerika nagy városaiban egészen közönségesek, a villamos berendezések köre immár nagyon széles és változatos, Baltimoreban villamos locomotivot láttam működni a Baltimore-Ohio vasut állomásán, föld- és folyó alatti vasutai (Boston, Chicago) több helyen vannak, hanem azért az ezekről közrebocsájtott reklámyomtatványokon sok helyen ott találtam a budapesti földalatti vasút tervét s képét, mint amely e nemben a mintaszerűségek közé tartozik.

Budapest
hire.

A mi Budapestünkről s általában egész Magyarországról nagyon jól és kedvezőleg vannak informálva az amerikaiak. Budapest szépségéről, rendességéről, előkelő fővárosiasságáról s életének zajos vígságáról, valamint a magyarok életrevalóságáról, egyeneslelkűségéről, vendégszeretetéről, alkotási merszéről áradozó szavakban nyilatkoznak azon benyomások után, melyeket itt járt amerikaiak magukkal haza vittek. Olyan tulajdonságokat látnak ők a magyarokban, melyek rokonok az ő legsajátabb tulajdonságaikkal s erényeikkel, azért is szívesen felkarolnak minden magyar mozgalmat. A new-yorki és clevelandi magyar társadalmi ünnepségek a legelőkelőbb amerikai férfiak részvételével folynak le, Kossuthot, mint a szónokok mesterét dicsőítik ma is az amerikai szónokok, beszédeit könyvbe gyűjtve árusítják a könyvesboltok s a magyarok meghatva regélik, hogy mikor nemzetünk nagy fia, a 92 éves aggastyán meghalt, Cleveland főterén félárbocra eresztette a hatóság a csillagos lobogót, New-Yorkban pedig a Sons of Revolution, a forradalom gyermekei (utódai azoknak, kik az amerikai szabadságharcban vitézkedtek), Amerika legnagyobb kincsét, a philadelphiai szabadságharangot (liberty bell) melylyel az angol uralmat kiharangozták annakidején, diszmenetben szállították oda s megadták vele a legnagyobb tisztességet, melyet Amerika egy szabadsághős emlékének adhat: 92-öt kondítottak vele a gyászünnepségen.

Kossuth
neve.

*

Az egyes iparágak felsorolásába és termelési statisztikájuk részletezésébe nem bocsátkozhatom, ez igen széles területre vezetne. Mindezek az iparok Amerika kegyetlen és önző vámrendszerének védő karjai között erősödtek meg ennyire s fejlődnek tovább.

Politika

A most uralmon levő republikánus párt közgazdasági tartalma és színezete az, hogy e vámrendszer fenntartassék s az annak alapján létesült amerikai üzletvilág megvédessék. A republikánusok azzal a fenyegetéssel indul-

nak a politikai küzdelemben, hogy ha a demokraták győz- nek: a trustok beszüntetik immár veszendő konjunkturák közé jutó gyáraikat, redukálni kénytelenek a munkát s a munkások százezrei mehetnek világgá. Ez a fenyegetés nem hangzik el üres szóként a levegőben, mert Cleveland rövid elnöksége idején, mikor a demokraták győztek, volt része Amerikának e fenyegetések beállott veszedelmeihez s általános gazdasági válság nehezedett az amerikai iparvilágra. Ekkor feltámadt a munkáskérdés is egész félel- mességében s anarchikus kitörésekhez és a híres chicagói sztrájkokhoz vezetett.

E válság megrendítette akkor Amerika egész szer- vezetét s úgy gondol arra vissza az egész üzletvilág, mint a tűzre, mely egyszer már megégette s melytől épen ezért mindenkép óvakodik.

*

Általános tájékoztatóul álljon itt néhány adat az Egye- sült Államok termelési statisztikájából. Termelés.

<i>Petroleum.</i>			<i>Szén.</i>	
			Ezer tonna.	Ezer dollár.
1880.	836,394 ezer gallon.	1880.	70,478	86,180
1890.	1.159,705 " "	1890.	126,019	145,144
1897.	2.528,067 " "	1896.	142,121	171,856

<i>Gyapju.</i>			<i>Gyapot (nyers).</i>	
			Ezer font.	Ezer dollár.
1880.	232,500 ezer font.	1880.	2.854,471	280,266
1890.	276,000 " "	1886.	3.127,230	257,295
1897.	259,153 " "	1894.	9.476,435 bál	259,164

<i>Vas.</i>			<i>Gabona.</i>	
			Bushel.	Ezer dollár.
1880.	2,741 ezer tonna.	1880.	1.717,434	679,714
1890.	7,603 " "	1890.	1.489,970	754,433
1897.	8,623 " "	1896.	2.283,875	491,006

<i>Ásványok.</i>			<i>Cukor és melasse.</i>	
			Ezer font.	Ezer gallon.
1892.	648,676 ezer dollár.	1880.	285,302	16,959
1894.	527,144 " "	1890.	305,766	22,381
1896.	623,717 " "	1896.	644,175	27,707

W. H. Stone
kormányzó
beszéde.

Hogy méltó point-nál fejezzem be a nagyipari fejezetet, ide iktatom Pennsylvania állam kormányzójának W. H. Stone urnak a philadelphiai kiállítás megnyitása alkalmával mondott hivatalos beszédét. Remek betekintést enged meg a beszéd az amerikai nagyipar méhébe s az amerikai emberek lelkébe:

A kiállítás.

„E kiállítás Philadelphia két nagy intézményének a Franklin Institutnak és Philad. Muzeumnak munkája. Célja, a mi államunk kiviteli kereskedelmének emelése. Meghivtuk a külállamokat és külföldi kereskedőket, hogy nézzék meg czikkeinket s azok árát. Keztyüt dob a kiállítással Amerika a világ elé azzal a felhívással, hogy termeljen oly czikkeket oly olcsón, mint amit itt talál. Nem a cikkek egyes elrészletezett fajai vannak itt, hanem a gyári termelés egész nagy birodalma a gombtól a lokomotívig. Az a meggyőződésünk, hogy el tudjuk a világnak adni a mi czikkeinket, ha a legjobbat a legolcsóbbért adjuk, mivel a világ kereskedelme nem az érzelmek és hazafiság rugóin fordul, hanem saját természetes törvényein. A mi külkereskedelmünk a legnagyobb a világ minden nemzetéé között. Magának Pennsylvaniaiának gyári cikkekben való kivitele napi átlagban az 1 millió dollárt megüti. Mi eladjuk a mi czikkeinket a földteke minden nemzetének és pedig azon egyedüli okból, mert jobb árút adunk olcsóbbért, mint mások. Megjött az ideje, hogy ezt proklamálhassuk a világ előtt és ez ennek a kiállításnak célja. El lett határozva, hogy Philadelphia, ez a gazdaságilag, iparilag és társadalmilag nagyjelentőségű város küldje meg a világ nemzeteihez a felhívó szöveget: hogy produkáljanak olyan kitűnő, tartós és olcsó czikkeket, mint mi. A világ vevőit pedig meghívjuk, hogy bíraskodjanak.

Egy nap
kivitele.

Kihívás.

A protek-
cionisták.

Rá vagyunk utalva a világ kereskedelmére és a mi sikerünk egyedül czikkeink érdemére támaszkodik. Államunk protekcionistái már évek sora óta azon állásponton voltak, hogy a hazai ipart védvámokkal lehet nagygyá tenni, ezzel gondolták a tőkét a vállalat-alapításokra lelkesíteni, ily módon biztosítván ennek a hazai fogyasztást, ily módon biztosítván másrésről a fogyasztóknak a verseny által előidézett olcsó árakat. A protekcionisták (védvámosok) kivánsága teljesült. A védvámok megszabadították a belföldi ipart a külföld versenytől és a hazai piacok biztosításával azon helyzetbe hozták, hogy a hazai fogyaszt-

tást a legolcsóbb áron szolgálják ki. Egyes cikkek ára alacsonyabb, mint az a vám, mely az ily külföldi származású cikkekre nehezedik.

E vámok annyira felpezsdítették és oly nagygyá tették ipartermelésünket, hogy egyes ágakban a termelés túlhaladta a fogyasztás igényét. A beállott verseny oly előnyösen befolyásolta e cikkek árának olcsóságát s anyaguk kitűnőségét, hogy megnyíltak a világ kapui cikkeink előtt. Iparunk termelése már rég túlszárnyalja belföldi szükségleteink kielégítésének vonalát, ipartermékeink ma versenyben állanak a külföld cikkeivel és pedig nem is a mi földünkön, hanem az övékén.

A védvám hatása.

A nagy problema, melyet gyárainkkal meg kellett oldanunk, az volt, hogy megtarthassuk a magas munkabérek s gyártmányainak ár tekintetében mégis versenyképesek maradjanak a külföldiekkel szemben. Ez megtörtént, anélkül, hogy cikkeink minősége alábbszállt volna.

A magas munkabérek

Nálunk a munka díja átlag kétszerese annak, mint amit más államokban érte fizetnek. Mivel pedig a munka bére minden gyártásnál a főköltséget képezi, ez volt a legnehezebben megoldható kérdés, de a mi gépészeink és feltalálóink lángeszével meg lett oldva ez is.

Ezt az idegeneknek meg kell magyaráznunk, mert természetesen kívánják tudni az okot: hogy adhatunk mi jobb árút nagyobb munkabérek mellett olcsóbban, mint ők. Áruink ugyanazok a külföldön, mint itthon, csak a szállítás költsége jön hozzá. Gyárosaink ki fogják állítani cikkeiket s meg fogják magyarázni, miért dolgozhatnak ily árakkal. A magyarázat lényege az, hogy mi megtanultunk gazdálkodni a munkával. Munkásaink sokkal nagyobb díjazást kapnak munkaidejükért, mint a külföldön, de csakis azon szellemes találmányok és tökéletes gépek segélye mellett, melyek alkalmazva vannak. Mi összhangba tudjuk hozni a gépet és a kezet a legkisebb idő és anyagvesztéssel. A legujabb és legjobb gépek állnak rendelkezésünkre, tőke van bőven és a kéz csak azt a munkát végzi, melyre a gép nem képes. Az nem fordul elő, hogy ne legyen gépünk valamire, ha szükséges az. Bányáinkban és gyárainkban mindig akadt rá feltaláló. Így hajtott bennünket a szükség arra, hogy munkamegtakarító gépeink felszerelésében oly tökéletesekké váljunk, mint a világ egy nemzete sem.

Jóbbat, olcsóbbért.

Gép és kéz.

Feltaláló.

Vas és aczél. Mért vagyunk mi képesek például vasat és aczélt szállítani Európának?

Először úgy el vagyunk látva nyers anyaggal, hogy e tekintetben páratlanul állunk a világon.

Érctelepek. Rengeteg érctelepünknek, a Superior tó régiójában, nincs mása a világon sem kiterjedésben, sem minőségben. A telepek olyanok, hogy kiaknázásuk sokkal olcsóbb, mint bárhol. Különösen a Mesaba telepek, melyeket gőz-ásókkaal bányászhatunk egyenesen a szállító-kocsikra s onnan a tavakra, tonnánként 5 centért. E telepek rendkívüli bősége (ez évben 14 millió tonna termelés) a termelés gazdagságában képessé tett arra, hogy az anyagkiemelés és elszállítás oly módjait találjuk fel, melyek a költséget

Kezelésük. mélyen leszállították. Hajók, melyek 7000 tonna szállító-képességgel birnak, általánosan használtak s kocsik, melyek 50 tonna érczet szállítanak, egészen közönségesek. Most állítottak be a Comzeant kikötőben egy gépet, mely a hajóról való kirakás munkájánál 200 ember munkáját képviseli.

Kőszén. Nyugoti Pennsylvania kénmentes kőszéntelepei, különösen a connelsvillei régió, mondhatni kimeríthetetlenek és oly kitűnő minőségű szenet adnak, hogy nincs párjuk a világon. Anglia, a mi fő versenytársunk, Spanyolországból kénytelen szállítani nagy részét az ércznek, ahol a bányászat primitív és drága, a minőség pedig változó és alacsony. Anglia legjobb kőszéntelepei nagyrészt ki vannak már meritve. Az angol olvasztók számára a kőszén háromszor annyiba kerül, mint Amerikában. Vasuti szállításuk módszere a mienk mögött van, keskeny kis szállító-kocsijaik tartalma egy harmada a mieinknek. A költség aránylag magas és így ha más előnyünk nem volna is, ez nekünk biztositaná a vas és aczélgyártás terén az elsőséget.

Anglia a háttérben.

A gyártás munkája

Másodszor: a mi munkánk a gyártásban is előnyösebb. E tekintetben vezetünk, mert bizalmunk lévén országunk jövőjében, nem tartottuk vissza a tőkét az állandó jellegű befektetésektől. Lángeszű és tevékeny mérnökeink munkája a telepek elhelyezésében és megépítésében a külföld csodálatát kivívta. A felhasználás alá kerülő különböző osztályú anyagok rendkívüli bősége oly különleges gépek feltalálására tették képessé gépészeinket, hogy azokkal a munka olcsóbbá vált. Erre a külföldiek nem képesek, miután az ő hámoraiik ily fajta munkája nem állandó.

Különleges gépek.

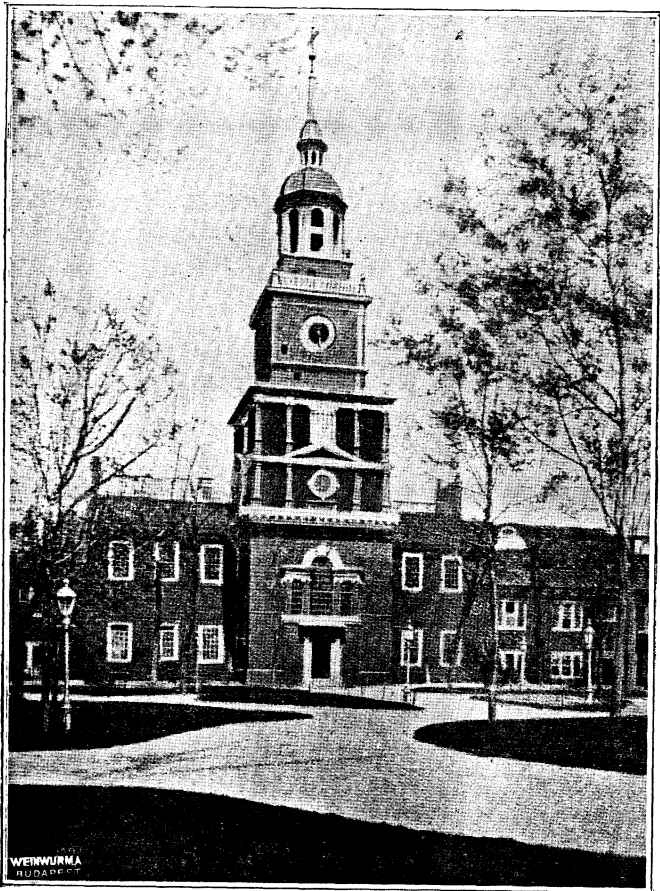
Érczünk és szenünk fensősége képessé teszi telepeinket bőségesebb és olcsóbb termelésre.

Harmadszor: Munkásainknak nagy szükségük van a kivitelre, mert jóllehet az ő napszámuk kétszer annyi, utalva vannak munkaidejük kihasználására és állandó munkára. Soha ellenvetést nem tettek modern új munkamegtakarító gépberendezések ellen, mint a külföldön szokásban van. Munkájuk ebből következőleg könnyű, de ezenfelül energiájuk, ügyességük, alkalmazkodási képességük és korszellemük is elősegíti munkájukat és keresetüket, s elősegítik magát az amerikai gyáripárt is és képesítik azt a kivitelre. Nem gépek ők, hanem gondolkodó emberek. Legjobb találmányaink egész serege egyszerű munkás emberektől származik. Az amerikai munkás jobban keres, jobban táplálkozik, jobban ruházkodik s jobban él minden tekintetben, mint külföldi testvérei.

Előnyeinket biztosítja a nyersanyag s ép oly mértékben az amerikai munka. Vasutaink szintén teljesítik kötelességüket, vonalaikat kiterjesztették, átépítették gépeiket és kocsijaikat, tökéletesítették gyorsaságukat, olcsóságukat és biztosságukat.

Amerika vasban és aczélban a következő kivitt értéket: 1894-ben 4,809,000 dollár, 1895-ben 5,472,000, 1896: 9,256,000, 1897: 15,054,000, s 1898-ban 23,875,000 dollár értéket és pedig mindezt az üzletet nyereséggel végezte. Ahova az amerikai javak behatoltak, ott elsőséget nyertek. Így kiválólag Oroszországban a vasuti sinek és vaslemezek, Japánban mindenféle áruink. Amerika most már magába Angliába is szállít aczélműveket (Birmingham és Manchester), valamint Sudánba ugyancsak az angol kormányzat számára, mely amerikai anyaggal és munkával építette az itt szükségelt hidakat, olcsóbban és gyorsabban, mint bármely más külföldi cég neki azt tehette volna. Canada tőlünk fedezi minden vas és aczél-szükségletet, Dél-Amerika is évről évre többet szállít. Kivittelünk mindenfelé emelkedik, mert mindig ismeretesebbé válik nyersanyagunk kitűnősége és gyártmányaink olcsósága. Anglia most is Svédországból készül fedezni hiányzó szükségletét. Anglia szupremáciája a vas- és aczél-iparban letűnt és Amerikáé ma a világon az elsőség.

Az amerikai munkás keresménye napról-napra emelkedik. A Homestead-i aczélművekben az 1898-ik évben egy munkás átlagos napi keresménye 3 dollár és 10 cent

AZ INDEPENDENCE HALL PHILADELPHIÁBAN.

volt s ez 1899-ben még emelkedik, a vállalatok nagy kivitele következtében.

Hajózási
hajók.

A mi egyedüli bajunk: hajózási tökéletlenségünk. Míg ápoltuk és nagyraöveltük iparunkat, erről egészen megfeledkeztünk. Idegen hajókra kell rakunk javainkat s évenként 180 millió dollárt fizetünk nekik szállításért. Ezen változtatnunk kell, ez a legközelebbi jövő feladata. Lobogónknak meg kell jelenni az oceán-szelő hajók árboczain és nemzetünknek el kell foglalni megillető helyét a külfölddel szemben e téren is.“

II.

Kereskedelmi élet.

Nevelés. Szakiskolák. Statisztika. Konzulok, kirendeltségek. Kamarák, tőzsdék. Fairek, áruházak. Reklámok, üzletnyomtatványok. Vasutak. Keresk. intézmények. Mintatárak, muzeumok. Német minták. Magyar cikkek. Kelet piacjai. Világkereskedelem, abban Amerika és mi.

Amiket bevezetőül némi színezés és lendületre törekedve előadtam, teljes mértékben vonatkoznak a kereskedelmi élet körülményeire s viszonyaira is.

Ugyanazok a nagy arányok jellemzik a forgalmat, mint a termelést. Ugyanaz a könnyű mozgás, ugyanaz a minden akadályt áttörő energia, az a merészség, az a vállalkozási kedv, a körülmények tiszta ismeretén alapuló pozitív számítás képezik tengelyét a kereskedelmi tevékenységnek, mint az ipartermelésnek.

Általános-
ságok.

A business, az üzlet, ez az amerikaiak mindene. Ennek a levegője élteti, foglalkoztatja, szórakoztatja, lelkesíti. Egész lényét ez foglalja le, másról beszélni nem szeret s nem is igen tud. De ezen a téren minden érdeklő, akár a maga üzletéről legyen szó, akár a máséről.

A nevelés egész iránya az üzletre való kiképzés célja felé tör. Sok iskolát kevés ember végez, de azt a valamit, ami a tudnivalók minimumát közli, mindenki elvégzi.

Nevelés.

Az ismeretágak decentralizálva vannak szakok és alszakok szerint, mintha attól félnének, hogy abban a roobogó, rá nem érő világban valaki még utóbb olyant is

tanul, amire saját nézete szerint szüksége nincs, vagy emiatt kevesebbet tanul abból, amire szüksége van.

Szak-
iskolák.

A kereskedelmi szakiskolák, levelezési tanfolyamok, esti kurzusok legkülönbözőbb fajai kínálnak a tanulónak, hogy azt, amire szüksége van, lehető gyorsasággal és alapossággal megadják neki. Ezek az iskolák a legteljesebb szabadsággal működnek, maguk állapítják meg tananyagukat, tanidejüket, alkalmazkodva mindig az élet változó igényeihez.

Az állami felügyeletet szükségtelennek tartják, a központi adminisztrálás nehézkes, bürokratikus rendszerét, a piramis módra egymásra rakott igazgató „szervek” célját képtelenek belátni.

Bizonyítvá-
nyok.

Az iskola céljául nem a bizonyítványt tekintik, mert a bizonyítványokra nem igen adnak ebben a világban valamit, a kvalifikációt a próbára tett gyakorlati tudás állapítja meg. A bizonyítványok hitele, ereje, kiállításuknak szertartásos alakiséga nem jön számba; az embereket nem a bizonyítvány juttatja foglalkozáshoz, hanem a képesség s azzal senki sem törődik, hogy a képességet mily uton szerezte meg.

Alapítvá-
nyok.

A szakiskolák magánintézetek, vagy alapítványok. A honszeretet idealizmusa az amerikai gazdag emberből abban szárnyal ki, hogy életében bőkezű pártfogója minden intézménynek, mely a nevelést, a szépművészeteket szolgálja, vagy az üzletvilág közös érdekében mindenki szabad használatára létesül, halálával pedig fejedelmi alapítványokat rendel ugyane célokra.

A múzeumok, tárlatok, gyűjtemények, valamint a nagyszabású nevelő és felsőbb iskolák rendszerint egy-egy alapítónak a nevét viselik. A egyetemek is autonom intézmények, független kormányzattal. Az alapítványok, fenntartó testületek és tandíjak által fedezetlenül hagyott kiadásokat az illető városok fedezik.

Intézetek.

Igy Philadelphiában a *W. Pepper*-orvosegyetem, a *Drexel*-intitutum, a *Girard*-collegium bőkezű alapítóik nevét

viselik, ugyanazoknak a reájuk hagyott millióból állanak fenn s falaik közt az élet különféle pályáira nyernek kiképzést a növendékek. A *Franklin*-institút találmányok tudományos kipróbálására szolgál, készségesen közreműködik a találmányi ideák technikai megvalósításánál. A „school of industrial art“ iparművészeti iskola, összekötve textilipari iskolával a növendékek mindkét neme számára, kettős felügyelőbizottsággal (hölgyek és urak) egyike a világ legszebb s leggyakorlatibb szakiskoláinak. Termeiben a leg-Textiliskola. tökéletesebb modern textilgyár van tulajdonképpen berendezve, kiművelt tanulói a textilipar legképzettebb úttörő mestereiként oszlnak szét. Ez intézetet is a magánérdekeltség áldozatkészsége táplálja a város és Pennsylvania állam erkölcsi és anyagi támogatásával.

Hasonlóképen van meg minden szakmabeli iparnak a nagyipar minden góczpontján a maga külön iskolája s ezeket az illető iparnem gyárosai és vállalkozói létesítik ez iparok jövője és fejlődése érdekében. Például magának a sörgyártásnak külön szakiskolái vannak, melyeket a sörgyárosok tartanak fenn, hogy tudományosan és gyakorlatilag kiképzett szakemberekkel kellő számmal rendelkezessenek. A *vegyészeti* szakiskolák gyűjtőneve alatt számos ilyen gyári iskolát találunk.

Vagyész-iskolák.

A szakoktatásnak ez a decentralizált s intenzív volta képviseli a legnagyobb erőt Amerika sajátos nevelésrendszerében, ennek nyoma látszik meg a gyakorlatiasság világának emberein, ahol a legnagyobb és leghasznosabb tudománynak a pénzszerzés tudását tekintik. A tudomány a feltalálás szolgálatában áll, tehát az is közvetlen pénzt keres, a művészetet pedig pénzért importálják Európából.

Kérdeztem egy előkelő amerikai urat, hogy nem A felfogás. érzik-e lelki szükségét a tudomány, irodalom és művészet eszményibb világának? Nem vágyodnak-e — miután már annyi a pénzük — e magasabb léggör lelki jótéteményeire?

— De igen, felelte ő, hanem még mindig inkább érezzük szükségét egy-egy jó vasútnak s egyelőre azt

csináljuk meg, mert addig nem tudná lelkünk nyugodtan átengedni magát az eszményibb légkörnek.

Gyakorlatiasság.

Olyan benyomást tesz az amerikaiak szakoktatási berendezése a szemlélőre, mintha sebtében, rendszer-telenül, az égető igények kielégítése céljából lett volna úgy, ahogy van, alkalmazásba véve, léptenkint pontonkint, egységes szervezet nélkül s az gyökeresedett meg belőle, ami életrevavalónak bizonyult. Ilyen Amerikának több más intézménye is, a mi azonban nem von le semmit ez intézmények jelességéből, csak egyszerűen megfordítja az európai rendet, mely elvek és elméletek alapján dolgozik s ehelyett oda utalja az okoskodót, hogy abból, ami *van*, szűrje le az elvet és okoskodja ki a rendszert.

Német miniatúra.

Maguk az amerikaiak, bár büszkék szakoktatási intézeteik jelességére, azért szintén belátják az egyöntetűség felé való törekvés szükségét, imponál nekik az európai államok szakoktatási rendszere, különös elismeréssel szólnak a németekéről s e véleményöknek magán a kongresszuson is kifejezést adtak.

Nincs szervezet.

Amerikában azonban törvényhozási úton ily kulturális feladatot megoldani nem szokás és nem is lehet, mert mind a 33 államnak független belügyi törvényhozása van, a városok, melyek az intézményeknek áldozatkész pártfogói, hasonlóképen sokat adnak gondolkozásuk eredetiségére s nagyon őrzik cselekvéseik szuverainitását.

Az ötletes alkotások földje minden sablonnak született ellensége.

*

A statisztika.

A szakoktatás után *statisztikai* berendezésük bősége és tökéletessége az, ami a kereskedelmi élet elevenségét s merészségét legerősebben szolgálja.

Amint már említettem, a statisztikának itt rendkívül kiterjedt uralma van. És a statisztika szeretete össze van forrva a nemzet lelkével. Adataival önkéntelen könnyedséggel és biztossággal játszik mindenki s a maga üzlet-

körére vonatkozó táblákat kiki a fejében hordja, a többieket pedig azonnal feltalálja.

Az üzletember gondolkodása a statisztika létrafokain kúszik fel és alá, e torna-úton kapja meg ideáit, itt számítja ki vállalkozása kedvezőtlen és kedvező esélyeit, a statisztika szolgáltatja a tömören szóló érveket, ebből illesztik össze még a szónoki virágokat is és jobban szívéhez nem lehet szólni az amerikaiaknak, mint statisztikával.

Az üzlet
alapja.

Statisztikájuk kiterjedt voltánál csak annak gyorsasága bámulatosabb.

Az állami üzletév zárása a statisztikai adatokra június 30-ika. A kormányzat legfontosabb munkája minden ágbán a statisztika. Különösen a pénzügyek, a forgalom és termelés terén. Az erről kibocsájtott könyv-óriások már egy hó múlva megjelennek és az üzletvilágba szétdobva, közkézen forognak.

Gyorsaság.

Konzuli jelentéseik, a külföldi piacokról szóló reportok szintén e művekbe vannak foglalva s ugyanazon bőséges és minden érdemleges érdekre kiterjedő statisztika által tűnnek ki. E konzuli jelentések tartalmazzák az idegen államok statisztikai anyagát is, úgy hogy azokról Amerika érdekelt körei hamarabb nyernek tudomást, mint a hazaiak itthon.

Reportok.

A nagy kiadványokból a legkülönbözőbb méretű kisebb üzleti és kézi használatra való kivonatok készülnek, melyekkel a kereskedelem céljait szolgáló intézmények elárasztják az üzletvilágot.

Az egyik számoszlopokkal dolgozik, a másik képekkel, összehasonlító színes ábrákkal, elbontva üzletágak szerint, hozzácsatolva enciklopedikusan az illető üzletág monografiája, világszerte való állása, fejlődése stb.

Kézi statisztikák.

A statisztika e népszerűsége, az emberek véérébe való átmenése szintén jelentékeny és megbízható támasza annak a reális gondolkozásnak, mely az üzletéletben az amerikai kereskedőt oly élesen jellemzi.

Konzulok.

Az amerikaiak *konzuli* intézménye hasonlóképen teljes erejével a kereskedelmi érdekek szolgálatában áll.

A diplomácia magas kérdései kevés gondot adnak az amerikaiaknak. Művészetét és szertartásait kevésre becsülik s konzulokul nem diplomatákat, hanem kereskedőket alkalmaznak. Administratív teendőkkel nem halmozák el őket, hanem ott kezdődik érdemök, ahol képesek az idegen nemzetek közigazdasági helyzetéről olyan információkat nyújtani, melyeket otthon hasznára fordíthat az üzletvilág.

A konzul Amerikának előretolt, idegenbe exponált üzleti ügynöke, akitől megvárják, hogy egész lelkesülése és buzgósa a hazai üzletérdekek érvényesítése körül keresse munkáját.

Németország.

A konzulkérdéssel ezidőszert az egész világon sokat foglalkoznak s ily szempontból Németország kereskedő körei és kamarái erélyesen és sürgősen követelik a konzuli nevelés gyökeres reformálását s a konzuli elembe a kereskedelmi szellem erőteljesebb bevitelét.

A berlini kereskedők testülete karöltve a hamburgiakal egyelőre azt kívánják, hogy a kormány minél több tényleges kereskedőt alkalmazzon a konzuli állásokra.

Konzuli iskola.

Kívánják olyan szakiskola létesítését, ahol a kereskedők köréből kiválogatott alkalmas egyének azokra a többi tudnivalókra kitaníttassanak, amelyek hivatásuk gyakorlásához szükségesek.

A philadelphiai kongresszuson ezt az ideát általában nagyon helyesnek ítélték s a mindenkitől szívesen tanuló amerikai maga is elfogadta, Ő bizonyára alkalmazásba is veszi, mielőtt az európaiak a tervet az ankettek szűrőin ide-oda rázva elveszítenék.

Kereskedők alkalmazása.

Valóban ez látszik a helyes megoldásnak. Mert a konzuli akadémiák tanterveibe hiába viszik be a kereskedelmi ismeretek bármily széles alapon való tanítását, ezekből a kitűnő tanulókból kereskedők soha nem lesznek. A kereskedelmet, a kereskedelmi érzéket az élettől lehet

eltanulni, akik tehát annak már birtokában vannak s egyébként kellő intelligenciával bírnak, azok taníthatók be a többi ismeretekre.

Ezen a téren egy államnak sem volna nagyobb szükségére a bátor előrehaladásra, mint a mi kettős államunknak, melynek szerkezete közjogi és administratív vonatkozásokban a bonyodalmak és bürokratikus munkák termő talaja.

Amerre utam vonalán konzulátusainkkal érintkezhettem, mindenütt a leglehetősebb szívélyességben volt részem, azt a benyomást is nyertem, hogy a magyar érdekek mindig pártatlan és előzékeny bánásmódban részesülnek, szóval az e téren működő államtisztviselők maguk hivatásuk magaslatán álló kifogástalan férfiak, konzulátusi szervezetünk azonban nem a kereskedelmi érdekképviselőt alapján áll, hanem államhivatal, mely el van terhelve bürokratikus munkákkal és mint kereskedelmi képviselőnk a többi nemzetekével arányban nem érvényesül.

Emellett a külföldön a mi magyar nemzetségünk és államunk a konzulátusok ügykezelésében kétféleképpen nem érvényesül, a konzulátus mint intézmény nem fejezi ki azt a kettős állami individualitást, melyet nemzeti színeink, czi-merünk, nyelvünk paritásos alkalmazásában külsőleg is kifejezni tartoznék.

Orvoslandó volna a helyzetnek politikai része is, az államiság külső kifejezésére szolgáló attributumok világos kidomborításával, orvoslandó volna kereskedelmi része is, esetleg a gyakorlati térről válogatott oly megbizottak kiküldésével, még inkább *odavaló oly üzletemberek* megbízásával, kik kereskedelmi téren bizonyos szabadsággal, könnyedséggel és tapasztalattal dolgozhatnak. Erre nézve követendő például szolgálnak a Keresk. Múzeum keleti kirendeltségei.

*

Kereskedelmi intézményeik szelleme és jellege azonképen letükrözi az ő sajátosságaik képét, magán viseli nemes jegyét üzleti életök magas kifejlődöttségének.

A mi konzulaink

Államhivatal.

Államunk individualitása

Kirendeltségek.

Intézmények.

Kereskedelmi kamaráik, tőzsdéik, múzeumaik és mintatáraik a világ e nemben való intézményei közt az első sorban állanak s a tanulmányozások állandó mintáit képezik. Mindazonáltal ezek átültethetők aligha volnának, mert abban az alakban és lényegben, amint fennállanak, egy sokkal kifejlődöttebb világállapot szervei.

Kamarák.

Kamaráik jelentései óriási statisztikai adatgyűjtemények a székhelyül szolgáló világváros egész közigazgatásáról. Minden adatnak meg van a maga törzsfája évek során át visszamenőleg, úgy hogy a számoszlopok a fejlődés történetének is leírói egyszersmind. A kamarák a legtekintélyesebb és legfontosabb szervek nemcsak az üzleti közérdekek terén, de a nemzet egész gondolkodásának s cselekvésének országában,

Semmi igazgatási vagy hatósági feladat nincs rájuk átruházva, az államkormányokkal törvényes összefüggésben nincsenek, tisztán és egyedül az érdekelt osztályok független szervei, nyilvános intézetek a kereskedelem tájékoztatására, adatainak állandó nyilvántartására s jövőbeli útjai irányítására.

A kamarákon kívül minden kereskedelmi ágak külön, szintén autonom nevezetű testületei (Board) vannak, melyek az illető kereskedelmi ág különleges érdekeit szolgálják, az előmozdításukra rendelt intézmények, iskolák, múzeumok fentartásáról s kormányzásáról gondoskodnak.

Tőzsdék.

A *tőzsdei* intézmény — önként következik a dolgok rendjéből — szintén a legkifejlődöttebb alakban él hivatásának. Nemcsak áru és értéktőzsdék vannak, hanem az áruk tőzsdéje megoszlik a közigazgatásilag jelentős áru-fajok szerint s önálló individualitásban jelentkezik, mint az illető üzletemberek tőzsdéje (Exchange). Így van Commercial Exchange, Maritime-Exchange, Grocers and Importers-Exch., Drug-E. (gyógyanyagok), Lumbermen's-E. (fakereskedők), Coal-E. (szén), Fruit- and Vegetable-E. (gyümölcs és növény), Milk-E. (tejneműek), Builder's-E.

(épületek), Hors-E. (lovak) stb. Produce-E. (termény), Stock-E. (áru.) Chicagóban magában 16 tőzsde van.

Azonkívül *Exchangek* nevén időleges áruösszegyűtések rendeznek, melyek a mi vásáraink, aukcióink és kiállításaink fogalmával rokonok. Az ilyen exchange egy-egy árufajra szorítkozik s annak meghatározott időtartamu vásárját s kiállítását képezi. Igy exchange volt például utazásom folyamán New-Yorkban kocsikra. Amerika nagygyárai legjobb alkotású s legmodernebb szerkezetű carriageait küldötték ide. A bámulatos bőségű és változatú gyűjtemény 14 napon át a tanulmányozó és vásárló üzletvilág érdeklődésének kiváló célpontja volt. Hasonlókép volt Baltimore-ban Lumber-Exchange, amelyen az ipari feldolgozásra való különféle finom fanemek voltak nyers és félig megdolgozott állapotban kiállításra és vásárra bocsátva. Igen gyakoriak a Horse-Exchangek, melyek a mi lóvásárainknak felelnek meg.

Alkalmi exchangek.

Látjuk ekként, hogy a különleges éghajlati, termelési és közlekedési viszonyokhoz képest átalakulva, az ottani élet és üzletkörülmények nagyobb szabású keretei közé beillesztve s azokhoz arányosított kifejlesztésben sorra megtalálhatók a mi intézményeink másai. Ami első tekintetre úgy tűnik fel, mintha nem volna, azt tüzetesebb után-nézés után feltaláljuk, csak hogy alig ismerünk rá fejlődöttebb alakzatára.

Akklimatizálódás.

Feltűnik például, hogy hordárt sehol nem látunk. Azért nem látunk, mert az a sárkon álló üzletvitel az amerikai előtt nagyon is kisszerű és nomád üzletalagnak tűnik fel. Vannak azonban messenger (hírhordó) irodák, melyeknek gyorslábú, egyensípkázott fiú-küldönczei futkosnak a hordármunkával.

Messenger.

A vasútállomásokon sem találunk teherhordó egyéneket. Hivogat azonban „Express“ felirat, amely vállalat a vasuton érkező podgyászt a lakásra szállítja, vagy onnan a vasutra. A vasuti utazásnál nem kell feladni a málhát, kiki kap érte egy fém-checket, mikor megérkezik, azt

Express.

átadja az Express emberének, ki feljegyzi a czimet, saját checkjével kicseréli a vasutét s mire az ember haza ér, már ott van a málhája. A vasuton nem kell semmit fizetni érte, vihet magával kiki akármennyit, az mind bemegy a podgyáskocsiba s az érkezésnél a check ellenében kiadják. Apró-cseprő fizetésekkel, sarczásokkal, ellenőrzésekkel sehol sem bosszantják a járókelőt és sem zavar, sem visszaélés nincs.

Borravalók.

A borraivalozásokkal űzött ama hallatlan és értelmetlen önzsarolás, ami Európában divatos, ott teljesen ismeretlen. A néger szolgák azok, akik az amerikai czivilizációt e téren befogadják, de egy telivér amerikaira nézve a borraivaló sértés s már az a modor és viszony, melyekben ott a szolgálat-tevő a megbízóval áll, jórészt kizárja ezt a megbélyegző szokást a gyakorlatból. A rés azonban már meg van ütve.

Tisztogatás.

Ha egyes üzletek sajátos alakulásáról szólok, beleszúrom e helyen leírásomba például a csizmatisztító ipar amerikai alakját. A szállodában a vendég hiába várja, hogy ruháit és cipőjét kitisztogassák. Ha eziránt rendelkezik, úgy a szolgálattevő boy a ruhaneműeket leviszi a hôtél szabójához, aki rendbehozza s számlát ad róla. A cipővel le kell fáradnia az utczára. Nagyobb szállodákban vannak arra való ülőhelyek berendezve, ahol a cipőt megszabott díjért kitisztogatják. Közönségesen azonban az utczán szoktak beleülni a diszesen kiállított nyílt karosszékekbe, ahol a fekete polgártárs szakszerűleg s fényesen megoldja feladatát. Ezt az amerikai egészen természetesen eljárásnak tekinti s amiatt, hogy ily nyílt székre lehelyezkedik, senkit ki nem zár az úri kaszinóból. A déli városokban e csizmatisztító-telepek az iparüzlet jellegét öltik fel, Baltimorban a borbélyműhelyek módjára vannak berendezve, tükrökkel, bársony bútorokkal, belépésnél az üzletfő számot nyújt át s az a hosszú sorban felállított székek egyikére jogot nyújt, ahol a fekete gentleman szivélyes beszédbe ereszkedve látja el az ember lábát.

Az utczán.

Egyes ily boltokra az önérzetes mester „professzor“ néven írja ki magát.

*

A „*fair*“-ek, vásárok, szintén nem abban a nomád alakban divatosak, mint nálunk. Rendesen egy-egy iparcikkre szorítkoznak, kiállításfélével kapcsolatosak s óriási fedett csarnokokban folynak le. A fair élénkítésére mutatványok és hangversenyek csalogatják és szórakoztatják a vásárló közönséget. Az üzletéletnek a mulattató művészettel való karonfogózkodása épen nem ritka, New-York éjjeli elárúsító bazárjai a legvegyesebb dalos, zenés és látványos produkciókkal hívogatják csarnokuk fedele alá a járókelőket. Üzletek kirakataiban is olvasható, hogy a vásárlók bizonyos összeg után ajándékkul színház-jegyet kapnak a sok apró „theatre“ valamelyikébe. A rendes vevőknek karácsony idején egy-egy pulykával való kedveskedés bizonyos üzleteknél az amerikai kereskedelem patriarális szokásai közé tartozik.

Fairek.

A faireket, vásárokat és minden eladó alkalmatosságot, amennyiben detailra vonatkozik, jórészt feleslegessé teszi az amerikai *áruháza* (warehouse). Minden nagy város el van látva olcsóbb és drágább, egyszerűbb és előkelőbb áruházzal, melyek felmentik a vásárló közönséget attól, hogy gondolkodni legyen kénytelen: vajjon hol szerzi be ezt vagy azt a szükségletét.

Áruházak.

Az áruházbán mindent megkaphat, amire szüksége van. Óriási épület-boxok vannak egy palotává építve, a föld felett 5—8, a földszint alatt rendszerint 2 emelettel, e vasból és kőből szerkesztett házak, melyekre azonban a „ház“ elnevezés kicsiny és könnyű, tisztán üzletárúsítási célokra vannak berendezve és egy cég tulajdonát képezik.

Berendezésük.

Az 5—8 emeletre villamos elevatorok szállítják a közönséget, mely itt elsétálthat az árúk utcácskái között akár reggeltől estig. Hölgyek ki is veszik e mulatságból részüket, ráérő idejüket ezekben a tüneményes gazdag

A szolgálat. árúcsarnokban töltik. A közönség folyton hullámszik ki és be rajtok, nem kérdezik senkitől, mit akar, nem kínálják, a diszkrét módorú elárúsító személyzet a maga osztályára felügyelve várja a vevők rendelkezését, szolgálatait addig a világért sem ajánlván fel, míg erre egyenesen felhíva nincs. Az árak szabottak s a cikkeken rajta vannak.

Ezekben az áruházakban kezdve a házi és konyhai berendezésektől keresztül a könyvek, ékszerek, kelmék, butorok, cukrászati cikkek, férfi és női ruhák, divatárus dolgok, hangszerek, képek, órák stb. stb, sokaságán minden de minden kapható. S minden cikknek oly gazdag és előkelő berendezésű osztálya van, hogy azzal egy-egy külön üzlet abban a szakban alig versenyezhet.

Kezelésük.

Automatikus központosított pénztárkezelés van a csőposta rendszere alapján, mely a pénztáratomatának átadott pénzt a központba szállítja, onnan egy pillanat alatt számlázva és felaprózva kerül vissza, ami visszajár.

Kényelmes pihenők, olvasó és zongoraterem kínálkozik az elfáradt sétálónak, a zongorateremben az alkalmazott hivatalnok végzi kötelességét művészi munkával a zongorán, aki akarja, itt meg is próbáltathatja a zeneművet, melyet vásárolni akar, édes buffet a hölgyeknek, rendez vendéglő az uraknak és mindenkinek, fogorvos, jogtanácsos, posta- és táviróhivatal egészíti ki az áruházak kényelmét. Ezek a csodálatraméltó nagy üzletek a közönségre kétségtelenül kellemesek, a bennök fekvő nagy tőke azonban gyakran megzavarja a város többi üzletének életét, amennyiben egy-egy cikkre ha ránehezedik az erélyével, reklámjával, akkor annak a cikknek többi üzletei összetörnek e nyomás alatt.

Utalványok.

A forgalom fizetési eszközét, a pénzt, rendszerint az *utalvány* helyettesíti. Még a kisebb embereknek is megvan a maguk bankja, mely pénztárukat képezi s melylyel folyószámla tartozás és követelés viszonyában állanak. A készfizetést e bankokhoz intézett utalvány teljesíti. Az utalványok forgalma nagyon kiterjedt, az élet minden ágán

szétterül, vidékre vagy más városba teljesített fizetéseket is egyszerű levélben továbbított utalvány eszközöl. Egyszerű levélben szokás dollárokat is küldeni, a bizalom a postában abszolút nagy s bizonyára tapasztalatilag indokolt.

A közforgalomban *papírpénz* szerepel, bár újabb időben az arany dollárok is szaporodnak. Az utas legczélszerűbben teszi, ha pénzt hitellelvel alakjában viszi magával, a különféle városok bankjaihoz intézve. A hitellelvel használata nagyon általános az amerikaiak részéről is. A váltók, utalványok stb. bélyegmentesek. A spanyol háború óta, a hadi költségek fedezésére, igen mérsékelt (2 cent) illetéket szednek mégis. Megadóztatják az Amerikából induló hajók uti jegyeit is.

Pénz.

A *reklámok* hazájában természetesen kiváló szerep jut az üzleti leleményesség e nemű műveleteinek. A gyors munkában, örökös elfoglaltságban futó népet olyan reklámmal kell szembetámadni, amelynek első tekintetre vagy hallásra nyert benyomása megmarad neki. Ki kell keresni munkautóját, pihenőjét s azokat a perczeket, melyeket nyugalomra vagy figyelésre szentelhet. Külön tudomány ez, melynek ötleteit, illetve amerikai szellemben szólva: üzletgondolatait fényesen fizetik s melyekkel üzletszerűen foglalkoznak. A Wanamaker nagy áruházának legdrágábban fizetett tisztviselő-osztályát az képezi, mely ez egy üzlet reklamírozásával foglalkozik, ellátván a lapokat oly közleményekkel, melyekből a legfifikusabb olvasó sem sejti, hogy azok reklámok, csak az egészből megmaradó végbenyomásban van benne a reklámhatás eleme. Értékes képes és verseskönyvek kerülnek ki százezerszámra az üzletből, természetesen ajándékképen. Oly becsesek ezek, hogy senki el nem dobja őket.

Reklámok.

New-York és Philadelphia közt, amerre a vasútvonal halad, majdnem az egész út telve van a két világvárosból kiáramló fantasztikus reklámokkal, melyek csudálatos gígászi alakzatokkal, humoros és szenzációs jelenetekkel kísérik hosszan a vasutat s mikor az út közepe felé meg-

Mezei
reklamok.

rítkulnak és elenyésznek, pár percz mulva kezdődik az érkezési célpont városának hasonló jellegű reklámhad-serege.

Az utcán.

A világvárosok utczáin minden álló és mozgó tárgy, telve rikító reklámokkal. Exotikusan épített nagy kocsi vág-tat harsogó bandával keresztül az utczákon. Azt hinné az ember, valami spanyol-győző tábornok vonul be, vagy tűz van: pedig csak egy lábbeli-készítő neve van a fennen lengő lobogóra írva, érte történik mindez. Háromemeletes falábú ember áll meg a legnagyobb népforgalom áradatában. Tábornoki ruha van rajta, megtorlódik körülötte az emberfolyam s ő reklám-leveleket hint szét a magasból. Vallásalapítók bukkannak fel alkonyatkor a köztereken. Az egyfogatú kocsi bakján felemelkedik a szónokló asszony, korholja a könnyelmű emberiséget, ajánlja az erényt, az ő általa csoportosított hitelveket s valamelyik üzletet. Ezzel tovább hajt, nehogy a nép haragja elérje. Jól öltözött emberek sétálnak figyelmeztető táblácskákkal s ha egy szegény ember fázik, nem kell kétségbeesnie: jó ember az amerikai, ad neki őszi kabátot, sétálhat benne, csak-hogy a hátára kalapok meg czipők vannak festve.

Hírlapok.

A hírlapok, jóllehet permanenciában van a lapkiadás s ha érdekes tárgy van, majd minden órában megjelenik a lap, mégis ez az idő is hosszú a várakozásra, tehát a hírlapok palotáinak kitáblázott falán egész nap festik betűóriásokkal az érkező cabelsürgönyöket, hogy a ház előtt összegyűlt tömegek állandó izgató anyagban részesüljenek.

A gyakori yachtversenyeknél az utczákon keresztül-huzott drótkötélen mozog a két hajó, követvén az igazi versenyzők mozgását, amint a táviratok folytonos érkezése utjokat jelzi.

Jelenetek.

Leszáll az éj, de az élet tart tovább. Transparentek gyúlnak ki, házak fénybe öltöznek, az utcákat keresztül-kasul szelő czég és reklámszavak égnek; éjféligen olyanok a nagyvárosok főutczái, mintha valami tobzódó nemzeti

örömnep kivilágítási ünnepet rendezne bennök. Nagy ebben New-York is, Philadelphia is, de legnagyobb Chicago.

A fényvetítések mindenféle fajtája versenyez a figyelemért és meglepetésért a mozgó villamos fényekkel. A hírlapok is ezen a fénynyelven közlik mondanivalóikat a háborúról, választásokról, árfolyamokról stb.

A reklámok mind vakmerőn, röviden s a kedélyes közvetlenség egy nemével beszélnek, soha nem pózolnak és szónokolnak. Például az egyik napilap palotájának homlokán képtelen betűkkel ez ragyog :

The North American is	(A „North American“
Philadelphia' s Best daily Paper.	Philadelphia legjobb napilapja.
It was Best a Century Ago.	Legjobb volt már egy századdal
It is the Best To-day,	A legjobb ma is. [ezelőtt,
It will be better To morrow.	És csak jobb lesz holnap.)

Reklámok
nyelve.

Ez a hang még a komoly ismertetések stílusába is átmegy és gyakran találjuk nyomát azokban a nyomtatványokban is, melyeket mi a szakszerű vagy „félhivatalos“ névvel illetünk.

Például a philad. Keresk. Muzeum hivatalos ismertető füzeté is a sokat mondó szavakat viseli üres címlapján : „What It Is. — Why It is “ (Mi is ez ? Mért van ez ?)

Az *üzleti nyomtatványok* a nyomdai ízlés pazar és fényes remekei. A sokszorosító technika művészi eszközökhöz folyamodik, hogy a terjesztésre kerülő üzletnyomtatványnak alakban, színben, megjelenése sajátosságában megadja a maga külön egyéniségét. Lehetetlen megválni e gyönyörű nyomtatványoktól s ezzel azok elérték céljukat, ha drágán is. Üzletembereink tanulsággal forgathatják e nyomtatványokat, melyek a nyomdai, lithografiai és clichékészítő ipart magas fejlettségre emelik. A közhasznú könyvek ingyenes osztogatása és különösen a reklámművek, a szépirodalmi és művészeti alakba öltözött üzletnyomtatványok pazar bősége szinte üldözi az embert.

Üzleti
nyomtatvá-
nyok.

Csomagolás

Úzletforgalmuk detail részének lebonyolításánál, tekintve a belföldi forgalom óriási távolságait is, nagy szerepet játszik a *csomagolás* mesteri tökéletessége. San-Francisko-tól New-Yorkig 6—7 napos vasúti utat kell megtenni az utazónak is, hasonló úthosszaságok vannak északról délre is és e hosszú vonalakon keresztül a legtörekenyebb cikket, a legromlandóbb gyümölcsfélét minden baj nélkül szállítják. California gyömcse a Csendes tenger partjáról végig özönlí az Atlanti partokat, melyeken egy-egy nagy város utczái a nyílt gyümölcskereskedések végnélküli sorozatával tűnnek fel.

A csomagoló tartályok gyártása külön virágzó iparágat képez, a technikai találmányosság a legfinomabban alkalmazkodik az egyes cikkek természetéhez s kijátsza azok törési hajlamát. A gyümölcsfélék szállításánál óriási boxokat alkalmaznak, melyekben a szőlő és gyümölcs alig érintkezik egymással. Apró kis boxokból van felépítve a szállítmány, 4 vagy 6 kis doboz illeszkedik egy nagyobb egységbe, mely már erősebb támfallal bír, ezek ismét nagyobb egységbe foglalódnak, úgy hogy a szállítmány csomagolás tekintetében bensőleg meg van építve s szilárdan és biztosan teszi meg utját a mindenféle áruszállításra különlegesen berendezett vasúton.

*

Vasutak.

Vasútjaira méltán büszke az amerikai. „A mi vasútaink mérföldhosszasága nagyobb, mint Európa összes vasútaié, mondotta a kongresszus egyik tagja. A mi viteldijunk az európai vasútak viteldijának negyedrészt teszi, vagyis annyival vagyunk olcsóbbak a legtöbb európai vasútnál. Németország még leginkább megközelít bennünket, s mégis $33\frac{1}{3}\%$ -al vagyunk olcsóbbak Németországnál. A mi vasútaink az állam részéről nem részesülnek segélyben s a legtöbb esetben osztalékot fizetnek. Az európai vasútak többnyire az államok tulajdonai, vagy az államtól szubvenziót húznak. Előre mondhatom, hogy kereskedelmi ten-

gerészetünk rövid idő múlva nyílt tengeren ugyanoly szol-
gálatokat fog teljesíteni, minőket vasútaink a szárazföldön.

E reménység teljesülésére tényleg nagy szükségük
van az amerikaiaknak, mert a hajójáratok ügyét valóban
elhanyagolták, kiejtetették üzleti vállalkozásaik közül s
átengedték az európai nemzeteknek, melyeknek telepei
az amerikai kikötővárosok dockjain a hely kilencztizedét
elfoglalják.

Azt kell feltételezni, hogy erre eddig az aránylag
fiatal Amerika nem ért rá, hogy eddig még a közelebbfekvő,
nagyobb, biztosabb és könnyebb jövedelmezőségű közle-
kedési vállalatok, szóval a vasútak vették igénybe pénzét
és számítását, oly vállalatok, melyek az üzleti öncél mellett
hivatva voltak még a fel nem tört s be nem népesített
föld produktivitását is emelni.

Néhány felvilágosító adat E. Á. vasut-ügyének fejlő-
déséről s állásáról:

Év	Vonal- hossz ezer mérőföld	Ala- pitási tőke millio dollár	B e v é t e l		Szállított személyek száma ezer	Szállított árú ezer tonna	Fejlődés..
			személy- szállításból ezer dollár	áru- szállításból ezer dollár			
1873	70	1.947	137.300	389.035	—	—	
1880	92	2.708	147.600	467.700	375.390	360,302	
1885	127	3.778	200.800	519.600	351.400	437.040	
1890	163	4.500	272.300	734.800	520.400	691.340	
1896	178	5.290	265.300	770.424	535.120	773.800	

Ezek az adatok számokkal illusztrálják, hogy a fejlő-
dés mily óriás léptekkel, mily feltartóztathatatlanul tör
előre s hogy ennek az ifju világrésznek mily kevés időre
van szüksége ahhoz, hogy elérje és túlhaladja a vén
Európa nagyságát, hatalmát. A vasúti adatok tulajdonkép-
pen gerinczét mutatják minden fejlődésnek, mert ezek a
számok az élet- és gazdasági viszonyok különféle téren
való kifejlődésének eredményei.

Hajó-
járatok.

Magán-
vállalatok.

El is van látva most már vasúttal Amerika oly mértékben, hogy e tekintetben az alapítások és vállalkozások pihenőt tarthatnak. Elvégre is a vasúttal nem már meglevő városokat és termelővidékeket kapcsolnak össze, mint Európában, hanem itt a városok a vasúttal mentén létesültek rendszerint, ép úgy, mint az ipartelepek is. A vasúttal utvonala tehát egybeesik a fejlődés vonalával, úgy hogy közutakra nincs valami nagy szükség, de gyéren is vannak. Mindenki vasúttal jár és vasúttal szállít.

Verseny.

Mint hogy a vasúttal magánvállalkozások, egymással a legüdvösebb versenyt folytatják, ami a forgalom előnye.

Nemcsak az áruszállítás esik e verseny alá, hanem a személyszállítás is. A vasúttal ígérnek a közönségnek gyorsaságot, tisztaságot, kényelmet, olcsóságot s amely vállalat jobban megtarthatja ígéretét, azé a közönség, míg versenytársa ismét eléje nem kerül.

Ticket-
agentiák.

A személyszállítás utazói jegyének árusítása külön vállalkozást képez ; a ticket-agensek (jegy-ügynökségek) foglalkoznak vele, jegyet akárhol lehet váltani s az bizonyos számú napig érvényes.

Utazás

Sokszor elmondott dolog, hogy az amerikai vasúttal csak egy osztály van, a hosszú kocsit egy középfolyosó választja belül ketté s jobbról-balról két-két üléses előre néző ülőhelyek vannak, mint a kocsiutazásnál. Egy-egy vasúttal kocsiban 60 ülőhely van, mely többnyire el van foglalva. Ujabb időben dohányzó és nem dohányzó kocsikra osztályozzák a jegyeket s az utóbbiak egyes vasúttal valamivel drágábbak ; nem sokat nyer azonban az ember, mert ha egy amerikai nem dohányzik, akkor bizonyosan bagózik. A kényelem e kocsikban elég kielégítő, mi magyarok azonban a Máv. nyújtotta kényelemmel és tisztasággal bizony el vagyunk kényeztetve, s nem osztozunk utitársaink elragadtatásában. Éjjeli utazásoknak a külön vállalat tulajdonát képező Pullmann vagy Wagner-Caron utazik az ember, melyhez külön jegyet kell váltani.

Pullman és
Wagner.

A vasuti jegyek — ha a dollárt, mint pénzegységet a forinttal egyértékűnek vesszük — olcsók, ha azonban nem ott kerestük a pénzt, hanem forintokban vittük át a tengeren, akkor elég drága.

*

A kereskedelmi intézmények felsorolásánál röviden érintettem a múzeumokat és mintaházakat. Ezek legkitűnőbbjét, a philadelphiai kereskedelmi múzeumot azért nem írom itt le, mert külön fejezetet kívánok szentelni neki, mint figyelő szemléletem egyik legszebb s legnagyobb-szerű tárgyának.

Ezek a kereskedelmi segédintézmények a legszerettebb alkotásaikat képezik az új világ fiainak.

Az amerikai intézmények meglepően gyakorlatiasak. Intézményeiket ők maguk létesítik a szükséghez képest és igényeiknek megfelelőleg. Ezek az intézmények mind hozzájuk símulnak, egyenesen és kizárólag az ő testükre szabottak, el sem lophatók, mert más nem igen használhatja azokat. Ők nem az elveket alkalmazzák gyakorlatban, hanem a czélszerűséget sietnek kiszolgálni s a gyakorlatról hámozzák le az elveket. Egy tudós és tapasztalt európai az ő intézményeik tanulmányozása közben azonnal észreveszi és jegyzi azok hiányait, de a tudós és tapasztalt európai az ő hiánytalan intézményével itthon nyomába sem ér az övékének.

Tanulságosak a kiviteli mintatárak.

Ilyen mintatárakból nagyszerűeket láttam Hamburgban is, ahol a tengerentúlra irányuló európai kivitelnek főtelepe van. A mi országunk, sőt a mi monarchiánk is alig van e kiviteli gyűjteményekben képviselve. Állítólag az osztrák üzletkörök és kamarák ellenkezése és idegenkedése erre az ok, mert a hamburgi kikötő emelését a trieszti kárára nem tartják hazafias irányzatnak. De ez bizonyára téves okoskodás, mert az ipartermelés exportjánál a kikötő maga csak eszköze a forgalomnak, a főczél,

Hamburg. az önczél az árúk kivitele bármi úton és minden úton, a kikötőnek természetes rendeltetése megkönnyíteni az árúk forgalmát, de a kikötőket akként protegálni, hogy a magunk kész kárával a konkurrens utak igénybevételéről lemondunk, nem okos dolog. S minthogy épen a hamburgi export-telep a délamerikai és szigetvilági kivitelt közvetíti, ahol czikkeinkkel mi is megjelenhetnénk, nekünk kész kárunkra van, hogy az európai nemzetek ez állandó kiállításából teljesen hiányzunk.

Hiányzunk. Ez a hiány az, amivel amerikai utam hosszú vonalán szintén állandóan találkoztam. Amerre jártam, irígykedve láttam mindenütt a nemzetek törekvését, hogy iparuk jellegzetes individualitásban jelen legyen. Nem említve az óriás német ipart, melynek bámulatos fellendülése sehol nem látható világosabb képben, mint itt e nemzetközi versenyző téren, vagy az angolt és a francziát, a kis nemzetek törekvéseinek is megtaláltam kifejezését. Vannak olasz gyűjtemények, különösen műipari czikkekből, a cseh üveg-disztárgyak mindenütt található, s külön üzletek állanak fenn ily berendezésekkel, az ügyes japánok és chinaiak elárasztják végtelen olcsó czikkeikkel Amerikát, s amely nemzetnek csak van valami eredeti czikke, azt ott nemzeti czégével kipakkolja a világvásáron.

Ha mi komolyan gondolunk arra, hogy czikkeinkkel megjelenjünk az amerikai piacokon s ott belevegyüljünk a nemzetek vásárjába, alkalmazkodnunk kell azok szokásaihoz.

Nem elég az, amit Hamburgban és New-Yorkban is láttam, hogy kereskedelmi múzeumunk czimeres tábláskája egy házra ki van szögezve, mert így ez csak üres forma, a beavatottak titkos jele, melynek tartalmára és czéljára senki sem kíváncsi.

Magyar
mintatárak.

E helyes firma alatt fel kell szerelnünk egy mintaraktárt mindazon czikkekkal, melyekből kivitelt kínálunk s az egész raktárt egy üzletember kezére kell adnunk. Minden kikötő-városban bőven válogathatunk alkalmas czé-

gekben. De attól őrizkedjünk, hogy hivatalt szervezzünk ebből a vállalkozásból is.

Csak ami kézzel fogható, szemmel látható, csak annak van gyakorlati értelme az export-tapogatózások vásárterein.

Chinának az idegen nemzetek számára megnyitott városai telve vannak a különböző nemzetek mintáiraival és kereskedőivel. Múzeum és ügynök, ez a nemzetek jelszava.

China.

Ugyanazon eljárást, amit Chinában, alkalmazza Amerika és a világkereskedelemben jártas külföld a többi fogyasztó piacokon is.

Amerika sietve rendezi be chinai mintáit, amellyel szeme Keletet is figyeli s Konstantinápolyban készül hasonlóképen gazdag és kitűnő múzeumot berendezni, összekötve amerikai tudakozódó intézménnyel.

Konstantinápoly.

Nem röstelli bevallani, hogy tevékenységének legfőbb serkentője, alkotásaiban útmutatója és mintája Németország, melynek cselekvőképessége bámulatba ejti s eredményeinek tapasztalata követésre indítja.

*

A philadelphiai kereskedelmi kongresszus érdekes tárgyalásain az Amerikai Egyesült Államok chemnitzi (Szászország) konzula J. L. *Monaghan* önérzetes polgártársai előtt a következő feltűnést keltő szavakkal jellemezte a németek mindenütt észlelhető kereskedelmi szellemét és mindenfelé diadalmaskodó kereskedelmi modorát:

Németek dicsérete.

„A németek a kereskedelem fejlesztésére vonatkozólag azt az elvet állították fel, hogy e tekintetben legjobb módszer a múzeumok létesítése és ügynökök kiküldése, kik az ország termelőinek érdekeit képviselik. A németek egyuttal bizottságokat is küldenek ki áruminták beszerzésére, s a termelők előtt nem kell erősítgetnem, hogy az áruminták mily fontossággal bírnak a kereskedelem terén. Hisz minden gyárosnak óhaja, miszerint más országokból való árú-

Múzeumaik.

Discretio.

mintákat szerezzon be, hogy azokból láthassa, mit gyártanak és árusítanak külföldön. Ha a bizottság visszaérkezik mintáival Berlinbe vagy Chemnitzbe, a birodalmi németek kivételével senkinek sem szabad azokat megtekintenie. Még tőlem, az Egyesült-Államok konzulától is megtagadták az engedélyt. A németeknek ezért nem teszek szemrehányást, annál kevésbbé, mert hasonló engedélyt Franciaországban sem sikerült kieszközölnöm. Azok az áruminták, a melyeket a philadelphiai Kereskedelmi Múzeum a világ minden részéből összehordott, mindenkinek hozzáférhetők. Ez a szabadelvűség szelleme, melynek nemcsak Dr. Wilson, a múzeum igazgatója, hanem az Egyesült-Államok minden államférfia hódol.

Amerika
képessége.

Készen vagyunk-e mi a kivitelre? Itt Philadelpiában 10 év alatt egy tonna aczél értékét 170 dollárról 12¹/₂ dollárra redukálták. Mi sok cikket 5—7 hó alatt oly nagy mennyiségben állítunk elő, a mennyit belföldi kereskedelmünk befogadni képtelen. A gyártmányok kivitele 500 millió dollárral felülhaladja a behozatalt; összkivitelünk az elmúlt évben ezerkétszáz millió dollár volt. E szerint tehát tény az, hogy a kivitelre készen állunk. A következő kérdés, mely nemcsak bennünk érdekel, hanem az összes idegen delegáltakat is, az, hogy hova exportáljunk. Európának 400 millió lakosa van, Ázsiának 800 millió. Az egész világon kötött üzletek összértéke (az emult évben) volt tizenyolcszázézer millió dollár, ebből csak Európára tizenháromezer ötszáz millió dollár esik, vagyis más szavakkal, Európa behozatala volt:

Európa.

hatezernyolcszázötvenöt millió dollár.

Európa kivitele volt:

ötezer millió dollárnál valamivel több.

Régi jelszó; „Ott köss üzleteket, a hol pénz van.“ Sokan azért azt tanácsolják nekünk, hogy az európai vásárt biztosítsuk magunknak, mert ott van pénz.

E problema fejtegetése közben önkénytelenül is felemerül egy másik ténykörülmeny, s ez a következő: mi-

után India, China s a Kelet az európai kereskedelem színvonalát nem éri el, a körülmény okait kell kutatnunk. Mint már fejtegetésem elején kijelentettem, a viszonyok változásnak vannak alávetve. Oroszország a maga 125 milliónyi lakossággal ugyanazon változásnak van alávetve, melyen mi itt Amerikában az utóbbi 50 év alatt keresztülmentünk. És noha Oroszország alapjában véve nem oly gazdag, mint Franciaország, Hollandia, Németország vagy Belgium, kereskedelmünk számára Oroszországnál alkalmasabb tér mégsem nyílik sehol a világon. Mindjárt bebizonyítom ezt. A moszkva-vladivostocki vasút számára, melynek hossza 6000 mérföld, mi szállítottuk a talpfákat Oregonból; a mozdonyokat és síneket a mi Baldwin féle mozdonygyárunk betlehemi acél- és vashámoraink szolgáltatták. Miért is azt ajánlom a mi amerikai kereskedőinknek, hogy az európai mezőt műveljék, s miközben Oroszországnak szentelik különösen figyelmüket, ne tévesszék szem elől Európa többi államait sem. Nekünk egyenlő mértékben rendelkezésünkre áll réz, vas, szén, ezüst s az erdők, mezőgazdaság és halászat bőséges segélyforrásai. Pusztáink, melyeket azelőtt sivatagoknak tekintettek, a gabonaneműek minden fajával borítván és noha Oroszországban azelőtt az éhenség korszakokként pusztított, ma már segélyforrásaink lehetetlenné tették annak felléptét. Európai és ázsiai előnyomásunk folytán a versenyküzdelem igen hevessé fog fejlődni s a tapasztalás majd megmutatja, hogy abban a perczben, melyben az amerikai gyártmány Európában is nagy keresletnek fog örvendeni, Európa államférfiai véd- és akadályvámokat fognak kivetni e cikkekre, miért is ismétlem, hogy figyelmünket leginkább Oroszországra és Ázsiára kell irányítanunk.

Oroszország felé.

Verseny Európával.

És ez újból felszínre veti azt a kérdést, mikép kell a kereskedelmet gyakorolnunk, minő módszereket kell alkalmaznunk? Azt mondják, hogy az utánzás legszerencsésebb alakja a hízélgésnek. A legbölcsebb, legnagyobb és legvállalkozóbb nemzetek egyike a német. Bárhonnan

Bismark.

jöttek is légyen önök, uraim, legyen az messze Nyugat, legyen Dél-Amerika, Canada, vagy Ausztrália — okosabbat nem tehetnek, mint ha a németek energiáját, vállalkozó szellemét, kitartó munkáját utánozzák. A nagy Bismarck azt mondotta; „A kinek kezében van az iskola, azé a jövő.“ A népek jövőjébe nagy versengésében a nemzetek technikai iskolái és képességei alkotandják a próbakövet. Bismarck így szólott a németekhez: „A ti természetes segélyforrásaitok nem egyenrangúak más nemzetkéivel, de hogyha iskoláitokat mindig meg tudjátok tartani a helyzet magaslatán, úgy számotokra nem létezik veszély.“ — Ez képezi alapját a német sikernek. Ha meg gondolom, hogy a németek gabonájukat a messze távolban, nyersanyagaikat, gyapjújokat a Laplata államokban vásárolják, akkor ez a siker csaknem lesújtó nagyságú. Senkinek a világon nincs nagyobb véleménye a németek képességéről és fejlettségéről, mint nekem. És ezért kijelentem, hogy a németek rendszere olyan, melylyel minden országban biztos eredményt lehet és kell elérni. Az övék ma a műipar és műszaki tanintézetek legjobb rendszere, olyan, melylyel minden országban biztos eredményt lehet és kell elérni. Az övék ma a műipar és műszaki tanintézetek legjobb rendszere. S a tulajdonképeni cél, mely engem haza hozott, az volt, hogy befolyásomat oly irányban érvényesítsem, miszerint kamaráink ugyanoly rendszerű iskolákat létesítsenek, mint a minővel a németek birnak.

Az iskola.

Szaktanítás.

Nem érvén be a technikai sikerrel, melyet gyermekeik az iskolákban elértek, a németek nemrég minden műszaki iskolához kereskedelmi tanfolyamot csatoltak, melyen az ifjak a kereskedelmi tudományokat hallgatják. Ezenfelül ösztönzik az ifjakat, hogy mint „volontair“-ek Angliába vagy Franciaországba utazzanak az illető nyelv elsajátítása végett. Míg tehát az ifjak ebben fáradoznak, mellesleg elsajátítják az ottani üzleti viszonyok ismeretét, minek az az eredménye, hogy a németek a világ legna-

gyobb lingvistái. Abban a városban, melyben tartózkodom, Chemnitzben, nem ismerek egyetlen gyárost, ki legalább francziául és angolul ne beszélne.

Nyelvek.

Kereskedelmi rendszerük egy nagy előnye abban áll, hogy bizottságokat küldenek ki, melyeknek feladata az, hogy idegen nemzetek szükségleteit s óhajait tanulmányozzák, s azután ez óhajokhoz alkalmazkodjanak. Az angolok és amerikaiak egy szerencsétlén balhiedelme az, miszerint azt hiszik, hogy a mi Amerikának és Angliának jó, az Chinának is jó. Ilynemű hiba a németek részéről ki van zárva.

Alkalmazkodásuk

Még egy tényezőt ügyesen használnak fel a németek kereskedelmük érdekében. Csatorna- és hajóépítéseikkel úgy a belföldre, mint az idegenekre hatást akarnak gyakorolni. A német császár, egyike a legnagyobb most élő „*yankee*”-knek, széles látókörű tekintetével felismerte, hogy Németországnak kifelé kell törekednie, ha fényes világhatalmi állását fenn akarja tartani. E célból Németországnak természetesen gyarmatokat is kell szereznie. A császárbirodalom 1878. óta gyökeresen átalakult. Míg azelőtt a lakosság 67⁰/₀-a mezőgazdasággal foglalkozott, ma 70⁰/₀-a kereskedelmet és ipart üz s csak 30⁰/₀ maradt hű a földműveléshez. A császárbirodalom átalakult hatalmas kereskedői és iparállammá, a mi indokoltá teszi a császár abbeli törekvéseit, hogy kereskedelmi hajói számát szaporítsa s hadi tengerészetét erősítse.

A császár.

Gyarmatok.

Még egy kedvező hatású körülmény méltó az amerikaiak figyelmére. A németek mesterek a csomagolásban. Az árucikkek, melyeket ők csomagolnak, a világ legtávolabbi állomásaira úgy és abban az állapotban érkeznek, a melyben a gyárat elhagyták. Tanulmányozás és utánzás tekintetében a világ egyetlen országa sem nyújthat oly tág teret, mint Németország, nem véve ki még az Egyesült-Államokat sem.

Csomagolás

Németország az elmúlt évben 27 millió dollárral növelte kivitelét, míg az angol kivitel csökkent. A német

császár és kormánya minden hatalmukban állót megtesznek a külkereskedelem fejlesztése érdekében.

Összetar-
tásuk.

A németeknek csaknem minden városban vannak társulataik, melyekben télviz idején felolvasásokat rendeznek a kereskedelemről s melyek hajóépítésre pénzt gyűjtenek. Vannak oly társulataik is, melyekben gyarmati célokra gyűjtenek. Pénzt gyűjtenek pl. azon célból, hogy a Braziliában fennálló német telepeket segítyezzék, azokon iskolákat, templomokat és könyvtárakat létesítsenek. Így a német kivándorló, kit szülőföldjére nézve elveszítettnek tartanak, apostolává lesz a kereskedelemnek abban az országban, melybe kivándorolt.

Szorgalmuk.

Ez a fáradhatatlan szorgalom, ez a nevelési rendszer képezi alapját a német sikernek. Még egy intő szót szeretnék oda kiállítani a németeknek. Ha mi itt és Angliában elsajátítottuk majd e nevelési rendszert, akkor a németeknek nem lesz könnyű dolog ma elfoglalva tartott pozíciójukat megtartani. Eddig könnyű volt nekik, mert mi a nevelés e fontos tényezőit figyelmen kívül hagytuk.

Általában a kongresszuson ismételve találkozunk amerikai részről a németek dicséretével. Figyelemre méltó például a 13-ik nap tárgyalásain William E. Curtisnak, a pán-amerikai kiállítás elnökének ily tárgyú beszéde. És ez a többszörös hivatkozás, vonatkozás, kellő tanácsadás értékével bir reánk nézve is, kinek a példáját kövessük itthon.

*

Magyar
cikkek.

Mint az ipari rész leírásánál jól esett kiterjeszkednem a magyar munkás helyzetére: jól esnék itt a kereskedelmi jegyzetek közt viszont a *magyar cikkek* ismertetésének is nagyobb helyet szentelnem.

Azonban, sajnos, röviden kell végeznem ezzel a munkával, mert a mi magyar cikkeink az amerikai kereskedelemben vajmi ritkák. Igazi jelentősége kevésnek van, a legtöbb inkább üzletszerűleg jutott arra a piacra.

Ma a külkereskedelmi képviselőnek mi csak a költ-

ségét viseljük, illetve osztjuk meg Austriával, minden anyagi előny, ami belőle származik, az övé. Ezen a téren kiadásaink és bevételeink kvótája nagyon elüt egymástól, s igazságos volna, ha a kvóta-kiszámításnál javunkra íránk azt a többletet, melyet e czimen elfizetünk. Kivitelképes ipara a monarchiának csak Austria részéről van, hogy volna képes a magyar ipar künn versenyezni idegen nemzetekével, mikor saját hazájában sem képes megküzdeni az osztrák iparral.

Képvi-
seletünk.

Amellett még az a kárpótló vigasztalódásunk sem lehet meg, hogy nemzetünk és államunk közjogilag — az államszövetségből következő paritással — független egyéniségben jelenhetnék meg az idegen nemzetek színe előtt. „Austriá“-nak ismernek odakünn mindenütt, áruinkat is ezzel a szóval jelölik. Így például a Fiuméből szállított magyar származású nyers cukrot.

„Austria.“

Mindenekelőtt kereskedőkre és ügynökökre volna szükségünk, kik czikkeink mintáival rendelkeznének s az összeköttetéseket amerikai modorban fürkésznék.

Ügynökök.

Az importált iparczikkeknek Amerikában jó hírük van, az üzletek czégtáblájukon dicsekesznek el azzal a körülménnyel, hogy czikkeik „importáltak.“

Gyáriparunk olyan fejlettségi fokon nem áll, hogy czikkei a német és angol gyártmányokkal akár minőségben, akár árban versenyezhetnének. A mi kivitelünk tehát egyes nyers terményekre, a kézi ipar tárgyaira, iparművészeti alkotásokra s olyan tárgyakra szorítkozhatik, melyek sajátos voltuknál fogva eredetiségükkel feltűnnek.

Czikkek.

Lisztkivitelünk teljesen megszűnt. „Hugarian flour“ elnevezés alatt amerikai finom lisztet árulnak. Most még a keserűvíz, bor és cukor a legtömegesebb exportczikkünk. Meglátjuk később a statisztikából.

De sorra mehetünk a magyar nyomokon, melyeket utam folyamán találtam hazai czikkekből.

A philadelphiai Kereskedelmi Muzeumban be van czikkelyezve és mintázva a magyar *búza, dohány* és *gyapjú*.

Buza,
dohány,
gyapjú

Opál. Egyes ékszerészek kirakatában „*hungarian opál*“ ragyog. Ujabban a nemesfém zománczozásának egy magyar találmányú eljárásával tesznek kísérletet.

Bor. A magyar *bor* nagy tekintélyben áll még ma is elannyira, hogy hamisítják. Kaliforniai bort hoznak forgalomba magyar cím alatt. New-Yorkban, Chicagóban, Clevelandban s majd minden nagy városban több borkereskedés van, mely cégétábláján hirdeti, hogy „eredeti, direkt importált“ magyar bort árul. Egyik new-yorki cég azt is kiírta szép aranyos betűkkel táblájára, hogy „nullum vinum nisi hungaricum.“ (Nem is bor, hacsak nem magyar.) Ugyanez a jelmondat áll egy chicagói cég palaczkjain. Az étlapokon rendszeren található magyar bort és pedig tokaji, szomorodni, somlai címezéssel. Némely helyen ezek „Austriai borok“ gyanánt szerepelnek, általában az „austriai“ jelző nagyon ragadós ott mindenféle czikkünkre.

Apróságok. A magyarlakta vidékeken azután talál az ember speciális magyar szükségleteket, selmeczi pipát, paprikát, könyveket s más egyebeket.

„Tokayer“. Végig az amerikai világvárosok nagy utcai gyümölcskereskedéseiben a legmosolygóbb, legszebb szőlőre az van ráírva, hogy „*Tokayer*“. Ennek a története az, hogy az első magyar kivándorlók egyike, a dúsgazdaggá lett és sok útleírásban igen rokonszenvesen említett Haraszi, tokaji vesszőket vitt ki magával s Californiában óriási területeket teleültetve és a beültetett hegyet Tokajnak elkeresztelve, megvetette alapját a mai californiai bortermelésnek. A „*Tokayer*“ különben korántsem felel meg a mi tokajjainknak; húsos, nagyon szép, de kevésbé zamatos és leves szőlő. Általában a mi szőlőnknek és gyümölcsünknek nem igen találni ott párját. Hanem rendkívüli az az ügyesség, melylyel a szőlőt és minden gyümölcsöt csomagolni és szállítani tudják Amerika egyik szélétől a másikig s onnan át Európába. Ha ezt tőlük mi eltanulnók, ugyanazon az úton, melyen ők jönnek, mi hozzájuk mehetnénk. Hamburgban hallottam, hogy megpróbálták

már a jóhírű magyar gyümölcs szállítását oda, de megérkezett, spanyol, francia, olasz és kisázsiai szépen, épen, hanem a magyar szállítmány úgy volt csomagolva, hogy tönkre kellett mennie.

Szállítunk azután Amerikába vegyi készítményeket, hamuzsirt, nyers bőrt, kevés porcellánt és majolikát, kézi iparcikkeket, de ezeket már rendszer nélkül, ötletszerűleg.

Clevelandban megmilliomosodott honfitársunknak *Kundsznak* fa-gyárában láttam remek kőris- és diófa-gyártmányokat, elmondta a gyáros, hogy ezek a legfinomabb készítmények s ezek számára kizárólag magyar *kőrisfát* és *diófát* lehet használnia, az amerikai fa nem olyan szép s nem olyan alkalmas reá.

Fanemek.

Mint világczikk kizárólagos magyar származásával dicsekszik odakünn a *késérűvíz*, mely amerikaias reklámmal és ahhoz mért eredményyel dolgozik.

Késérűviz.

Nemzeti iparunk neve és becsülete szempontjából is meg kellene tennünk, de talán üzletileg is hálás feladat volna Amerikában a magyar iparnak (New-York, Philadelphia, Chicago) valamelyes *gyűjteményes telepet* rendezni be. Ez a gyűjtemény jó vásárt csinálhatna háziipari cikkekkel, különösen szövött és himzett háziipari cikkeinkkel, melyekben pazar nemzetiségi helyzetünk folytán valóban gazdagok vagyunk s melyek ott nagyon kelen-dők. Ép így *porcellán*, *majolika* és *üvegdíszárúkkal*, *műhímzésekkel* és *szövött* árúkkal, a *műipar* minden termékével.

Gyűjtemények.

Diszárúk.

Általában véve mindazon cikkek, melyeknek előállításához kézimunka szükséges, Amerikában igen drágák, ezek exportálása tehát kombinációba volna vehető.

Igy a *keztyű*, *kalap* és *szücsipar* termékei, a *ruházati* cikkek és *díszműárúk*.

Kézmű-cikkek.

Üzleti gondolat volna továbbá részünkről oda törekedni, hogy a tömegesen lakott magyar vidékek népét kiszolgáljuk olyan cikkekkel, melyekhez itthon hozzászokott s melyekhez ott hozzá nem jut.

Gyógy-
növények.

Gyógynövényeinkről. igen elismerőleg nyilatkoznak Amerikában, érdemesnek mutatkoznék azzal is rendszere-
sebb kereskedést kezdeni.

Emellett *bor*, *pezsgő*, *savanyú-* és *keserűvíz* lehet-
nének azok a cikkek, melyekkel ott élénkebb tevékeny-
ség mellett nagyobb eredményeket érhetnénk el.

Ameri-
kaiasan.

Ha azonban valamit akarunk, azt teljes lélekkel kell
akarnunk, erélylyel és utánjárással dolgozva rajta; a beve-
zetés fáradságától és költségeitől ép oly kevéssé szabad
visszarettenni, mint elcsüggedni azon, ha a siker esetleg
egy kevéssé várat magára.

New-Yorkban magyarságunk kiválóbb egyéneivel e
tárgyról beszélgetve, nagyon tetszetősnek s gyakorlatinak
találtam az ő ideájukat, mely szerint a magyar cikkek
íránt való érdeklődést egy erőteljes akcióval kellene be-
vezetni ami a hangzatos amerikai világban a figyelmet
kellően magára vonná s aminek révén Magyarország létér-
ről s állami lényegéről is helyesebb fogalmak terjednének
szét a közvéleményben.

Magyar
kiállítás.

Ők czélszerűnek látnák egy magyar ipar és termény-
kiállítás rendezését New-Yorkban, az ott rendelkezésre álló
óriási fedett helyiségek egyikében. Ezt a kiállítást körül
kellene fűzni a reklám minden eszközével; csikós és huszár-
ünnepségek, honvédszenekar, magyarbál, csárda, cigány s
más ily külsőségek dekorálnák a szolid belső tartalmat,
mint az különben mindenféle kiállításnál szokásos.

Egy ily kiállítás, a viszonyokkal ismerős, megbízható
egyének megítélése szerint, saját jövedelmeiből fedezné költ-
ségeit s arravaló vállalkozókat, kik megfelelő ellenőrzés
mellett azt minden anyagi igény nélkül létesítenék, bár-
mikor lehet találni. A kiállítás vége egy magyar bázár
volna, mely a megmaradt tárgyakat elárusítaná, az üzletet
ily bevezetés alapján tovább folytatná s mint kereskedelmi
múzeumunk vagy részvénytársaságunk expositurája élettel-
jes vállalattá nőne, a többi amerikai városban fiókot ren-
dezne be s az egész amerikai kivitelt üzletileg képviselné.

Bazár.

Ha áttekintünk az amerikai termelés, kereskedés munkában forrongó gyönyörű területén s szemügyre vesszük saját törekvéseink tipegésének ottani nyomait, könnyen összefoglalhatjuk, hogy első sorban mi volna legszükségesebb az előkészületekhez s hogy mik lehetnének elemi feltételei ezen a területen való előrehaladásunknak.

Kötelességünk.

Általános dolgok és egyszerűek. Talán a következőkben lehet a legszükségesebbeknek kis kátéját előadni.

*

A konzulatusok hivatáskörében a kereskedelmi szolgálat munkájának mélyebbé és bensőbbé tétele. Gyakori és tüzetes információk nyújtása a hazai köröknek az az amerikai kereskedelmi viszonyokról s az amerikaiaknak a hazai fejleményekről.

Konzulatusaink.

Gondos informálása az amerikai és általában a világkereskedelmi hírszolgáltató intézményeknek (kereskedelmi múzeumoknak) a magyar viszonyokról, ipari és mezőgazdasági termelésünkről, kereskedelmi vállalkozásunk képességéről és körülményeiről, valamint arról, hogy idegen tőke és vállalkozás mily tereket foglalhat el a mi iparteremtő törekvéseinknél.

Hírszolgálat

Magyar mintatárak létesítése, gyakorlati kereskedelemmel összekötve, vagyis üzleti alapon.

Mintatárak.

Kereskedelmi tanulmány-utazások tétele, egy-egy üzletág szakértő felvételével, különös figyelemmel az európai és amerikai kikötővárosokra, a melyek módot nyújtanak a kereskedés, alapelemeinek megismerésére, feltárván a termelő forrásoktól való beszerzés s a kiviteli manipuláció minden kérdését és megoldási technikáját.

Utazások.

Gyakorlati üzletemberekből kiválogatott tudósítók kirendelése Amerikán kívül különösen a német és holland kikötővárosokba, első sorban Hamburgba.

Kirendeltségek.

A német nagyipar és külkereskedelem útjainak, módjainak s eredményeinek állandó figyelemmel kísérése, az az ebben megnyilatkozó példának követése.

Német módra.

Üzletembereinknek a tervbe vett külkereskedelmi vi-

Alkalmazkodás.

szonylatokban az illető nemzetek kereskedelmi szokásaihoz való alkalmazkodása. Amerikai összeköttetéseknel angol levelezés, angol reklámnyomtatványok, árajánlatokban pontos tarifaszámítás lehetőleg egy amerikai, de legalább is egy európai világkikötőbe, a csomagolás tökéletessége, amerikai mintája, a vevőpiac különleges igényeinek, az azon forgó versenyárúk külső és belső minőségének kifürkészése, szóval mindazon körülménynek gondos és tapintatos megállapítása, melyet a kereskedői érzék megmagyaráz. Mindenekfelett pedig a végletekig menő pontosság és szoládság.

„Keresk. Közlemények.“

Kiviteli összeköttetések iránt érdeklődő üzleteink nagyon becses olvasmányt találnak e tekintetben a mi múzeumunk „Kereskedelmi Közleményei“-ben, melyeket kívánatra készségeen és ingyen küld meg a múzeum; ezekben az amerikai külkereskedelmi összeköttetéseknek sok értékes és gyakorlati tudnivalója foglaltatik, mindig az aktualitásokkal kapcsolatban. Különösen gazdagok és becsesek e szempontból chicagói konzulátusunk reportjai.

*

A vám.

Az amerikai Exportnál különös figyelemmel kell mindig tanulmányozni és mérlegelni a vámot. Amerika magas értékvámjai egyenesen lehetlenné teszik egyes cikkeknek oda való bevitelét, mert a piaci érték 60—65⁰/₀-ig emelkednek. Ezek a vámok feltűnő egyoldalúságuknál fogva maguknak az amerikaiaknak kritikáját is kihívták. A kongresszuson több szónok megérintette a témát. Egyik amerikai delegátus így szólt:

Módosítása.

„Ha kiviteli kereskedelmünket gyarapítani akarjuk, akkor vámjainkat méltányos módon le kell szállítani; úgy kellene, hogy a nyersanyagok vagy egész vámentesen, vagy csak a legalacsonyabb vám mellett legyenek importálhatók. Sok cikk létezik, melyet külföldön jobb minőségben állítanak elő, mint nálunk. Módosítsuk tehát vámtarifánkat olykép, hogy a cikkek méltányos kicserélése a külfölddel lehetővé legyen téve. Ezidőszerint vámjaink

több neme sokkal magasabb, mint azt gyáriparunk védelme szükségessé teszi. Országunk gyáriparának egyes ágai annyira megizmosodtak, hogy legtöbbször immár nincs szüksége ama védelemre, melynek szárnyai alatt kifejlődhetett“.

Hasonló szellemben szólott egy másik közgazdasági kapacitás, szintén amerikai, az idegen állambeliek pedig azon önkényesség és zaklató eljárás ellen emeltek szót, mely az idegen árúk elvámolásánál alkalmazásba jön s mely minden egységes megítélést nélkülöz. A vámpanaszoknak független, választott bíróság elé való terjesztését indítványozták s ezt az amerikaiak is helyesnek találták a saját fiskusuk túlkapásaival szemben. A hivatkozásba vett amerikai kapacitás ekként nyilatkozott:

„A míg a saját iparunkat még nem fejlesztettük volt eléggé nagyra, magam is a magas védvámok mellett voltam. De most, midőn nagyra és erősre nőttünk s képesek vagyunk idegen piacokkal versenyezni, úgy vélem, hogy a határbástyáról sok követ kell ledöntenünk s meg kell engednünk a szabad kereskedést, de mindenesetre legalább annyit adnunk az idegen nemzeteknek, a mennyit tőlük követelünk s úgy bánunk velük, a mint kívánjuk, hogy ők velünk bánjanak. Legyen mostantól kezdve kereskedelmünk a világ összes nemzeteivel szabadabb, szabadelvűbb és előkelőbb“.

El lehet tehát készülve a világ, hogy vámjaival legközelebb koncessziót tesz neki Amerika, azonban valószínűleg ellenkoncesszióért. Addig el van foglalva azon terveivel, melyek új világpiacok nyitását fáradoznak. S arra kell vigyáznunk, hogy míg mi szegényes kiviteli akciót kezdünk az ő területére, el ne veszítsük itthon egyedül lehetséges piacunkat, a Balkánt s Keletet s ezenkívül saját földünket, mely iránt ők igen érdeklődnek.

*

Statisztikai adatgyűjteményeik soraiból és sorok között olvasható intenczióiból, valamint a phil. keresk. mű-

Önkények.

Reform.

Terveik.

zeum később ismertetendő tevékenységéből egyaránt következtetést vonhatunk az Amerikai Egyesült-Államok ama szándékáról, hogy keleten küzdelmet akar kezdeni a piacokért.

Kelet felé. Egész világosan ráutalt a kérdésre a kongresszuson W. W. *Rockhill*, az A. E. Á. egyik hivatalos küldötte, ki a Balkán-félsziget kereskedelmének fejlődéséről tartott előadást s a következőket mondotta :

Balkán. „Két éven át laktam a Balkán-Államokban, hól az Északamerikai Egyesült-Államokat mint azok görögországi, romániai és szerbiai követe képviseltem. Odaérkezésem idejében oly teljes hiányát találtam ott az amerikai cikkeknek, hogy gondolkodni kezdtem e szerencsétlen állapot orvoslásának módjairól. Szerbia, Románia és Bulgária külkereskedelmük túlnyomó részét mindig Ausztria-Magyarországgal és Németországgal fogják lebonyolítani, melyekkel nevezett országokat a Duna és közvetlen vasútvonalak kötik össze. Az Északamerikai Egyesült-Államok ennek következtében nem számíthatnak nagy kiterjedésű kereskedelemre a Balkán-Államokban. Miután azonban az éles verseny-harcz korszakában élünk, nem volna szabad viszszaütönnünk attól, hogy a Balkánon is felvegyük a küzdelmet Ausztriával, Németországgal, Franciaországgal és Belgiummal. Az a kevés amerikai gyártmány, melyre a Balkánon bukkantam, nevezetesen mezőgazdasági gépek és szövőipari tárgyak, nagy kedveltségnek örvendenek ott s föléje helyezik azokat más országok gyártmányainak, noha a mi cikkeink lényegesen drágábbak, mint versenytársainké. Ez országokra azonban a mi lakosságunk oly csekély figyelmet fordított, hogy pl. Görögországgal való behozatali és kiviteli kereskedelmünk alig éri el az egy millió dollárt. Románia egész behozatalának ránk eső része $\frac{1}{2}$ százalék, míg Szerbiába és Bulgáriába csaknem semmit sem szállítunk. Az a csekély árú, mely tőlünk a nevezett országokba kerül, útját Hamburgon keresztül veszi; hogy onnan a vasúton, vagy Liverpoolon át átrakással a Fe-

Verésny velünk.

Uj utak.

ke-te-tenger kikötőibe szállíttassék tovább, olykép, hogy a szállítási költségek csaknem minden vásárt lehetetlenné tesznek. De különben sem történt kísérlet a Balkánnal és Levanteval fennálló kicsiny kereskedelem fejlesztésére. Még csak alkalmas ügynököket sem küldtünk ki oda, kik letelepedvén, az amerikai cikkeket meghonosíthatták volna. Néha-néha árjegyzékeket küldünk oda, melyekben Görögország, Szerbia és Törökország lakóinak angol nyelven tudtukra adjuk, hogy cikkeinket amerikai kikötőkből szállítva, ennyi és ennyi dolláért, netto kassza mellett, fizetendő az átvételkor, vételre felajánljuk s ily ajánlatok ellenében, melyekkel postaforgalmunkat túlterheljük, hasonló megbízatásokat várunk.

Panaszok

Vegyük pl. Romániát. Ott azt a kevés mezőgazdasági gépet, mely Amerikából érkezett, nagyrabecsulik, s azoknak előnyt adnak angol és németországi gépek felett; Romániában e cikkek számára jó piacot tudnánk teremteni, s ime mégis túrjuk, hogy ott csaknem kizárólag német és angol gépek kerülnek használatba. Az egyetlen bukaresti cég, melynél néhány amerikai gépet láttam, egy nagy angol cég, mely angol gépek elárúsításával foglalkozik. Egész Romániában nincs egyetlen amerikai, ki kereskedelemmel foglalkoznék, s amerikai cégeket senki sem képvisel. Bulgáriában és Törökországban kiküldöttjeink a lakosok ezreit oktatták az amerikai gépek kezelésére, de exportőrjeink mit sem tettek, hogy kereskedelmünket ez irányban fejlesszék. Görögország pl. teljesen az idegen behozatalnak van kiszolgáltatva; nem termel semmi mást, mint bort, mazsolaszőlőt, szivacsot, természetolajt, kevés gyapjút s még néhány jelentéktelen cikket. S mégis az egyetlen amerikai cikk, mely Görögországban található, a kőolaj, míg Anglia, Németország és Belgium ott az összes gyapjúcikkekben élénk kereskedelmet űz.

Románia.

A liszt szempontjából Görögország Romániától és Oroszországtól függ. Tudjuk azonban, hogy az Amerikai Egyesült-Államok e téren félvehetnék a versenyt, mert egy

A liszt.

lisztszállítmány, mely tőlünk nemrég Konstantinápolyba került, beigazolta e cikkben való versenyképességünket; s még sem teszünk semmit, hogy kereskedelmünket ez árucikkben fejlesszük.

Idegen
szokások.

Hogy a Balkánon és Déloroszországban nem köthetünk üzleteket, annak magunk vagyunk az okai; egyáltalában nem akarunk alkalmazkodni ez országok igényeihez, noha konzulátusaink folyton arra figyelmeztetnek, hogy ez országokban lakó vevőink óhajainak megfelelőjünk, de mi állhatatosan megmaradunk az amerikai kondíciók mellett. Tapasztalhatjuk, hogy a németek kereskedelme terjedőben van a föld egész területén, mert a németek követik konzulátusi tisztviselőik tanácsait, látjuk az angolok virágzó kereskedelmét s mi makacsul megmaradunk elvünk mellett: „fizetendő átvételkor“.

A Balkánnal való kereskedelmünkben tapasztalható hibák a következők:

Hibák.

1. Egy közvetlen gőzhajóvonal hiánya s az áruviteldíj ebből származó magas volta.

2. Az amerikai cikkeket nem ismertetik alkalmas amerikai ügynökök.

3. Amerikai cégek rosszul választott képviselői.

4. Hosszabb tartamú hitel megtagadása.

5. A gyártmányok a helyi izléshez való alkalmazkodásának hiánya.

6. Az, hogy az amerikai kikötők nem nyújtanak bankkedvezményeket.

Ujabb időben lépések tétettek oly irányban, hogy Amerika, Konstantinápoly s a Fekete-tenger közt közvetlen összeköttetés létesíttessék; ez reánk nézve ugyan még nem jelent nagy kereskedelmet, de mindenesetre olyant, mely megérdemli a fáradságot.“

*

Világkeres-
kedelem.

Eljutva Amerika kereskedelmének ily nemzetközi vonatkozásaihoz, ki kell egészíteni a képet egy világkeres-

kedelmi vázlattal, mely adatokban tájékoztat e hatalmas birodalomnak a világkereskedelemben elfoglalt helyzetéről.

Az „Amerikai Egyesült-Államok“ a világkereskedelemben a legelőkelőbb helyek egyikét foglalják el.

Gazdagság szempontjából az „Egyesült-Államok“ a világ összes nemzetei között az első helyet foglalják el. Ez állam gazdagságához képest, Nagy-Britannia 75⁰/₀, Franciaország 60⁰/₀ és Németország 50⁰/₀-nyi vagyonnal bir. A gyári-ipar évi termékeinek értékét tekintve, szintén első helyen áll, mivel az „Egyesült-Államok“ termékeinek értékéhez arányítva, Nagy-Britannia csak 44⁰/₀, Németország 35⁰/₀ és Franciaország 30⁰/₀-al sorakozik utána.

Amerika szerepe.

A kereskedelemben azonban a leggazdagabb és a legnagyobb gyári-iparral rendelkező állam, az „E. Á.“ a harmadik helyet foglalja el.

A világkereskedelem 1897-ben, beleértve bevitt és kivitt, értékben 18,500 millió dollárt tett ki, melyből Nagy-Britanniára 18.3⁰/₀, Németországra 10.8⁰/₀ és az „E. Á.“ 9.7⁰/₀ esett.

Nagy változás állott be az Egyesült-Államok kereskedelmi forgalmában a függetlenség emlékére rendezett philadelphiai kiállítás óta (1876.). 1789-től 1876-ig a bevittel 1,084 millió dollárral múlta felül a kivittet. Azóta a kereskedelmi forgalom megváltozott és a kivittel 4,047 millió dollárral nagyobb volt mint a bevittel.

Fejlődés

Miután az E. Á. készítményei óriásilag növekedtek, gyárosaik kénytelenek voltak a fölös termelvénynek kivittet szerezni. Eredményként a gyári készítmények kivitele 1876. óta 237⁰/₀-al emelkedett, a többi javak kivitele csak 75⁰/₀-al.

Az 1876-iki világkiállítás adta meg külkereskedelmüknek a lökést, miután az idegen látogatókkal megismertette terményeik minőségét. Egyszersmind azon hatással is volt, hogy az amerikai gyárosokat közvetlen érintkezésbe hozta más országok vevőivel és eladóival.

Az 1876-ik v. kiállítás.

Az alábbi adatok első tekintetre informálnak a kereskedelmi forgalom óriás emelkedéséről s annak az egyes nemzetekkel való viszonyáról és arányáról.

Az Egyesült-Államok kivitele

az 1860., 1870. években és 1877-től 1899-ig értékben és százalékban.

Az év jun 30-án végződik	Honi áruk összkiviteli	Honi gyártmányok kivitele	
Év	Értéke	Értéke	Százalék
1860	316242000	40345000	1276
1870	455208000	68279000	1500
1877	632980000	133933000	2116
1878	695749000	123807000	1779
1879	699538000	117015000	1672
1880	823946000	102856000	1248
1881	883925000	114233219	1292
1882	733239732	134794346	1838
1883	804223632	134228083	1669
1884	724964852	136372887	1881
1885	726682946	147187527	2025
1886	665964529	136541978	2050
1887	703022923	136735105	1945
1888	683862104	130300087	1905
1889	730282609	138675507	1899
1890	845293828	151102376	1787
1891	872270283	168927315	1937
1892	1015732011	158510937	1561
1893	831030785	158023118	1902
1894	869204937	183728808	2114
1895	793392599	183595743	2314
1896	863200487	228571178	2648
1897	1032007603	277285391	2687
1898	1210291913	290697354	2402
1899	1204133134	338667794	2813

Az Egyesült-Államok kivitele államok szerint

az 1899-ik évi június 30-iki zárlattal.

Az összes kivitel értéke *1,227,203,000 dollár.*

A kivitelben jelentősebb államok a következők:

Anglia	511816 ezer	China	14493 ezer
Németország	155772 „	Brazília	12240 „
Brit.-Amerika	89573 „	Svéd- és Norvég.	12218 „
Németalföld	79305 „	Argentína	9563 „
Franciaország	60596 „	Hawaii	9305 „
Belgium	44299 „	Spanyolország	9077 „
Mexico	25480 „	Brit.-India	8751 „
Itália	25034 „	Oroszország	8486 „
Brit.-Australasia	19777 „	Hong-Kong	7732 „
Cuba	18615 „	Auszt.-Magyarország	7378 „
Japán	17264 „	Brit.-India	4341 „
Dánia	16605 „	Portugália	4132 „
Brit.-Afrika	15155 „	Colombia	3042 „

Az 1227 millió dollár értékű kivitel (1899-ben) több mint háromnegyed része Európába ment, a világ többi részére 291 millió esik.

Export-
irányok.

Európa túlnyomólag mezőgazdasági terményeket vásárol, a világ többi részeire a gyári kivitel túlsúlya esik, melynek emelkedése nagyobb, mint a mezőgazdasági terményeké. A legnagyobb fogyasztó Anglia, mely többet vásárol, mint az egész világ, Európán kívül. Angliát Németország követi, mely többet vásárol, mint Ázsia, Afrika, Oceania és Dél-Amerika együttvéve.

Az Egyesült Államok kivitele áruk szerint

1899-ik év június hó 30.

Áruk	dollár	Áruk	dollár
1. gabona	273,999.699	30. kötél, zsák	
2. nyers-gyapot	200,564.774	spárga stb.	3,043.102
3. élelmi czikkek	175,508.605	31. prémek és bőrök	3,092.846
4. kész vas és aczél- árúk	93,715.951	32. czukor és czukor- szörp	2,953.888
5. finomított ásv. olaj	50,200.518	33. növények	2,798.600
6. állatok	37,880.916	34. könyvek, térképek és nyomtatv.	2,656.136
7. kidolgozatlan fa	36,087.584	35. zsiradék etc.	2,576.508
8. rézműárúk	35,983.529	36. szesz	2,495.612
9. nyers dohány	25,467.218	37. keményítő	2,292.973
10. gyapotárúk	23,567.914	38. vasuti kocsik	2,058.496
11. bőr és bőrárúk	23,466.985	39. kocsik és járművek	2,047.788
12. olajpogácsa és olajpogácsa liszt	14,531.142	40. maláta italok	1,888.124
13. növényolaj	13,809.335	41. márvány és pala	1,886.756
14. kőszén	13,661.028	42. órák, zsebórák	1,863.431
15. mezőgazdasági gépek	12,432.197	43. hangszerek	1,791.843
16. vegyészeti áruk	10,995.289	44. ruggyanta gyárt- mányok	1,765.385
17. hajózási czikkek	9,982.955	45. puskapor, rob- banó szerek	1,532.389
18. gyümölcs, dió	7,897.485	46. üvegárúk	1,503.651
19. műtrágya	6,964.365	47. szappan	1,457.425
20. paraffin, paraf- fin-viasz	6,804.684	48. festékek	1,447.610
21. kerékpár	5,753.880	49. sárgaréz-árúk	1,351.049
22. faárúk	5,593.416	50. Zink-árúk	1,156.970
23. papir	5,477.884	51. írószerek (papir kivételével)	1,120.893
24. dohányárúk	5,179.012	52. nickel	1,110.222
25. hal	5,169.773	53. gyapjuárúk	1,047.407
26. magvak	5,079.396	54. különböző áruk	
27. műszerek	4,399.180	1 m. dolláron alul	30,708.299
28. komló	3,626.144	összeg	<u>1,204,123.134</u>
29. kristály-czukor	3,624.890		

Az Egyesült-Államok kivitelének tömegét a mezőgazdasági termények képezik; gabona, nyersgyapot és élelmi cikkek a legnagyobb tételek.

Az utolsó tíz év alatt a gyári termékek kivitelének emelkedése rendkívüli volt. A világkereskedelem képe e tekintetben teljesen megváltozott. A gyári termények kivitele 1899-ben 80 millió dollárral túlszárnyalta a bevittet, míg 10 évvel azelőtt a bevitt 100 millió dollárral szárnyalta túl a kivittet.

*

Az Egyesült-Államok bevitelének államok szerint (1899.)

Az összes import 697,117 ezer dollár.

Ebben az *egyes államok* részesedése:

	dollár		dollár
Anglia	118472 ezer	Hawaii	17831 ezer
Németország	84242 „	Schweitz	14826 „
Franciaország	62145 „	Németalföld	14457 „
Brazília	57875 „	Brit.-Kelet-India	14150 „
Brit.-India	32550 „	Belgium	10552 „
Brit.-É.-Amerika	31586 „	Egyiptom	7489 „
Japán	26716 „	Auszt.-Magy.-orsz.	6551 „
Cuba	25411 „	Oroszország	4540 „
Olaszország	24832 „	Spanyolország	3982 „
Mexico	22994 „	Ázsiai-Törökország	3284 „
Holland-India	21313 „	Portugal	2975 „
China	18619 „	Eur.-Törökország	2924 „

Főbb összegekben az import a következő származás szerint oszlik meg világrészek szerint:

	dollár		dollár
Európa	353885 ezer	Ázsia	107081 ezer
É.-Amerika	112133 „	Oczeánia	26997 „
Dél-Amerika	86576 „	Afrika	10442 „

Az Egyesült-Államok bevitele áruk szerint.

(1899.)

1. Czukor, 94,964.120	34. Rizs 3,930.063
2. Kávé 55,274.646	35. Kőszén 3,598.477
3. Vegyszerek 42,668.731	36. Papir- és papírárúk 3,190.085
4. Szőrmeék és nyersbőrök
41,988.045	37. Szesz 3,144.619
5. Gyepotárúk 32,053.511	38. Háztartási és személyi cik-
kek 3,112.885
6. Nyers ruggyanta 31,876.342	39. Könyvek, térképek stb.
3,081.919
7. Nyers selyem 31,827.061	40. Ólom és ólomárúk 2,784.611
8. Kész fonál 25,132.495	41. Fűszerek 2,782.281
9. Selyem 25,105.482	42. Czement 2,776.336
10. Nyers fonál 20,290.727	43. Gyékény 2,651.106
11. Gyümölcs, dió 18,317.201	44. Faárúk 2,618.808
12. Ékszerék, gyémánt 17,649.446	45. Nyers papir 2,614.914
13. Gyapjú-árú 13,831.967	46. Horgany-táblák 2,613.564
14. Vas és aczél 12,098.239	47. Gabona 2,544.722
15. Nyers fa 11,880.679	48. Műárúk 2,458.978
16. Horgany 11,843.357	49. Kalapok 2,426.726
17. Prémárúk 10,856.599	50. Játék 2,261.969
18. Nyers dohány 9,900.033	51. Növények 2,178.697
19. Tea 9,673.678	52. Dohány-árúk 2,143.999
20. Nyers gyapjú 8,322.897	53. Szőrmeék 1,974.013
21. Porcellánáru 7,592.995	54. Sajt 1,562.193
22. Vörösréz 6,817.057	55. Műtrágya 1,492,019.
23. Bor 6,586.803	56. Maláta 1,484.906
24. Halak 5,955.190	57. Sörte 1,458.252
25. Olaj 5,641.146	58. Órák és zsebórák 1,335.982
26. Keztyű 5,398.125	59. Magvak 1,221.634
27. Bőr 5,237.707	60. Festékek 1,205.737
28. Kakao 5,064.703	61. Platina 1,193.475
29. Gyapot 5,013.146	62. Parafa 1,147.802
30. Tollak 4,524.172	63. Grafhit 1,081.859
31. Állatok 4,336.525	64. Hangszerek 1,057.794
32. Üveg 4,182.141	65. Különböző árúk 31,963.645
33. Fémek 4,117.818	

Összes behozatal (1897-ben 697,116.854 dollár.

Az Egyesült-Államokba való bevitelnek több mint fele Európából kerül ki. Legtöbbet vásárol Amerika Angliától, azután Németországtól és Franciaországtól. Ez államok bevitelének legnagyobb része gyári termékekből áll. Ezt követi Brazília kávéval és ruggyantával. A tropikus vidékektől Amerika többet vásárol, mint amennyit nekik elad.

Amint ezek az adatok mutatják (melyeket amerikai forrásműből meríték), a tropikus termények és nyersanyagok, melyeket az amerikai nagyipar dolgoz fel, kétharmadát képezik az összes bevitelnek. Az elmúlt év 80 millió dollárt meghaladó emelkedését a nyers gyapot, dohány, nyers fonál, indiai kaucsuk, nyers selyem, szőrme és bőrök, vegyszerek, kávé, cukor, fűszerek stb. eredményezték.

A bevitel
származó
helye.

Beviteli
cikkek.

A honi termelvények exportja

(A legnagyobb kiviteli államok szerint.)

Állam	1898 Millió dollár	1889 Millió dollár	Növekedés vagy apadás
Egyesült Államok	1234	730	+ 504
Anglia	1136	1245	— 109
Németország	1002	791	+ 211
Franciaország	701	741	— 40

Gyári cikkek exportja.

(A legnagyobb exportáló államok szerint.)

Állam	1898 Millió dollár	1889 Millió dollár	Növekedés vagy apadás
Anglia	968	1097	— 129
Németország	599	520	+ 79
Franciaország	385	385	—
Egyesült Államok	308	138	+ 170

Az amerikai statisztika előszeretettel tesz összehasonlításokat különösen Angliával és Németországgal. Így például elmondja, hogy a belföldi termékeknek kivitelében az E.-Államok első helyen állanak.

Nemzetek
keres-
kedelme.

Az 1898-ik naptári évben az E.-Á. 100 millió dollárral többet exportált, mint Anglia, 232 millió dollárral többet mint Németország és 531 millió dollárral többet, mint Franciaország.

A kivitelnek emelkedése a tíz év előttihez képest 504 millió dollár az E.-Államoknál, 211 millió dollár Németországnál:

Apadás 109 millió dollár Angliánál és 40 millió dollár Franciaországnál.

A gyári cikkek kivitelénél Anglia áll az első helyen és az E.-Államok a negyediken. Az E.-Államok 1889. óta 170 millió dollárral vagyis 123⁰/₀kal gyarapodott, míg Anglia királyság 129 millió dollárt vagyis 12⁰/₀-ot veszített.

Az 1899. június 30-kán végződő záró évben az E. Á. 338 millió dollár értékű gyári cikket exportált.

Az Európából való import és export körülbelül 67⁰/₀-a a világkereskedelemnek.

Az európai nemzetek az Egyesült-Államokban már észlelik a veszedelmes konkurenst a világkereskedelmet illetőleg. Ezek belátják, hogy nincs már verseny az E. Á. és az egyes nemzetek között, hanem az egyrészt az egyesült Európa, másrészt az E.-Államok között folyik.

Nagy
változások.

A Kelet nagy változások előestéjén van, mely a gyári államok rendkívüli emelkedését hozza magával.

Az Egyesült-Államok helyzete a Csendes-Oczeánon nagyon előnyös a Philipinák és a Havai szigetek birtoklása következtében. Afrikában, Ausztrália és Dél-Amerikában az utóbbi időben nagyot lendült.

A most birtokbavett szigetek különösen a Chinával való kereskedelem szempontjából fontosak. Az európai nemzetek és Japán a legkellemetlenebb versenytársát kapták az új szomszédban, aki épen nem tagadja szándékait s akinek ereje és pénze arányban áll szándékaival, hajójáratait pedig most készül alapjában megteremteni, illetve kifejleszteni.

Hogy pedig összehasonlításokra és következtetésekre teljesen alkalmassá legyen ez a kis világkereskedelmi kép, kiegészítem ezzel a kimutatással:

Európa kereskedelme.

Állam	Népeség	Év szám	Behozatal		Kivitel		Európa.
			összes	az Egy.- All.-ból 1898 ban	összes	az Egy.- All.-ba 1898 ban	
	ezer		ezer dollár	ezer dollár	ezer dollár	ezer dollár	
Austr.-Magyarorsz.	43498	1898	337307	6752	347431	4938	
Belgium	6587	1898	408940	46518	357400	9253	
Dánia	2172	1898	122000	15804	87000	208	
Franciaország	38518	1898	875239	80154	700633	55714	
Németország	52280	1898	1359925	163777	1002650	77679	
Görögország	2431	1898	30416	136	17887	1095	
Olaszország	31479	1898	283359	24572	244636	21905	
Németalföld	5004	1897	701645	72772	616275	13360	
Portugália	4660	1898	46351	4183	33876	2527	
Románia	5800	1898	69654	122	46325	—	
Oroszország	129211	1897	280000	9117	363060	4695	
Szerbia	2312	1898	9236	—	11422	12	
Spanyolország	18218	1898	119185	8050	171949	3606	
Svéd-Norvégia	7120	1897	181830	9098	143845	2588	
Sveicz	2933	1898	211157	265	144696	13334	
Törökország	5711	1896	92590	184	69910	2437	
Nagy-Britannia	39825	1898	2353020	538662	136900	111362	
Összesen	396759		7481854	980166	5495895	324659	

Ausztria-Magyarország.

A részletesebb statisztikai táblák azt mutatják, hogy a mi monarchiánknak importja az utolsó tíz év alatt öszszegben alig változott, exportja az A. E.-Á.-ból ellenben az 1892-ik évig állandóan emelkedett, akkor egyszerre egyharmadára esett s 1895-től ismét emelkedőben van.

Monar-
chiánk kivi-
tele.

	1888.	1889.	1890.	1891.	1892.	1893.	1894.	1895.	1896.	1897.
Bevitel az E.-Á.-ba 1000 doll.-ban.	8683	7642	9331	11595	7718	10054	6896	6510	7644	8158
Kivitel az E.-Á.-ból hozzánk 1000 doll.-ban	332	726	948	1311	1527	571.	527	2125	2439	4023

Magyar-
ország kivi-
tele.

Magyarország.

	1895.	1896.	1897.	1898.
Behozatal az A. E. A.-ból. — kor.	3,028.000	1,772.000	6,446.000	8,768.000
Kivitel az A. E. A.-ba. — kor.	2,084.000	5,760.000	7,596.000	2,105.000

Behozatala. A *behozatal* főbb cikkei az utóbbi három évben *koronákban* a következő értéket képviselték:

Áru	1896.	1897.	1898.
Disznózsir	100.000	1,380.000	1,930.000
Dohány	232.000	2,346.000	1,604.000
Pamut	—	274.000	1,456.000
Aratógép	324.000	54.000	700.000
Foszfátok	130.000	68.000	494.000
Petroleum	—	332.000	338.000
Kenő ásv. olaj	98.000	170.000	310.000
Egyéb áruk	888.000	1,822.000	1,936.000
Összesen	1,772.000	6,446.000	8,768.000

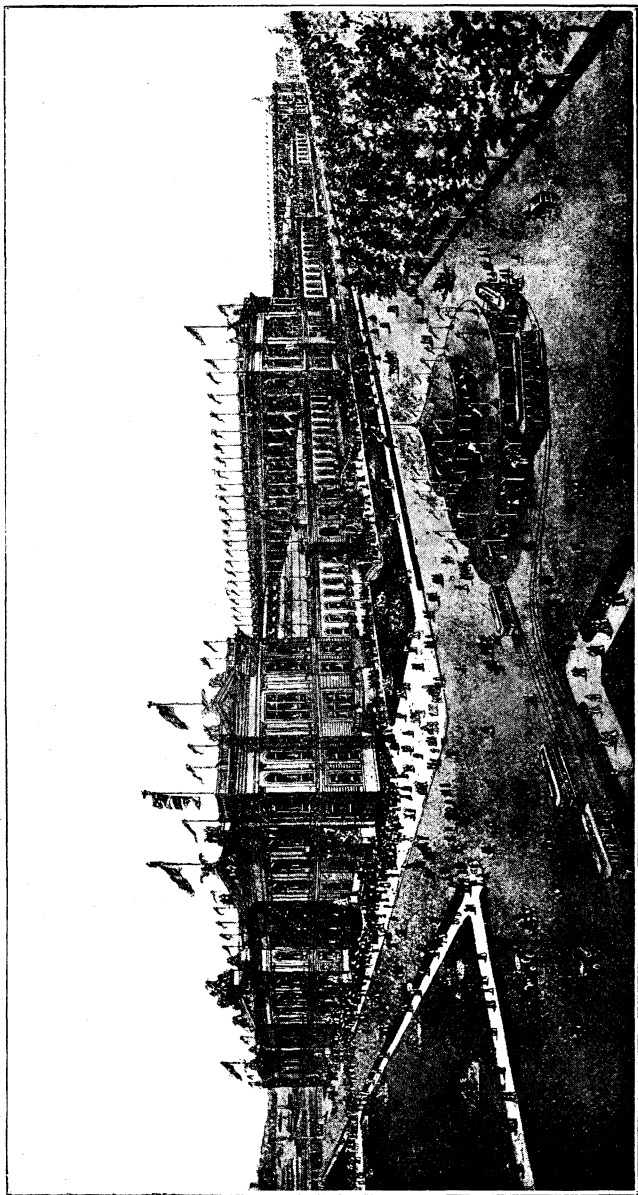
Czikkeink. *Kivitelünknek* két jelentősebb cikke van: a *czu-
kor* és *keserűvíz*. Ezek értéke *koronákban* a következő:

Áru	1896.	1897.	1898.
Ásványvíz	412.000	438.000	376.000
Czukor (és homok cz.)	4,146.000	6,986.000	1,260.000
Egyéb áruk	1,202.000	172.000	469.000
Összesen	5,760.000	7,596.000	2,105.000

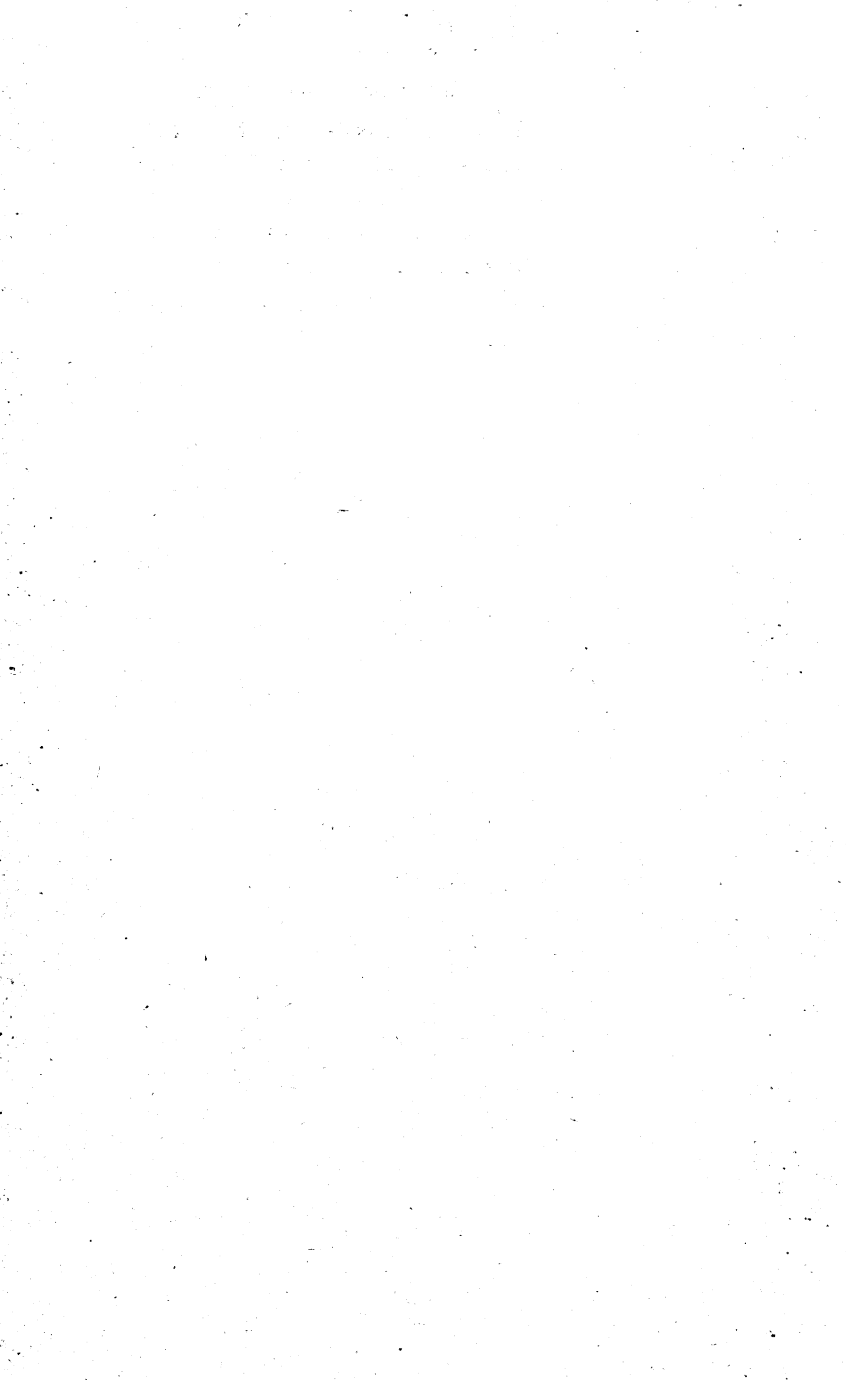
A két főcikk után mindjárt az *italok* (bor) követ-
kezik, melynek kivitele 1896-ban 213 ezer kor., 1897-ben
222 ezer, 1898-ban 406 ezer kor. volt. A *gyümölcs* és
főzelék 1896-ban 23 ezer, 1897-ben 23 ezer, 1898-ban
139 ezer kor. értéket tett ki. Ezeket a *fa-* és *csontárúk*
(23 ezer, 21 ezer, 66 ezer kor.), *üveg* és *üvegarúk* (10
ezer, 7 ezer, 1 ezer kor.), *műipari cikkek* (17 ezer,
1 ezer, 29 ezer kor.), *vegyszeri* és *gyógyárúk* (3 ezer,
700 kor., 13 ezer kor.) követi. Az utóbbi évben len- és

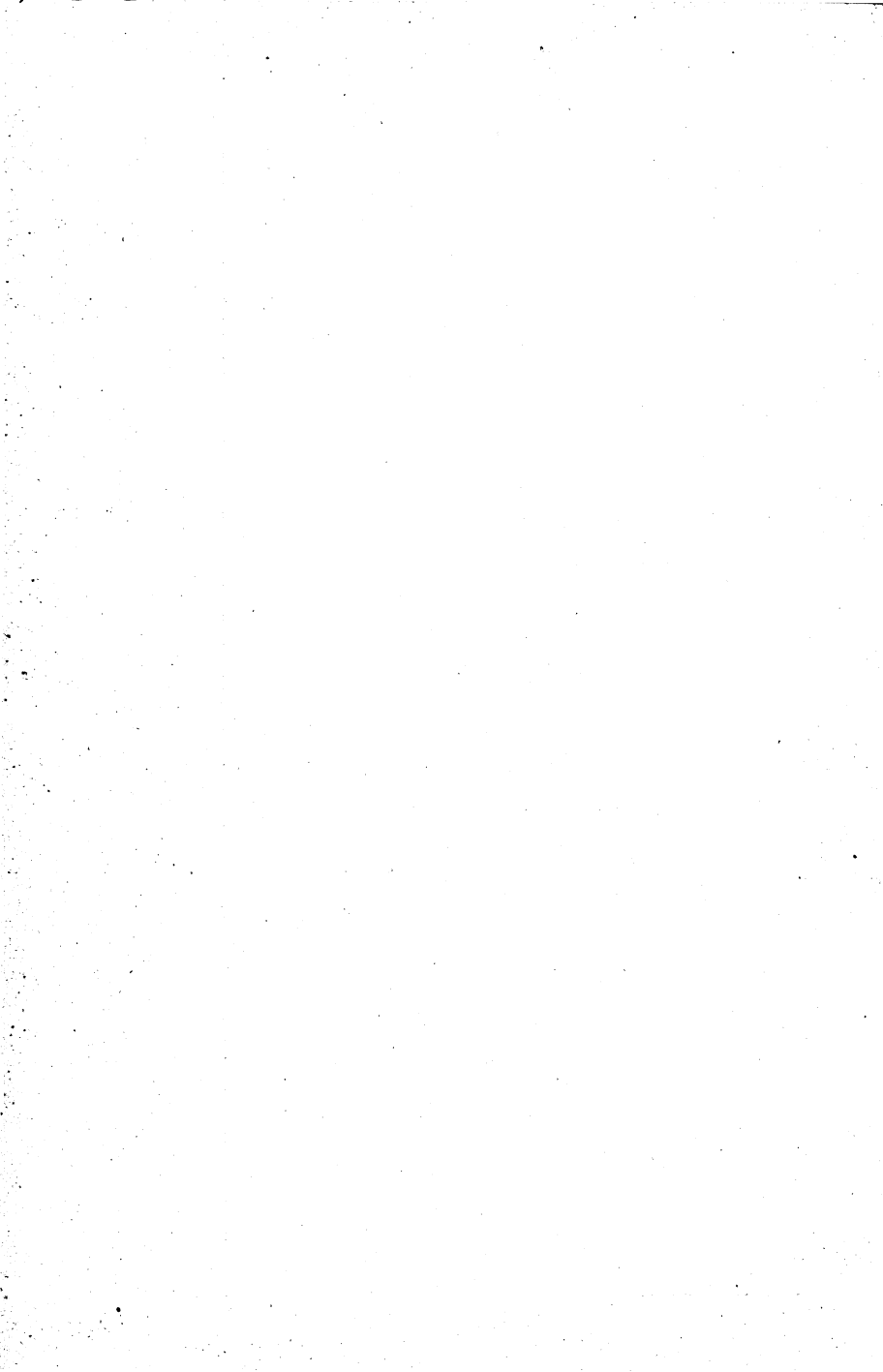
kenderfonalból készült cikkeket, ásványokat, festő- és cserző-anyagokat, esztergályos és faragó-anyagot, gépet szállítottunk ki egyenkint 25—66 ezer korona értékben).

És ezzel leszálottam a világkereskedelmi számok magasságából egész azokig a szerény, gyalogjáró adatokig, melyek a mi hazánk gyermeklépteit jelzik a nemzetek törtető versenyfutásában. Ezzel a ponttal le is zárom a kereskedelmi élet vázlatos rajzát.

A KIÁLLTÁS FŐPÜLETE.

III.

A kiviteli mintakiállítás Philadelphióban.

1899. szept. 14. — nov. 30.

Philadelphia Amerikának legszolidabb, legigyekvőbb Philadelphia s legeurópaibb külsejű világvárosa. Fővárosa a hatalmas Pennsylvánia államnak, melynek területén vannak Amerika kincses bányájának kimeríthetlen telepei: a világ legnagyobb gyárai. Középpontjuk Pittsburg. Az egész állam az ipari és szellemi kultúra magas fokán áll, Philadelphia maga a legnagyobb forgalmú világkikötők egyikét öleli körül másfél millió lakosával.

Rendkívüli gyáriparáról fogalmat nyerünk, ha megjegyezzük magunknak, hogy 20.000-nél több gyári berendezése van, mely 260.000 munkást foglalkoztat és évi gyártermelésének értéke meghaladja a 600 millió dollárt. Gyáripára.

Amerika három legnagyobb városa: New-York, Chicagó és Philadelphia örök versengésben vannak egymással a vezérszerepet illetőleg. Az első kereskedelmének, a Történelem. második iparának óriási méreteivel lép elő, Philadelphia nagyságra és népességre ugyan csak a harmadik helyen áll, de mellette a történelmi emlékek szólnak, az E. Á. függetlenségét itt kiáltották ki, ez a város őrzi az „Independence Hall“-t és a „Liberty-bell“-t, a függetlenségi csarnokot s a szabadságharangot. Ez a Washington városa. Mellette szól továbbá a műveltségnek fennen beszélő sok érve; kulturintézetekben egy város sem éri utól Philadelphiót. Bár a város — mint egész Amerika — tisztára angol, megérik rajta a német alapítás jellege.

Világkiállítás 1876-ben.

Itt rendezték 1876-ban a függetlenség százados fordulónnepen a világkiállítást, e város létesítette a legnevezetesebb kereskedelmi világintézményt a Múzeumot, mely már pár éves korában úgy adott életjelt magáról, hogy tanulmányozására meghívta a világot, rendezvén a kiviteli mustra-kiállítást és kereskedelmi kongresszust. Mindezek a tények és rövid határú dátumok erősen amerikai jellegűek.

Kiállítás 1899-ben.

Az 1898. decz. 19-én határozta el az E.-Á. kongresszusa a philadelphiai kiállítást és nemzetközi kongresszust, folyósítván e célra a maga részéről 350 ezer dollárt, s nyolcz hó mulva egy teljesen újból rendezett területen, e célra emelt új épületekben (szept. 14-kén) megnyilt a kiállítás. A nyolcz hóból 3-at, mint téli hónapot, le is kell számítani. Ez amerikai gyorsaság.

Minta-kiállítás.

A kiállítás alapeszméje az volt, hogy a rendes csarnokokban Amerika (alatta mindig az Egyesült-Államokat értve) bemutatja saját iparát a lehető legfrisebb és legteljesebb képben s ezzel párhuzamosan a Múzeum bemutatja a világ többi nemzeteinek iparát és pedig ezt *mintákban*, úgy amint a világpiacokat elfoglalva tartják.

Kongresszus.

A nemzetek képviselői pedig összejönnek, a kereskedelem és ipar aktualis kérdéseiről tanácskoznak, a tanácskozások huzamos tartama alatt összeszoknak, bizalmasabb érintkezésbe lépnek s szemlélvén a különböző világpiacok fogyasztását, megismerkedve egymás iparának czikkeivel és körülményeivel, kölcsönös értékes tapasztalatokkal válnak el, számtalan összeköttetés szálaít vivén magukkal s hagyván maguk után.

Vendégszeretet.

A leggyakorlatibb és legnagyobb szerűbb gondolatok egyike volt ez, a legliberálisabb megvalósításban.

Mert azt el kell ismerni, hogy a rendező Amerika kitarja vendégei előtt nemcsak karjait, de gyárai kapuit is, szinte a fanatizmus egy nemével törte magát, hogy mindent megmutasson, nyiltan és teljesen s a delegáltak tényleg úgy érezték magukat, amint Philadelphia majorja a megnyitón kívánságban kifejezte, mikor beszédét ama

szavakkal végezte, hogy: „átnyújtja minden egyes vendégnek Philadelphia kulcsait.“

„Másfél millió ember, e város lakói üdvözlik általam — szólta a polgármester — legfőbb tisztviselőjünk által önöket, kik itt összegyűltek a béke és haladás érdekében. E városban proklamálták először a szabadságot az egész ország számára, itt adták közre a függetlenségi nyilatkozatot. Washington itt olvasta fel bucsúüzenetét, itt fogadták el a szövetségi szerződés pontjait s itt kapott alakot az Egyesült-Államok alkotmánya. Itt érezte először állásának kiváló voltát az amerikai kereskedő és gyáros. Girard István hajós, kinek gazdagsága és emberszeretete még ma is ezreit neveli és gyámolítja az ifjaknak, átövezik a földgömböt. A nagy emberek utódai, kereskedők és hajósok, elődeik hírnevét ha nem is szárnyalták túl, de legalább is elérték. A hajók közül, melyek a Delaware partjain épülnek, számos visel idegen vitorlát; azok a férfiak, kik megépítették az Atbora-hidat a Nilus-apón, csak az imént tértek vissza hazájukba. Az amerikai gépek fűtytye felkelti az Andes-ek echóját s megremegteti Szibéria prémbe burkolt lakóját. Philadelphia részt vesz a béke diadalában. A kereskedelem megőrzi a békét, mert a kereskedelem éltet adó vére a műveltségnek s egyuttal az a kapocs, mely minden népet összeköt gyümölcstermelő versenyükben. Hogy egy ily összejövétel lehetséges, az reménynyel biztató jele az időnek. Nemzetek abba hagyják seregeik teljes felszerelését, hogy az ipar nem kevésbé dicsőséges diadalához forduljanak. A mi országunk gyarapodott népességben és jövedelmi forrásokban, mi már kinőttünk saját szükségleteink köréből s immár a viszonyosság szellemében felajánljuk terményeinket más égaljak népességének. Megelégedetten odahaza, e város mindig gyorsan és nemeszívűen állt szolgálatára a humanitásnak. Ha éhínség dúl Japánban, Philadelphia az első, mely segítséget küld. Ha Oroszország visszhangzik Maczedonia segélykiáltásától, Philadelphia egy hajója elsőnek éri el segítséggel a Kaspi-

A polgármester beszéde.

Amerika dicsőítése

A város
kulcsai.

tengert. Az éhező Puerto-Ricco segítségért kiált! Philadelphia meghallja s küldi az első rakományt. Úgy, hogy a világ minden végén áldva emlegetik nevét. A város, uraim, nyitva áll önök előtt s mindegyiküknek átnyujtom annak kulcsait.“

A kulcsokat átvettük s használtuk. Soha érdekesebb látványosságok nem tárultak szemeink elé, mint e város ipartelepeinek s különféle intézményeinek nézésében.

Csakis ez a látvány volt alkalmas, hogy benyomásai alatt magát a kiállítást egész jelentőségében felismerhessük s méltányolhassuk.

A rendezők
a kiállítás-
ról.

És még ez az általános szemle is hagyott volna felfogásunkban itt-ott betöltetlen réseket, ha amerikai gazdáink, maguk a rendezők ki nem töltik azt nyilatkozataikkal. Ha ezeket is hozzávesszük ahhoz, amit hideg tárgyakban, képekben láttunk, akkor elevenedik meg előttünk az anyag s akkor ismerjük fel a jelenségek összefüggését.

Három nagy
beszéd.

A kiállítás megnyitó ünnepségén sok beszéd hangzott el. Egy részük ünnepi beszéd volt, a szokásos ódai tenorban, egy részük alkalmi dicsekvés. Három kiváló és illetékes férfiú, a három főreprezentáns (Stone, Wilson és Hepburn) azonban beszédével mélyen bevilágított úgy az amerikai gondolkozásba, mint a philadelphiai intézmények és alkalmiságok lényegébe. E három beszédet, élvezetes és jellemző olvasmányát a philadelphiai napok krónikájának, felveszem könyvembe, mert ezek hivebben, rövidebben és kifejezőbben beszélnek magukért, mint az én leíró tollam tudna. E helyen például átadom a szót

Wilson W. P. vezéregazgatónak:

Dr. Wilson.

„Határozott és rendszeres tanulmányok folynak a nemzetek legtöbbszörénél oly irányban, hogy saját birtokukon túl áruiknak piacokat biztosítsanak. Az Egyesült-Államokban eddig kevés történt ily irányban. Mig Franciaország, Belgium és Németország iskolákat rendeznek be, aktiv kereskedők szakismeretének tökéletesítésére, mig Anglia és a kontinens többi orszagai, sőt Dél-Amerika is intéz-

ményeket létesítenek a kereskedelem rendszeres tanulmányozására és viszonylatainak az ő gyártmányaik külföldi forgalma érdekében való kihasználására, — az Egyesült-Államok e tekintetben mindeddig nem tette meg a maga kötelességét. Ily körülmények között nem csoda, ha a világnak gyáriparban vezérszerepet vivő nemzetei képesek voltak ellenőrizni az E.-Á.-on kívül levő, nem gyártermelő nemzeteket. Az elmondott dolgok kezdik megváltoztatni az amerikai ipar kilátásait. Eddig az amerikai gyárosoknak nem volt alkalmuk tanulmányozni a külkereskedelem feltételeit. Áruik kitünősége a külföldön elismerésre talált. A kereslet nagyobb és nagyobb lett. Ám szemben találta magát idegen kereskedelmi szokásokkal és kívánságokkal, melyekről ő keveset tudott. Szüksége volt arra, hogy ezekről informálva legyen. E szükségből folyt a philadelphiai Keresk. Múzeumnak 1894-ben történt alapítása. Közvetlen feladata ezen intézménynek kezdettől fogva az volt, hogy az E.-Á. külkereskedelmét előmozdítsa. Hogy az amerikai gyárosokat a halomszámra keresett információkkal elláthassa, a Múzeum egyszerre három osztályt állított fel, melyeknek következők a feladatai:

Az E. Á.
feladatai:

A Keresk.
Múzeum.

1. Egybegyűjtése az idegen országok mindazon nyers terményeinek, melyek a hazai gyáriparban feldolgozás alá kerülnek.

Osztályai

2. Egybegyűjtése az idegen gyártmányok azon mintáinak, melyek a világpiaczkon az E.-Á. gyártmányaival szemben jelentőséggel bírnak.

3. Rendszeresen és teljesén berendezett hivatal információk összegyűjtésére a világ mind a négy részének piacairól, ahol csak a hazai ipar tért foglalhat s ahol legelőnyösebben vásárolhatja be saját szükségleteit s árusíthatja el saját gyártmányait.

Hogy jól informálva lehessünk a nyers termények idegen piacairól, szükséges a termelőket és az elárúsítókat ismernünk. Hogy pedig piacot találjunk honi gyártermelésünknek, ismernünk kell a nagy-vevőket s velők

Világ-
cikkek.

kontaktusban kell maradnunk. Így a termelőket és a fogyasztókat érintkezésbe kell hozni. Ez okból rendszeresen összeállítva és a megfelelő adatokkal ellátva nyilvántartásba vett a Múzeum több mint 50,000 nagy céget, melyek az adás-vétel terén vezérszerepet visznek a világban.

Tudakozódó

Hogy azonban a gyárosok a cégekkel kereskedelmi összeköttetésbe léphessenek, ismerniök kell ezek finanziaális helyzetét. Ennek folytán a Múzeum egyik hivatala arra szolgál, hogy pontos értesüléseket nyújtson az idegen nagy házak helyzetéről.

Mintatárak.

Nemcsak ez, hanem külföldi iparcikkeknek 200,000-en felüli gyűjteménye áll rendelkezésre, a gyártmány származásával, árával, eladási helyével felszerelve, hogy az idegen nemzetek külkereskedelme minden tekintetben illusztrálva legyen s gyárosaink a maguk előnyére összehasonlításokat tehessenek. A Múzeumnak semmi más munkája nem talál nagyobb elismerésre, mint ez.

A nyers termények osztályában szintén 100,000 cikk van egybegyűjtve, melyek közül igen sok olyan, hogy saját termelvényeinkkel való összehasonlítása érdekünkben áll.

Piaczok
nyomozása.

S hogy még inkább előmozdítottassék az amerikai javak eladása, a Múzeum szakértőket küldött ki Mexikóba, a közép- és dél-amerikai államokba, Afrikába, Japánba, Chinába és Ausztráliába, hogy az ottani nép szükségleteit tanulmányozzák s megállapítsák, vajjon miként vezethetők be a mi gyártmányaink e változó klimáju és különböző műveltségi fokon álló országokba.

Hogy az amerikai cikkek a külföldi piacokra bevezethessenek, további lépést kellett tenni. Ki kellett gondolni egy tervet arra, hogy a külföldi vevők megismerhessék a mi bámulatos gyári módszereinket, ügyességünket, feldolgozásra kerülő anyagunk kitűnőségét, gyártmányaink jelességét és olcsóságát a külföldiekkel szemben.

Kiviteli ki-
állítás.

E munka keresztülvitele céljából rendeztük a nemzeti kiviteli kiállítást. A külföldi vevő kívánta látni az

amerikai árukat. Teljes lehetetlen volna minden egyes cikk gyártását külön bemutatni, tehát a Múzeum a Franklin Intituttal karöltve e kiállítást rendezte, melyben az amerikai gyártmányok legkitűnőbb cikkei gyűjteményesen láthatók.

A világ kormányai meghívást kaptak s delegatusokat küldtek ide; a külnemzetek Kereskedelmi Kamarái szintén meghivattak s szintén elküldik képviselőiket. Meghivtunk 20.000 kereskedő házat is, hogy alkalmat nyujtsunk az amerikai gyári viszonyok és érdekek közvetlen megismerésére. Résztevők.

A termelők és vevők úgy összetalálkoznak itt, mint semmiféle más kiállításon. Ez a kiállítás is a Múzeum munkája. Termelők és vevők.

Ez a kiállítás először is új piacok nyitását jelenti amerikai cikkek számára. Jelenti továbbá a magasabb kereskedelmi szakképzés nyújtását azon férfiak számára, kiknek hivatása e piacok tanulmányozása. Eljön az idő, melyben a mi nemzetünk ép úgy átvesszi a vezérszerepet a gyáripár kivitele terén, mint jelenleg a mezőgazdasági termelés terén.

Jelenti továbbá teljes kihasználását munkánknak s megifjodott tevékenységét minden tényezőnek. Ez maga után fogja vonni az E.-Á. polgárai és munkásai jólétének fellendülését az élet egész vonalán. Czélók.

Jelenti egyszersmind gyárosainak alaposabb ismeretét a nyers termények beszerzési forrásairól.

Jelenti piacaink nagyobb kiterjedését határainkon túl, kereskedelmi tengerészetünk kifejlesztését, hajók építését; jelenti azt, hogy azt a 200 millió dollárt, melyet ma a külföldnek fizetünk árúink szállítási díja fejében, visszatárhathatjuk saját népünk számára.

Jelenti barátságosabb és közvetlenebb viszonyok létrejövetelét a kereskedelmi nemzetek között. Ez lesz a legnagyobb eredménye e kiállításnak. Nemzetközi érintkezés.

A mi energiánk, kitartásunk a kereskedésben, ügyes-

ségünk és munkaképességünk a gyártásban, a mi gyorsaságunk, melylyel leküzdünk minden nehézséget, még nehezebb problémákkal is meg fog küzdeni:

Amerika
önézete.

A mi gyáraink vasútja fut a tulsó kontinensek földjén keresztül, mi építjük a külföldi városok vízműveit, mi hidaljuk át a legsötétebb Afrika folyóit, mi tápláljuk Európát és mi öltöztetjük Keletet, és épen ebben az esztendőben érhattük meg azt a dicsőséget, hogy a világ legelső exportáló nemzetévé lettünk.

A mi dicsőséges országunk zászlaja kereskedelmi haladásunk büszke jelvénye.“

*

A kiállítás-
ról.

Ami a kiállítás méreteit illeti, az viszonylag szerénynek mondható. Ha valaki abban a feltevésben élt, hogy világkiállítást talál; annak szokásos méreteivel s feltűnést keltő látványosságáival; az nagyon csalódott.

A cél nem az volt, hogy világkiállítási keretek és szenzációk nyiljanak meg a néző előtt, a célt a maga puritán mivoltában megszabta már a czim is, mely „kiviteli mintakiállítás“-t ígért. Amit azonfelül nyújtott, azt részben a kiállítás jövedelmeztetésének üzleti érdeke szabta a rendezők kötelességévé.

Nemzeti ki-
állítás.

A kiállítás két osztályra oszlott. Alsó részében a tulajdonképeni amerikai kiállítás volt, kivitel tárgyaul szolgáló iparczikkekből. Ez az osztály olyan volt, mint minden kiállítás. A második rész, mely az idegen piacok kiviteli mintáját foglalta magában, szakszerű múzeumi berendezésével inkább tudományos értékű volt.

A kiállítók összes száma az igazi iparkiállítási részben nem volt több ezernél. De a kiállított tárgyak az illető iparágban haladást és ujdonságot képviselő darabok voltak.

Kiviteli ki-
állítás.

A kiviteli minták kiállítását maga a Kereskedelmi Múzeum rendezte, a mintákat ő gyűjtötte össze saját közegeivel, kik előzetesen bejárták a világot s költséget nem kímélve, személyes utánjárással szereztek be mindent, ami a gyűjtemény teljességéhez szükséges volt.

A világra szóló nagy reklám után, melyben az amerikaiak annyira mesterek, az első benyomás kétségtelenül kissé lehűtő volt a szemlélőre, aki — Amerika forogván szóban — sokkal nagyszerűbb dolgokat várt s egyik meglepetésből a másikba szándékozott esni. Holott itt kénytelen volt egyik lépésről a másikra visszatérni a tárgyilagosság szempontjához.

Semmi meglepetés

Mert itt nem volt sem Eiffel-torony, sem festőileg csoportosított csermelyek nem csörgedeztek a festett moha és leragasztott sziklamenetek közt, kitömött vadakra nem vadásztak bennük viasz-emberek, takaréktűzhelyekből nem volt Cheops-gúla rakva s szőrszálból kiszőve, gyufából kirakva, csizmatalpra szögből kiverve, avagy kőmozaikból bámulatosan kirakva még csak amerikai címér vagy Dewey-arczkép sem, — szóval a néző már az első meglepetésbe sem szédült bele, hanem kényszerítve volt megmaradni a tárgyas valóságnak okot nyomozó s gondolkozva ítélő területén.

Hatásvadászat nélkül.

De ezen a területen azután teljesen meghódította az, amit látott s a futólagosan tett első általános áttekintés után. hetekig elfoglalkozhatott a részletekkel.

Ez a kiállítás, elmondhatni, a szakértőknek készült. Hivalkodás nélkül állottak sorban a tárgyak; a megfelelő iparnemek kiválogatott remekei, legutolsó tökéletesítései, szinte homlokukon viselve a nyugodt öntudat jelmondatát, mely alatt a világ meghódítására törekesznek.

Szakszerű jelleg.

S tulajdonképen még nem is az az igazi kiállítás, ami szem előtt feküdt. Hanem minden kiállítónak volt egy titkos dossierje, melyet — ha szakmabeli nézőt, vagy kongresszusi tagot látott a csoportja előtt, — elővett és nagy szeretettel megmagyarázott. Megannyi ujság volt ez, a technikai fogások szellemes tökéletesítései, melyek mire Európába érnek, már akkor az alkalmazásukkal gyártott cikkek elhódították a primitívebb és drágább ó-világi tárgyak elől a piacot. Különösen bámulatosak a *munkaeszközökben* való találmányok, a gépszerkezetek különféle

Ujdonságok.

Munkaeszközök.

módosításai, a lakatos-ipar remekei zárákban és egyekben.

Fürdők. Egészen új formákkal és megoldási módokkal találkozott a szemlélő a *fürdőberendezések* és mosdókészülékek csoportjában, ahol páratlan szépségű tárgyak kötötték le a figyelmet.

Kocsik. Ezt lehet elmondani a *kocsigyártó* ipar czikkeiről is. Az amerikai könnyű kocsik, filigrán szerkezetükkel, izléses stíljökkel forradalmat fognak előidézni nálunk, ha megvárjuk, míg élelmes vállalkozók nyakunkra hozzák azokat s nem tanuljuk el előzetesen már gyártásukat.

Különleges gépek. A speciális amerikai találmányok a *szedőgép*, (mely „oszt“ is) az *írógépek*, *számológék*, *ticketgyártók*, *számlaírók* stb. természetesen legtökéletesebb s legujabb formáikban jelentek meg s ez utóbbiak kétségbeejthetnek minden könyvelőt, mert megjelenésük jelzi, hogy már csak rövid idő választ el attól, hogy a gépkönyvvezető, géppénztárnok, gégmásoló végleg elfoglalják helyöket az irodában.

Czipők. Igen szép volt a kiállítás *czipőgyártási*, butorberendezési csoportja, meglepő az üvegipar; különösen a dél-amerikai kivitelre szánt üvegfestések szépek új színeikkel, a barna, vörös és exotikus zöldben tarkáló óriási lámpagömbjeikkel.

Nyomdák, lithografiák. A *sokszorosító ipar* (a nyomdászat és vele rokon diszítóiiparok, a lithografia és könyvkötő díszmunka), a kartongyártás és feldolgozás, a papíripar az ő közhasználati és fényűzési tárgyaival valóban a legszebbet mutatja fel az eddig ismert legszebbek felett.

Élelmi ipar. Az *élelmi és élvezeti* iparokban egész különlegesség az, amit a kiállítás felmutatott. A cakeseknek és cukorsüteményeknek előttünk ismeretlen fajából volt itt gyönyörű kiállítás rendezve. A mi pékeink nem ismernének magukra amerikai collégáik között, kiknek süteményei kész csemegék. Hasonlóképen meglepően gazdagok és újak voltak a befőttek, konzervek, füstölt húsok, szivargyártmányok kiállításai.

A *bicziklik* kiállítási területe elképzelhetőleg fényes volt, itt a biczikli-gyártás hazájában. De azért a bicziklik korszaka, úgy látszik, alkonyodóban, az automobiloké hajnalodóban van; az előbbiek itt már olcsók, 30—40 dollárért kitűnőt lehet kapni, az utóbbiak ellenben drágák; a legkisebb gazométeres kocsik — nagyon csinos jószág, — 600 dollár (1500 ft).

Bicziklik.

A kiállítást sokan látogatták, nappal üzletemberek, kik idesereglettek az egész fölkerekségről, hogy saját szakmájuk újabb titkait megszerezzék s hazavigyék, ilyenkor valóságos iskola volt a kiállítás területe, a gyárosok kiállítási csoportjaik mellett magyarázták tárgyaikat. Az amerikaiak üzletszellemeiben nagyban gyönyörködhetett az ember. A kongresszus tagjait valósággal elárasztották figyelmes levelekkel, felkeresték szállásán, vitték kocsin, automobilen, bicziklin gyáraikba, kikérdezték az illető üzlet minden körülménye felől, minden üzletember egy-egy kereskedelmi múzeum volt és sokkal szorosabban öleltek bennünket magukhoz, sémhogy ki lehetett volna siklani valami európaias kitérő felelettel karjaik közül; a gyűlések, estélyek, kirándulások mind egy-egy börzében fejeződtek be. Sokat tanulhatna itt a mi more patrio négy lovon járó nagyiparunk.

Látogatás.

Kiállítók ügyessége.

Este azután megváltozott a kiállítás képe. A nagy csarnok előtt fülsiketítő zajjal fogja meg a közönséget a mutatványosok tarka tömege, pazar villamfürdőben úszik kívül belül az egész kiállítás, mozogni alig lehet a tömegben, benn a csarnokban mások szónokolnak s a nappal pihenő munkaszerek veszik át szerepüket.

Este.

Minden gép megindul, itt 1 centért egy óriási „World“ hirlapot lehet kapni s azonfelül a szedőgépen kiszedik, stereotypiába öntik s ajándékba adják 5 másodperc alatt az ember nevét, a szövőgépek zakatolnak, nagy villammotorok óriási kalapácsokat emelgetnek, bádogtányérokat préselnek és dobálnak szét, — amott csirkéket költetnek szemünk láttára; odébb leszedik az emberek

A gépek dolgoznak.

Látványos-
ságok.

gallérját, beteszik a gépbe s mire tiltakoznak ellene, már kidobja a gép-szája kimosva, kivasalva, — az egyik magyarázás közben harisnyát köt a figyelő számára, a cipőgyáros leülteti, mértéket vesz s mire az utolsó gépét is megmutatja, megkapja készen a cipőt, — az üveggyár üveget olvaszt, fú és sajtol s elkészíti nyomban az utolsó aranyozásig, — aki megáll az automobilen, elviszik vele, mustot sajtolnak a legújabb szerkezetű présen, a százféle fonográf pedig harsog, rikácsol, szerecsen kuplékat és Dewey-indulókat kiabál az ember fülébe, eleven kölyök aligátort nyom a kezébe egy szívesebb kiállító, a pianinók előtt törpe csudagyerekek ülnek s verik a zongorát kápráztatóan, miközben automata-akrobaták hajmeresztő mutatványokat végeznek az ember előtt.

Szóval minden szakszerűsége mellett is meg volt a kiállításnak az a jellege, amit a közönség minden kiállítástól elvár, s ami a napi látogatottságot emeli.

*

Épületei.

A kiállítás főépülete egy 1000 láb hosszú és 400 láb széles csarnok volt, három pavillonnal s két emeleti osztálylyal. A főépületbe illeszkedett bele középen az 5000 embert befogadó auditorium, melyben gyűlések és ünnepek folytak állandóan.

Külön földszintes épületben voltak elhelyezve a kocsik, automobilek, mezőgazdasági gépek és butorok. Ez az épület 450 láb hosszú és 160 láb széles volt.

Végül külön épület volt a vasútközlekedési eszközök s azok gyártási darabjai számára. Ez az épület 450 l. hosszú és 75 l. széles volt.

Beosztás.

Ez a rendes és közönséges értelemben vett kiállítás nyolcz főcsoportba volt osztva s a főépület pavillonaiban és a két különálló épületben elhelyezve. A csoportok a következők voltak :

Északi pavillon.

Vegyi és gyógyanyagok.
 Droguista-czikkek.
 Orvosi műszerek és apparátusok.
 Írógépek.
 Írószerek (papir nélkül).
 Hirdetési reklámok.
 Jelvények.
 Optikai czikkek.
 Fényképek és fényképező készülékek.
 Hangszerek, zongorák és orgonák.

Első
főcsoport.

Keleti csarnok.

Kerékpárok és kerékpár-felszerelések.
 Varrógépek és automata pénztár-regisztrálók.
 Ékszerek, zseb- és faliórák.
 Közönséges bútorok.
 Gőzhajók, hajózási társulatok.
 Hajóépítés.
 Petroleum-termékek.
 Vegyes czikkek.

Második
főcsoport.

Közép csarnok.

Élelmi czikkek,
 Cerealiák, liszt és tápanyagok.
 Péksütemények, kétszersültek és biscuitfélék.
 Cukor, czukorka, befőttek, cukrász készítmények.
 Tea, kávé, különlegességek, kivonatok.
 Konzervek, üvegbe eltett főzelékek és csemegefélék.
 Bor, sör, whisky, likőrök és ásványvizek.
 Dohány, szivar, szivarkák.
 Vízfiltrírozó készülékek.
 Különfélék.

Harmadik
főcsoport.

A főcsarnok.

A főcsarnok.

Vas és aczél.

Vas és aczélgyártmányok.

Kovácsolt munkák vasból és aczélból.

Hajóalkatrészek, ventilátorok, csövek, tartályok.

Sárgaréz-, vörösréz- és bronz-öntvények.

Gépészeti felszerelések.

Fecskendők és főzőberendezések.

Elektromos gépek és apparátusok.

Kötő- és szövő-gépek.

Famegmunkáló gépek.

Nyomda és könyvkötészeti gépek.

Bőr és bőrgyártmányok.

Kikészített bőrök s azokból való gyártmányok.

Csillám és grafit-tárgyak.

Ruházati cikkek.

Kalapok, sapkák, csizmák és cipők.

Szőrmeárúk.

Gyapotkészítmények.

Gyapjúszővetek stb.

*Déli pavillon.*Ötödik
főcsoport.

Építkezési és nehéz vasanyagok.

Háztartási használati cikkek.

Nyerges-munkák.

Vágószerszámok, kések.

Fémárú-különlegességek.

Kályhák, fűtőkészülékek.

Horganylemezek és cikkek.

*Járművek, kocsik, bútorok.*Kocsik,
bútorok.

Szállító kocsik, talyigák, hintók és buggik.

Automobilok.

Bognár és kovácsmunkák a kocsizhoz.

Lószerszámok, nyergesmunkák.
Mezőgazdasági gépek, szélmalmok.
Háztartási bútorberendezések.

Közlekedési eszközök.

Kazánok, lokomotivok.

Vasutak

Közuti vasuti kocsik.

Vasuti kocsik. Nappali parlor és hálókocsik.

Teherkocsik. Hűtő-kocsik és különféle specziális kocsik.

Kerekek, sínek, lórik, fékezők, tengelyek stb.

Villamos és gőzvasút-felszerelések.

*

A *kiviteli mintakiállítás* a maga igénytelenségében, múzeumi egyszerűségében is az egész kiállítás fénypontja volt.

A kiviteli
kiállítás.

Kisugárzott belőle az ujság gondolata, melynek hatása alatt merőben új mezőkre esett a szemlélődő figyelmé és képzelme, új mezőkre, ahol a jövő század kiállításai, a gyakorlati célok szolgálatának programjával, mozogni fognak.

Ezek a kiállítások elszaporodnak majd világszerte, minden nemzet igyekszik mielőbb létrehozni egyet s az egész kiállítást megtartja azután gyűjteménynek, tárgyakból álló statisztikának. Bizonyára azokat a kiállításokat is körülveszik majd a kor izléséhez alkalmazott külsőségekkel, hogy a tömegek látogatásán alapuló üzleti érdekük csorbát ne szenvedjen. E nagyszabásúvá növekvő kiállításoknak a szerény őseként fogják említeni majd a philadelphiai kiviteli minta-kiállítást.

Rendkívüli figyelemmel és szakavatottsággal volt egybeállítva. Ugyanazon rendszer vonult át rajtok, mint a múzeum rendes gyűjteményein. Nem terjedt ki egyenlő részletességgel az egész világra, sem a termelő nemzeteket, sem a fogyasztó piacokat illetőleg, hanem keletet ismertette mint fogyasztó piacot nagy részletességgel, ha-

Fogyasztó
piacok.

sonló szempontból kiterjeszkedett Dél-Amerikára, mind a két nagy világpiaczon különösen a német gyártmányokat helyezte kritikai megvilágításba, emellett Ausztrália, Afrika, China és Japán termelvényeiből mutatott be osztályozott mintákat. Ez a czéltudatos, érdemleges munka arra vall, hogy e kiállításnak, mely állandó gyűjteményül megmarad s a Kereskedelmi Múzeumhoz kapcsolódik, a közel jövőre irányuló gyakorlati célja van.

A kiviteli mintakiállítás anyaga 16 csoportban volt elhelyezve és pedig:

Csoportjai.

1. Alsó ruhaneműek gyártmányai Anglia és Németország részéről az idegen piacokra.

2. Textil-gyártmányok Törökország piaczaiban s általában a keleti piacokon.

3. Sajtolt és nyomtatott szövetszálak cikkei, angol és német gyártmányok *a)* Kelet, *b)* Dél-Amerika, *c)* Ausztrália, *d)* Afrika piaczaira,

4. Fehérneműek és pokrócz-gyártmányok a világpiacokon. Európai gyári termékek.

5. Chinai, japán s keleti termények és gyártmányok.

6. Európa czipő-, csizma- és kalap gyártmányai a világpiacokra. Különös tekintettel Dél-Amerikára, Afrikára, Ausztráliára és Keletre.

7. Külföldi szállítványok csomagolási módjai.

8. Házi szükségletek cikkei, melyeket Európa gyárai szállítanak a világnak.

Csoportjai.

9. Lámpák, üvegneműek, dísz- és egyszerű edények, üveg- és porcellán fényűzési cikkek *a)* Dél-Amerika, *b)* Ausztrália, *c)* Afrika, *d)* Kelet számára.

10. Európai fémgyártmányok a különböző külföldi piacokon.

11. Mezőgazdasági gépek és szerek, melyeket Európa gyáripára exportál a világnak.

12. Bőrgyártmányok általában.

13. Órák minden fajból, minden népnek.

14. Exotikus termények.

15. Kefék és toilett-czikkék a keleti kivitelben.

16. Butorok a tengerentúli gyarmati piaczkokon.

A nagy kiállítási csarnokot a statisztika szellemes képei, czímtáblái úgyszólván kikárpitozták, visszatekintő képet nyitván termelő és fogyasztó helyek, valamint cikkek szerint a világ gazdasági anyagcseréjének folyamatáról. Gyors felvilágosítást nyújt e statisztika a nemzetek kereskedelmének történetéről, ipari termelésének fejlődő vagy süllyedő mérvéről, az egyes cikkek minőségi haladásáról s előnyomulási útjáról. Ekként a minta-kiállítás és a statisztika egymást kimagyarazza, kiegészíti. Amit a kiviteli minták gyűjteménye kész anyagban felmutat, azt szélesebb és általánosabb képben tárja a szem elé a termék fala s okadatoltan szövegezi tanulmányba a könyv, mely a szemlélőknek rendelkezésére áll.

A kiviteli mintakiállításnak az a része, mely Kelet piaczeit mutatja be, a fogyasztás alá kerülő iparcikkek mintáival, a mintákon a gyártó nemzet megnevezésével s az előállítási és az eladási árral, minket is közelebről érdekel, mert e piaczkokon ha nem is a mi iparunk, de *Austriáé* élénk részt vesz a kivitelben.

A kiállítás e csoportjából a következő részleteket meríthetjük.

A fehéreneműek, fürdőruhák török szükségleteit leginkább Anglia szállítja.

Paplan és flannelneműeket Németország.

Vászonféléket Belgium. Részös a kivitelben Olaszország és Schweiz.

Török szöveteket Anglia. Kis részben Olaszország.

Virágos szöveteket Németország, selyemféléket Franciaország, Olaszország és Schweiz, brokátokat Austria és részben Németország.

Virágos kretonok, kendők és ruhaanyagok Austria. Mellette Németország. Drillingfélék Anglia, Olaszország.

Fekete és virágos kendőfélék: Austria.

Gyapjúszővöttek: Anglia.

Virágos, szegett és cashmir ruha- és kendőfélék, gyapjú- és selyemárúk, nyomott tarkázattal : Austria. Másod-sorban Schweiz.

Jägerneműek : Németország.

Keztyűk : kötöttek Németország ; bőrből valók : Anglia.

Csipkék, szalagok : Anglia.

Termelő
államok.

A keleti piacokat ezekből megítélhetőleg Anglia, Franciaország, Olaszország, Austria és Schweiz tartják elfoglalva.

Végigfutva a mintakiállításon, két nemzetet látunk a többiek felett magasan kiemelkedve, iparcikkkel erősen versenyezni: az angolt és a németet. Ezek közé akar harmadiknak benyomulni Amerika (E. Á.), akinek a világ-kereskedelemben való tevékenysége a minta-kiállításon nincs feltüntetve. Az amerikai ipar térfoglalása és milyensége tekintetében tehát itt anyagot és adatot szerezni nem lehetséges, a kiállítás és a múzeum csak az amerikai részére szolgáltat tanító anyagot az eléje kiterített külföldi iparról.

Külpia-czok.

Nagyjában a világ fentebb érintett óriás kiterjedésű piacai: Kelet, Afrika, Dél-Amerika és Ausztrália, amelyekre a mintakiállítás leginkább vonatkozik, szükségleteiket a következő származással szerzik be.

Harisnyák : Anglia, Németország.

Jägerneműek : Németország.

Nyakkendők, fehérneműek : Anglia, Németország.

Selyemingek : Anglia, Németorsz.

Gyapju és
gyapot.

Gombok (csontból, prima üvegből) : Austria, másod-sorban Németország.

Pamut-, czérna-, selyembevonatok : Anglia, másod-sorban Németország.

Gyapotczikkek : Németország.

Kész ruhák, közönségesek : Németorsz.

Dresszek, egy színben : Anglia.

Szalmakalapok : Anglia.

Szövetkalapok (Dél-Amerikának) : Németorsz.

- Selyemmel átszőtt színes török kendők : Törökország, Schweiz, Syria. Selyem.
- Népies virágos textilárúk, női ruhaanyagok, kékfestő-czikkek : Anglia.
- Hannelette puha szövött árú : Anglia.
- Selyem-kanavász : Anglia, Németország.
- Fancyzephir, selyem-zephir : Anglia.
- Muslin, breton, piquette női ruhaszövetek : Anglia.
- Tarka mintájú exotikus női ruhakelmék, persiánok, selymek (Dél-Amerika és Central Am. számára) : Anglia.
- Velutin-czikkek : Németország.
- Flanell-félék Németország, Anglia, Japán.
- Flanell- és finom Cashmir : Németország.
- Ruhák (Ausztráliába) : Anglia.
- Ruhaszövetek (Dél-Am.) Németország, Anglia. Ruha-
neműek.
- Uri ruhák-, szövetek : Anglia.
- Nemezkalapok, cilinderek : Anglia.
- Czipők bőrből : Anglia. Posztóból : Németország.
- Damaszt-czikkek : Anglia.
- Abroszfélék, vászonneműek : Németország.
- Szőnyegek (Ausztráliának) : Németország.
- Himzett vásznak, díszárúk : Németország.
- Fehér vászon, shirting, calico : Anglia.
- Női fűzők : Németország, Anglia.
- Női kész ruhák, olcsó fajták : Anglia, Németország.
- Derékszíjak, csatok ; Anglia.
- Érczárúk, óralánczok, függők, csecsebecsék : Németország, Anglia.
- Szentképek, melltűk, képek (Dél-Am.), Németország. Kézműárúk.
- Kefék, ecsetek, toilett-czikkek : Anglia.
- Szappan : Anglia.
- Dísztárgyak vasból, képkeretek, tükrök, tintatartók : Németország.
- Zenélő tárgyak, harmonikák : Németország.
- Durva kefék, súrolók, szőrseprők : Anglia, Ausztrália, Németország.

Bőrczikkék, bőrándók, nyergek, szíjak : Anglia, Németország.

Mérlegek, kések : Anglia, (csekély részben Németország).

Gazdasági
cikkek.

Lóvakarók : Németország.

Rosták : Anglia.

Mezőgazdasági munkaeszközök aczélből és vasból : Anglia.

Fém műszerek, csavarok, szegek, munkaeszközök : Németország.

Tömlők, csomagoló vízhatlan vásznak : Anglia, Németország.

Papírárúk, könyvek, írószerek : Anglia, Németország.

Zsebkések (Dél.-Am.) : Németország.

Ollók : Németország.

Beretvák, finom kések : Anglia.

Háztartásiak.

Háztartási munkaeszközök, balták stb. : Németország.

Vasbútorok : Németország.

Mosdók, bádogtálak : Németország.

Porcellán-mosdók : Németország.

Vaskályhák, takaréktűzhelyek : Ausztria, Anglia.

Hajlíttott butorok, székek : Ausztria.

Bádogedények, vasládák, kádak, csöbrök : Anglia.

Kőedény, vasedény : Anglia.

Vasbutor-székek, fa-felszerelésben : Németország.

Gépek.

Gazdasági gépek, ekék, boronák, szántóvasak : Franciaország, Németország.

Tudományos szerek, mérő és rajzszerkek : Anglia, Németország.

Műipari cikkek vasból és ércből : Anglia.

Fujtatók, gyaluk : Németország, Anglia, Ausztrália.

Fakorongok, mahagoni és különféle fákhoz : Anglia.

Thea-sütemények, cakesek, chocolate : Anglia.

Élelmi ipar.

Conservek : Anglia.

Kalitkák, érczdrót-, sárgarézcikkek : Németország, Ausztrália.

Főzőedények, czintányérok (Central Am. és Afrika) gyertyatartók, poharak fémből: Anglia, Ausztrália, Németország.

Zománczozott vasedények, tálczák, tálak: Németország, Ausztrália.

Órák: Németország.

Főzőgépek, mosó- és filtrírozó gépek: Németország.

Műipari cikkek érczből, tükrök, csemege-tálak: Németország. Műipar.

Üveg neműek a háztartáshoz: Anglia.

Kőedény és porcellán: Németország, Anglia.

Üveg disztárgyak, színes poharak, tálak, csemegetartók: Ausztria.

Lámpák: Németország. Istállólámpák: Anglia.

Szőrmeárúk: Anglia: Szőrmeárúk.

Takarók, selyem és gyapotszövetek: Németország.

Pakróczfélék: Ausztrália.

Linoleum: Németország.

Zsineg és kötélfélek: Anglia.

A nemzetek kereskedelmi versenyének zsákmányvilága: *China* is szerepel a gyűjteményben úgy szükségleteivel, mint eladásra kerülő cikkeivel.

China cikkei közül a mintatár kiemeli a szőrárukat, gyékény- és hánccszöveteket, a növényi rostokból való egyéb szöveteket, kenderféléket, köteleket, a szalma és vesszőfonás tárgyait, a fa-faragványokat, játékszereket fából csontból, papírból és mázos agyagból, az asztalgyékényeket, kőedényeket, nemzeti disztárgyakat, a himzéseket, festéseket, gyöngytárgyakat, gombokat, művirágokat, csontfésűket, keféket. Továbbá a legyezőket és napernyőket, saját használatukra szolgáló késeket, szögeket, munkaeszközöket, pálczákat, botokat. China.

Egyszersmind pedig az európai iparcikkek felszívásának anyagcseréjével foglalkozik a szervezete. Különösen a következő cikkeket jelöli meg a mintagyűjtemény:

Európai
cikkek.

Textil, szövött és szőnyeg-cikkek: Németorsz.

Vásznak: Anglia.

Kékfestő-cikkek, perkálok, gyapotárúk: Anglia, Németország.

Ruhaszövetek, kötött áruk, harisnyák: Németorsz.

Gyapot-takarók: Németorsz., Anglia, Japán.

Szalmafonások, háztartási cikkek: Japán.

Czigaretták és dohányfélék: Japán.

Vegyí anyagok: Anglia, Németorsz.

Nemzetek
versenye.

Végül a szigetvilág terményeit és iparszükségleteit tünteti fel a gyűjtemény, melyen ha ekként végigsuhanunk, egy teljesen konkrét képet alkothatunk magunknak az említett négy nagy világpiacz ipari kiszolgálásáról. Látjuk, hogy textilipari cikkekben Anglia és Németország egyenrangú hatalmas két küzdőfél, e téren némileg figyelembe jön Austria is. Austria ezenkívül még az üvegdísz tárgyak exportjánál (bohemian glas) nyer jelentőséget. Hasonló birkózásban van a két nagy ipari birodalom egymással a bőr- és fémárúk gyártásában s az iparcikkek legnagyobb részénél.

Japán és
Australia.

Kettőjük versengésébe, amint látjuk a képből, kezd beleszövődni az életrevaló Japán és Ausztrália, e nagy jövőjü két gazdasági hatalom. S akit említettem is; Amerika. Csillagos lobogóját már odatűzte China elé a philippini szigetekre s fennen hirdeti, hogy első és legfő gondja: kereskedelmi hajórajának szaporítása leend.

Amerika
fellépése.

Ezidő szerint Amerika tanulmányokat folytat, információkat gyűjt magának a világ kereskedelmi helyzetéről és pedig mohó érdekléssel; megszaportja Múzeumait és mintatárait, a legérdekeltbb pontokra, Dél-Amerikába, Chinába, Konstantinápolyba előretolja ez intézményeit, hogy azok ott az amerikai iparnak és kereskedelemnek megépített erősségei legyenek, mire hajói odaérkeznek.

El nem kerüljük mi sem a verseny erőteljes hul-

lámcsapásait s inkább azt kívánják, hogy az amerikai kereskedelem versenye helyett jöjjön földünkre az amerikai pénz és vállalkozás és dolgozzák fel nyereségüket, szolgáltassák ki tervbevetett keleti piacokat innen, vagyis hogy ne kereskedelmi, hanem ipari expositurát létesítsenek nálunk. Nem lehetetlen az sem, hogy ilyen irányban szül valamit a jövő.

Amerikai
tőke.

C. A. GREEN

A TUDAKOZÓDÓ OSZT. H. FŐNÖKE.

WILLIAM HARPER

A TUDAKOZÓDÓ OSZT. FŐNÖKE.

WILLFRÉD H. SCHOFF

A KÜLFÖLDI OSZT. FŐNÖKE.

DR. WILLIAM P. WILSON

IGAZGATÓ.

E. W. S. TINGLE

IGAZGATÓ HELYETTES.

DR. GUSTAVO NIEDERLEIN

A TUDOMÁNYOS OSZT. FŐNÖKE.

IV.

A philadelphiai Kereskedelmi Múzeum.

Az eddigiekben annyi szó esett már a híres philadelphiai Kereskedelmi Múzeumról, hogy ennek a mintaszerű intézménynek lényege egész egyszerűségében kidomborodik s e helyen csak össze kell szedni a róla elmondott részleteket.

Legszebben s legkifejezőbben ismertette a Múzeum hivatását és munkarendszerét az intézmény kitűnő igazgatója, dr. Wilson, abban a beszédében, melyet a kiállítás megnyitó ünnepségén mondott el. Ezt a beszédet az előző fejezet közölte.

Wilson.

Úgy hangzik ez az őszinte lélekkel, magas hangon tartott beszéd, mint egy nyílt hadüzenet, melyet egy magában bizó, saját és ellenfelei erejét ismerő nemzet bocsájt ki.

Azt akarja kifejezni, hogy Amerika nem a sötétbe ugrás elszánt mozdulatával tör elő, hanem mielőtt lépést tenne, pontosan és gondosan felmérte a meghódítandó területet, térképre vette annak minden előnyét és hátrányát s kész haditervvvel, jó fegyverekkel indul a harciba.

Alapítása.

A philadelphiai Múzeum hirdeti, hogy ismeri a világot s Amerika gyáripára ahova benyomulni akar, megkapja az illető vidék kereskedelmi terepfelvételét, megkapja tőle az illető vidék gazdasági pénztárának kulcsát.

Rendel-
tése.

Üzletsegédjének használhatja az amerikai gyártermelés a Múzeumot s ilyen elméletileg képzett és gyakorlatilag jártas üzletsegéd munkájával könnyű lesz boldogulnia.

Adatai.

Azok az adatok, melyek a philadelphiai Múzeum rendelkezésére állnak, nem a sablonok és kimutatások kényelmes lefölezése útján vannak gyűjtve, hanem azokat az életből magából szedi ki a Múzeum a világ minden részében felkeresett megbízható és szakavatott munkatársák munkájával.

Ezzel az intézményével úgy van Amerika, mint be rendezéseivel az új gazda, akinek most lévén alkalma beruházkodni: a modern haladás legújabb vívmányait alkalmazhatja egyszerre, nincs keze megkötve már meglévő avultabb rendszerekkel.

Gyakorlatiasság.

A legliberálisabb alapokra fektette tehát ezt az intézményt, világosan megjelölván működésének irányait. A Múzeumot a közszükség igénye teremtette meg, megalapításánál tehát a gyakorlatban érzett hiányok kiszolgálására voltak figyelemmel. A gyárosok és termelők érdeke követelte az intézményt, aszerint vetették meg tehát alapját, hogy az érdekekhez minél tökéletesebben hozzásimuljon, felesleges munkát ne végezzen, de a gyakorlati érdekek kiszolgálásában azzal az intenzivitással és lelkiismeretességgel járjon el, amelylyel a saját érdekét intéző gondos kereskedő eljár.

Az irattárnak és könyvolvasói nyilvánosságnak keveset dolgozik, hanem csak a gyári és vállalati irodáknak, de ezeknek megbecsülhetlen közvetlen munkát végez.

Munkaerők.

Hogy sokoldalú és nagy feladatait minden ponton jól végezhesse, el van látva munkaerőkkel bőven, mindenki a maga szakmájában dolgozik, ahol évek során át a legkiválóbb gyári és kereskedelmi szakerővé fejlődik s ehhez képest mindig könnyebben és mélységesebben tudja végezni munkáját.

Közönsége.

Olyan mesterek között, mint az amerikai gyárvállalkozók, nagyon értékesek ezek a tanuló-órák s a Múzeum összefoglaló munkája lassankint közkinccsé teszi mindazt a sok tudást, ami e hatalmas gazdasági birodalom gyakorlati embereiben eloszolva meg van. Az intézmény fej-

lődésének s nagyszerű munkásságának is az a nyitja, hogy Amerikában van, ahol az ipar és kereskedelem érdekei és emberei uralkodnak, ahol a gyakorlati használat az intézmények holt kereteit megeleveníti.

*

Hogy miképen fogják fel Amerika illetékes körei a Múzeumot, mit várnak tőle és mily jelentőséget tulajdonítanak neki: az eddig elmondottakon kívül szépen kidomborítja a philadelphiai ünnepségek megnyitójának harmadik, már említett szónoka, kinek beszéde kivonatossan ezeket tartalmazza:

Amerikai világitás.

W. P. Hepburn a nemzetgyűlés tagja: A mi birodalmunk a polgárok birodalma, minden jog és hatalom az ő kezükben van, s a többség kormányozza államainkat. Ebben a megelégedettség forrása rejlik, mert a kormányzás mindig kielégíti a polgárság többségét. Az elégületlenség szüli a változásokat, a megállapodott rend felforgatását; annak méhében születik meg a vágy, mely el akarja birtokolni az állam javait, anarchikus és szocziális változtatásokkal fel akarja osztani újra a földet. Amíg a nép túlnyomó része elégedett, nem kell ettől félni, mert ahol senki jogait nem csorbítják és mindenki meg tud élni, ott a kormányzatot is mindenki dicséri. Ez a mi birodalmunk képe.

Demo-krácia.

Elégedettség.

Az E. Á.-ban 19 millió ember van, aki munkából keresi a maga életfentartásához valót és aki e munkával gyarapítja a közvagyonot. Ebből 15 millió bir politikai joggal. Nálunk a kormányzat állandósága attól függ, hogy a munkások e nagy hadserege alkalmazva legyen s meg legyen elégedve alkalmaztatásával. E munkástábor oly fentartása, hogy e táborban minden ember megtalálja a maga munkássága helyét és kielégítő bérét s továbbá e tábor évről-évre való terjesztése, hogy abban évről-évre egy új munkásmillió helyezkedjék el, ez az a problema, melyet meg kell oldanunk. Ha mi e kérdést jól meg tudjuk oldani,

A munkások.

minden intézményünk a nép megelégedésének biztos alapján fog állani. Ha elvétjük: akkor hazánk a szegénység és nyomor hazája lesz s ez állapot rákényszeríti a szavazót arra, hogy a meglevő rend felforgatását megkísérelje s a demagógia eszközeihez nyúljon.

Mezőgazdaság.

Az ipari munkások e taborát a mezőgazdasági tér nem igen gyarapítja. Ama nagy földterületek, melyek egykor állami köztulajdont képeztek, ma magánkezeken jövedelmeznek. Alagcsövezés és csatornázás működik közre, hogy a félig kiszáradt földterületek nyugaton termékenyekké váljanak, gépezetek segítik a természetet és pótolják az embert, ahol azelőtt 10 ember dolgozott, annak helyén ma elegendő 1. Bányáink, igaz, évről évre nagyszámú munkást igényelnek, de az itt kívánt munkásmennyiséget bőven betölti a mennyiség, mely megsemmisülő erdeink munkáinál feleslegessé válik. Népünknek tehát csak az ipar és a kereskedés biztosíthat új munkatereket. De az iparnak és a kereskedésnek is meg vannak a maguk határai. A gépek, motorok, a villam és a gőz évről évre több munkást mentenek fel a munkától.

Ipar és kereskedés.

Massachusetts állam az ő gépeivel naponta annyi munkát végez, amennyit 200 évvel ezelőtt 100 millió ember volt képes elvégezni a maga szerszámaival.

Terjeszkedés.

Folyton nagyobb és nagyobb területek kerülnek intenzív művelés alá mindenütt a világon. A nemzetek kiterjesztik hatalmukat és karjaikat és szaporodó népeiknek több-több munkát biztosítanak. A dinasztikiák és privilegizált osztályok túl a tengeren igyekeznek ezáltal is megerősíteni gyökerüket. Mi a mi demokratikus rendszerünket nem engedjük, mi azt fenntartjuk, de szintén elérkezettnek látjuk az időt, hogy belépünk a világkereskedelem harcaiba. Az idő most érkezett el. Ha most haboznánk, vagy késlekednénk: ki lennénk zárva belőle. Nemcsak bele kell mennünk e harczba, de teljesen fel kell magunkat szerelni korszerű fegyverzettel e lépésünknel.

Összeköttetéseket kell nyernünk minden nemzettel.

Barátságos kikötőkre és biztosított szénállomásokra van szükségünk a világ minden pontján. Hajókat kell építenünk, hogy magunk fuvarozhassuk javainkat. A tengereken vissza kell szereznünk a hatalmat. Buzdítanunk kell az ifjúságot, hogy legyenek hajósok, mint két generációval előbb ősünk. Meg kell rövidítenünk az Ázsiába vivő utat, nem az észak-nyugati út keresésével, hanem az istmusi csatornával. Mindazt meg kell tennünk, amit versenytársaink 50 év óta tettek. És többet is kell tennünk, mint amazok. Nevelnünk kell kereskedőinket és gyárosainkat, kiknek van elég ügyességük a gyártásban, van kitűnő nyersanyaguk, vannak gépeik és van tőkéjük elég, de akiknek ezenkívül meg kell szerezniök alapos ismeretét a kereskedelembe vont nemzetek és országok szokásainak és ipari forrásainak. Tanulmányozniok kell a nemzetek ízlését, fogyasztási cikkeinek előnyeit és gyarlóságait. Nemcsak az alkalmatlan felesleg elárúsításáról van szó, hanem a kívánt szükségletek kielégítéséről. Időt és költséget igényel mindez ismeretek megszerzése. Nagy utazásokat és precíz nyomozásokat. A mai eleven versenyben az egyesnek nincs arra ideje és módja, hogy mindezt személyesen végezze és szerezzé be.

Nemzeti
kötelességek.

Tanulmányok.

Ezt a munkát segíti elő nagy eszközökkel és alapos előmunkálatokkal a Kiviteli Kiállítás és Keresk. Múzeum, mely közhasználatára áll iparosainknak és kereskedőinknek. Méltán nevezhetnők ezt a kereskedelem Egyetemének. Nagy és jótékony ez a maga céljában, teljes az ő minta-részleteiben, tanulságos és megérthető a legnagyobb mértékben.

A kiállítás.

Ha valaki kereskedelmi vállalkozásba akar fogni, vagy be akarja vezetni valamely cikk gyártását, melylyel a kereskedelemben boldogul, végigsétál a Múzeum fényes áru-termein, a hol a világkereskedelem ismert áruí feltámadnak előtte. Mindezekre vonatkozólag készségesen, gyorsan és pontosan megkapja az intézettől a kívánt értesüléseket és adatokat. Tegyük fel, hogy gyapjút akar vásá-

Múzeum.

rolni. A Múzeum megfelelő részeiben maga előtt találja a világ minden részének gyapjúmintáját, megvizsgálhatja és összehasonlíthatja azokat. Megnézi a fonalat és azonnal informálódik minden körülményről, ár, minőség, a termelés mennyisége, a szállítás költsége, biztosítása, rendelése, hajó- és vasuti útja, bőrzéje, ügynökei és bizományosai felől, szóval itt mindazon információkat nyomban megkapja, melyeket csak költséges, hosszadalmas és fáradságos utánjárásokkal szerezhetne meg.

Információk.

Minták tára.

Amint a gyapjúról, ép úgy a bőrről, magvagról, fémekekről, fanemekekről s minden kereskedelmi cikkről és nyersanyagokról így megkapja az igényelt értesüléseket. Megláthatja itt a mintákról, hogy melyik nemzet mit szeret vásárolni, s alkalmazkodhatik ezek ízléséhez és szokásához. Ha van itt egy különös formájú czipő, egy érdekes új szín, vagy egy sajátos szövőtárú, mindezt neki azonnal bemutatja a mintatár. A lakott világ minden részében meg van a Múzeumnak a maga szakértő és ügyes ügynöke, kinek az a kötelessége, hogy tanulmányozza a külföld eladóinak és vevőinek minden tulajdonságát s beküldje a Múzeumnak az érdekelt cikket a legtüzetesebb felvilágosításokkal egyetemben.

Összekötések.

Adatok fel-
dolgozása.

A Múzeumban meg van a világ minden jelentősebb kereskedelmi lapja és folyóirata, melyek tartalmát szakavatott kezek dolgozzák fel állandóan a Múzeum adataihoz és közhasználatra. Philadelphia városa, Pennsylvania állam és az Egyesült Államok kormánya a legteljesebb rökonszenzvel karolják fel a nagyszerű intézményt, melynek fényes jövője dicsőíteni fogja mindenkoron annak alapítót.

Amerika
halad.

Amerika nem fog elmaradni a külföldtől semmi téren. Ahol ma el van maradva, ott is utoléri majd. Ha Anglia képes negyed billió dollárt áldozni kereskedelmi tengerészetére, melyet búsán térítenek meg az évi bevételek, ha Németország képes milliőkat fordítani cukoripara megerősítésére, amely áldozatokat szintén kamatostul téríti meg ez iparág neki: akkor nekünk is meg lesz a

bátorságunk és pénzünk ahhoz, hogy a hajóépítés terén korszakalkotó munkával lépjünk fel.

A mi általános kivitelünk az utóbbi két évben 1200 millió dollárral múlta felül a behozatalt s iparcikkokban közel 100 millió dollárral. Forgalma

Nehezményezik sokan, hogy Amerika kiterjeszti határait. Attól félnek, hogy visszahatással lesz gazdasági fejlődésünkre s megzavarja e fejlődés összhangját és progresszivitásának szép képét. Miért? A terjeszkedés volt a világ haladása Columbus óta! Szegényebb lett Nagy-Britannia azóta, mióta 10 millió négyszögmérföld felett uralkodik, mint akkor volt, mikor 59 ezer négyszögmérföldet tett ki egész területe? Terület-növelés.

A mi 13 ős kolóniánk összes területe 350.000 négyszögmérföld volt. Ugyan mit veszítettünk azzal, hogy lobogónkat kitűztük Louisiana, Florida, Texas, Új-Mexikó, Hawaii, Alaska, Porto-Rico és a Philippinek fölé? Hetvenöt millió ember számára több terület kell, mint 3 millió ember számára. És majd a jövőben 140 millió számára ismét több kell. Hála isten, az Egyesült Államok még nem érték el nagyságuk betetőzését. Csodálatra méltó fejlődésben haladt a múltban, ezt folytatja a jövőben is. Iparunk, kereskedelmünk, népességünk és területünk terjeszkedni fog tovább s munkástáboraink új meg új hadosztályokkal fognak gyarapodni. Hódítások.

Ezt a kiállítást és az annak keretében bemutatott kereskedelmi intézményt úgy üdvözölhetjük, mint a jövő feltételein munkáló hatalmas alkotásokat. A jövő.

*

A Múzeum megalapításánál tisztába hozták, hogy mire van szükségük.

A gyáripár ismerni kívánta az általa használt nyersanyagokat az egész világból. Tudni kívánta termelési forrásukat, árukat, szállítási feltételeiket, minőségüket s minden körülményt, mely a nyerstermények beszerzésénél számba jön. Nyersanyagok.

Mint atáarak. Erre terjed tehát ki a Múzeum munkakörének első nagy ága. Százezernél több nyerstermény mintája áll ez osztály kezelése alatt. Minden cikkhez meg van adva a lokális viszonyok ismeretének kulcsa, meg van az illető cikk világstatisztikája, az egyes termelő államok képessége, el van könyvelve minden cikknek termelési és kereskedelmi adatgyűjteménye, geografiája és történelme. Közlebbi felvilágosításokat a szükséghez képest nyújt a hivatal.

Magyar. Ebben az osztályban láttam a *magyar* búzát és egyéb gabnaneműinket, a dohányt és a gyapjút.

A gyáripar tudni kívánta, hogy az ő gyártmányainak, melyek az ellenfelei a világpiaczon? Milyen az illető szakban más nemzetek gyári készítménye, mennyiért termel az idegen gyáros, mennyiért árúsítja készítményeit s hol talál magának piacokat.

Gyári
cikkek.

A Múzeum feladatkörének második nagy ága az erre vonatkozó adatokat gyűjti, osztályozza s ezen a téren rendelkezésre áll az üzletvilágnak. Nemcsak a nyilvántartásában levő adatokkal s a gyűjteményében elhelyezett mintákkal, hanem a gyártás technikai titkaira s kereskedelmi eljárására vonatkozó részletes felvilágosításokkal is.

Gyűjteménye.

Mintagyűjteményében 200,000-nél több cikket kezel, beosztva származási hely, eladási piacz és iparszakok szerint.

Minden egyes mintának meg van a törzslapja, a ráillesztett czimkén a termelési hely, az eladási hely, a gyári ár és az elnevezés kitüntetésével.

A kis czimke ilyen :

No
Where Made
Where Sold
Manufact. Price
Description

Magyar.

Ebben az osztályban *magyar* cikkek közül a lisztet, nyers és finomított cukrot s italokat találtam.

A gyáriparnak szüksége volt továbbá arra, hogy kereskedelmi téren minden irányú információ rendelkezésre álljon. Különösen az elfoglalható piacokról, azok törvényeiről és szokásairól, a hozzávezető vasutak és vízi utak tarifáiról, a helyi körülményekről, a versenytársakról s a vevő vagy kereskedő közönség pénzügyi helyzetéről és megbízhatóságáról.

Ezt a feladatkört a Múzeum harmadik osztálya a tudakozódó intézmény oldja meg.

Tudakozódó.

Gyűjteményében fel van dolgozva s el van osztályozva a világ minden országa, az ipar minden faja. Az adatgyűjtemény a kártyarendszeren alapul, rendkívül világos és beszédes. Osztályozva vannak országok, betűrendes cégek és betűrendes iparfajok szerint az adatok. A feldolgozás alapját jelentések, szakirodalmi művek szakfolyóiratok közleményei s közvetlenül beszerzett adatok képezik.

Anyaga.

E tekintetben az amerikai konzuli kar, 20.000 állandó levelező s az amerikai üzletvilág szolgáltatászsége és szakavatottsága áll a Múzeumnak rendelkezésére. Az Amerikát közvetlenebbül érdeklő piacokra, országokba (Dél-Amerika Mexico, China, Japán, Orient stb.) külön szakértőket küld ki, kik beutazván az illető területet, közvetlen tapasztalataikat meghozzák s befektetik a Múzeum adatgyűjteményébe.

Levelezők.

Ha valaki információt kér a Múzeumtól, azt megkapja, egyszersmind kap azonban egy kártya-blankettát, melyen az ő üzletgának általa legjobban ismert adatait kéri be tőle a múzeum. Az ekként nyert anyag mily gazdag és reális tápláléka a gyűjteménynek?

Viszontszolgáltat

Nemcsak a gyárosok, hanem a vevők is regisztrálva vannak, a reájok vonatkozó üzleti érdekű (hitelképesség, megbízhatóság stb.) adatokkal.

Vevők.

A tudakozódó osztály gyűjteményeiben külön osztályban feldolgozva találtam Magyarországot anyagát is a már említett hármasszempontra vezérfonala szerint. Minden adatkártyán ki van tüntetve a forrás is, ahonnan az

Magyar adatok.

adatot merítették. Úgy találtam, hogy a reánk vonatkozó adatok leginkább a budapesti Kamara jelentéséből, egyes kamarák régebbi (különösen német) jelentéséből s jegyzőkönyvéből, továbbá a szakfolyóiratok (német-, francia- és angol) reánk vonatkozó közleményeiből vannak merítve.

Tökéletesi-
tés.

Minthogy érdekünkben áll, hogy teljesebb és jelentőségünkhöz méltóbb adatokkal szerepeljünk a világmúzeum műhelyében, figyelmet kellene fordítanunk arra, hogy országos statisztikánk és ipari fejlődésünk évi története úgy ezen, mint a világ többi múzeumainak német, francia vagy angol nyelven rendszeresen megküldessék, valamint hogy a külföldi szakfolyóiratok közgazdasági viszonyaink s fejlődésünk hireiről rendszeresen és alaposan táplál-
tassanak.

Könyvtár.

A Múzeum nagyszerű könyvtára, a világ összes kereskedelmi folyóirataival felszerelve hatalmas segédeszköze az intézmény ezirányú munkásságának; az olvasótermek állandóan el vannak foglalva. A könyvtárban külön magyar osztályt találtam, mely a kereskedelmi minister jelentéseit, millenáris könyveket, múzeumi kiadványokat és kamarai jelentéseket tartalmazott. A hiányos és kevésbé rendszeres gyűjtemény kiegészítése szintén érdemes munka volna.

Exportőrök

Külön gyűjteménye van a Múzeumnak az exportgyárosok és kereskedők cégkimutatásával, szintén kártyarendszer szerint kezelve, a kártyák az illető exportőr cégét, gyártmányait s azok reklámleírásait tartalmazzák, szintén kombinált címregisztrálással. Úgyes kezelésű tolófiókos szekrényekben (szintén amerikai találmány) vannak ezek elhelyezve. Ezt az export-gyűjteményt a Múzeum a világ negyvenöt nagykereskedő városában elhelyezi s kezelteti, egy-egy cég 25 dollárt fizet a részvételért.

Export-
gyűjtemény.

Előfizetők.

A Múzeum bárkinek készséggel nyújt felvilágosítást. Rendes abbonensei, kik a tudakozódó intézmény rendszeres szakmunkásságát igénybe veszik, évi 50 dollár díjat fizetnek.

Ezek az előfizetők az általuk igényelt külön kíván-

ságokon kívül havonként értesítést nyernek üzletük vagy iparuk állásáról. E havire portok legszebb s legbecsesebb munkáját képezik a Múzeumnak. Például a kalapgyáros megkapja e reportban az őt érdeklő hazai és külföldi piacok állását, az üzletben előállott változásokat, csődöket, a külföldi divatokat, árakat, a közvetítő kereskedők hitelállását, a külföldi verseny eredményét és cikkeit, az ujdonságokat stb. És így minden más cikkben az illető iparos hasonló havi tájékoztatást nyer minden körülményről, mely őt érdekelheti.

Havi
report

A Múzeumnak saját nyomdája, fényképező és sokszorosító intézete s vegyi laboratóriuma segít e reportokat színben és képben kézzelfoghatóvá tenni.

Segéd-
hivatalok.

Ez a munka az exportáló nagyiparosoknak rendkívül becses anyagot nyújt, állandóan jólétesültekké teszi őket iparuk viszonyai felől, amenyiben a haladó idők képét mintegy munkaasztalukra vetíti.

A világ minden kikötője fel van dolgozva s nyilván van tartva, hajózási viszonylatai, vállalatai, tariffái tekintetében. A nemzetközi kereskedelem szárazföldi és vízi útjai részletes adatokba szétbontva külön szakelődő kezében összpontosulnak.

Hajózás.

A Múzeum egész nap tele van felekkel, ki és be hullámszik a közönség, a munkatermekben csattog a typewriter, a fogalmazók a stenografusoknak diktálnak, a főnökök és osztályvezetők pedig bureauikban tárgyalnak az egymást felváltó felekkel.

Forgalom.

Tényleg olyan benyomást tesz a szemlélőre ez az intézet, mint egy vezérkari főhadiszállás, melyben nyugodtan tanácskozó főnökök intésére lázasan mozog az egész gépezet, kiki a maga munkájába mélyed, hirnökök jönnek-mennek s az adatok minden irányú mércze-oszlopáról olvassák le a vezetők a cselekvés törvényeit.

Munka.

Leírás.

A Múzeum egészének ismertetését s munkafeloszlását a következő dióhéjba foglalt leírás adja, és pedig magának a Múzeumnak szavaival:

Szervezés.

A philadelphiai Kereskedelmi Múzeumot 1894. június 15-kén rendezték be, s egyuttal meghatalmazottakból tisztikar alakult ügyeinek vezetésére. — E hivatal élén állanak: Pennsylvánia állam kormányzója, Philadelphia város polgármestere, a városi képviselőtestület elnöke, a nyilvános intézetek állami felügyelője s az erdőgazdasági ügyek kormánybiztosa, kik annak „ex offo” tagjai. A hivatal működő tagja tizennégy városi képviselő.

Advisory Board.

Azon célból, hogy az intézmény működése nemzetközi jelentőségű s végeredményeiben hasznos legyen, keretében nemzetközi birói tanács (Advisory Board) létesült, melynek tagjai egész Amerika kereskedelmi kamaráinak, tőzsdéinek s egyéb kereskedelmi intézményeinek tagjai köréből sorakoznak. E hivatalban ez idő szerint 250 idegen és 150 hazai testület van képviselve.

Rendeltetés.

Az intézmény feladata: hogy az amerikai gyárosoknak és kereskedőknek segítségükre legyen messzefekvő, távoli piacokon eszközlendő bevásárlások körül, úgy ezeknek az ő terményeik számára való biztosítása; hogy nekik kedvező összeköttetéseket hozzon létre s őket káros összeköttetésektől megóvja; hogy az idegen vevőket és termelőket támogassa, ha az Egyesült Államokkal s minden más országgal kereskedelmi összeköttetésbe óhajtának lépni; hogy e célból a világ minden részéből beszerzendő adatok alapján határozott, gyakorlati felvilágosításokkal szolgáljon, illusztrálva ezeket a kéznél levő árúmintákkal, vagy a szóban forgó cikkek pontos leírásával.

Közintézet.

Az intézmény állandó évi támogatásban részesül Philadelphia város részéről. Nem szolgál magánérdeket s a maga fentartása céljából semmi tekintetben nincs arra utalva, hogy haszonra dolgozzék. Az intézmény vállalatait Pennsylvánia állam s a nemzeti kormány időről-időre bőkezű támogatásban részesítették.

Fenntartására, mintagyűjtemények és épületek létesítésére az intézmény 1894. júniusától 1899. augusztusáig Philadelphia városától, Pennsylvánia államtól s az Egyesült Államok kormányától összesen 1.065,000 dollár segélyben részesült. Azonfelül Philadelphia városa kilenczven acre telket telekkönyveztetett rá, mely telken a Múzeum állandó épületei állanak.

Fenntar-
tása.

A pennsylvániai vasúttársaság abban a meggyőződésben, hogy a Múzeum arra van hivatva, miszerint Amerika külkereskedelmének fejlesztésében nagy szerepet játszszik, az intézménynek évi egy dollár bérösszegért öt évre bérbeadta volt központi hivatali helyiségét. Az épületek 200,000 négyzetlábnál nagyobb telken 150-nél több helyiséggel bírnak. Ezekben vannak elhelyezve a Múzeum irodái, s míg az állandó épületek elkészülnek, a kereskedelmi kiállítások. A Múzeum új épületei, melyek ez időszert a város egyik középpontjában építés alatt vannak, három nagy, négyemeletes palotából s ezek melléképületeiből állanak.

Helyiség.

*

A philadelphiai kereskedelmi Múzeum legfontosabb, s az amerikai gyárosokra legnagyobb érdekléssel bíró osztálya a tudakozódó hivatal.

Tuda-
kozódó.

A hivatal külföldi összeköttetései igen kiterjedtek, mivel a Múzeum közvetlenül képviselve van, vagy ismeretségnek örvend a világ minden jelentékeny kereskedelmi piacán. Az összes képviselők pontosan informálják a Múzeum központi hivatalait az egész világ kereskedőcégeinek, kereskedőinek és vevőinek neve és hitelképessége, a vásár kereskedelmi érdekű eseményei és különleges feltételei felől, más országok termelői által forgalomba hozott cikkek, ezek ár- és adásvételi feltételei, bank- és váltóügyek, árudíjsszabás, csomagolás felől, szóval mindenről, ami kereskedelmi szempontból érdekléssel bír. A hivatal állandó értesítéseket kap közel kétezer külföldi banktól, az

Értesülések.

Egyesült Államok összes konzuli hivatalaitól, ezenkívül egy sereg speciális levelezőtől, kiknek száma mintegy tizezer.

Külföld.

A philadelphiai Kereskedelmi Múzeum külföldi szolgálata felülmúlja a világ bármely hasonló szervezetű intézményét. Egyetlen testület sincs oly szoros kapcsolatban a kormányokkal, a bankokkal, kereskedelmi körökkel és kereskedelmi kamarákkal.

E kiterjedt informatív szolgálatot kiegészítik továbbá az ipari szaklapok, kereskedelmi és tengerészeti naplók az összes kikötőkből, kormány- és helyi jelentések minden országból, továbbá címtárak, melyeket folyton megújít és szaporít.

Gyárosok részére, kik e műből sikeres hasznot akarnak húzni, s kik annak működési rendszere segítségével biztosítani akarják külkereskedelmüket, rendszeres szolgálat van szervezve, még pedig a következőkép:

A külföldi ipara

1. *Gyakori jelentések a kereskedelem állásáról külföldi piacokon, azon különleges árúnemek vagy gyártmányok keresletli kilátásainak megjelölésével, melyek iránt a tagok érdeklődnek.* E jelentések tárgyát a minden országban keresletnek örvendő árúk minősége, származásuk helye, a gyárosok neve, a gyári ár, az évi import mennyisége, a származás helyétől számított szállítási díj, összehasonlítva az Egyesült Államok rendes fuvardíjával, a vámok, a csomagolás módja és esetleg megnyerhető vevők neve képezi. E jelentések felsorolják a világ összes különféle piacának neveit, melyeken a szóban forgó árúnem az eladás reményével árusítható.

Külföldi cégek.

2. *Külföldi üzletcégek pénzügyi viszonyai.* A philadelphiai Kereskedelmi Múzeum az Egyesült-Államok legkiterjedtebb és legjobban szervezett tudakozódó intézete. Összeköttetései a legjobbak közé tartoznak a világon. Független összeköttetést tart fenn a legtöbb bankkal és tudakozódó ügynökségekkel a világ legtöbb fontosabb kereskedelmi állomásán. Egyéb kiváltságai közt övé Anglia

egyesült bankjai irányában a bizalmas közlések kizárólagos joga. A hivatalban összegyűjtve s a tagok rendelkezésére állanak az összes jelentékenyebb czégekről szóló adatok. Egyéb czégek felől, melyek a levéltárban nem fordulnak elő, a külföldi ügynökök és levelezők gyorsan beszerzik a kívánt értesítéseket.

3. *Válaszok minden kérdésre, melyek a tagoknak megkönnyítik áruiknak külföldön való értékesítését.* A tagok fel vannak kérve, hogy e kiváltságos jogukat mennél gyakrabban érvényesítsék, mivel ezáltal a szolgálat értéke lényegesen emelkedik, s a hivatal fáradozásai sikeresebbekké tétetnek.

Külföldi
informá-
ciók.

4. *Kártya-index-osztály,* mely kiváló importőrök és kereskedők válogatott és osztályokba sorozott névsorát tartalmazza, s az árúk azon neveit ismerteti, melyek elárúsításával a tagok foglalkoznak. Minden egyes név külön kártyán áll s kimerítő adatjegyzeteivel könnyen felismerhetővé teszi az illető cég jelentőségét. Az ez osztályban foglalt összes czégek genealogiáját és ismertetését maguk az illető czégek küldték be s a Múzeum levelezői igazolták azokat. A Múzeumhoz érkező jelentések arányában az állandóan nyilvánított lajstrom új czégek felvételével folyton gyarapszik.

Czég-
mutató.

5. *Importőrök, kereskedők és külföldi vásárokon esetleg szerezhető egyéb vevők különös névsora* kívánatra összeállítható. E listák, melyek a legújabb adatok alapján készülnek, mint rendszeresen összeállított, hasznos segéd-eszközök, nemcsak az Egyesült Államokban, hanem minden más idegen területen is használhatók.

Vevő czé-
gek.

6. *Specziális értesítések azon célból, hogy a tagok a figyelmet érdemlő kereskedelmi eseményekről tudomást szerezzenek.* Idegen kormányokkal, kereskedelmi testületekkel és kereskedőczégekkel barátságos viszonyban lévén, a Kereskedelmi Múzeum abban a helyzetben van, hogy figyelemmel kísérje azon újabb külföldi vállalatokat, melyek lehetőséget nyújtanak amerikai gyártmányok alkal-

Külföldi
értesülések.

mazására. A tagok rendszeren értesülnek nyilvános- és magánépítkezésekre kiírt versenytárgyalásokról stb.

Település.

7. *Tanácsadás idegen ügynökségeknek fontos kereskedelmi állomáshelyeken való megtelepítése tárgyában.* Czégek vagy személyek, kik legalkalmasabbak az ügynöki működésre s módszerek, melyeknek segítségével idegen helyen leginkább s legczélszerűbben honosítható meg minden üzletág és folytatható ugyanott. E fontos munkát külön tanácskozásokban, vagy minden egyes taggal folytatott bizalmas levelezés útján végzik.

Czégek időzése.

8. *Amerikai üzletczégek külön e célra nyomtatott (színes) kártyákon való ábrázolása a kártyagyűjtő indexben.* A cél az, hogy amerikai gyárosok és kereskedők nevei javaik leírásával oly helyeken tétessenek közzé, hol idegen országok tekintélyes és megbízható vevőinek szemükbe ötlhetnek.

Az osztályok az Egyesült Államok kereskedelmi kamaráinak, tőzsdéinek és konzulátusainak költségén, a világ legnagyobb kereskedő városaiban állíttattak fel. (Sorozatuk alább.)

A tagok költségei teljesített szolgálatokért a gyűjtés és póstadíj tényleges költségei szerint számíttatnak. E tiszteletdíj nem járul hozzá a Múzeum fentartásához.

A szolgálat.

A philadelphiai kereskedelmi Múzeum szolgálatai a külföldi kereskedőknek, termelőknek és vevőknek mindig rendelkezésükre állanak olykép, hogy bármikor felvilágosításokat nyerhetnek amerikai áruk vagy czégek, avagy kereskedelmi összeköttetések létesítése tekintetében. Ily természetű szolgálatok bizalmasan, pártatlanul és díjtalanul teljesíttetnek.

Exportok.

Kereskedelmi jelentések nemei és módszere. Az anyag tömegének bizonyítékául, melyet a kereskedelmi múzeum tagjai hétről-hétre kézhez kapnak, álljon itt egy tetszés szerinti hét munkájának végeredménye. Alább az adatok pontosan úgy közölvék, a mint az intézet gyűjtő-ívről lemásoltattak :

A gyűjtő osztály jelentése. Tudakozódó hivatal. A működés. kérdések száma, melyekre válasz adatott 135, 106 bel-földi, 29 idegen.

Kérdések idegen országokból: (Franciaország, Dánia, Oroszország, Görögország, Németország, Anglia, Holland, Cuba, Brazília, Törökország, Mexico, India, Siam, Queensland.)

Rendes jelentések tagok számára 415.

A jelentéssel elintézett ügdarabok száma 83.

A jelentések száma országok szerint 23.

*

Az amerikai üzletczégek jegyzéke idegen országokban. Tolófiókkal bíró szekrények 45 idegen városban léteznek, felállítva a tőzsdék, kamarák s hasonló intézmények könnyen hozzáférhető helyiségeiben. A szekrények.

E szekrényekben amerikai czégek címkártyái s gyártmányaik leírását tartalmazó lapok vannak bizonyos rendszer szerint elhelyezve, melyek indexek segítségével könnyen feltalálhatók.

Minden egyes tolófiókban cégkártyák vannak, melyek lehetőleg pontosan mutatják, hogy mely cég mit állít elő saját üzletágában.

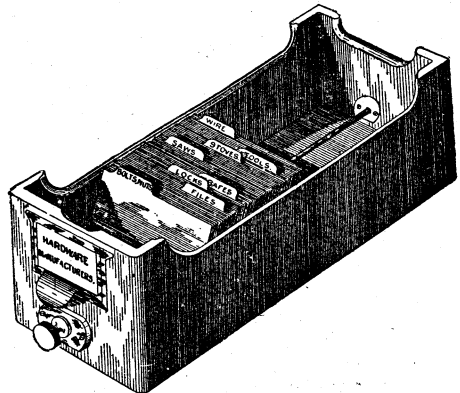
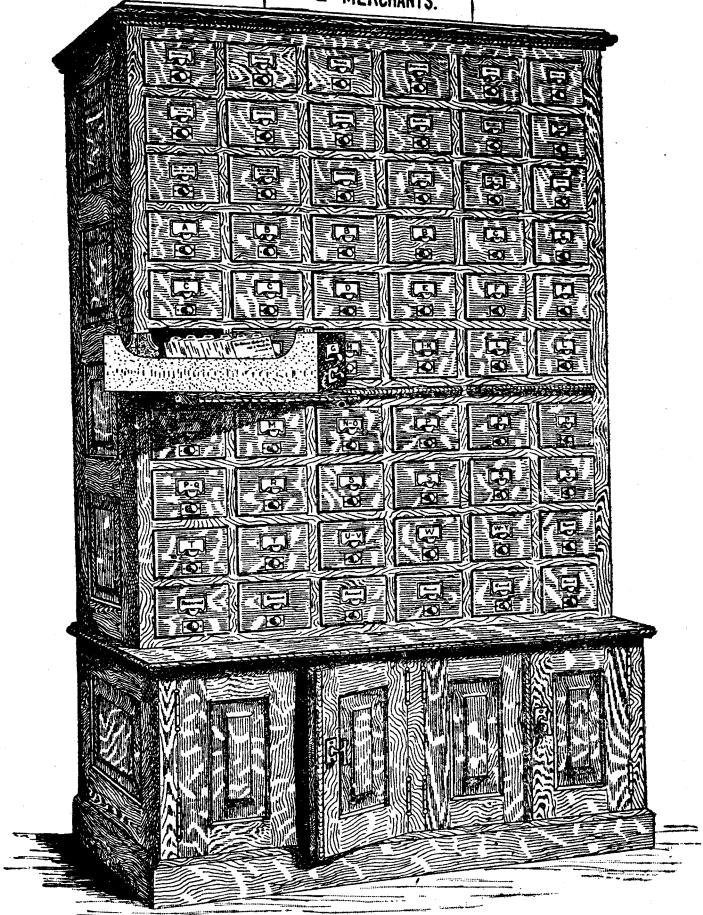
E szolgálat költsége évi 25 dollár öt különböző fiók után. Ha a cég más cikkek neve alatt is elő óhajt fordulni az indexben, akkor cikkenként egy dollár többlet fizetendő. Költség.

Bizonyos árúnemek külföldi vevője és fogyasztója könnyen és gyorsan megtalálhatja oly amerikai gyárosok kártyáit, kik a kivánt árút a kivitel számára előállítják.

A tolófiókos szekrények mindig tisztán és rendben tartatnak. A rendszer olyan, hogy minden egyes kártya kijavítható, visszavonható vagy szaporítható.

A szekrények fölötti őrködést külföldi kamarák, tőzsdék és amerikai konzulátusok vállalják el. Mindezek megígérték, hogy e szekrényeket a közjó érdekében hozzáférhetőkké teszik. Fölügyelet.

• INDEX OF •
AMERICAN MANUFACTURERS
AND MERCHANTS.

A NYILVÁNTARTÓ SZEKRENYEK MINTÁJA.

E szekrények saját képviselőink permanens felügyelete alatt fognak állani s a következő városokban lesznek feltalálhatók :

Világ- városok.	London	Anglia	Lima	Peru.
	Liverpool	"	Santiagoó	Chile.
	Bradford	"	Buenos-Aires	Argentina.
	Manchester	"	Montevideo	Meugnay.
	Scheffield	"	Rió de Janeiro	Brazília
	Nottingham	"	Sao Paulo	"
	Birmingham	"	Para	"
	Glasgow	"	Fokváros	Dél-Afrika
	Belfast	"	Johannesburg	"
	Páris	Franciaország.	Port-Elisabeth	"
	Brüsszel	Belgium	Durban	"
	Havana	Cuba	Sydney	Ausztrália
	San-Juan	Porto-Rico	Melbourne	"
	Manila	Philippinek	Adelaide	"
	Mexico	Mexico	Wellington	Új-Seeland.
	Guadalajara	"	Bombay	India
	Monterey	"	Calcutta	"
	Guatemala	Guatemala	Singapore	"
	San-José	Costa-Rica.	Hong-Kong	China
	Caracas	Venezuela.	Shanghai	"
Panama	Columbia.	Tientsin	"	
Bristol	Anglia.	Osaka	Japán.	

Jokohama, Japán.

A szekrények idegen kereskedőknek díjtalanul fognak rendelkezésre állani.

*

A szolgálat. *Administratio.* Fizetés nélküli tisztviselők. A bizalmi férfiak hivatala 8—8 állami és városi tisztviselőből alakul, beleértve Pennsylvánia kormányzóját, Philadelphia polgármesterét és tizennégyet Philadelphia legkiválóbb polgárai közül.

Fizetéses tisztviselők. Egy igazgató és nyolcz osz- Tisztviselők
tályfőnök, mint feljebb osztályoztuk.

Alkalmazottak. A tudakozó hivatalban, külföldi osz-
tályban és kereskedelmi irodában van 125 rendszeres alkal-
mazott. A tudományos osztályban és laboratoriumban 15.
Egyéb osztályokban 20.

A tudakozódó hivatal egyebek közt a következő A tuda-
alosztályokat tartalmazza: kozódó hiva-
tal.

Külföldi osztály 35 központi tisztviselővel s 65.000
külföldi ügynökkel és levelezővel.

Gyűjtő-hivatal 25 tisztviselővel és szakértővel az
ipar és kereskedelem különböző ágaiból, kik összehason-
lítják és egyeztetik a külföldről kapott értesítéseket, kik
szétesztják a Múzeum tagjai közt a különleges jelentése-
ket, kik a pontos értesítések s az amerikai kereskedőkre
és importőrökre nézve értékkel bíró tételek napi szolgálá-
tát végzik s ellátják a sajtó-irodát különféle felvilágosítá-
sokkal és adatokkal.

Fordítási osztály, mely a kereskedelmi adatokat tar- Fordítás.
talmazó világjelentéseket a nyomtatás számára elkészíti
s a tagokat idegen nyelvű levelezéseik fordításával ki-
szolgálja.

Posta-osztály 10 tisztviselővel, kik havonként 100.000
darabot kezelnek.

Nyomda-osztály: 15 tisztviselő, három villamosgép,
könyvkötészet, metszőgépek, osztályozó és egyéb gépek,
melyek havonként 850.000 nyomtatványt állítanak elő.

Gyorsírási és gépmásoló osztály. A gyorsírók
és gépmásolók száma e hivatalban 30-nál több.

Külföldi kereskedelmi címítárak, Ez külön osztály, Címítárak.
mely 40-nél több ország nagy városainak és kerületeinek
az egész kereskedői világot felölelő szótárait tartalmazza.

E címítárak tagok által betekintheők. Jelentéseihöz
a hivatal az adatokat nem a címítárakból, hanem saját
külföldi lajstromaiból s ezek kiegészítéséből meríti, melye-
ket maguk a cégek, majd saját ügynökei és levelezői

igazoltak. Azon ritka esetekben, melyekben a jelentések sajátossága általános kereskedelmi lajstrom igénybevételét követeli meg, az adatok egyöntetűség céljából a kérdéses ország helyi címtárából vétetnek, de sohasem hírlapokból, kereskedelmi évi jelentésekből, vagy általános természetű közleményekből, melyek ritkán újak, gyakran hiányosak és többnyire megbízhatatlanok.

A Múzeum	<i>A Múzeum.</i> A Múzeum gyáripari cikkek mintáit tartalmazza, amelyekkel a hasonló amerikai üzletágaknak a világpiaczkon versenyezniök kell	200,000 drbot
	Idegen országok nyersterméneinek kiállítását, melyek esetleg értékkel bírhatnak az amerikai iparra	250,000 dbot
	Az igénybevett terület négyzetlábban kifejezve	200,000 n. l.
Könyvtár.	<i>A könyvtár</i> tartalmaz: rendszeresen érkező idegen és hazai folyóiratot.	1420 kötetet
	Kereskedelmi közleményeket {	1259 kötetet
	{	17250 füzetet
	A képviselt nyelvek száma	18
	<i>A tudakozódo hivatal gyűjtőlapjai.</i>	
Gyűjtőlapok	A hivattal levelezésben álló külföldi cégek, melyektől kereskedelmi érdekű adatokat szerez be:	65,000
	Külföldi levelezők, képviselők és működő ügynökök, kik rendszeres jelentéseket és felvilágításokat küldenek	378
	Külföldi levelezők, kik gyakran küldenek adatokat	700
Összekötések	A Múzeummal összeköttetésben álló külföldi kereskedelmi testületek	250
	A Múzeummal összeköttetésben álló bankok és bankárok	1604
	Külföldi cégek igazolva s az abbonensosztály számára osztályozva	25,000

Közlemények, röpiratok alakjában, melyek a Múzeumtól erednek s idegen országok fontosabb kereskedelmi eseményeit ismertetik (új közlemények gyakran adatnak ki) 20

Amerikai konzulok, kikkel a Múzeum állandó levelezést folytat 364

Idegen országok konzulai, kikkel a Múzeum összeköttetésben áll 300

Bizonyos oly üzletágak száma, a melyek ez idő szerint részletes adatokkal, — folyton megújított és bővített adatok — vannak megvilágosítva 480

Az első nemzetközi kongresszus a philadelphiai Kereskedelmi Múzeum védelme alatt 1897. június 1-én hívták össze, s az Egyesült Államok elnöke az idegen kormányok képviselői, az Unió-államok kormányzói, a legnagyobb városok polgármesterei, a diplomáciai testület és törvényhozás tagjai, a dél- és középamerikai nemzetközi tanácskozó bizottság tagjai, a Kereskedelmi Múzeum tagjai s Észak-Amerika kiváló gyárosai, bankárjai és iparosai jelenlétében nyílt meg.

Kongresszusok.

Az első kongr.

A nem amerikai kiküldöttek, kik július 6-ától 28-áig résztvettek a kongresszuson, meglátogatták Baltimore, Washington, New-York, Fall-River, Providence stb. stb. gyári központokat s az általuk meglátogatott gyárakban több millió dollárra rugó megrendeléseket tettek.

A második nemzetközi keresk. kongresszus nagy előkészületek után a világ minden részének élénk részvételével 1899. október 12-én, fényes szertartások között s lelkesült közhangulatban nyílt meg, ennek tárgyalásait fogja ismertetni a következő rész.

A mostani kongr.

MÁSODIK RÉSZ.

A világkongresszus.

Nemzetközi Keresk. kongresszus Philadelphiában, 1899. október 12-től nov. 1-ig. Általános leírás és összefoglalás.

A megnyitás ünnepnapjai.

Amerika üdvözli a világot. — A világ viszonzza az üdvözetet.

A kongresszus lefolyása.

Kivonatos ismertetése a tárgyalásoknak. Észak-Amerika. — Australia. — China és Japán. — Afrika. — Közép- és Dél-Amerika. — Istmus. — Európa. — Vegyes tárgyak, indítványok. — Advisory Board.

W. P. Wilson
Director General
Nation Export Exposition
Director
Phil-Commercial Museum

W. Robert Bowden
Ishur d'Almeida
James Strach & Co Ltd

Prof. Maria Stein

Florence (Italy)

Pietro Cappari
Delegate Florence (Italy)

Prof. Carlo Belserchi
Naples (Italy)

José Zola

Budapest (Hungary)

Sándor János
(Hungary)

J. Erich Pistor, Graz, Austria

Julius Kerschbka Vienna Austria
(Chas. M. B. del. Philo. Pa)

M. A. Tomte Trondheim Norway
Goussier J. A. Waller Philadelphia

A. M. Brewster
Sarnesville Brisbane Australia

Wm. Angus London Eng
Jacinto Magalhães - Porto - Portugal

Rodriguez W. J.

Kenny O'Hanrahan Palma de Mallorca (Spain)
Em. S. Gerlach. Warsaw (Russia)

S. Uchida
Tokyo, Japan

Sturme & Co. Hong Kong

Edw. Squire
Asst. to Director
Phil. Museum

Wm. Harper
Phil. Museum

Eudora Nicholson
Phil. Museum

C. J. Whellans Secy. D. W. Drury Co
St Paul Minn

Pendroeph Lang
Craque - Bohemia

Saml S. Huey
Trust Board of Education
Philada

S. L. Rockefeller
Int Morris N.Y.
Pres Genesee Valley suff a

Chow Tsz chi

Seis Chinese delegation
Washington D.C.
Delegate from Chinese Govt

Richard Knoller
Del from Austrian Govt
Vienna

M. H. Humphreys
Delegate Chamber of Commerce
Colon. Panama

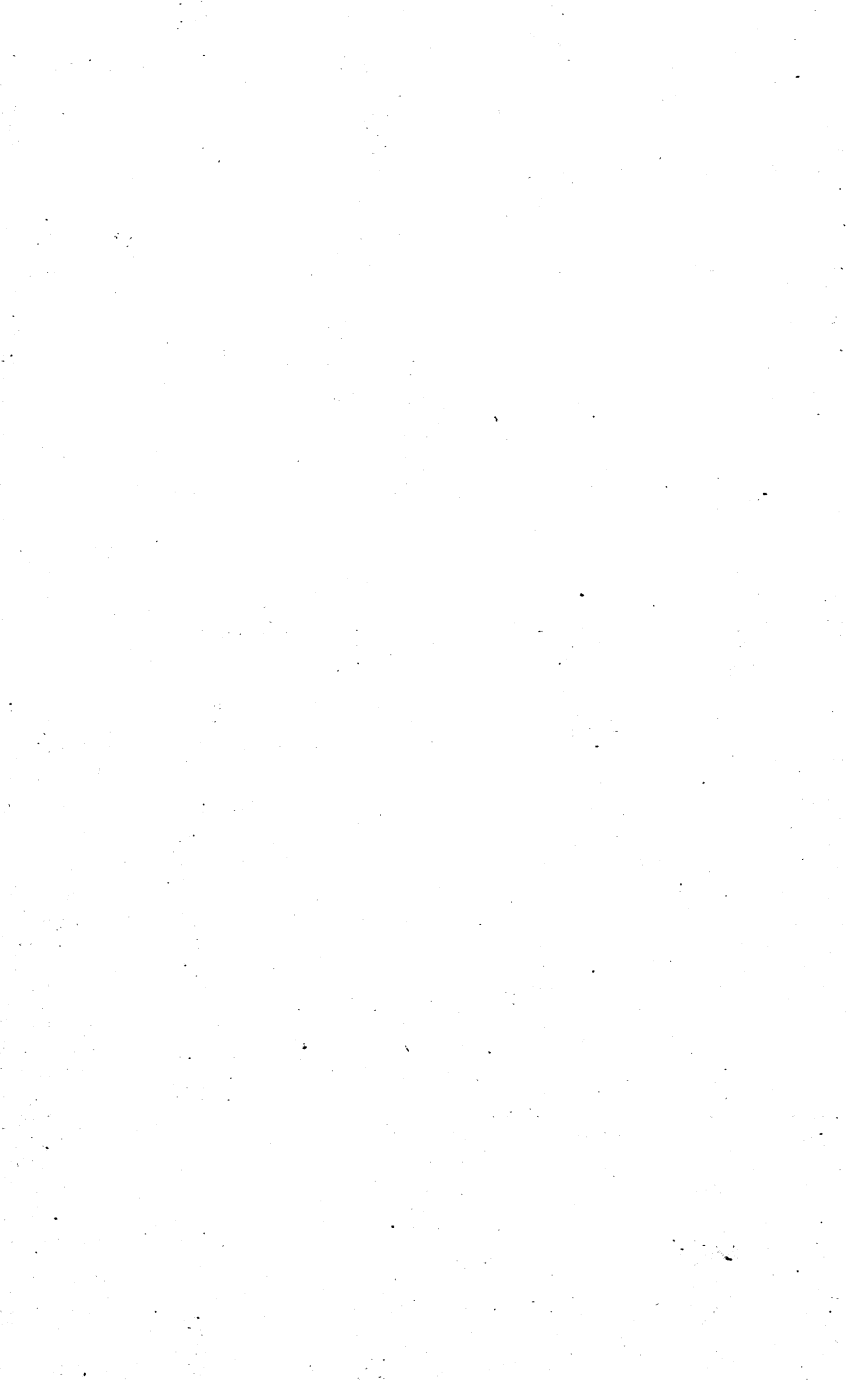
John Mason
Del from Madeira

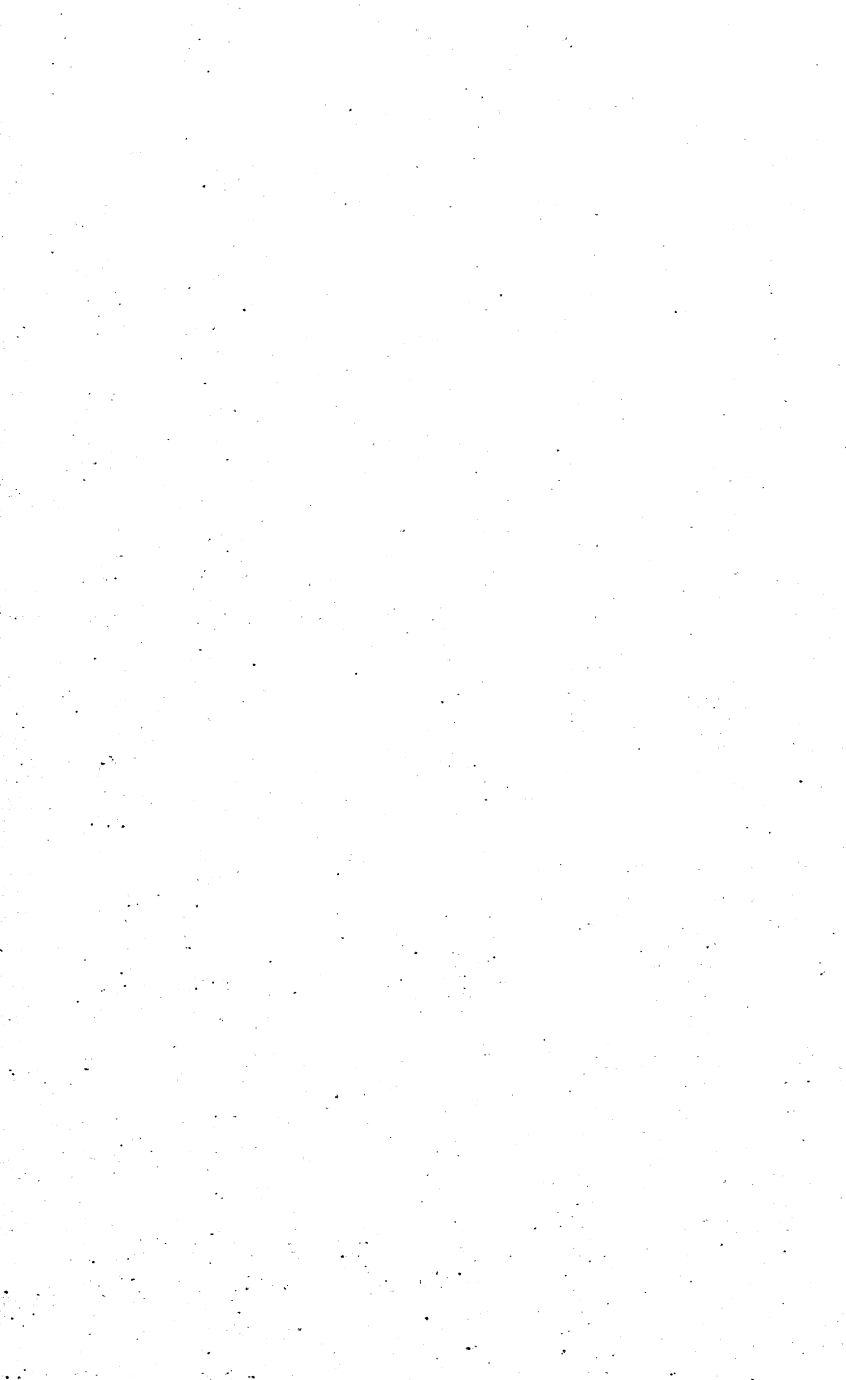
J. Asher Smith, Sydney, N.S.W.

W. H. Williams, Sydney, N.S.W.

W. S. Clark, North Queens
J. P. D'Almeida, Rio de Janeiro

Luis Garcia, Bilbao Spain

A nemzetközi kereskedelmi kongresszus.

Philadelphia, 1899. okt. 12. — nov. 1.

Általános leírás.

Az amerikai útnak ez alkalommal azok voltak a legbecsesebb napjai, melyeket a Philadelphiában megtartott nemzetközi keresk. kongresszus foglalt le magának.

A kétszázat meghaladta a vendégül ide érkezett delegátusok száma, kik a föld minden részét és nemzetét képviselték s kiket részint a különböző kormányok, részint a világ kereskedelmi kamarái küldöttek ide.

Ezekhez csatlakoztak az idegen államok konzulai s Északamerikai Egyesült-Államok képviselői, valamint a vezetés és adminisztrálás munkájában fáradó Múzeum vezéregyéniségei.

E díszes és érdekes tanácskozó testületben az európai delegátusok a számszerű kisebbséget képezték, a többség a tengeren túli világrészek küldöttjeiből került ki; különösen China és Japán, Ausztrália, a Közép- és Dél-Amerikai államok, a szigetországok voltak erősen képviselve s a kongresszus tanácskozásaiban is ama kérdésekre esett a főszó, melyek az Amerikai Egyesült-Államoknak ez országokkal való kereskedelmi viszonyait érintik. Az európai kontinens részéről Anglia és Németország kiviteli kereskedelme volt az, melyet a tárgyalások legelevenebben és legtöbb ponton érintettek. Másodsorban Franciaország, Hollandia, Belgium s általában a tengeri hatalmak következtek.

A kongresszus-vezetés technikája akként osztotta be a tárgyalások rendkívül nagy anyagát, hogy az egyes világrészek s nemzetek kereskedelmi kérdései napokra

A kép-
viselők.

Európa.

A vezetés.

tűzve egységesen kerültek napirendre. A legnagyobb érdeklődést e tárgyalásokon is a chinai napok keltették, ami China ismert helyzetével s a philippini szigetek elfoglalása folytán szomszédbírtokossá vált Amerikának kereskedelmi érdekével könnyen megmagyarázható.

Szinvonai.

Parlamentáris színvonal tekintetében a tanácskozásokról különös feljegyezni való nincs. E tekintetben azt a meggyőződést kellett merítenünk, hogy a parlamentaris tanácskozásoknak földje mégis csak Európa. Az a jogászias vitafonás, az a fegyelmezett szónoklás, mely a tárgy tisztázását egyenes mederben tartja, kerek indítványokban és világos rezolúciókban csúcsosul ki, — az amerikai tanácskozásoknak nem természete.

A kongresszus alig foglalkozott azzal, hogy felvetett kérdéseket megvitasson, azokban határozzon s határozatainak végrehajtására a megfelelő utat megjelölje, inkább tanulmányokat adtak elő az előadók, ismertették országuk közgazdasági erejét, a kereskedelem akadályai tekintetében szemrehányásokat intéztek társaikhoz s a legtöbb előadónak ily szellemben tartott értekezésére egy általános taps fejezte ki végül a határozatot.

Modor.

Abban a világban azonban, ahol a kongresszus lefolyt, ez a modor egészen természetes és célravezető is. A hivatalos formaságok, hierarchikus függések jótékony hiánya valami közvetlen közelségbe hozza itt egymáshoz az embereket, minden dolguk intézésében s ez a körülmény egészen más levegővel veszi körül a viszonyokat, a mesterkéletlenségnek és egyszerűségnek erénye ömlik el a nyilvános élet és munka minden nyilvánulásán, úgyannyira, hogy még a beszédeken és kifejezéseken is kiűt ennek a nyoma, az emberek nem az eszmények előtt pózolnak, hanem az emberekkel beszélgetnek. A gazdasági érdekek ott nem igyekeznek az állam védszárnyai alá menekülni, ahol szabad mozgásukban s fejlődésükben korlátozva volnának, ott az államok épen csak a legszükségesebb, legáltalánosabb érdekképviselő munkáját végzik, ezt úgy

Az állam.

végzik, amint az érdekeltek óhajtják, egyébként pedig a kereskedelem, az ipar, a gazdaság maga gondoskodik a maga boldogulásáról.

Eszme-
cserék.

Ily viszonyok közt mi sem természetesebb, mint hogy mindenki igyekezett megragadni a kedvező alkalmat s amikor maga körül látta az őt érdeklő világ kereskedelmi vezérférfiait, akiknek szava és állásfoglalása szerint irányulnak ott a kereskedelempolitikai viszonyok, — mindenki azon volt, hogy dióhéjban tartott előadásával megérttesse magát azzal, akivel megérttetni kívánkozott, s a kongresszus — ellentétben a hagyományoseurópai kongresszusok jellegével — mintegy bizalmas eszmecserévé alakult ki, hol a legilletékesebb, legszakavatottabb egyének előtt, a legtekintélyesebb fórumon, a legmesszebb hallható hangon mondta el kiki a maga mondandóját.

Abban azután senki nem lehet nagyobb mester e szellemes és igazi szakférfiaknál, hogy dióhéjban tartott előadásukkal egész pontos monografiáját adják vagy nemzetük közgazdaságának, vagy saját iparuk állapotának.

Gazdasági
leírások.

E tekintetben a kongresszus jegyzőkönyve végtelenül érdekes. Valóságos enciklopédiáját tartalmazza ez a tengeren túli világ közgazdasági helyzetének, országról országra kiemelve a legfontosabb és legjellemzőbb anyagot és adatokat, egyszerű elemekre bontva egész gazdasági politikájukat, vagy helyesebben irányzatukat, a leghivatottabb férfiak megítélése és leírása alapján. Érdekesebb szak-olvasmányt, vagy jobb világkereskedelmi földrajzot alig lehetne találni ennél.

E gazdasági leírások között is kiválik China ismeretése és pedig több forrásból. *Wu* chinai miniszternek a kongresszus 6-ik napján tartott előadása, úgy az ezen kérdéssel foglalkozók beszédei, valamint a philadelphiai Keresk. Múzeum tudományos osztálya főnökének a kongresszus napján tett megjegyzései kivonatosan is fogalmat nyújtanak ama megbeszélések mélységéről s hűségéről, melyek a chinai kérdésben folytak.

China.

Australia.

Hasonlóképen kiválóan érdekes az ausztráliai napok tárgyalási anyaga, valamint Dél-Amerikáé, ahova az európai kivitel — közte a mienk is — irányul, továbbá Japáné, melyet egy külön kiadott nagyterjedelmű gazdasági monográfia is segített teljessé tenni.

Érdekesen fel-felhangzó nyilatkozata volt a kongresszusnak a chinai kérdésben — különösen az Egyesült-Államok képviselői részéről — az, hogy China független fennmaradása kívánatos, annak feldarabolását Amerika sohasem engedné meg és kárhoztat mindenféle „érdeksphärä“-t. Így nyilatkozott Japán is. E nyilatkozatoknak abban a tengerentúli világban, a már előbb részletezett okok folytán, több fontosságot kell tulajdonítani, mint mi a kongresszusokkal szemben ezt tenni szoktuk, mert ott a közvélemény erkölcsi uralma alatt tart minden hatalmat.

Politika.

Amerikában a politika a közvélemény hangulatának a hivatalos és hiteles kifejezése; az a politika, amit a közvélemény, a többség érdeke azzá tesz; a közvélemény pedig a kereskedelmi és ipari érdekek érvényesülési törekvésének hullámzásait viseli képén, mivel pedig ez az egész világ a munkálkodás és anyagi boldogulás rendszerén épült fel s ezt szolgálja a társadalmi és államgépezet minden rúgója és kereke: itt a reális kenyérkérdések képezik a közvélemény alakulási tengelyeit s az ipar és a kereskedés csinálja a politikát.

A chinai kérdésben tehát például az amerikai közvélemény e kongresszuson oda nyilatkozott, hogy neki érdekében áll China fennmaradására, melylyel a szemben fekvő Philippini szigetekről nagy gazdasági tervei vannak s idegenedve fogadja a mohó étvágygyal feltolakodó európai nemzeteket az ő dolgozó sphärájában, az ázsiai vizeken.

Vámok.

A kongresszuson a vendég nemzetek képviselői sokszor szemére vetették Amerikának azt a mértéktelen *védvámrendszer*t, melybe nyakig begombolkozva ül. Figyelemreméltó körülmény gyanánt meg lehet jegyezni, hogy

az amerikaiak közül is több felszólaló elismerte ennek tarthatatlan voltát s feldolgozás alá kerülő nyerstermények vámmentességét, valamint a pénzügyi vámok mérséklését oly kérdésekül tűntették fel, melyekkel foglalkozniok kell.

Sokat foglalkozott a kongresszus az Amerikával Hajójáratok. folytatott *hajójáratok* elégtelenségével, különösen hibáztatván ebbe Amerikát, mely törvényeivel igyekszik elszáncolni magát a kereskedő nemzetek hajóitól, de ő maga oly kereskedelmi és személyszállító hajórajt nem alapít, mely az ő és a világ érdekeit kiszolgálni képes volna.

Ezzel rokon az a tanácskozási tárgy, mely a *csomagszállítás* kereskedelmi szolgálatának bevezetését sürgeti, ehhez vállalatok alapítását javasolja, mert mindezideig erre a kérdésre nem terjedt ki az amerikaiak figyelme és alapítási kedve. A nehézség abban rejlik, hogy az amerikai vasútak magántulajdont képezvén, a csomagok szárazföldi továbbítása bonyodalmas és vérmes jövedelemmel nem kecsegtető vállalkozás gyanánt tűnik fel.

Csomag-
posta.

Új *cabel*-vonalak lefektetése, *postajáratok* szaporítása, a Panama vagy az *Istmus-csatorna* végleges kiépítése voltak azok a további kérdések, melyek gyakorlatilag érdekes anyagot adtak a tanácskozásoknak.

Istmus.

A világkereskedelemben szereplő *árúk osztályozásának* egységessé tételét mint a kereskedelem fontos közérdekét hangoztatták.

Árúk osztá-
lyozása.

H. Stewellyn Smith (az angol kormány képviselője) előadásában kifejtette az egyöntetűség szükségességét a kereskedelmi statisztikában, akként, hogy az államok egyezzenek meg az árucikkek egységes elnevezése, osztályozása és ármeghatározása tekintetében. Egységes névvel volnának Egységes el-
bánás. ellátandók:

1. A nagy osztályok, melyek körén belül a cikkek csoportosítandók.
2. Az egyes fajok, melyek ez osztályba tartoznak.
3. Azon normák, súly- és áregységek, melyekben a statisztikai adatok kifejezendők.

Mindezen tereken nagy zavar uralkodik. Európában a legáltalánosabban elfogadott osztályozások: élelmiszerek, nyersanyagok, gyártmányok (néha egy becsempészett alosztálylyal: félgyártmányok).

Orosz-
ország.

Oroszország egy osztályba sorozza a félgyártmányokat és nyers anyagokat, Ausztria az élelmiszereket csoportosítja a félgyártmányokkal. A főosztályok alosztályokra oszlanak. Így Anglia 9 csoportba sorozta a beviteli cikkeket.

Az élelmiszerek osztályának alosztályát pl. a szarvasmarhák (élőállatok) képezik, mint a táplálkozás egy feltétele. De hova sorozandók a lovak? Ezek bizonyára szintén állatok, de még sem olyanok, melyek kizárólag élelmiszerül szolgálnak. Francia- és Olaszországban, továbbá Ausztriában a lovakat a „nyersanyagok“ csoportjába sorozzák.

Hollandia.

Hollandiában pl. mindazt a bevitelhez számítják s az ország kivitelének tekintik, ami hollandi hajókon tengerre megy. E hajók számtalan esetben csak szállítási eszközei az árúk gyakran nem is hollandi nemzetiségű eladóinak.

Nemzetközi
Kamara.

Szóba került egy „Nemzetközi Központi Kamara“ szervezésének kérdése, melynek előadója, Carlo Betocchi nápolyi delegátus külön terjedelmes memorandumot is terjesztett e tárgyban a kongresszus elé. Az ő tervezetének gondolatmenete a következő:

Tagjai.

„A központi kereskedelmi kamara mindazon kamarák tagdíjából volna létesítendő, melyek alapító tagokul jelentkeznének.

A tagdíj minden egyes kamara az időszerinti költségvetése keretében s ahhoz viszonyítva állapítandó meg.

A tagdíj évenként fizetendő s a fizetési kötelezettség tartama legalább 20 év. — Új tagok évenként felvehetők.

A hivatalt vegyes nemzetközi bizottság és tisztviselők vezetik. Minden ország kamaráinak joguk van arra, hogy egy kiküldött képviselőt küldjenek a központi kamarába

s e kiküldött fizetését a központi kamarától húzza. Az adminisztráló tisztikart a vegyes bizottság választja.

A vegyes bizottság tagjai öt évre választatnak s Szervezete. újra választhatók. A bizottság elnököt és titkárt választ, kik nem választhatók újra.

Azon országok, melyek nincsenek legalább öt kamarával képviselve a központi kamarában, nem választhatók be a vegyes bizottságba.

A vegyes bizottságnak tizenötnél kevesebb tagja nem lehet. Azon kamarák, melyek nincsenek képviselve, egy bizottsági tag választása végett egyesülhetnek.

A hivatalos kötelességek körülbelül oly módon oszlanak meg, mint a philadelphiai Kereskedelmi Múzeumban. Működése.

Az egyes osztályok permanens érintkezésben vannak kormányaikkal. A központi kamara székhelyéül Bernt vagy Brüsszelt ajánlja.

A központi kamara havonként megjelenő folyóiratot adna ki.

Ez a terv az előadott alakban ugyan távol áll még attól, hogy megvalósuljon, azonban a kongresszus záró napján maga az alapgondolat feltámadt, sőt ténynyé is vált, amennyiben maga a philadelphiai Keresk. Múzeum veszi fel a „Nemzetközi Keresk. Hivatal“ (International Bureau of Commerce) nevet, miután a Múzeum működése ezt az intézményt ily név viselésére téhyleg ma is feljogosítja.

A kongresszus tanácskozásai során gyakran felhangzott az az óhaj, hogy olyan intézmények, mint a philadelphiai keresk. múzeum, világszerte, különösen pedig a hódítás alá kerülő új piacokon, Chinában, Délamerikában, Ausztráliában létesíttessenek s azok a nemzetközi kereskedelem szolgálatára rendeltessenek. Felpanaszolták e kérdés tárgyalásánál az amerikaiak, hogy az Európában levő hasonló természetű intézetek mily elzárkozottságot tanúsítanak az idegen nemzetbeli kereskedővel szemben. Ezt az amerikai intézményeknél az európaiak nem tapasztalhatják.

s ez az elzárkozottság egyáltalán nem felel meg a nemzetek és országhatárok fölé emelkedő kereskedelem szellemének s érdekeinek.

A németek. Erdekes a kongresszus 15-ik napjának anyagában a chemnitzzi amerikai konzul előadása a *németek kereskedelmi modoráról* s a német kereskedelem iskolázottságáról. Az amerikai konzul az ő honfitársai előtt valóságos dicsőítő beszédet mondott a németek kereskedelmi szelleméről, e szellem óriási sikereiről s ebben vele mindenki egyetértett, aki azokat a nagyszerű eredményeket látta, melyeket épen a philadelphiai Kereskedelmi Múzeum feltűntetett a világ ipartermelő, kereskedő és fogyasztó piacainak képéről. A beszédet az előző részben ismertettem.

Szakoktatás. A kereskedelmi és ipari *szakoktatás* kérdései is előkelő helyet foglaltak el a kongresszus tanácskozási tárgyai közt. Mint gyakorlati irányú idea nagy tetszéssel találkozott az az óhaj, hogy a *konzulok* a gyakorlati kereskedők soraiból válogattassanak, kiket a szükséges tudnivalókra egy e célra létesített kereskedelmi iskola képezzen ki. Hasonlóképp tetszéssel fogadták azt az óhajt, hogy az ipari szakoktatás intézetei öleljék fel röviden a legszükségesebb kereskedelmi ismeretek anyagát, a kereskedelmi iskolákban a vasúti és vízi forgalom szokásainak és tarifáinak rendszere alaposan taníttassék, a kereskedelmi utazók számára külön tanfolyamok létesüljenek s e kérdések fejtegetése közben mindig Németországra hivatkoztak, mint mintára, ahol e kérdések egy vagy más formában már meg vannak oldva.

Közgazdasági leírások. Vonzó és tanulságos anyagát képezik a kongresszusnak azok a tömör összefoglalásban adott leírások, melyek jellemző és lényeges tartalmukban ismertetik az egyes államok gyakorlati eljárását s szokásait, törvényeit a kereskedelmi és ipari vállalkozások terén, mindig feltűntetve az illető nemzetek erőforrásait s képességének mérvét.

Legkiválóbb munkája végül az „*Advisory Board*“ intézményének megvalósítása. Ez a nemzetközi intézmény,

mely a világkereskedelem törvényeinek pártatlan igazsággal való alkalmazására, minden vitás ügyben legfőbb döntésre, minden világkereskedelmi kérdésnek felkarolására, az egyes nemzetek körében való elintéztetésére, a kereskedelem szokásainak egyesítésére hivatott, — mint idea régi tárgya az internacionális kereskedelem kérdéseivel foglalkozóknak s ha egyéb nem történt is ez alkalommal, mint hogy legalább a papiroson megvalósult egy régi és merész óhaj, már ezzel is sok történt, mert a szervezetet az amerikaiak csakhamar rákényszerítik a gyakorlati élet terére, ahol kipróbálják mechanizmusát s ahol működése igazi tartalmát és törvényeit csakhamar megtalálja az intézmény maga.

Advisory
Board.

Az „International Advisory Board“ elnöke William L. *Elkins* Philadelphiából, az alelnökök hosszú sorozatában képviselve vannak az Egyesült-Államok államai, valamint a kongresszuson résztvevő nemzetek képviselői. Ausztria-Magyarország részéről dr. *Dorn* Sándor (Ausztria) és *Szivóczy* Gyula (Magyarország) lőnek beválasztva az alelnökök testületébe.

Elnökségi
testülete.

Közbe-közben egy-egy gazdasági ágról, a juhtenyésztésről (9-ik nap), az érczbányászatról (3-ik nap), a kávé fogyasztásról (3-ik nap) stb., egész kis tanulmányt hallunk érdekes részletekkel és a világ statisztikájának adataival.

Gazdasági
ágak.

Ily kérdések és tárgyak körül forgott a 21 napig tartó philadelphiai kongresszus eszmecezerje, vagy inkább, társalgása. Összefoglaló kritika alá véve e kongresszust konstatálható, hogy hasonló nagyságú és jelentőségű világkongresszus a kereskedelem nemzetközi kérdéseiben még nem volt. Maga az a körülmény, hogy a földkerekségének száz- és százezer üzletembere s a közgazdasági érdekek ezer és ezer hivatott óre, az egyes nemzetek, a világ kereskedelmi és iparkamarái ama napokban teljes figyelmüket arra a pontra szögezték, hol a diszes társaságban az ő képviselőik is helyet foglaltak, — hogy a nemzetek érdeklődése oda összpontosult, és ahhoz a gondolathoz

A kongresszus hatása. szokott, mikép az anyagi boldogulás általános kérdései függetlenül a helyi hatalmi tényezőktől, tárgyalhatók és intézhetők, — hogy a kongresszus delegátusai visszatérvén hazájukba, ott egy nagyszerű világismeretség és becses tapasztalatok benyomásait terjesztve új érdeklődést keltenek a kongresszus tartalmát képező kérdésekben, — maga ez a körülmény megadja azt a szempontot, amelyről tekintve rendkívül becsesnek és eredményesnek lehet ítélni a philadelphiai világkongresszust.

Jellemzés.

A világkereskedelem élettörténete azt tanúsítja, hogy az ily jellegű, ethikai természetű mozzanatok mindig lényeges rugói voltak a jövő fejlődésének s alakulatainak és ha gyakorlati eredmények rögtön nem is következtek reájok, megtermékenyült az emberek gondolkozása és széjjelebb nyílt látóköre.

Éppen abban az imponáló irányzatban jelenkezik a philadelphiai gyűlés jelentősége is, mely nemzetközi magaslatra kívánja emelni a kereskedelem, ipar, termelés, szóval a közgazdaság általános kérdéseinek megállapítását.

A kereskedelem keresi a maga szuverénitását.

A kereskedelem szuverénitása.

A világkereskedelem hovahamarabb kinő ama gyakorlatiatlan kezek gyámkodása alól, melyek partikulárisan kezelik s meg akarja teremteni saját törvényhozását, a maga legjobban ismert érdekei szempontjából szükséges nemzetközi törvényeit.

Ez a tendencia nem jelent lázadást a közgazdasági tér részéről. Ugyanez az irányzat jelentkezik más tereken is, a kulturális előrehaladottság kiszakít magának egyes kérdéseket, melyek kinőnek az évszázadok sablonjainak keretéből s nemzetközi érdekeik egységes volta folytán keresik szintén a maguk szuverénitását.

A jövő századok képe valószínűleg az lesz, hogy több ilyen eszmei birodalom nő föl s a territoriális birodalmak feje fölött keresi érvényesülését, mintegy önálló etikai birodalmat alkotván, melynek minden nemzetből lesznek egyforma polgárjoggal bíró alattvalói.

Egyiknek sincs ősibb joga hozzá mint a kereskedelemnek, mely már államokat teremtett és döntött s mely mindenkor maga kereste meg a maga kenyerét is, az államokét is.

Vajha igazi jelentőségeket a mi kontinensünkön is Életfelfogás. oly mértékben bírnák ezek a kérdések, mint a tengerentúli világrészek földjén, ahol bázisát képezik minden életnek, államinak és társadalminak s ahol e kérdésekkel oly tisztában van a legegyszerűbb ember is, hogy a mi csodálatunkat kelti fel vele.

A közgazdasági ügyekkel való foglalkozás szeretete Nálunk. és érzéke különösen a mi hazánkban, a szomorú fejletlenség állapotában van; senki jobb szolgálatot nem tehet, mint ha e téren bármily csekély mérvben terjeszti a világosságot s izgatja az érdeklődést.

Hogy ennek valami kis konkrét anyagot nyújtsak, végigsuhanok a következőkben a philadelphiai kongresszus tárgyaló napjain s kivonatossan megismertetem az érdeklődőt a tárgyalt anyag kiemelkedőbb pontjaival is, de a tárgyalás és vezetés modorával is.

I.

A megnyitás ünnepnapjai.

1-ső nap. — Október 12.

Georg F. Edmunds, philadelphiai szenátor d. u. 3 és fél óraker néhány megjegyzés kíséretében megnyitja az ülést.

Georg F. Edmunds: A Kereskedelmi Múzeum bizalmi Bemutató.
férfiainak megbizásából emelek szót s meg kell önöknek mondanom, hogy azt vártuk, miszerint a meetinget az államtitkár úr fogja megnyitni. Miután a megnyitás napját el kellett halasztani s az államtitkárt a mai napra sürgős, már jóval előbb megállapított hivatalos teendők kötik le, — akadályozva van ebben s helyette a helyettes államtitkár szerzi meg magának azt az élvezetet, hogy önöket a kormány nevében üdvözölje. Van szerencsém önöknek Dávid J. Hill helyettes államtitkár urat bemutatni.

David J. Hill: Lassan, de azért nem kevésbé biztosan megtanulták az emberek, hogy jobb és nemesebb dolog egymáshoz közeledni, egymást ruházni és egymásnak segíteni, mint rabolni, fosztogatni és pusztítani. Évszázadokon át tartott kegyetlen háborúk után az ipar és szorgalom jótéteménye élesztgeti a házi tűzhely melegét és építgeti a világ összes művelt államainak békés közösségét. Az összes államok hajói békésen, félelem nélkül szelik a nagy világutak hullámain, a föld terményeit, a szövöszék és gyárak termékeit vivén távoli népeknek. A kereskedelem kiterjeszti fehér békeszárnyait a tenger

Az államtitkár.

Világ-
testvériség.

fölött s a kölcsönös eszmecsere és szolgálatteljesítés fölött érzett öröm virága kisarjad az emberi szivekből. A nagy vizek, melyek az embereket a kultura gyermekálma idején elválasztották egymástól, immár összekötik és közeli, szoros érintkezésre utalják őket, s ez a szó „idegen“, mely valaha egyértelmű volt ezzel: „ellenség“, immár barátsággá lett. — Az Egyesült Államokra s e várcsra nagy kitüntetés jele, hogy a művelt világ minden részéből érkezett kiküldöttek s idegen kereskedelmi kamarák 200-nál több képviselője tisztelte meg e meetinget jelenlétével. Ha a nemzetgazdasági megosztás problémája helyes módon lesz megoldható, nem lesz a föld felületén egyetlen társadalmi feladatot teljesíteni képes emberi lény, melynek jogos igényei nem volnának kielégíthetők. Az Egyesült-

Az elnök.

Államok elnöke kifejezést adott azon óhajának, hogy a nemzetközi kongresszus szorosabbra fűzze az egyesülés kapcsait ezen és valamennyi ország között. Az Egyesült-Államok nevében szívből üdvözlöm valamennyi kiküldöttet. (A zenekar erre rázendített a „Nemzetközi kongresszus“-ra. Ezt megelőzőleg az „Amerika“ című nemzeti dalegyveleget játszották, mely a „Csillagokkal borított lobogó“-val végződött.)

Dávid J. Hill: Van szerencsém önöknek Ashbridge urat, Philadelphia polgármesterét bemutatni.

A polgár-
mester.

Sam. H. Ashbridge: Másfél millió ember, e város lakói üdvözlök általam, legfőbb tisztviselőjük által önöket, kik itt összegyűltek a béke és haladás érdekében. E városban proklamálták először a szabadságot az egész ország számára, itt adták közre a függetlenségi nyilatkozatot, Washington itt olvasta fel búcsúüzenetét, itt fogadták el a szövetségi szerződés pontjait s itt kapott alakot az Egyesült-Államok alkotmánya. Itt érezte először állásának kiváló voltát az amerikai kereskedő és gyáros. Girard István hajói, kinek gazdasága és emberszeretete még ma is ezreit neveli és gyámolítja az ifjaknak, átövezik a földgömböt. A nagy emberek utódai, kereskedők és hajósok, elődeik

Philadelphia
dicsőítése.

hírnevét ha nem is szárnyalták túl, de legalább is elértek. A hajók közül, melyek a Delaware partjain épülnek, számos visel idegen vitorlát; azok a férfiak, kik megépítették az Atbora-hidat a Nilus-apón, csak az imént tértek vissza hazájukba. Az amerikai gépek füttye felkelti az Andes-ek echóját s megremegteti Szibéria prémbé burkolt lakóját. Philadelphia részt vesz a béke diadalában. A kereskedelem megőrzi a békét, mert a kereskedelem éltető vére a műveltségnek s egyuttal az a kapocs, mely minden népet összeköt gyümölcstermelő versengésükben. Ép ezért Philadelphia különösen alkalmas hely kongresszus tartására, hogy itt összegyülekezzenek a nagy nemzetek s tanúbizonyságot tehessenek egy iparkodó és elégedett népről, s lássanak hasznohozó, nagykiterjedésű ipari szorgalmat oly kormányzat alatt, melynek intézményei bölcsőbbek, mintsem azt a nemzet alapítói valaha álmodhatták volna.

Hatalma.

Hogy egy ily összejövétel lehetséges, az reménnyel biztató jele az időnek. Nemzetek abban hagyják seregeik teljes felszerelését, hogy az ipar nem kevésbé dicsőséges diadalához forduljanak. A mi országunk gyarapodott népességben és jövedelmi forrásokban, mi már kinőttünk saját szükségleteink köréből s immár a viszonyosság szellemében felajánljuk terményeinket más égaljak népességének. Megelégedetten odahaza, e város mindig gyorsan és nemeszívűen állt szolgálatára a humanitásnak.

Idők jele.

Ha éhinség dül Irhonban, Philadelphia az első, mely segítséget küld. Ha Oroszország vizhangzik Maczedónia ijedt segélykiáltástól, Philadelphia egy hajója elsőnek éri el segítséggel a Kaspi-tengert. Az éhező Puerto-Riccó segítségért kiállt! Philadelphia meghallja s küldi az első rakományt. Úgy, hogy egynéhol a világ szélén áldva emlegetik nevét. A város, uraim, nyitva áll önök előtt, mind egyiküknek átnyujtom annak kulcsait. Philadelphia lakossága, tudván, hogy az önök tanácskozásai előnyös hatással

Vendég
szeretet.

lesznek a magasabb kultúrára, üdvözli önöket az amerikai szabadság szülőhelyén.

David J. Hill : Most van szerencsém önöknek bemutatni valakit, kinek a philadelphiai Múzeum és a nemzetközi kivitel kiállítás nagy hála van kötelezve, s ez George F. Edmunds vesmonti szenátor úr.

Egy
szenátor.

A Múzeum.

Haszna.

George F. Edmunds : Csak néhány szóban akarom önöknek ecsetelni a Kereskedelmi Múzeum lényegét. Ez nem magántársulat, nem testület, mely tiszteletdíjért szolgál, nem is városi, sem nemzeti, vagy állami intézmény, hanem nemzetközi, melynek szándéka és célja, hogy az egész világ értelmi, kereskedelmi forgalmát növelje. Múzeumában évről-évre összegyűjtötte minden vidék terményét és csaknem minden ország gyártmányát, kezdve a Dél és Észak egyszerű nyersterményétől, azért, hogy kézműveseink és gyárosaink meggyőződhessenek arról, hogy hol szerezhetik meg idegen országbeli testvéreik segítségével az iparuk kifejtéséhez szükséges legjobb és legbősebb eszközöket. A mi polgáraink így tudomást szerezhettek arról, hogy hol szerezhetik meg a legelőnyösebb módon a fogyasztásra szánt termékeket. Összegyűjtötték egyuttal népünk termékeit és gyártmányait, hogy idegen országbeli testvéreink, kik idejönnek, lássák hogy mit tudunk és összehasonlíttassanak tehessenek a kereskedelem javára. Alapítottak azonkívül egy tájékoztató irodát, azaz valami nagyobbbat ennél, mert az enciklopediája a föld összes kereskedelmi összeköttetéseinek. Ha egy japáni polgár, Oroszhon egy alattvalója, vagy egy dél-amerikai úr, vagy bárki meg akarja tudni, hogy terményeit mikép helyezhetné el az Egyesült-Államokban a legelőnyösebben, s hogy hol található ezek számára a legjobb piacot, tekintettel még a szállítási költségekre, a vámra és mindarra, ami a szállítás és kereskedelem törvényeihez tartozik, úgy elegendő egy öt percznyi időt igénylő levél, vagy tiz percznyi személyes megbeszélés, s ő pontosan tudni fogja, hogy az ő árúczikke számára melyik a legjobb piac a föld kerek-

ségén. A nemzetek érintkezése a kereskedelem útjain, mint az államtitkár és a polgármester helyesen mondták, az emberek egyesülésének és testvériségének első akkordját képezi. Épp ezért lett egybehíva a kongresszus is, s mi reméljük és hisszük, hogy az önök tanácskozásai, az önök látogatása a kiállításban s nézeteik kicserélése a szó leg-szebb értelmében elő fogja segíteni az összes népek közötti kereskedelem fejlődését s közelebb és közelebb hozza hozzánk a várva remélt cél elérését: hogy végre megtalálhatjuk a — világbékét.

Nemzetek
érintkezése.

Dávid J. Hill: Nem szükséges, hogy önöknek bemutassam Philadelphia kitűnő polgárát s egyúttal az ügynek, mely bennünket összehozott, nagy vezérférfiúját, dr. W. P. Wilsont, a Múzeum igazgatóját.

W. P. Wilson, igazgató: A kongresszus tervei nincsenek felületesen fogalmazva, hanem gyümölcssei két évi gondos tanulmányozásnak. A kongresszus a világ valamennyi nemzete érdekében érvényesíti tevékenységét, abban a komoly hitben, hogy a kereskedelem terén sok még a felfedezésre váró terület. Felkérem a kiküldötteket, hogy tartózkodás nélkül, nyíltan és szabadon fogjanak a vitához s terjeszkedjenek ki minden tárgyra, mely nemzetközi kereskedelmi érdekekkel bír. Nem kell önöknek mondanom, hogy utazási fáradságaikat méltányoljuk s hogy örvendünk az önök látásán. Azt hiszem, hogy tanácskozásai eredménye önöknek s az önök által képviselt országoknak bő kárpótlást fog nyújtani minden fáradságukért.

Wilson.

Dávid S. Hill: Felolvas néhány táviratot, San-Salvador köztársaság elnöke sajnálja, hogy nem jöhet el személyesen. Küldi legjobb kívánatait, úgy igazolt tisztviselőjét.

Táviratok

A sidney-i kereskedelmi kamara szerencsekívánatokat küld s kifejezi abbeli reményét, hogy a kongresszus eredménye megnyugtatón előnyös lesz a világkereskedelemre.

Finale

Odessza város polgármestere kábelen küldi legjobb kívánatait. — Ezek után — így végzi — már csak az a feladat, hogy a kongresszust megnyitottnak nyilvánítsam.

(A zenekar rázendít az „Üdv Columbiának“ cz. zenedarabra. Azután eljátsza minden nemzet indulóját.)

2-ik nap. — Október 13.

Dr W. P. Wilson: Bemutatom önöknek Thomas Bracket Reed urát Maine-ből, mint ez üléselnökét.

Elnöki megnyitó.

Thomas Bracket Reed: Bárminő kételyek keletkeznek is tudományos, vagy politikai okokból, én erősen ragaszkodom azon ifjúkori hitemhez, hogy Isten egy — ugyanazon anyagból alkotott minden embert. Bölcsességében nem találta helyesnek, hogy e véranyagból közeli rokonokat alkosson. E feladat megoldását reánk bízta. Széles folyókat, járhatatlan sivatagokat, kölcsönös félelmet és hegyeket állított közénk. A folyókat áthidaltuk, a sivatagokat átszeltük, a hegyeket megmásztuk: de a kölcsönös félelem megmaradt. Még ötszáz évvel ezelőtt e száraz föld, melyen állunk, el volt zárva az óvilág előtt. Ma már háromezer mérföldnyi távolság van áthidalva az emberi szellem által, úgy, hogy ma Európa partjai nincsenek távolabb tőlünk, mint a köztársaság keletkezése idejében New-York volt Philadelphiától.

Minden találmány szállásmestere a kereskedelemnek, s a kereskedelem, mely megfogamzani képes, hírnöke a békének. — Felhivom most a londoni kereskedelmi kamara kiküldöttjét Laurie tábornokot.

London.

F. Winburne Laurie tábornok: (londoni kereskedelmi kamara). Negyven éve immár, hogy összeköttetésem vannak az Egyesült Államokkal. Bármerre utazzam ez országban, a kocsiban, az utcán, mindenütt ezt hallom: „Hisz jól van minden, de országunk nem fog felvirágozni, míg külföldi piacaink nincsenek; hogy népünk foglalkoztatva legyen, piacokra van szükségünk, hova gyártmányainkat

küldhessük.“ Gyakran halottam, hogy a kereskedelem önző. A kereskedelem.
 Konzuli jelentésekből mindig csak ugyanazt az egyet olvasom, azt ugyanis, hogy a kereskedők kombinálnak és mondják: „Minő üzletet lehet csinálni a piacon?“ Később, midőn e piacon már erősen megvetették lábukat, azt mondják: „Köszönjük, most már erősen állunk, de nem kívánunk vetélytársakat, kik velünk osztozzanak.“ — Az Egyesült Államok minden kereskedő nép nagy konkurrensé, meghivnak bennünket egészen ellentétben a fenti elmélethez, Uj szelleme.
 s arra kérnek, tekintsük meg, miként szándékoznak kiterjeszteni külkereskedelmüket; kérnek bennünket, osztozzunk mindamaz információkban, melyeket ők gyűjtöttek, s tanácsainkkal gyámolítsuk őket terveik megvalósításában. Ez egészen új tere a kereskedelmi politikának és azért hálásak vagyunk az Egyesült Államok lakosságának, de különösen Philadelphia népének; ők eszméik részeseivé tesznek bennünket s felkérnek arra, hogy tapasztalataik jótéteményeiben osztozzunk.

Thomas B. Reed: Felhívom most Ed. Arnhold urat, a berlini kereskedelmi kamara kiküldöttjét.

Ed. Arnhold kiemeli, hogy Amerikának és Németországnak rendkívül sok közös anyagi és szellemi érintkezési pontja van. Nem volna nehéz oly rendszer felállítása, mely megengedné, hogy egyik a másiktól hasznot merítsen, a nélkül, hogy egymásnak ártsanak. Ha voltak nehézségek és félreértések, a két kormánynak könnyű lesz ezeket eltüntetni s megoldani a két nemzet közt létező rendkívül fontos kereskedelmi kérdéseket, azon két nemzetét, mely mindkettő versenyez a humanizmus és az anyagi érdekek terén.

Stone kormányzó (Pennsylvania); Bátran kérdezhetnők, hogy van az, hogy mi gyártmányainkat a külföldön ép oly olcsón árusítjuk, mint más országok, holott másutt olcsóbb a munkaerő, mint nálunk. Engedjék meg, hogy kijelentsem, hogy mi a saját éles versengésünk folytán megtanultuk a munka megtakarításának első és nagy elvét.

Berlin.

A kormányzó.

Czélja.

Haladásokat tettünk más tekintetben, melyekkel azok, kikkel versengünk, nem dicsekedhetnek. A mienk az olcsó nyersanyag előnye. Célunk az, hogy gyártmányainkat más országokban árulhassuk. Tudjuk, hogy ezt nem érhetjük el, hacsak jobb és olcsóbb árút nem szállítunk, mint mások. Érzelem és hazafiság nem játszhatnak szerepet a kereskedelemben. Egyetlen törvényhozó testület sem hozhat törvényt, hogy azzal a kereskedelmet éleszsze. Ez csak kinek-kinek saját egyéniségéből keletkezhetik. Nekünk csak egyetlen fáradozásunk lehet, az, hogy árúinkat olcsóbban adhassuk külföldön, mint bárki más. Meghívjuk önöket árúink megvizsgálására. Kivánatos, hogy a művelt világ czikkeink és áruk összehasonlítása után e két szempontból javunkra ítéljen. Nem tartunk igényt kiméletes elnézésre, sem meg nem érdemelt dicséretre, csak részt akárunk venni a világ versenyző küzdelmében, vagy versenyfutásában, s mindenkit szívből üdvözlünk, ki e küzdelemben segítségünkre van. Ám kapja meg a legjobb futó az első díjat. Gondolják meg, hogy az e földön lefolyó nagy küzdelem a világkereskedelemnek váland javára. Saját belügyeinket majd mimagunk rendezzük, s megigérjük, az önkéibe nem avatkozunk. Ezért baráti jobbnkat nyújtjuk önöknek, s reméljük, hogy jelenlétük önmagukra kellemes, miránk pedig hasznos leend.

Verseny.

Canada.

R. H. Dobelt (Canada): Amerikát és Canadát erélyes népek lakják, olyannyira, hogy terményeik gazdasága folytán évről-évre gyarapodniok kell. Én már előrelátom, hogy Amerika valaha leggazdagabb országa lesz a világnak. És ha egykor eléri ezt a helyzetet, emlékezzék meg a felelősségről, melynek gazdaságával arányban növekednie kell s legyen nemeslelkű. Érzem, hogy ez a kiállítás csak próbája az önök nemesszívűségének és nagy voltuk irigylése nélkül érzem, hogy az önök jóllétével nemeslelkűségük is növekszik.

Sir Audrend Clarke tábornok (Ausztrália-Viktória): Dicsőséges hajórajukról akkor alkottam magamnak először

véleményt, mikor hajóik százait láttam tengereinken békés versengésben a mi hajóinkkal. Mi, Ausztrálieiak az aranybányánk 1851. évi felfedezéséig pásztornép voltunk. Ekkor jöttek az Amerikaiak, férfiak mint Culp és Adams, kiknek neve nálunk az egész országban ismeretes. E meetingen is látok hasonló jelentőségű férfiakat, s bizonyos vagyok benné, hogy kormányomnak e helyről gyakorlati eredményeket fogok hozhatni.

Victoria.

W. P. Revers (Új-Seeland, Ausztrália) : Pennsylvánia Új Seeland. kormányzója ma a maga fesztelen modorában azt mondta, hogy ez az alkalom a vendégekre ép oly kellemes lesz, mint a milyen hasznos a kongresszus egybehívóira. Engedje meg, Reed úr, hogy e gondolatot beleszőjjem beszédembe, s kijelentsem, hogy a kongresszus önökre ép oly kellemes lesz, mint aminő bizonyos, hogy mi reánk hasznohozó leend, nem ugyan sterlingek, shillingek és pencek tekintetében, hanem a mi a gyakorlati információt illeti. Mi az Oceán túlsó oldalán mindenha szívesen tanultunk, főleg ettől a nagy köztársaságtól. A mi kis országunk ragadta meg az első inicziatívát egy Ausztrália és San-Fransiscó közt létesítendő gőzhajó-összeköttetésre, mely eddig meg volt szakítva. Emlékezetükbe akarom hozni, hogy San-Fransiscó épen fele út Nagy-Británia és Ausztrália közt. Az én kicsiny Ausztráliám, illetve Új-Seelandom ez időszertinti külkereskedelme százmillió dollár évenként és egész Ausztrália kereskedelme hétszáz millió dollár évenkint. Amerikai fogalmak szerint ugyan nem sok ez, de az önök államférfiai előtt elég nagynak fog feltűnni, hogy az Egyesült Államok részére biztosítsák.

Ausztrália halad.

Dr. John Cockburn (Dél-Ausztrália) : Valamennyien, a kik itt jelen vagyunk, egyforma hasznot fogunk húzni összejövetelünkből. Nekünk Dél-Ausztráliában nagy földterület áll rendelkezésünkre s főfoglalkozásunk az állattenyésztés. A legutolsó tíz év alatt 456 millió font gyapjut exportáltunk. Mi rokonszenvezünk önökkel, mert feladataink azonosak az önökéivel, mi az önök ősi törzsének egy ága

Dél-Ausztrália.

vagyunk, átültetve idegen talajba. Mi sokat tanultunk önöktől; az önök Múzeumának mintájára szerveztük földmívelési hivatalunkat.

Soha életemben nem láttam oly tökéletes rendszert, mint az önök Múzeumában. Egyetlen nemzet sem élhet meg egymagában. Mi egymáshoz vagyunk kapcsolva egy hálózattal, mely másból nem áll, mint a kereskedelem és ipar csatornáiból.

China

Ting-Sang minister (China): Ha az egyik szónok példáját akarnám követni, anyanyelvemen kellene szólanom. De önök közül a legtöbben nem értenek chinai nyelven, s így angolul kell beszélnem, mert ha chinai nyelven tenném, akkor önök valamennyien elhagynák a termet. A jövőre nézve megállapodásra kell jutni, hogy a jövő kongresszuson csak egy nyelv használtassék. Önök-nél Amerikában és Európában szavazás folytán mindig a többség dönt. Ha a chinai nyelv mellett döntenénk, valamennyiüknek meg kellene tanulni a chinai nyelvet. 25

Confucius.

évszázaddal ezelőtt az én bölcs Confuciusom egy kijelentést tett. Midőn tanítványai közül az egyik megkérdezte a másikat, kinek nem volt sem testvére, sem barátja, miért aggódik, ez a következő kérdéssel felelt: „Mit tegyek, nincs sem testvérem, sem barátom?” — És társa úgy felelt: „Én úgy tanultam mesteremtől, Confuciuától, hogy ha jól bánsz más népekkel, úgy minden nép barátod és testvéred leend.” Büszkeséggel tölt el, hogy itt beteljesülni látom a 25 évszázaddal ezelőtt tett kijelentést. Ha önök ily hajlamúak, akkor nem fognak önzően cselekedni, hanem az egész világ javára. Az amerikaiak egy 75. millió lakost számláló nemzet, a legnagyobb érdeklődéssel viselkednek a 7 millió lelket számláló Canada lakosai iránt; mit fognának még szólni az én nemzetemhez, mely 400 millió lelket számlál? Azzal a komoly imával zárom beszédemet, hogy e kongresszus tartós jó gyümölcsöket hozzon.

De Rontkowsky (Oroszország): Oroszország sokat tett a külkereskedelem felvirágoztatása érdekében. 300

millió dollárt áldozott a transz-szibériai vasút létesítésére, mely lehetővé fogja tenni, hogy China és Japán Európa széléről két hét alatt elérhető legyen. Az orosz kormány felszólítja az összes nemzeteket, hogy használják e vasutat.

Orosz-
ország.

Alexander von Dorn (Austria) otthon érzi magát Philadelphiában, akár csak Bécsben, mert feltalálja e városban azt, amit Bécsben „kedélyességnek“ neveznek. Nemcsak Philadelphia városát, hanem hölgyeinek szépségét is csodálja. Különben reményli, hogy a nagy britnek szavai: „Béke, egyetértés és szabad kereskedelem az összes nemzetek közt“, meg fognak valósulni.

Austria

K. Yamamoto (Japán): Ismeretes önök előtt, hogy Perry hajóparancsnok volt az, ki bennünket bevezetett a világba s ezért le vagyunk kötelezve az Egyesült-Államoknak. Fel vagyok hatalmazva annak kijelentésére, hogy bennünket az önökkel kötött üzletek folytonos növekedése örömmel tölt el. Kétkedem abban, hogy az imént megtartott békekonferencián hasznosabb gyümölcsöket hozott volna a világnak, mint a mostani kereskedelmi kongresszus. Jóllehet, mi még gyermeknemzet vagyunk, mégis igyekszünk bebizonyítani, hogy méltók vagyunk az általános versengésben való részvételre. Mondhatom önöknek, hogy országunk kincseiben kiapadhatatlan forrásaink vannak, s azonfelül szellemi képességeinkben is bizunk; reménylem, hogy nemzetünk a legközelebbi 30 év alatt nagyobb haladást fog tenni, mint egész múltjában összevéve. A mi nagyságunk feltétele minmagunkban rejlik s mi keményen fogunk dolgozni, hogy a külföldi kereskedelem nagy terén érvényesülhessünk, mert ez az a nagy anyagi birodalom, a melyért jövőre küzdeni fogunk. Nekünk még nagy hivatást kell teljesítenünk a világon s én érzem, hogy észak és dél, kelet és nyugat felé kiterjesztett karjainkkal s meglevő összes előnyeinkkel bátran ráléphetünk a kereskedelmi terjeszkedés útjára.

Japán.

Henry Alzamora (Spanyolország): Nem beszélek angolul. Ha tenném, nevetségessé tenném magamat. Azt

Spanyol-
ország.

hiszem, nem czélszerű, ha egy spanyol ez idő szerint nevetségessé teszi magát az Egyesült Államokban. Nem a kormány megbízásából, csak a kereskedelmi kamara képviselőjében jövök. Nagyon örvendenék, ha Amerikával való kereskedelmi összeköttetésnek növekedését tapasztalhatnám és hazámba visszatérve, azt mondhatnám honfitársaimnak: egy nagy nemzet vendége voltam.

Mexicó.

Genaro Raigosa (Mexicó): Nemcsak földrajzi fekvése, hanem kiapadhatatlan gazdagsága mindennemű érczekben s a föld terményeiben, Mexicóra irányította a világ figyelmét. A mi mai kivitelünk 150 millió dollárra rúg s ebből 80⁰/₀-ot Észak-Amerika vesz igénybe; behozatalunk túlhaladja a 120 millió dollárt, s ebből ismét 60⁰/₀ esik Észak-Amerikára. Költségvetésünk többlettel zárul, hitelünk megrendíthetetlen, bankjaink szaporodnak és prosperálnak, iparunk önmagától fejlődik s a korábbi háborúk feletti siránkozás átváltozott a vas és gőz dicshimnuszára, a béke és szabadság hozsannájára. Mexicó megindult a modern művelődés országútján s nem kívánja, hogy azon bárki is feltartóztassa.

Argentína.

Herbert Gibson (Argentína köztársaság): A dél-amerikai köztársaságok rá vannak utalva, hogy sok mindent, mi a napi szükséglet fedezésére szolgál, importálnak. Reményli, hogy a dél-amerikai köztársaságok képviselői itt sokat fognak látni, amiből tanulhatnak.

Brazília.

Cordeiro da Graka kapitány (Brazília): Kormányom arra utasított, hogy a nagy testvér-köztársasággal való kereskedelmi érintkezést növeljem. Mi terményeink ²/₃-ad részét visszük ki ez országba, a mi annyit tesz, hogy ez országokba való kivitelünk meghaladja a 150 millió dollárt. Ha kevesebbet is importálunk az Egyesült Államokból, úgy ennek oka a hiányos közlekedésben rejlik. Mac Kinley azt mondta, hogy „az eladónak vevőre kell találnia.” Ez igaz; sem az eladók, sem a vevők nem találnak egymásra, ha nincs közlekedésük. Önök az áru-díjszabás tekintetében nem versenyezhetnek más nemze-

tekkel. Mit érnek az önök olcsó termékeik, ha nincs olcsó árudíjszabásuk. A montevideói konzul is panaszkodott előtttem az önök drága hajó-viteldíjaik miatt. Első kellék a hajózás, csak akkor jön a kereskedelem kiterjesztése.

(A tanácskozást elnapolják másnapra.)

Észak-Amerika napja.

3-ik nap, október 14.

Edgar Atkison (Massachusetts). Az ő jelszava: Szabad vevő egyúttal mindig szabad eladó. Kivánja a vámok leszállítását, különösen a déli nyersterményekre vonatkozólag. A vámbeli veszteség pótlására javasolja a bélyeg-és söradó emelését, ami könnyen lehetséges volna, mert az általa javasolt vámleszállítás körülbelül 20 millió dollárra rúg. Canada az elmúlt évben 90 millió dollár értékű árut vásárolt Amerikától, a bevétel Canadából Amerikába 32-millió dollár volt. A jelenleg érvényes vámtarifa folytán sok cikk elmaradt Canadából, melyet azelőtt nagy mennyiségben hozattunk onnan, így pl. az árpa. Ez a változás az ontariói farmert arra kényszerítette, hogy figyelmét a tej- és sajttermelésre irányítsa s ebben oly nagy tökélyt és kiterjedést ért el, hogy e cikkben a farmerek bennünket kiszorítottak minden európai piacról. Mi magas vámokat rovunk az ő fűrészelt fájukra s veszedelmes módon pusztítjuk saját erdeinket. Vajon kinek van nyeresége a fogyasztók nagy veszteségéből? Nekünk szükségünk van az ő építőfájukra, halaira és szénükre a tengermelléki vidékről, s ő nekik tőlünk többre van szükségük, mint amennyit tőlük elvehetünk. Ki ellenzi a vámok leszállítását? Csak néhány erdő-, bánya- és merinói juhtulajdonos. Ausztráliában és Brit-Nyugat-Indiában 6 millió törzsrokon lakó él. Az elmúlt évben több mint 30 millió dollár értékű árut adtunk el nekik s körülbelül 19 millió dollár értékű árut vettünk tőlük. Tegyük fel, hogy a velük való keres-

Massachusetts

Magas vámok.

Forgalom.

A szomszédokkal.

kedés szabad volna, mi volna akkor a kölcsönös előny mértékegysége? Még feltűnőbb kereskedésünk legközelebbi déli szomszédainkkal, Mexicóval, Közép- és Dél-Amerikával, melyeknek összevéve 53 millió lakójuk van. Mi az elmúlt évben 66 millió dollár értékű árut adtunk el nekik, míg mi 120 millió dollár értékűt importáltunk tőlük. Itt a bizonyosság, hogy behozatalunk déli terményekben messze túlhaladja kivitelünket. Mikép szaporítsuk a kivittelt? Ez országok népe szívesen vásárolja a mi cikkeinket, de mi csak magas adók kivetése mellett vásárolunk tőlük, míg Európa szabad, nyílt kikötői befogadják cikkeiket s így természetesen többet vesznek át gyártmányaikból. 1878. óta vámjaink megkétszereződtek. Ki élvezi ezt, ki fizeti ezt meg? Állami háztartásunk egyensúlyban tartásához fejenkint évi 5 dollárra van szükségünk. Ha önök ez adót év- és fejenkint 50 centtel felemelnék, leszállíthatók volnának az említett vámok s kereskedelmi forgalmunk az említett országokkal évenként legalább megkétszereződnék.

Vámok elszállítása.

A kivittel.

A mi kivitelünk:

Nagy-Britannia	511,816.475	dollár.
Brit-Északamerika	89,573.609	"
Ausztrália	19,777.129	"
Nyugat-India	8,751.817	"
Bermuda	1,065.388	"
Guiana	1,749.545	"
Honduras	499.839	"
Brit-Gibraltár	567.961	"
Malta	144.080	"
Afrika	15,155.610	"
Brit-China	7,732.525	"
Keletindia	4,341.936	"

A gyarmatok összege 149,359.439 dollár.

Nagy-Britannia és gyarmatok

együtt	661,175.914	dollár.	Európa.
Németország	155,772.279	„	
Németalföld	79,305.998	„	
Belgium	44,299.239	„	
Franciaország	60,596.899	„	
Olaszország	25,034.940	„	
Dánia	16,605.828	„	
Svédország és Norvégia	12,218.289	„	
Spanyolország	9,077.807	„	
Oroszország	8,486.667	„	
Ausztria-Magyarország	7,378.935	„	
Portugál	4,132.400	„	
Azovi szigetek	361.252	„	
Törökország	354.457	„	
Sveicz	267.732	„	
Görögország	213.507	„	
Románia, Szerbia, stb.	146.424	„	
Egész Európa	1.085,428,567	dollár.	
Dél- és Középamerika	91,952.143	dollár.	A többi.
Ázsia	36,285.700	„	
Afrika	3,438.814	„	
Oceánia	9,693.693	„	
Philippini szigetek	404.171	„	
Összes kivitel	1.227,203.088	dollár.	

Megbénítsuk-e legjobb vevőinket, rontsuk-e üzletüket, vagy elraboljuk-e jelenlegi piaczaikat? Legkiválóbb iparúzó népek kívülünk az angolok, a németek, a francziák, a belgák és a németalföldiek. Ezek a népek fedezik az összes szükségletet, egy kis hányad kivételével a világ szükségletét. Mindezeknek összesen 220 millió lakójuk van, míg az egész föld lakóinak száma 1400 millió. Vajjon az egész, még fenmaradó hányad szükségletei ki vannak-e elégítve? Nem növekednek-e ezek folyton? A mi

problemánk: ki fogja e szükségleteket s az ő kívánságait kielégíteni?

Kiviteli
árúk.

A mi kivitelünk áll:

Mezőgazdasági termények	784,999.009	dollár
Gyártmányok	338,667.794	„
Bányatermékek	28,832.547	„
Erdőgazdaságiak	42,316.779	„
Halászat	6,025.446	„
Vegyések	3,281.559	„
Átviteli keresk. idegen cikkekben	23,079.954	„

A kivitel összege 1,227.203.088 dollár

Canada.

Henry Miles (Montreal): A legutóbbi két évben Canada kivitele nagyobb volt, mint behozatala. 1898-ban az összes kivitel 164.152,683 dollár volt. Ebből exportáltunk:

Nagy-Britanniába	104,988.818	dollárt
az Egyesült-Államokba	45,705.336	„
Behozatalunk volt 1898-ban	140,323.053	„

Ebből esik

Nagy-Britanniára	32,500.917	dollár
az Egyesült-Államokra	78,705.590	„

Canada 25% vámengedményben részesíti az Angliából érkező gyártmányokat. Mi megteesszük ezt, mert Anglia szabad bemenetelt enged gyarmataiba a mi cikkeinknek, úgy más nemzetekéinek is. Miért alkalmazná Canada a kedvezményes vámtarifát oly nemzetekkel szemben, melyek súlyos vámot rónak a mi terményeinkre? A halászat sok embert foglalkoztat Canada déli és nyugati részein. Kivitelünk ebben 10 millió dollárra rúg. Nevezetesen lazacot, tengeri rákot és tőkehalat füstölnek és küldenek szét. A tojáskereskedelem soha nem sejtett mérvet kezd ölteni. A néhány évvel ezeiőtt Észak-Amerika részéről e tekintetben felemelt vám jobb fogyasztási terület kezelésére

Halászat.

birt bennünket. Így határtalanul nagy piac nyílt meg számukra Anglia felé, hova 1.255,000 dollár értékű tojást szállítottunk. Mily növekvőképes ez a szám, ha meggondoljuk, hogy Anglia évenként tizenöt millió dollár értékű tojást fogyaszt, melyet Franciaországból, Oroszországból, Dániából és Belgiumból importálnak. A mi tojáskivitelünk érdekében a vasutak és hajók megtettek minden előleges intézkedést s a mi farmereink, gyűjtőink és kereskedőink már tudatában vannak az Anglia által szabott összes feltételeknek. Az Angliába való baromfikereskedés és kivitel egész külön tudományt képez. Angol importőrök jártak nálunk, kik kioktattak bennünket arra, hogy mikép kell a baromfit leölni és konserválni. Vajban és sajtban az utóbbi évek folyamán óriási haladást értünk el, azok minősége versenytársainkéit messze túlhaladja s magasabb árakat is érünk el benne, mint bárki más.

Tojás.

Baromfi.

Vaj és sajt.

Vajkivitelünk 1898-ban volt 2,523.000 dollár.

Sajt „ „ „ 18,486.000 „

Ezt elértük azáltal, hogy a farmernek kezébe adtuk a közlekedés helyes eszközeit, s hogy a gazdaságokat időről-időre felügyelőkkel ellenőriztetjük, kik szigorúan őrködnek a minőség felett. A pulyka-, lúd- és tyúktenyésztés roppantúl fellendült. Mi leölt s a fogyasztásra előkészített baromfit szállítunk Londonba, Liverpoolba, Manchesterbe, Bristolba, stb., s a kivitel 3¹/₂ millió fontra rug. Tekintettel a nagy, kiterjedt területű ország gyér lakosságára, vasuti hálózatunk rendkívülinek mondható. E tekintetben a vasutársaságok befektetett tőkéje 981 millió dollár, az államasutaké 60 millió dollár. A természet megáldotta Canadát erdőgazdaságával, a tengerrel, mely határait mossa s földjének termékenységevel. A lakosság növekedésével ez előnyök csak még növekedni fognak.

Gazd.
felügyelők.

Vasutak.

J. H. Sternberg (Pennsylvania): Még nem rég Anglia termelte a legtöbb nyersvasat. Ebben most már Angliát messze túlhaladjuk, s immár ki van zárva annak lehetősége, hogy bennünket e téren bárki is túlszárnyaljon. Hús

A vas.

évvel ezelőtt termelésünk 2 millió tonna volt, ez évben 13 millió tonnát fogunk termelni; teljes bizonyossággal állítható, hogy Anglia tíz év alatt sem fogja elérni termelésünk felét. Az a tény, hogy munkás-napszámjaink sokkal magasabbak a másokénál, az nem akadálya fejlődésünknek. Munkásaink ügyessége, kitűnő szerszámok és gépek felhasználása bőven behozza a magasabb napszámot. Azonkívül világszerte ismeretesek a mi érczbányáink gazdagságukról és nagy kiterjedésükről. Míg az angol érczerek mélyen fekszenek, addig a mieink a föld felületéhez közel és szénbányák szomszédságában terülnek el. A gépek az ércz tonnáját 3 centért a földből 15 tonna tartalmu kocsikba emelik, s más gépek a kikötőbe vontatják. Gépek emelik az érczet az olvasztókemenczék síkjára, hol ötszáz Fahrenheit foknyi hő mellett a kénfelesleg elpárolog. Aztán az érczet önműködő gépek a magas kemenczék tetejére emelik, hol a négyzet-hüvelykre eső ötszáz Fahrenheit foknyi hőség azt megolvasztja. Mindezt gépek eszközlik s alig látható nyoma az emberi kéznek! Egy magas kemencze napjában tizenhét tonna vasat szolgáltat. Valódi istenáldás az a vasútakra, ha vonaluk mentén magas kemencze áll. Eltekintve attól, hogy a vasút az ily kemenczéhez ezernyi tonna kockszot és mészkövet szállít, övé azonfelül hétszáz tonna vasnak a különböző piacokra való szállítása. Nem csoda, ha ez az ország nyersvasat szállít Angliába, mozdonyokat Chinába és Japánba, acélhidakat Indiába és Egyiptomba s vasárút és gépeket a világ minden részébe. Minden vasárúcikkben találkozunk Németország és Anglia intenzív, régi konkurrencziájával, de e békés háborúban a mienk lesz a diadal, mert a módszer, a gépek, az anyag és a munkaerő mi mellettünk van. A míg saját iparunkat még nem fejlesztettük volt eléggé nagyra, magam is a magas védvámok mellett voltam. De most, midőn nagyra és erőre nőttünk, s képesek vagyunk idegen piacokkal versenyezni, úgy vélem, hogy a határbástyákról sok követ kell ledöntenünk, s meg

Munkabér.

Telepek.

Gyártás.

Piacza a világ.

A vámok ellen.

kell engednünk a szabad kereskedést, de mindenesetre legalább annyit adnunk az idegen nemzeteknek, amennyit tőlük követelünk, s úgy bánunk velük, amint kívánjuk, hogy ők velünk bánjanak. Legyen mostantól kezdve kereskedelmünk a világ összes nemzeteivel szabadabb, szabad-elvűbb és előkelőbb!

A. M. Woolson (Ohio): Mi több kávé-t iszunk, mint bármely más nép és ép ezért kávébehozatalunk a legjelentékenyebb. Ez 870,514.455 fontra rug 65,067.631 dollár értékben. Ezért mi annyi kávé-t fogyasztunk, a mennyit Anglia, Németország, Oroszország, Ausztria és Belgium összevéve. Azelőtt valamennyien magunk pörköltük a kávé-t, de kereskedőink ügyessége, kik gépekkel és különös készülékekkel pörkölik, leszoktatta a közönséget a nyers kávé vásárlásáról, s mintegy a pörkölt kávé vásárlására nevelte. Így a kávépörkölés oly mérveket öltött, hogy 90% kávé csak pörkölt állapotban kél el. Ezáltal a közönség jobb, egyenletesebben pörkölt kávéhoz jut. Csak sajnálni lehet, hogy a berakodók a kávéval annyi kavicsot küldenek nekünk. Mi a pörköléskor e köveket összegyűjtöttük s aztán egy egész országutatót köveztünk ki velük.

A kávé.

Fogyasztás.

A yankee
élczel.

Leo Vossen (Aachen): Mi németországiak nem követelhetjük, hogy önök, amerikaiak, saját érdekek ellen lebontani kezdjék védbástyáikat, de én azt hiszem ez előbb be fog következni, mintsem valaki hinné. Mi Európaiak valamennyien rokonszenvezünk az Amerikával való szabad kereskedelem eszméjével és ha majd elérkezik annak ideje, rendben is lesz minden. Mi németek óhajtjuk az önök buzáját, az önök terményeit, az önök húsát, szóval az önök czikkeit s lassan-lassan szeretni kezdjük az önök californiai borát is, már pedig a bor jó kötőanyag a nemzetek közt.

Német
barátkozás.

Ausztrália napjai.

4-ik nap, október 16.

J. Barre Johnston, W. F. Moxham és Georg W. Bell (Sidney) előadása Uj-Dél-Walesről: Uj-Dél-Wales rendületlenül hisz a szabad kereskedelem elveiben, mert számol azzal, hogy mennél több árucikket vásárol valamely országtól, ez az ország viszonzásképp annál több árú köteles mitőlünk átvenni. Különös, hogy míg a kereskedők mindenütt, úgy az itt összegyűltek is a kölcsönös forgalom megszilárdításán fáradoznak, a diplomataknak csak az az egyedüli becsvágyuk, hogy vámfalat vonjanak országaik közé. Testvéreim, én felszólítom önöket, hogy mindenütt és minden időben bontsák le e falakat. Bármekkora is a világkereskedelem, az őt akadályozó vámok nélkül még sokkal nagyobb volna. A vámfalak eltávolítására nem tudok jobb eszközt a kereskedelmi kongresszusoknál, s nem hiszem, hogy ily természetű ügyekben politikusainktól függenénk. Ha mi, testvéreim, üzleteket keresünk, úgy az első feltétel annak tudása, hogy mely ország mit tud termelni és mit tud fogyasztani. A Philadelphia Múzeum annyi és oly értékes gyűjteményt lajstromozott s oly adatokat szolgáltat, hogy Egyesült Államokbeli testvéreink abban a helyzetben vannak, hogy megtudhatják, minden egyes áru hol és mekkora mennyiségben kelendő és statisztikai tabellákból láthatják, hogy mely ország minő különös igényeket táplál Amerikával szemben. Ez oly tanulság számomra, melyet új-dél-walesi kolegiáimmal közölni fogok.

— Ausztrália a világ legnagyobb szigete. Beleértve Uj-Seelandot és Tasmaniát, területe 3.079,377 négyzetmérföld, nem számítva Brit-Uj-Guianát, melynek területe 90,000 négyzetmérföld. Ebből láthatják, hogy nagyobb földterület az Egyesült Államoknál. Éghajlata nagyon egészséges s az európaiakra és amerikaiakra nincs káros hatással. Nagy kiterjedésű lapályokat tettünk alkalmasakká az állattenyésztésre és gyapjünk minősége az egész világon isme-

Uj-Dél-Wales.

A vámok.

Múzeum.

Ausztrália leírása.

retes. Kitűnő építő fánk van, s utcaburkolásra használt Terményei.
keményfánkat Európában nagyra becsülik. Ausztráliának
gazdag készlete van ásványneműekben. A queenslandi,
victoria és nyugatausztráliai aranymezők gazdag évi termést
adnak 7 millió font sterling értékben. De ránk nézve
állattenyésztésünk a legfontosabb, s háromszorosan felül-
múlja értékben bányáinkat. Termésünk összértéke 1896/97-
ben volt :

Uj-Dél-Wales	33,751.000 L.
Viktória	30,405.000 „
Uj-Seeland	21,855.000 „
Queensland	14,387.000 „
Dél-Ausztrália	7,602.000 „
Tasmania	3,442.000 „
Nyugat-Ausztrália	3,018.000 „

Értéke.

Noha Ausztrália összes lakosainak számát 5 milliónál
alacsonyabbra becsülik, Ausztrália behozatalának összértéke
1896/97-ben volt :

Lakosai.

65,746.505 L.

a kivitel pedig : 72,354.601 „

Vajjon nem köteteket beszélnek-e e számok orszá-
gunk gazdagságáról s népünk szorgalmáról?

Uj-Dél-Wales harmadfél-szer akkora, mint Anglia és
Írhon, s területe 310.700 négyzetmérföld. Uj-Dél-Wales
saját termelésű gyapjából 281,167.119 fontot exportál
8,000.000 értékben. E nagy kivitelből Amerikára, sajnos,
csak csekély rész esik. Az összkivitel valamennyi ausztrá-
liai gyarmatból 18,500.000 L. volt. Szarvasmarháink és
lovaink csaknem oly jók, mint a legjobbak a világon.
Kenguru- és házi nyúlőreinkre nincsenek derekabb ve-
vőink, mint ép az Egyesült Államok lakói. Épületfánk a
legtartósabb a világon s a hajógyárak számára a legjobb ;
egy része szinezett s mint a legfinomabb asztalosmunkák
kelléke, igen nagy becsülésnek örvend. A mi fűzfánk ki-
váló cserzőanyagot szolgáltat. Bányáink gazdagsága a
népesség növekedésével lesz csak majd igazán érezhető.
Szénmezeink 23,950 négyzetmérföldnyi területet borítanak.

Gyapju.

Állat.

Fa.

Szén. Csupán Uj-Dél-Walesban 4,383.591 tonna szenet termeltek. Drágakövekből van gyémántunk, zafirunk, opálunk, rubinunk, gránátunk s smaragdunk. Uj-Dél-Walesben a földművelés is virágzik és búzatermelésünk folytonos növekedésben van. 1¹/₄ milliónyi lélekszám mellett Uj-Dél-Wales 1898-ban

importált 24,453.360 L

exportált 27,648.117 „ értéket,

ami tekintettel a csekély számú lakosságra, igen magas szám.

Ebből esik az Egyesült-Államokra :

behozatal 1,602.954 L

kivitel 5,951.287 „

Sydney. Nekünk Sydneyben van három nagy hajógyárunk. Mi kikötőinkben 3,412.554 tonnányi hajót fogadtunk, s e mennyiséget csak 4 angol kikötő múlja felül, u. m. : London, Liverpool, Newcastle és Cardiff. Sidney városának 410.000 lakója van. Telefon található minden nagyobb városunkban. A vasút és távirdaberendezés gyarmatunkban nagyszerű, s a gyarmat 37,719.402 L-t fektetett be vasútaiba, oly tőkét, mely 3³/₄ 0/0 kamatot hoz. Új-Dél-Wales anyagyarmata Ausztráliának. A gyáripár még gyermekéveit éli, amint az ily gyér lakosság mellett nem is

Az arany. képzelhető máskép. Az aranynek 1851-ben történt felfedezésével kezdődött az ország fellendülése. Az aranykeresők tömegesen özönlötek partjainkra s az arany és gyapjú lett gazdagságunk forrásává. A búzatermelés elegendő a honi szükségletek fedezésére. Minden más gabonanem is beválna, de el vannak hanyagolva, úgyannyira, hogy hagymát és burgonyát importálni kell. Az ország belsejében nagykitérjedésű parlag mezők vannak, melyek jövőben értékesíthetők lesznek. A tejjgazdaság Új-Dél-Walesban nagy jelentőségre emelkedett. A fejőstehenek száma ez idő szerint 411.468 darab s összesen 29,409.966 font vaját termelünk. Ez az ipar 25.443 személyt foglalkoztat. Az összkivitel értéke majorsági cikkekben és állattenyésztésből

Tej-
gazdaság.

11,430.975 L volt. Noha a gyümölcs és bortermelésre nem fektetnek nagy súlyt, ez ország mégis kiválóan alkalmas volna arra. Vannak jó nyilvános iskoláink egy „nevelésügyi minister“ vezetése alatt. Van 2.577 állami iskolánk s egy nagy egyetemünk Sidneyben. Ez a gyarmat 1897-ben 692.395 L-t adott ki közoktatásügyi czélokra. Az írni és olvasni nem tudók százaléka igen csekély s vannak jó hirlapjaink és kiváló költőink. Én még soha sem láttam oly jószívű népet, mint ebben a gyarmatban. A menhelyek mintaképei a tisztaságnak, az ilynemű amerikai intézetek tanulhatnának tőlünk. 1897-ben az új-dél-walesi kormány emberbaráti czélokra 405.000 L-t költött, s hasonló czélokra 525.000 L-t gyűjtöttek magánosok. A kormány demokratikus alapon áll. A becsületesség, melylyel a nyilvános ügyeket vezetik, felkelti a részrehajlatlan szemlélő csodálatát. A gyarmatban 2.691 mérföldnyi vasút vonal van, mely 10.574 embernek ad foglalkozást. E vasútak 1899 június 30-áig bezárólag 23,233.206 útast és 4,463,728 tonna teherárút szállítottak. Új-Dél-Wales területén 33.090 mérföld hosszú távíró- és 7.500 mérföld hosszú távbeszélő vonal van, mely mind állami kezelés alatt áll. Van 13 bankunk 5,765.180 L ércztartalékkal. E bankok aktivája volt 1898-ban 42,638,224 L, passzívájuk 31,311.293, az aktiv-saldó e szerint 11,326.931 L. A bankok öszzbetéte 19,040,496 L, mely 3% kamatot hoz. Új-Dél-Wales államadóssága 63,112.720 L, vagyis fejenként 250 dollár. Ebből 54,531.800 Londonban van elhelyezve, a többi Sidneyben. Ez látszólag súlyos teher az 1¹/₄ milliónyi lakosságra, de meg kell jegyezni, hogy a kormány birtokában vannak az összes vasútak, lóvasútak, telefonvonalak, hajógyárak s egyéb nyilvános intézetek. Mindezen nyilvános közlekedési eszközök tiszta évi jövedelme 4,610.546 L-re rug. Vannak Új-Dél-Walesben emberek, kiknek 1 millió juhuk s 1 millió hold földjük van. Üzletek, melyeknek évi forgalma 2 millió dollár s melyeknek 500—1000 alkalmazottjuk van, itt nem ritkák. Az Egyesült Államok 47⁰/₀-át

Iskolák.

Humanizmus

Vasutak.

Bankok.

Államgazdaság.

Gazdag emberck.

szállították azoknak a cikkeknek, melyeket Uj-Dél-Wales importál, tehát majdnem a felét.

Viktória.

Andrew Clarke (Victória) előadása Victóriáról : lakosságunk száma $1\frac{1}{4}$ millió, bevitelünk értéke 15,000.000 L. s kivitelünk értéke 17,000.000 L.

Arany.

Viktória az öt ausztráliai tartomány között a legkisebb, de azért még mindig akkora, mint Nagy-Britannia. A kereskedelem élén Mr. Tarezner, Victoria minisztere áll. Victória felvirágzása 1851-ben az aranymezők felfedezésével kezdődött. Az elmúlt évben 3,349.023 L. értékű aranyat termeltünk. Az ausztráliai aranykivitel $60\frac{0}{10}$ -a Victóriára esik. Az utóbbi években nagy kiterjedésű szénbányákat fedeztek fel. A szénbánya-társaságok nagy osztalékot fizettek s miután ez iparág még gyermekkorát éli, annak növekedése bizonyos. A tejjgazdaság nagy részét képezi kivitelünknek s a gyapju kivételével a vaj legfontosabb cikke mezőgazdasági kivitelünknek. Szarvasmarhából s majorsági cikkekből 12,500.000 L. értékű az évi kivitel. Ez az iparág 27.000 embert foglalkoztat évenként. A tehének évenként 97,000.000 gallon tejet termelnek. Az állattenyésztés szempontjából birtokában vagyunk a legkedvezőbb előfeltételeknek. Déli éghajlatunk következtében mellőzhetjük az istállóit etetést, s az állathalandóság nálunk a legkisebb. Az elmúlt évben 10.000 tonna vajat exportáltunk Angliába 1,000.000 L. értékben. Az elmúlt években e téren nagy jelentőségre emelkedtünk. Mr. Dow, a földművelésügyi miniszter alapítója a mi vajkereskedelmünknek. Nálunk a vajat a mezőgazdasági osztály egy szakértője a hűtőhelyiségekben megvizsgálja, s az egészségesnek talált vajat „Kivitel céljából megvizsgáltatott“ bélyegzővel megbélyegzi. Ez által a fogyasztó bizonyosságot szerez magának arról, hogy egészséges cikket kap. Míg az északi tartományokban az istállóit etetés szokásos, nekünk Victória déli részében mindig legelőnk van, miáltal vajunk minősége jóságban nyer. Reményre jogosító iparág gyümölcs-

Tej, vaj.

kivitelünk. Mi a gyümölcsöt friss, befőzött, szárított és konzervált állapotban szállítjuk s csak a legjobb nyersanyagot adjuk. Most egyik legtöbbit ígérő iparágunkról. Bor! Ha önök azt hallják, hogy boraink Bordeauxban, Londonban stb. jó árakat érnek el, akkor elképzelhetik, hogy talajunk mennyire alkalmas a bortermelésre. Nekünk 28.000 hold szőlő-területünk van, s a termelés 15.000 embert foglalkoztat. 1896-ban 354.300 gallon bort exportáltunk. Ha figyelembe veszem, hogy a borbehozatal ez országba évenként 5,000.000 L.-re rug, úgy bizonyosra vehető, hogy bortermelőink mindent el fognak követni, hogy jelentőségüket e téren növeljék. Kivitelünk egy másik cikkét szárított hús képezi. A mi húsunk Amerikában nagy keresletnek örvend. A kivitelre szánt hús megvizsgálását mindig államhivatalnokok eszközlik. Egy kiviteli különlegességünket képezi házinyúl-húsunk. Azelőtt az állam a házinyúl kiirtására, mely a vetésekben nagy kárt okozott, évenként 30,000 L.-t költött díjak kitűzésével. Elgondolhatják, hogy most mily kellemes nekünk e húst értékesíteni, miből kivitelünk az elmúlt évben 70.000 L.-re rugott, s miáltal a lakosság minden rétegének olcsó táplálékot nyujthatunk. A házinyulakat a hűtőhelyiségekben szakértők vizsgálják meg s az egészségesekre ráütik a kormánybélyeget: „Kivitel céljából megvizsgáltatott.“ Évi bőrkivitelünk értéke 300.000 L. Miután a mienk a legjobb nyersanyag, bőrkivitelünk növekedése nemcsak Angliába, hanem az összes államokba, melyek bőrt importálnak, bizonyosra vehető. Mr. Chamberlein azt mondta: Gyarmataink három csoportja, Canada, Ausztrália és Dél-Afrika 13 milliónyi lakosságukkal annyit vesznek tőlünk, mint az összesen 200 millió lakossal bíró Franciaország, Németország és Oroszország együtt.“ Mi növelni fogjuk kereskedelmünket nemcsak az anyaországgal, hanem valamennyi nemzettel. Mi vevők és eladók vagyunk. Venni és eladni, s a célra leginkább vezető mód tanulmányozása, melyen ez tehető — ez volt az, a mi bennünket idehozott.

Gyümölcs.

Bor

Nyúl

Bőr.

Kereskede-
delem.

Uj-Seeland. *W. Peruber Reeves*, a gyarmat kormányképviselője, *Peter Barr*, a dunedini és *W. J. Irdd*, az invercargili kamara küldöttje, közös előadása Uj-Seelandról: Az angolok csak mintegy hatvan évvel ezelőtt vették birtokukba e szigeteket, melyeket a gondviselés megáldott minden előnyvel, kivéve azt az egy hátrányt, hogy mindenholnan oly messzire fekszenek. Mirőlunk az a vélemény, hogy földünk egy részét képezi Ausztráliának, ez azonban nem áll. Uj-Seeland gyarmata két főszigetből áll, néhány kisebb szigettel, melyek amazok közelében fekszenek. A főszigetek neve északi és déli sziget, s partjaik hosszúsága

Geografia. 4330 mérföld. Lakosságuk száma 750,000; a nőknek nálunk szavazati joguk van. A nép vagyónjóléte számokban kifejezve 230.000,000 L., a mi fejenként 300 L.-t tesz ki.

Lakosság. Uj-Seeland mindenekelőtt állattenyésztést, majd földmívelést űző ország. Vizekben fában és kitűnő rétekben nagy bőségünk van. Uj-Seeland mentes minden állatjárványtól, s úgy látszik immunis ezek ellen. Az állam a legnagyobb földbirtokos, a legnagyobb munkaadó és a legnagyobb járadék-tulajdonos. A kormány birtokában vannak az összes vasutak, lóvasutak, táviró- és távbeszélő vonalak, az igazgatja az összes közházakat és emberbaráti intézeteket. Haszonnal tart fenn egy életbiztosító-társulatot, melynek segítségével kezében tartja a szigetek életbiztosításának felét. Kizárólag vezeti továbbá az „uj-seelandi hitelintézet“ ügyeit, melyben annak üzleti értékeit, aktiváit és tulajdonát őrzik és kezelik, ki vagyonát jó felügyelet alatt akarja tudni. Ha pénzt akarunk kölcsönözni, az állami kezelésben levő hitelintézethez fordulunk. A földbirtok- és telekvásárlások felett bizonyos ellenőrzést gyakorlunk. Ezzel megakadályozzuk a földbirtok monopóliumát s gondoskodtunk arról, hogy egy kézben ne legyen túlságos nagy földbirtok. A munkaadó és a munkás közt felmerülhető összes kérdéseket rendeztük, s a sztrajkot és munkából való kiállást törvényeink tiltják. Az amerikaiaknak hajójáratot és kábelt ajánlottuk fel s mindkettőhöz anyagilag

Az állam minden.

Tilos a sztrájk.

is tetemesen hozzájárultunk volna, de ők ajánlatunk s annak megvalósítását húzták-halasztották, míg nem egy másik nemzet óhajaink iránt előzékenységet tanusított. Ha az amerikaiak oly kevéssé becsülnek bennünket s czikkeinkre oly magas vámokat rónak, velük való kereskedelmünk csakhamar teljesen meg fog szünni.

Uj-Seeland összkivitele 1898-ban volt 10.394,088 L Kivitel.

Uj-Seeland összbekozatala 1898-ban volt 8.211,409 „

Gyapjúnkat kizárólag Londonban szállítjuk, s ebből 149.385,000 fontot exportáltunk 4.645,804. L értékben. A termelés az elmúlt évben 65⁰/₀-kal növekedett. Másod- Gyapjú,
hús, vaj.

sorban húst exportálunk. Ez iparág művelése 1892-ben kezdődött. Az elmúlt évben exportáltunk 96000 mázsa vaját, 68,000 mázsa sajtot, 55,000 mázsa konzervált húst, 349,000 m. faggyút, 6.600,000 házinyúlborrt, s 5.000,000 drb. juhbörst. Nagy a kivitelünk a fű- és lóher- Magvak.

magból is, melyből a múlt évben 22,507 tonnát exportáltunk. Minden néven nevezendő árúból és gyártmányból importálunk Angliából 5.100,000 L Ausztráliából 1.150,000 L, az Egyesült Államokból 800,000 L értékűt. Az arany- Arany.

kivitelben nagy élénkség mutatkozik. Az elmúlt évben, 1.380,691 L értékű aranyat exportáltunk. Közlekedésünk az ausztráliai szövetséges államokkal rendkívül élénk. Kivitelünk Uj-Dél-Walesbe 1.550,000 L, Victoriába 733,000 L. Az olcsó hajó-tarifák oly országra, mely legközelebbi Hajózás.

piaczatól 120 mérföld távolra fekszik, életkérdést képeznek. A mi legszebb kikötőnk Amksland. Az uj-seelandi „Union steam-ship company“-nek van 53 gőzöse (összesen 71,250. regisk. tonnatartalommal); e társulat kezében van csaknem az összes kereskedelmi szállítás s ez folytonos összeköttetést tart fenn közöttünk és Ausztrália, India között.

Az utóbbi években sok turista is fordult meg nálunk, mert különösen déli szigetünk természeti szépségei tekintetében Norvégiával versenyez. A parti szolgáltatón kívül mindkét sziget városait vasút-vonalak kötik össze, melyeknek hossza 2090 mérföld. Az összes vasutak Turisták.

Élelmi
vizsgálat.

az állam tulajdonát képezik, mely 16 millió L-nél többet költött e célra. Még meg kell jegyeznem, hogy a kivitelre szánt húst, sajtot és vaját hivatalnokok esetről-esetre szigorúan megvizsgálják közegészségügyi szempontból.

5 nap. Október 17.

Queensland. *Horace Tozer*, a queenslandi kormány képviselője, *Y. A. Rogers*, az Egyesült-Államok konzuli megbízottja Townsville-ben, *William Grant Clark*, Chartres-Tovers-ből (Észak-Queensland) és *Herbert Bowden*, Thursday szigetből előadást tartanak Queenslandről:

Queensland, mely $\frac{1}{2}$ millió lakossal bir, még nem éli önállóságának negyvenedik évét. Mindazonáltal évi

kivitele. 12 millió L, s

behozatala 5 „ L-re rug.

Kereskede-
lem.

Csaknem egész kereskedelmünket Nagy-Britanniával bonyolítjuk le, nem politikai természetű okokból, hanem azért is, mert az angol kereskedők összes óhajtasainkat, tekintettel a gyártmányok minőségére, a mérsékelt árakra s a szállítás olcsóságára, előzékenyen teljesítették. Mindazonáltal az amerikaiakkal szemben szívesen léptünk fel vevők gyanánt, s behozatalunk Amerikából gépekben, hajókban stb. körülbelül évi $\frac{1}{2}$ millió L-t tesz ki. Mi azon

Amerikával.

fáradozunk, hogy összeköttetéseinket ez országgal megszlárdítsuk s hozzájárulásunkkal rövid időn belül kábelt is fognak lerakni Ausztrália és Észak-Amerika között. Már a múlt évben külön megbízottat küldtünk Amerikába, hogy önökkel megismertesse nyersterményeinket. Velünk való kereskedelmük növelhető volna, ha önök hajlandók a mi nyers terményeink átvételére; ezek: gyapjú, hús, faggyú,

Termények.

bőrök, cukor, arany, réz, drágagyöngy, gyöngyház s a szomszédos Brit-Guineából arabs-mézga. Queensland szarvasmarha-állománya számban eléri Ausztrália összes gyarmatainak állományát, s ez iparág felvirágozása artézi-kútak létesítésére s az új mezőgazdasági törvény életbeléptetése

folytán bizonyosra vehető. Az itt termelt cukornád minősége sehol sem találja mását. Az északi Queenslandban újonnan felfedezett rézbánya terület határtalannak látszik, s én azt hiszem, hogy az e téren teendő beruházások rendkívül hasznothozók lesznek. Az Egyesült-Államoknak gazdaságuk és energiájuk feleslegét Queensland segélyforrásainak gyarapítására kellene fordítaniok. Minden amerikaiak, kinek szándéka, hogy segélyforrásaink gyarapításán részt vegyen, szívélyes fogadtatást ígerek s reményelem, hogy önök minálunk ép oly hasznosan fognak működni, mint Oroszországban és egyebütt tették. Ki akarom jelenteni önöknek, hogy mi nem tudunk gyártani, nekünk nyers anyagunk van, s ha gyártmányokra van szükségünk, a külföldre vagyunk kénytelenek fordulni. Queensland egyike a szigetföld leggazdagabb országainak. Legelőink felülmúlhatatlanok. Kereskedelmi központunk Townsville, 14.000 lakossal. Mindjárt kapunk előtt kezdődnek a cukornád-földek s a bányák. Bányaterületünk szélessége háromszáz mérföld és hossza kilencszáz mérföld; képviselve van itt a bányászat minden ága. Mikor mi ide jöttünk önökhöz Amerikába, hajónk az önök hadserege számára 5.000 láda burgonyát és hagymát hozott a philippini szigetekre, hol hajónk horgonyt vetett. Én azt hiszem, hogy a míg az önök emberei a Philippíneken lesznek, e szállítások folytatódni fognak s az amerikaiaknak most alkalmuk nyílik, hogy hozzánk forduljanak. Thursday szigetén, mely 4 négyzetmérföldnyi területű, s melynek 300 fehér és 2000 benszülött lakosa van, fejlett drágagyöngy és gyöngyház kereskedelmünk van. A bűvárok délelőtti 7 órától délutáni 6-ig dolgoznak a vizekben. A jó bűvár évi keresete 200 L. A gyöngyház mind Londonba kerül, mely város világpiazza e cikkeknek. Kivitelünk gyöngyből, gyöngyház-kagylóból és eféléből 1,260.000 L volt a múlt évben.

Réz.

Nincs iparuk.

Bányák.

Drágagyöngy.

I. A. *Cockburn* (dél- ausztráliai főügyvivő) előadást tart Dél-Ausztráliáról :

Dél-
Ausztrália.

Gyapjú.

A 900.000 négyzetmérföldnyi területű Dél-Ausztrália lakossága csak 364.000 lélek, úgy, hogy az ipar fejlesztésének tág tere nyílik, miért is szívesen megragadok minden alkalmat, hogy e tekintetben felvilágosítással szolgáljak. Nem ismerek egészségesebb éghajlatot a világon, mint a mienk. Legvirágzóbb iparágunk a gyapjútermelés; az elmúlt 10 év alatt 456 millió fontot exportáltunk ebből. A mienk a legjobb Merinó-gyapju, mely a legfinomabb szövőiparhoz nyújt anyagot. Nagyon örülnénk, ha legfőbb ipartermékünkől Amerikába is kerülne valami, annál inkább, mert Amerikában mint nagyban vásárlók szerepelünk. Az utóbbi években a borzasztó szárazság folytán sokat szenvedett a juhállomány. De most úgy látszik, hogy ez az idő elmúlt, s különben is a kormány sokat tett a telepések helyzetének javítására, így új birtokokat jelölt ki nekik, miért is remélhető, hogy gyapjútermelésünk eléri újból régi magaslatát. Gyapjú után következik a búza.

Búza

Gyümölcs.

Ez kitűnő minősége folytán világhirre tett szert. A mi éghajlatunk kiválóan alkalmas jó búza-termelésre. Az amerikai mezőgazdasági gépek használhatóságának mezőgazdaságunk terén sokat köszönhetünk. Csak farmereket kell betelepítenünk, kiknek a kormány megad minden lehetséges engedményt. Istállóink nincsenek, s télire sem kell eltennünk eleséget; már pedig szabad ég alatt a szarvasmarha sokkal egészségesebb, mint az istállóban. A gyümölcs minden faja kitűnően megterem nálunk, s rövid idő múlva ezzel képesek leszünk ellátni az egész világot. Nagy jövője van bortermelésünknek; borunk minősége kiváló. A csapadék gyér volta ugyan káros hatással van, de a kormány mesterséges öntözéssel szándékozik segíteni e bajon. Canadából két mérnök járt nálunk, kik új öntözési rendszert alkalmaztak, melytől sokat várunk.

Nők az
alkot-
mányban.

A nőknek nálunk nemcsak szavazati joguk van, hanem helyük a népképviselőletben is. Iskoláinkat ameri-

kai mintára rendeztük be, s ezekben a rajz kötelező tantárgy. Ásványneműekben legfontosabb czikkeink a réz és némi arany.

H. K. Calder (a fremantlei kamara kiküldöttje) előadást tart Nyugot-Ausztráliáról.

Nyugot-Ausztráliának, melyet 1827-ben alapítottak, s mely Ausztrália területének egyharmadrészét képezi, 1890-ben ötezer lakosa és 400.000 L jövedelme volt. Ez idő szerint van 170.000 lakosa és $3\frac{1}{2}$ millió jövedelme. E növekedés a felelős kormány működése s az arany felfedezése óta tart. Az északi kerületek különösen alkalmasak a gyapjútermelésre, mely azonban a kedvezőtlen szállítási viszonyok következtében nem tud felvirágozni. Francia szakértők kijelentése szerint a délvidék különösen bor- és gyümölcstermelésre alkalmas. A gyöngyhalászat az észak-keleti vidéken növekedőfélben van, rezet, ólmot és czint (horgany), valamint gyémántot újabb időben nagy mennyiségben találnak. Az aranybányák felkeltik a világ csudálatát. Az aranymezők területét 2 millió acre-ra becsülik, miből 100.000 bányatársaságoknak van bérbeadva. Az aranymezők központja Kalgrorlie; tíz évvel ezelőtt még pusztaság, ma felvirágzó város 15.000 lakossal, széles utcákkal, elegáns épületekkel és villamos világítással. E kerületben 1898. június havában egyetlen bánya 20.000 uncia aranyat termelt. A vízszolgáltatás e kerületben szivattyóművekkel történik, melyek a vizet a partvidékről 350 mérföldnyire vezetik s melyeket a kormány $2\frac{1}{2}$ millió L költséggel létesített. Nagy figyelmet érdemel keményfánk „Jarrah“ és „Karri“ nevű faja, különösen oly esetekben, midőn erős, tartós fára van szükség. Czölöpépítményekhez és utczaburkolásokhoz a „Jarrah“-t már nagyon keresik. A terület, melyen e fák nőnek, 30.000 négyzetmérföldnyi kiterjedésű. A fák 200—250 lábnyi magasságúak, s 150 lábnyi magasságig nincsenek ágaik. E fák értéke becslésünk szerint 100 millió L, nincs tehát okunk aggódni,

Nyugot-Ausztrália.

Földmívelés

Bányák.

Arany.

Fanemek.

Utcza-
burkolat.

hogy ez erdőket egyhamar kipusztítják. Ha az amerikaiak csak egyszer is megkísérelnék, hogy e fával burkolják városaik utczáit, soha többé döcögős kövekkel ki nem köveznék azokat. Évi behozatalunk 6,000.000 L. tehát a külföldi piacokra nézve igen figyelemre méltó.

Fakivitel.

Ezek után élénk vita indul meg az említett keményfák behozatala körül. W. Bell, az Egyesült-Államok új-dél-walesi konzula megerősíti azok kiválóságát utcza-
burkolásra, s kijelenti, hogy nem ismer várost, melynek utczái oly kitűnően vannak burkolva, mint Sidney-éi, melyek kizárólag faburkolással vannak ellátva. Wilson igazgató felhívja az interpellálókat, hogy nézzék meg e fák minta-gyűjteményét a Kereskedelmi Múzeumban, hol közelebbi adatok is rendelkezésre állanak.

China és Japán. Ázsia.

6-ik nap, okt. 18.

China.

N. Bliss (New-York): Mi amerikaiak, kik kereskedelmi összeköttetést óhajtunk Chinával és Indiával, ezzel nem lépünk új térre. Korábbi napokban, még a táviró és és gőzhajó feltalálása előtt, hajóink amerikai termékekkel megrakva keletre indultak, s két évi út után, ha szerencsésen leküzdöttek minden nehézséget, teával, fűszerekkel és selyemmel megrakodva hazatértek. Segélyforrásaink csodálatos módon kifejlődtek. A nép útja mindig nyugat felé vezet, az Atlanti-oczeántól a Csendes-oczeánig, míg-nem ma már a Csendes-oczeán partjain oly lakosságunk van, mely még tovább ellát nyugat felé s helyes érzéssel azt mondja: „Tanácskozzunk közösen ama módzatok felett, melyek segítségével a Csendes-oczeánt el lehet borítani hajókkal s élénk forgalmat lehetne létesíteni nyugat és kelet között.” Az utóbbi két év alatt ez irányban örvendetes fordulat állott be. Ha kereskedőink Chinából Amerika felé indulnak, Manillában és Hawaiiban a mi

Nyugat.
felé.

Philippinek.

lobogónk az, mely őket először köszönti. Én azt hiszem, Isten nemcsak engedte, hanem megparancsolta nekünk, hogy a Philippinek lakosságát felszabadítsuk az évszázados nyomás alól s megajándékozzuk őket a béke s a liberális, modern kormányzat áldásaival. Általuk közeli szomszédok Chinával, benső kereskedelmi és baráti viszonyt akarunk ez utóbbival folytatni. Mi óhajtjuk, hogy a chi-
 naiak óriási, ősrégi császársága megőrizze teljes integritását,
 mi nem úgynevezett „érdeksphärá“-t akarunk velük, a mi
 különben is csak más kifejezés birodalmuk felosztására
 és elpusztítására. Mi csak azt akarjuk, hogy ők zárkö-
 zottságukból kilépjenek a művelődés és hatalom világos-
 ságára és részesüljenek a jólétben, melyet 20. század
 kereskedelmének felvirágzása minden nemzetnek kell, hogy
 hozzon.

China
integritása.

Arthur E. Dowler a (shanghai-i kamara kiküldöttje).
 Az amerikai ipar nagy fejlettsége folytán szükséges, hogy
 ez ország kereskedői piacok után kutassanak, hol hasznal-
 ez ország kereskedői piacok után kutassanak, hol hasznal-
 szonnal adhatnak túl termékeiken. Földrajzi fekvésünk e
 szempontból első sorban Chinát és általában Ázsiát jelöli
 ki számunkra. Az amerikai gyarmatpolitika érvényesü-
 lésével eszményünk, országunk szoros csatlakozása Chiná-
 hoz, a megvalósulás stádiumába lépett. Hivatkozom e
 tekintetben egy Pacific-Cabel lerakására s a Nicaragua-csa-
 torna kiépítésére, mely bennünket az Atlanti-occeán part-
 vidékéről csak ezer mérfölddel közelebb hozand Chinához s
 nélkülözhetővé teszi számunkra a Suez-csatornán keresztül
 való utat. Oly birodalomhoz közeledünk, melynek roppant
 gazdagsága és 400 millió lakosa van. Felhívom tehát
 önöket, hogy támogassák azt a politikát, mely az amerikai
 kereskedelem védelmét inaugurálja Chinában. — Önök-
 nek, kik Shanghaival összeköttetésben vannak, melynek
 kereskedelme évi 7 millió dollárra rúg, tudniok kell, hogy
 mire van szükségük az ottani embereknek. Eltekintve a
 termékek minőségétől, figyelemmel kell lenniök a csoma-

Ázsia felé.

Shanghai.

A vevő. golás módjára, hogy azok kisebb hajókon, teherhordó állatokon, stb. továbbszállíthatók legyenek. A chinai vevő nagyon gyakorlott a cikkek felismerésében. Azért, ha ott erősen meg akarják vetni lábaikat, ügyelniök kell arra, hogy csak a legjobb minőségű áruikat szállítsák. A legjobb mód arra, hogy áruikat a chinaiakkal megismertessék, az, ha igénybe veszik Chinában megtelepedett cégek közbenjárását, melyek már az európaiaknak is sok szolgálatot tettek. Fontos még, hogy e két ország között csomagpostaszolgálat létesíttessék, annál is inkább, mivel a kisebb küldemények és csomagok kézbesítése igen kezdetleges. Ez év első 7 havában 6 millió dollár értékű gyapotárút szállítottunk Chinába, az előző év hason idejében 3¹/₂ millió dollár értékűt. Azért ne becsüljük túlkicsinyre kereskedelmünket e birodalommal, melynek kapui tárva lesznek számunkra, lassan ugyan, de biztosan.

Csomag-
posta.

Akadályok.

Th. R. Wheelock (a shanghai-i kamara kiküldöttje.) Shanghai fejlődésére fontos jelentőségű feltétel a Whanporfolyó hajozható karban tartása, mely mellett Shanghai fekszik. A chinai kormányt már régen sürgetik, hogy e téren valamit tegyen, de eredménytelenül. Nagyfontosságú, hogy Shanghai a legnagyobb hajók megközelíthessék s immár előrelátható, hogy a kereskedőknek a maguk erejéből kell majd ezt lehetővé tenniök. A hajóközlekedés napról-napra veszélyesebb lesz a Wangporon, s mennél tovább halasztgatják a szabályozási munkálatokat, később annál fáradságosabbak s költségesebbek lesznek azok. Jelentőséggel bír továbbá, hogy a folyamhajózás az ország belsejében is megnyitassék; ez részben már megtörtént, de a szabályozások késedelme folytán nem nyújt valami nagy előnyöket. E kérdések egyenlő arányban érdeklik az amerikaiakat és angolokat s mindkettőt kellene, hogy szorosra fűzze a közös érdek, s hogy szigorúan ragaszkodjanak kereskedelmi szerződéseikhez. A Shanghaiiban székelő China-Association elnöke, C. J. Dudgson emlék-

Pa 136
keresked-
lem.

iratot adott közre, melynek fontosabb pontjait itt adom: A chinai kereskedelem lassú fejlődésének három főoka van:

a) A bizalom teljes hiánya China részéről a kereskedelmi kötelezettségek ügyeiben.

Okai.

b) A Chinában beruházásokra fordított tőke bizonytalansága, kivéve a szerződésekben kijelölt kikötőket.

c) Az általános közöny és tudásvágy hiánya, mely otthon China irányában tapasztalható.

Az idegenek máshol nem szabad laknia, csak a szerződéses kikötőkben. Szabad ugyan: „kereskedelmi célokból az ország belsejében utaznia“, de sehol sem szabad a szerződéses kikötők kivételével kereskedelmi állomásokat létesítenie. A települési jog korlátozása akadálya a kereskedelem felvirágzásának az ország belsejében; mit használ az az adott szabadság, hogy idegen erővel behajózzhatjuk a folyókat, ha az ország belsejében való települést megtagadják tőlünk? A szabad hajózás joga csak akkor bír értékkel, ha az idegen az ország belsejében állomásokat, ügynökségeket létesíthet s öröködhetik a kereskedelem s adás-vétel fölött. Ettől eltekintve a pénzszükséglet Pekingben egyre nagyobb és sürgősebb. A tartományok azelőtt praemiákat huztak a császári hajózási vámhivataltól, de miután e hivatal jövedelmei külföldön kötött kölcsönökért le vannak kötve, a tartományok az engedélyezett belföldi hajózást meg fogják róni minden lehetséges illetékkel. China pénzügyi zavarai a Japánnal folytatott háboru óta tartanak. Azok a kötelezettségek, melyeket China európai hatalmak irányában vállalt, világossá teszik, hogy az elzárkozottság s az idegenek iránti megvetés útján tovább nem haladhat. A nagy anyagi segélyforrások nem maradhatnak továbbra is elzárva s ma már felszólítják az idegen tőkét, hogy vegyen részt bányák művelésében, vasútak építésében, stb. De a tőke gondolkodóba esik s azt mondja:

Települési jog.

Pénzügyi zavarok.

„Minő hatalma van a pekingi kormánynak azon koncessziók megvédésére, melyeket a tartományokban kapunk? Minő tapasztalást szerezhethünk a Chinával kötött kereske-

Garanciák.

delemi szerződések betartása tekintetében? Az ellenőrzés mily jogkörét adják az idegennek az általa nyújtott tőke felett? Igaz-e China megnyitása, vagy hazugság csupán? "Ha azt akarják, hogy óhajaik megvalósuljanak, az ellenőrzésben meg kell adni az idegennek a legmesszebbmenő jogokat, hogy elejét vehesse a multban tapasztalt akadékoskodásnak. A pekingi gyenge kormány, kitéve a versengő hatalmak játékanak, nem nyújthat biztonságot. Ha azt akarják, hogy China megmeneküljön a feldarabolás veszélyétől, oly kormányzatot kell létesíteni Pekingben, mely nemcsak erős, hanem egyúttal rokonszenvez a nemzetek emez óhajaival és érzelmeivel. Oroszország befolyásából a Mandsurára csaknem a feldarabolás célzatára lehet következtetni. Oroszországnak e tartományban folytatott politikája legalább teljes szuverenitásra mutat China felett. A legújabb keletű rendeletekben a bányák és vasutak igazgatóságaival megértetik, hogy a Mandsurában szakmájuk körében mi intézkedési joguk sincs. Presszió nélkül Chinától még mi sem volt elérhető s jövőben sem lesz ez eszköz alkalmazása nélkül. Nagy-Britannia azon fáradozik, hogy újabb piacokat biztosítson magának; e célra Chinánál hálásabb tér nincs a világon. Más nemzetek is biztosítani akarják maguknak békés úton e piacot. Egyesüljenek azok a nemzetek, melyek nem törekednek területi növekedésre, hogy egyesülten reformok létesítésére szorítsák Chinát, mely reformok egyedül óhatják meg a kereskedelem biztonságát s a birodalom integritását. Csak egy erős pekingi kormány folytathatja a „nyitott kapu“ politikáját. A közvélemény óhajtja e politikát, de törekvéseinek nem tud érvényt szerezni. Mi minden nemzet számára egyformán óhajtjuk a „nyitott kapu“ politikáját s azért az angol kormánynak, mint e mozgalom vezetőjének, azon kellene fáradoznia, hogy más népek támogatását megszerezze.

Erős
kormány.

Orosz-
ország.

Anglia.

Nyitott
kapu.

A. M. Towmend (a hongkongi kamara kiküldöttje):
 Hongkong 60 évvel ezelőtt sivar pusztaság volt, ma már Hongkong.
 nemcsak egyike a világ legszebb városainak, hanem egyike
 a legfontosabb kereskedővárosoknak általában. Az éven-
 kint Hongkongban horgonyzó hajók tonnatartalma 8 mil-
 lió tonna, amennyit London és Liverpool kikötőkön kívül
 egy sem tud felmutatni. Hongkong évi kereskedelmi for-
 galmát 280 millió dollárra becsülik. E hely jelentőségét Forgalma.
 a Hongkongból Hankowba vezető vasút (melyet amerikaiak
 építenek) tetemesen növelni fogja. Van három nagy czu-
 korgyárunk, üveg- és gyapjúgyáraink, cementműveink, jég-
 gyáraink, gyapotfonóik, lóvasútunk és három nagy hajó-
 gyárunk. Ez időszerint Hongkong kétszeres jelentőséggel Virágzása.
 bír ránk, mert oly közel fekszik Manillához. Hongkong
 csodálatos felvirágzását a szabad kereskedelemnek, nyitott
 kikötőjének és a kormánynak köszönheti, s ép azért a
 Philippinekre is szükségesnek tartjuk a szabadelvű keres-
 kedelmi politika kiterjesztését s követeljük ezt a kereske-
 delem szabad fejlődése érdekében. Hongkongban elég
 sokáig voltunk tanúi egy önző, korlátokat szabó kereske-
 delmi politika gyilkos hatásának, s most Amerika ott kitű-
 zött lobogójának látásával előrelátjuk a szabadság, hala- Amerika
 dás és jólét fejlődését. Önök chinaiak nélkül mit sem fog- lobogója.
 nak elérni a Philippineken. A chinai született kereskedő,
 a philippinó nem az. Önöknek szükségük van a chinai
 kereskedőre, mint közvetítőre, hogy a benszülöttekkel való
 kereskedelmüket fejleszthessék.

Dr. Niederlein Gusztáv (a Philadelphiai Múzeum
 tudományos osztályának főnöke): China története ismer- China.
 retes önök előtt. Daczára a világtól való elzárkozottságá-
 nak, China világot képezett egymagában, erős alapokra
 építve a kölcsönös szeretet, az ősök tisztelete s Confucius
 éthikai tanának elveiben. A császárt e szelid, despota és
 mégis patriarchális kormányrendszer élén rendszerint a
 császári ház egy ministere támogatta. Hat miniszter vezette

Szervezet. a polgári ügyeket, a pénzügyet, a vallást, az igazság- és hadügyet, valamint a nyilvános építkezéseket; ehhez járult egy cenzura-hivatal, mely minden kormánykérdést szigorú kritikának vetett alá s 1861. óta a Tsungliyamen, vagyis a külügyminister. Ezekhez sorakoztak a tartományok felelős alkirályai, kormányzói, fejedelmek és kormányzók a Mandsurában, Mongoliában s Tibetben, úgy a többi hűbéres államban, a kik mellé megint pénz- és igazságügyi biztosok, a só- és gabonahivatalok igazgatói, prefektusok és alprefektusok voltak beosztva. A tartományok kapcsolata a központi kormányhoz mindig laza volt s tulajdonkép csak bizonyos évi adóban állt; a tényleges uralkodók mindig a tartomány hatóságai voltak. A chinai kormányzat behatóbb vizsgálása után csakhamar komoly hibákra akadtam. A törvényeket a császár hozza miniszterének besúgására, tanácskozó, törvényhozó testület nélkül és csak ekkor is általános, megbízhatatlan alakban. Én nem találtam határozott törvényt, mely pld. pontosan meghatározná az adó magasságát, vagy az egyes államhivatalnokoknak megszabná tevékenységük körét, vagy törvényeket, melyek együtt egy nemzeti törvénykönyvet képviselhetnének; mindazonáltal bírnak a chinai törvények egy 436 kötetes gyűjteményével, a „Ta-King lin li“-vel. Soha sem tapasztaltam azt, hogy China nemzeti, tartományi vagy törvényhatósági költségvetéssel, vagy jól fizetett, állandóan működő tisztviselői karral bírt volna. Az adók behajtása mandarinok kezében van, kik lelkiismeretlenül kezelnek minden adót, illetéket és zsarolásokat visznek végbe a kereskedelem, a mezőgazdaság és a nép nagy kárára. A kereskedelemnek mindig sokat kellett szenvednie a vámok s a vámhivatalnokok szeszélyei miatt, amihez még a magas kamatláb is járult. Nem jobbak az állapotok a chinai ipar terén sem. A pénz- és mértékegység minden tartományban más, annyira, hogy 860-féle rézpenz létezik, mihez még az ezüstpenz sokfélesége is járul. A züllés jelei nemcsak a kormány ténykedéseiben vehetők észre,

Tartományai.

Törvények.

Az adók

Pénz és mérték.

valamint az épületeken, országúton és nyilvános intézményeken, hanem a nép erkölcsi jellemében is. A süllyedés a hadseregben és tengerészetben, úgy minden intézményben észlelhető. Barátságosabb képet tár elénk a mezőgazdaság, mely már évezredekkel ezelőtt magas fokát érte el a fejlettségnek. Ezen téren tudományos javításokkal és rendszerekkel a talaj természetes segélyforrásai még gazdagabbá volnának tehetők.

Süllyedés.

Gazdálkodás.

A chinai a mi felfogásunk szerint soha sem birt tudományos képzettséggel, noha ez országban az ember vérkeringését már évezredekkel ezelőtt ismerték, s noha a chinaiak már akkor tudták, hogy a föld gömbölyű s szabadon lebeg a világűrben. A chinai népnevelés már évezredek óta pedagógiai rendszer nélkül szűkölködik s anélkül, hogy a külvilágnak figyelmet szentelve, csupán arra szoritkozik, hogy a tanítvány néhány klasszikus könyvet megtanuljon kívülről. Ez egynehánya a chinai civilizáció számos hibáinak, összehasonlítva a mi műveltségünkkel. Mindazonáltal China minden más országnál nagyobb mértékben érte el a társadalmi egyensúly normális álláspontját. Óriási területek vannak itt sűrű lakossággal, hol mindenki saját czimere alatt részesül jogban és kötelességben, hol minden szeliden, rendben folyik s hol rendőrség nélkül teljes biztonságban van az élet és vagyon, minden egyes község önmagát kormányozza beleszólás nélkül. Kiki várának tekinti saját házat, melyhez alárendelt tisztviselő büntető szándékkal nem közlekedhetik a tartományi kormányzó engedélye nélkül. Így száz milliónyi földmivelőt láthatunk, a mint békésen, hódolva a törvénynek, kis földüket művelik, milliónyi taligást, számár-, öszvér- és lóhajcsárt, teherhordókat, kik hátukon vagy rudakon, rossz és keskeny úton árúkat szállítanak, s a hegyeken és völgyeken át boldogan és megelégedetten keresztül-kasul járnak az országot, milliónyi hajóst, kik az ország számos csatornáját és folyóját átszelik, milliónyi iparost, milliónyi kereskedőt, kik iparuk és kereskedelmük

Tudomány

Élet és vagyon.

Békesség.

után járnak, milliónyi tudóst, az ország arisztokracziáját, kik mindenütt tanítanak és tanulnak, hacsak nem mandarinok; kik e nagy birodalmat kormányozzák.

Czivilizáció

A modern czivilizáció első elemei, melyek Chinához közeledtek, miután a Jóremény-fokát megkerülő vízi út fel volt fedezve, kereskedőkből állt és matrózokból, kik csak valamivel voltak jobbak a kalóznoknál, s kiknek nem volt képességük arra, hogy fensőbbségüknek érvényt szerezzenek, vagy az emberi művelődésnek tiszteletet vívjanak

Idegenek.

ki. Az idegen országok összes követségei csak a kereskedelmi hasznot tűzték ki céljuk gyanánt s ha mindezt, de különösen az igazságtalan ópiumháborut figyelembe vesszük, úgy Chinát nem is róhatjuk meg, a miért a czivilizációval való érintkezésben óvatossá lett, s érintkezést az idegenekkel lehetőleg korlátok közé szorította. Azon nemzetek közül, melyek a kereszténység lobogója alatt Chinát sanyargatták, egyetlen egy sem mutatott hajlandóságot arra, hogy majdan segítségükre legyen a chinaiaknak ama nehézségek legyőzésére, melyek az ország teljes megnyitása után kell, hogy támadjanak. Azon

Nemzetek
önzése.

nemzetek közül, melyek roppant előzékenységet tanúsítottak akkor, ha arról volt szó, hogy a hajójáratokat és vasútakat megnyissák, hogy gépeket exportáljanak, hogy az országot megtöltsék gyártmányaikkal s új gyárat alapítsanak, egyetlen egy sem gondolkodott arról, hogy mi történjék azon milliónyi teherhordóval, hajóssal és kézművessel, a kiknek munkáját az új közlekedési eszközök és gépek feleslegessé tették. E kultur-nemzetek egyike sem adta meg a chinaiaknak azokat az anyagi eszközöket, melyeket új szervezés szükségessé tesz, t. i. hogy a katonaság és tengerészet fejlesztésével megvédje és vezesse

Tartózkodás.

az új korszak munkáit. Csodálkozunk-e vajjon azon, ha China ily körülmények közt habozott a Nyugat előtt kitérni kapuit, annál is inkább, mert tartania kellett attól, hogy eddigi évezredes egyensúlyban levő társadalmá fog rombadőlni. Csak erőszak kényszeríthette volt őket a

néhány engedmény, megadására, melyekre mi oly büszkék vagyunk.

Különös, hogy China a nyugati kultúra befolyásának ellent tudott állani a japáni háborúig, mely elvette tekintélyét s a földig alázta. Csak ekkor volt kénytelen összes kapuit kinyitni Nyugat előtt. Ez időponttól kezdve sietnek a nemzetek bizonyos „érdeksphärá“-t érvényesíteni. Oroszország Mandsurában, Németország Kiatschauban, Anglia a Jangtse mellékén és Franciaország a déli tartományokban. Lassankint azonban a chinaiakban is bizonyos reformatori szellem kezd ébredezni, s kezdik belátni, hogy csak a haladás jegyében prosperálhatnak. A haladópartí elemek ennek következtében örömmel üdvözlik a Kwangsu császár által kezdeményezett törekvéseket. E császár törekvéseit, melyek minden téren, a kereskedelem, hajózás, sajtó, tengerészet, hadsereg, vámügy, közoktatás terén érvényesülni kezdtek, meghiusította Tze-Hsi-Tuan-Yu özvegy császárné államcsinja. Mindazonáltal a haladók mozgalma nem fojtható el többé, sokkal erősebb gyökeret vert immár a „tudósok“ és a nép gondolkozásában. A chinaiak úgy tekintenek az angolokra és amerikaiakra, mint kik hivatva vannak őket szerencsétlen helyzetükből kiszabadítani. Amerikának pedig a legszebb kilátásai vannak Chinában, mert a legnagyobb morális tekintélynek örvendhet, mivel a Chinaiaktól tett szolgálatokért sohasem követelt viszontszolgálatot s mert Chinával szemben sohasem lépett fel követelőleg. Szavaim inkább a chinaiakhoz intézvék, mintsem a hallgatósághoz. Ajánlom minden chinainak, hogy a Kwangsu császár által kezdeményezett reformtörekvéseket megvalósítsa. Szükség volna egy egységmérték és éremrendszer létesítésére, továbbá egy nemzeti bankra, szabaddalmi és kiadói jogtörvényre, ki kellene terjeszteni a postát és távirót, s jókarban kellene tartani a vízi és országútakat. Szervezni kellene egy földtani hivatalt, hogy tovább fejleszthető legyen a bányaművelés, létesíteni kellene kereskedelmi és iparkamarákat s felállítani az egész országban

A japán háború.

Érdeksphärák

Haladás

Amerika kilátásai.

Reformok.

Megújulás.

iskolákat egységes nevelési rendszerrel, mihez még egyetemek és ipariskolák járulnának. A tea- és selyemtermelés, úgy az állatállomány gyarapítandók. Folyóiratokat kell mindenütt alapítani, hogy a népet oktassák s érzékét az erkölcs és becsületesség iránt felkeltsék. Nekünk pedig China reform-törekvéseit figyelemmel kísérni s nekik segítségükre kell lennünk. E célból, azt hiszem, czélszerű volna, ha e helyen nemzetközi kereskedelmi intézetet létesítenénk. Ehhez tartoznék egy tudakozó-hivatal, egy állandó kiállítás mindennemű cikkekéből és gyártmányokból; ezenkívül meg kellene jelennie egy hírlapnak angol és chinai nyelven, s alapítani kellene egy bankot, mely egyéb ügyleteken kívül a clearing-forgalmat is lebonyolítaná. Ez intézet igazgatóinak hivatalos jelleggel kellene birniok, hogy szabad bemenetelük legyen a „Tsungli-yamen“-be, az alkirályokhoz, kormányzókhöz, vasútakhoz, bányákba stb.

Múzeum. A tudakozó-hivatal birjon két osztálylyal, az egyik otthon gyűjtsön és terjeszsen információkat, a másik a kívül gyűjtötteket juttassa haza. Mindakettőhöz könyvtár és fordító-hivatal csatolandó. Létesítendő ezenfelül egy kereskedelmi iskola, melyben a chinai nyelv és China összes kereskedelmi szokásai ismertetendők. A tudakozódó-hivatalhoz járulna még egy „Tudományos és technikai osztály“. Ennek élénk összeköttetésben kellene lennie a chinai kereskedelmi kamarákkal s az ország kereskedőivel, s általában tanácscsal kellene támogatnia kereskedelmi reformjaikban a chinaiakat. Az említett állandó kiállítás minden osztályában szakemberek legyenek alkalmazva, mint vezetők, mert a kiállítás egyúttal árúraktár gyanánt fog szolgálni. Ezenkívül kell lenniök oly alkalmazottaknak is, kik az ország belsejében utaznak, a vevőket meglátogatják. A shanghai-i központi intézeten kívül fiókokat kell még létesíteni Hongkongban a délvidék számára, Thientsinben

Kereskedés. az északi tartományok és Hongkowban az ország belső területe részére. A chinai kereskedők láthatólag kiszorítják az európaiakat, s az európai itt csak a közvetítő szerepét

A jövő
programmja

Múzeum.

Kamarák.

Kereskedés.

játssa. Hitelesen be van igazolva, hogy a behozatal 70⁰/₀-a egyenesen chinai kereskedő kezéhez érkezik. Ebből minden Shanghaiba és Honkongba jut. Hongkong útján a délvidékre, Shanghai át az északi részekbe és Yangtse völgybe. Kereskedők az ország belsejéből chinai ügynökök útján e két piacon eszközlik bevásárlásaikat. A kiviteli kereskedelem még az európaiak kezében van, de már e téren is észlelhető az előállító és európai fogyasztó közvetlen érintkezésének mozgalma, úgy, hogy a Chinában élő európai e téren is csak az ügynök hatáskörét fogja majdan betölteni. Idegen kereskedő csak nagy forgalom mellett prosperálhat Chinában, nagy forgalom mellett és szerény nyereség reményével. A nagy nyereségek ideje elmúlt, részben az európaiak egymás közötti, részben a kereskedők versenye folytán, kik sokkal olcsóbban élnek és jobban ismerik a piacz gyanánt szolgáló területeket.

Kivitel.

Fischer S. Emil (a bécsi kereskedők egyletének küldöttje): Nincs problema Chinában, mely fontosságra versenyezni tudna az egységes pénzérme kérdéseinek megoldásával. A chinai kormány négy évezred óta egy „rash“ nevű rézpénzt veret. Kicsiny érem ez, lukkal a közepén, hogy 1000 darab felfűzhető legyen egy zsinórra. Ez a „rash“ évről-évre kevesebb lesz. A magas rézárak következtében a rash-veretés veszteséggel járna, annál is inkább, mert a jobb rashokból az emberek minden néven nevezendő réziparccikket készítenek. A kormány életbe léptette a *tael*-értéket. A tael-pénz azonban nem létezik csak a pénzszámítás alapját képezi a bankokban és hivatalokban. Egységes tael-érték nem létezik; így pl. külön helyi tael van Tientsinben, melyre minden egyéb értéket át kell számítani. Mi tehát egy tael? A tael tulajdonkép része egy chinai súlymértéknek, s a taelnek az ezüst finomsághoz mérten más-más helyen más a súlya is. A tael ezüstrud, mely egy chinai cipő alakjával bír s melyben 6--6⁸/₁₀ márka értékű ezüstdarabok vannak. A chinaiak

Érme-ügy.

Rasch.

Tael.

„sycee“-nek nevezik e czipőket, vagyis „finom selyem“-nek, mert az ezüst finom, selyemszerű szálakká szőhető. A pénz azonos súlyának nevével. És ha 10 taelről beszélünk, 10 tael súlyú ezüst értendő alatta. Ha a pénzvezetés úgy mint a vámok, európaiak felügyelete alatt állana, ez az országra nézve nagy jelentőségűvé válhatna. E tekintetben már 10 évvel ezelőtt is tapasztalható volt némi mozgalom. A cantoni alkirály létesítette a világ legnagyobb pénzverőjét, a melynek azonban a magas rézárak folytán be kellett szüntetnie működését. Hankovban, Tientsinben és Nankingban is alapítottak pénzverőket, de ezek csak kicsiny ezüstérmeket vertek 10 és 20 cent értékben s chinai dollárokat sohasem tudtak forgalomba hozni. Az ország lakossága mindez érme elfogadását megtagadja. Az ezüstpénz csak a kikötőkben tudott a csereeszköz jelentőségére emelkedni. Az ezüst értékének nagy ingadozása s a pénznemek különfélesége következtében az európai ember chinai alkalmazottakat kénytelen tartani, kik e komplikációkat ismerik, mert az európai ember sosem jön tiszába velük. Épp ezért akadályokkal küzd a forgalom is, mert a behozatalban és kivitelben a szállítás alapja az ingadozások és árhullámzások folytán bizonytalan. A jövő vasútközlekedés és kereskedelem látképének megnyíltával a kormánynak mielőbb meg kell reformálnia az érmeügyet.

Pénzverők.

Zavarok.

China
jövője

John Barret (az Egyesült Államok volt siámi ministere): Chinában, Japánban, Koreában, a Mandsurában, Siamban és Indo-Chinában való öt éves tartozkodás azt a meggyőződést keltette fel bennem, hogy a kelet piacai még a fejlődés „gyermekéveit élik. Ázsia vevő- és eladóképesége csak akkor lesz mérlegelhető, ha alkalmat adunk arra, hogy terményeit ezek piacára szállítsa s ellenértékül megvásárolhassa azt, mit az idegen elad neki. Majd ha a szerződéses kikötők megszorodnak, az ország belseje megnyílik, a jövedelmi források kizsákmányoltatnak, vasútak épülnek, vízi utak szabályoztatnak, az általános

bizalom megszilárdul s a politikai befolyás jó vezetés alatt érvényesül, akkor egy oly kereskedelmi felvirágzás fog bekövetkezni, melyről a multnak fogalma sem volt. 400 milliónyi lakossága mellett Chinának csak 1350 mérföldnyi vasútvonala van s 200,000 mérföldnyi egyszerre várja kiépíttetését, mihez 400 millió dollár tőke fog befektettetni. Képzeljék el még ehhez a csatorna és folyamjavítások költségeinek összegét. China külkereskedelme ez idő szerint évi 250 millió dollárra rúg. Japán külkereskedelmére fejenként 6 dollár esik. Tegyük már most fel azt az esetet, hogy sikerülni fog China külkereskedelmét fejenkénti 3 dollára emelni, a mi talán csak elérhető, akkor az összeg 750 millió dollár leend. Az ország bevásárlási képessége nem szenved kétséget. Midőn a Jangtse-folyót megnyitották a forgalomnak, akkor ennek hajórajja két gőzösből áll s a kereskedelem 1 millió dollárnyi forgalmat mutatott fel. Ma már nagyobb hajórajja van, mint a Hudson folyónak, vagy a Missisippinek, s kereskedelme 50 millió dollárra emelkedett. Néhány évvel ezelőtt csaknem semmi lisztet sem szállítottunk Ázsiába, ma hajóink 5 millió dollár értékű lisztet visznek Chinába. Gondoljanak most már a többi ázsiai államra. Japán, melynek tőlünk való behozatala a japán ministerek kijelentése szerint rövid idő múlva 40 millió dollár értékre fog emelkedni, 300 millió dollárnyi külkereskedelmet üz. Korea 12 millió dollárnyi kereskedelemmel, Siam, Ázsia leggazdagabb országa, 20 millió dollárnyi kereskedelemmel az ez idő szerinti progresszív növekvés után itélve, 100 millió dollárnyi kivitel reményét keltik fel bennük. A Philippinek külkereskedelme, mely ez idő szerint 35 millió dollárt tesz ki, amerikai kormányzat alatt, — úgy lehet — 100 millió dollárra lesz gyarapítható. A Manillában székelő összes czégek immár azon fáradoznak, hogy tőkájüket megnagyobbítsák, üzleteiket kiterjesszék. Tekintettel a kávé, fűszer, gyümölcs, gabona és kitűnő gyapjú bőségére, ez ország az amerikai tőke

Vasutai.

Kikötők

Ázsia országai.

Philippinek

és szorgalom segítségével nagy virágzásra fog emelkedni. A Philippini szigeteken építendő vasútak 50 millió dollárnyi beruházást fognak igényelni. Amily mértékben Ázsia népei a Nyugattal érintkezésbe lépnek, amily mértékben jövedelmeik a velünk folytatott üzleti összeköttetés folytán növekednek, ugyanoly mértékben nőni fognak igényeik is. Mi nem akarunk „érdeksphärá-t“ Ázsiában. Ennél előnyösebbnek tartanók azt, ha az ország minden idegen nemzet irányában egyforma arányban felemelné a hehozatali vámot, mert akkor nyílt versenyt vívhatunk. Az „érdeksphära“ mellett elveszthetünk mindent a legcsekélyebb nyereség reménye nélkül, mert akkor számolni kell megváltozott körülményekkel s az államok különleges érdekeivel. Amerika és Japán az egyedüli nagyhatalmak, melyek határozottan elítélik az egyes hatalmak „érdeksphära“-ját, s melyek China teljes integritását óhajtják. Ha Amerika a China felosztása elleni szilárd álláspontját feladná, oly heves és bomlott versengés támadna a felosztás körül, mely vakmerőségével bámulatba ejtené a világot. Tekintélyünk egyrészt Chinában, másrészt jó viszonyunk Németországgal, Franciaországgal, Angliával és Japánnal, arra képesítenek, hogy békebirák gyanánt lépjünk fel China teljes integritásának megóvása végett. A hatalmak együttesen is működhetnek a művelődés és humanizmus nyugati mezején, és csak ha e művek érdekében békésen egymás mellett haladnak, törhet elő a béke és haszon napsugara valamennyiök számára az eget most sűrűn elfedő felhők alól.

Érdek-sphärák.

Integritás

China ministere.

Wu (chínai miniszter): Azért jöttünk ide össze, hogy a világkereskedelmet érdeklő dolgokról vitatkozzunk. China örömmel vesz részt e kongresszuson s két képviselőt is küldött arra. Ismeretes, hogy China kereskedelme az idegen nemzetekkel folytonos növekedésben van; nevezetesen áll ez az Egyesült Államokra vonatkozólag. Csak az

1891-ik évig megyek vissza. A császári tengeri vámhivatal kimutatásai szerint 1891-ben volt:

Keresk.
adatok

Amerika bevétele Chinába . . . 7,700,000 tael

„ behozatal Chinából . . . 9,000.000 „

Az elmúlt évben volt:

Amerika kivitele Chinába . . . 17,163.312 tael

„ behozatala Chinából . . . 11,986.771 „

Figyelemreméltó tény, hogy az önök kivitele az elmúlt évben 5 millió taellel felülmúlta a bohozatalt, míg azelőtt az önök behozatala tőlünk nagyobb volt, mint kivitelük hozzánk. Én ez adatokat a vámhivatalban gyűjtöttem. Ha azonban hitelt adhatok Fowler úr, Amerika chefori konzula nézetének, akkor az önök kivitele még sokkal nagyobb. A cikkeket azon országnak szokás tulajdonítani, amelynek lobogója alatt érkeznek. Ha tehát az önök termékei angol lobogó alatt angol hajókon érkeznek, akkor nem mint amerikai, hanem mint angol árúk lajstromoztatnak. Fowler úr állítása szerint az önök kivitele Chinába az elmúlt évben 40 millió taelra rugott. Most, midőn az amerikaiak a Philippinek meghódítása következtében szomszédainkká lettek, a kereskedelem gyarapodásának reménye annál nagyobb s én cseppet sem fogok csodálkozni, ha mostani fejlettségének két, sőt háromszorosát is eléri, persze csak akkor, ha a kereskedelmet oktalan rendszerek békóba nem verik. Azt mondtam, ha „oktalan rendszerek békóba nem verik“. Engedjék meg, hogy egy példát mondjak: Wildmann úr, az Egyesült-Államok hongkongi főkonzula használta az idézett mondatot 1898. november 22-kén kormányához intézett jelentésében, miután e kérdést behatóan tanulmányozta. Ő ezt mondja: „Őszintén

Amerika
része.

China ellen.

önök konzula: „Csak egytől tartanak a Hongkongban alapítandó gyapjúfonó pártolói, attól ugyanis, hogy chinai munkaerő alkalmazásával Manillában is gyapjúfonót találnak létesíteni. Miközben önök a Philippineek újjáalakításánál követendő politikát tanulmányozzák, kívánatos, hogy önök is azt tegyék, amit egy másik nagyhatalom egy szomszédos gyarmatban sikerrel alkalmazott. Tekintsék

Hongkong.

csak Honkong ügyét. Terméketlen szikla volt ez a chinai partokon. De a Nagy-Británia által eszközölt megszállás óta a chinaiak teljes szabadságot kaptak az odaköltözésre és megtelepülésre. Ma kereskedelmi központtá lett s egyike a forró égöv legszebb városainak, értékes gyöngye és büszkesége a brit császárbirodalomnak. A chinaiak nagy mértékben hozzájárultak e gyarmat felvirágozásához. Vagy tekintsék önök azokat az idegen telepeket, az úgynevezett „Straits“-eket, melyek nem fekszenek oly közel, mint a Philippineek. Ezekben a chinaiak túlnyomó részét képezik a lakosságnak. Az ő ottani jelenlétük szükséges. Az angolokat úgy ismerjük, mint ügyes gyarmatosítókat, különben

Philippinek jövője.

azok bevándorlását nem engedték volna meg. Nem az a hivatásom, hogy itt politikát csináljak, s nem is akarok az amerikaiaknak eljárási utasításokat adni. Én a szigetcsoporthoz tartozók érdekében beszélek, s annyit mondhatok, hogy az öngyilkosság politikája volna, ha a chinaiaknak a Philippinekre való bevándorlása elé akadályokat gördítenének. És mivel már e tárgyról van a szó, beszélni

Chinaiak kitiltása.

akarok honfitársaim amerikai helyzetéről is. Tizenkét évvel ezelőtt önök oly törvényt alkottak, mely a chinaiak, különösen a chinai munkások bevándorlásának korlátot szab. Önök ugyan értelmezést fűztek a törvényhez és pedig a következőt: „Nincs minden chinainak megtiltva a bevándorlás, de csak azoknak van megengedve, kik erre különös engedélyt kapnak.“ Ez értelmezés következtében az önök összes vámhivatalnokai azt az utasítást kapták, hogy mindazoknak, kik kereskedők, papok, segéddek, kézművesek és vendéglősök, megtiltsák az országba

való belépést. Akkorjában figyelmemet felkeltette ama három pap esete, kiknek megtiltották a partraszállást. A tisztviselő következőkép indokolta határozatát: „Azt hiszem, hogy a ministerek, papok, missionáriusok, orvosok, ügyvédek stb. stb. nem tartoznak a kivételek közé.“ Ha tehát Si Hung Chang minister ő exellenciája, mint magánember New-Yorkba akarna jönni, kitiltanak onnan. Szerencse, hogy még ilyenmü döntés előtt jöttem önökhöz. Nem teszek szemrehányást a vámhivatalnokoknak, kik egyszerűen kötelességüket teljesítik. Csak ki akarom emelni azt, hogy míg a chinaival rokon minden más nemzetnek, a japánoknak, malájoknak, sziámiaknak Ázsia és Afrika minden népének, sőt még a vadaknak is meg van engedve az Amerikába való bevándorlás, — addig a chinaiak ki vannak zárva. Rendszerint azokat az embereket gyűlölik, kik erkölcstelenek, összeférhetetlenek, vagy valami más rossz tulajdonságuk van, de a világtörténelemben az első példa Kislelkűség. hogy egy népfajt kizárnak, mert az óvatos, szorgalmas, becsületes és józan. China nem tesz ily különbséget az emberek között. A mi nyitva van az egyik nemzet előtt, az nyitva van a másiknak is. Mi valamennyit szívesen látjuk. Mi minden ellenünk irányuló rendszabály ellenére is a legjobb viszonyt tartjuk fenn Amerikával és reményelem, hogy ez tartós is lesz. S hogy most visszatérjek a Nyílt kapu. „nyílt kapu“ kérdésére, melyről itt ma szó esett, kijelentem, hogy China tárva tartja kapuit faj- és nemkülönség nélkül mindenkinek s hogy mindenkit egyaránt szívesen lát. Tekintettel Chinának óriásra fejlődhető kereskedelmére, különösen Amerikával, kétségesnek tűnhetik, vajjon helyes-e hogy az önök törvénykönyveiben törvény található egy oly nép ellen, melylyel a legbarátságosabb viszonyban kellene lenniök. Oly kérdés ez, melyet az önök gyárosainak és kereskedőinek kell majd eldönteniök s hiszem is, hogy jog és igazság szerint fogják megoldani. A China és az Egyesült Államok közötti kereskedelem fejlesztésére czél-szerűnek tartanám Shanghaiban s még néhány helyen

Abszurdumok.

Múzeumok. kereskedelmi Múzeumok létesülnének a Philadelphiai Múzeum mintájára. A benszülöttek egy ily múzeumban láthatnák, hogy mit árusítanak az amerikaiak, míg másrészt a Múzeum egy másik kiállításában China terményei volnának megtekinthetők. Igen örülök, hogy e kongresszuson résztvenni alkalmam van. A nemzetközi konferenciák korszakában élünk. Láttuk a szoczialisták kongresszusát, az orvosok kongresszusát, a nők kongresszusát, az anyákét, az egészségügyi kongresszust különböző országokban, s ime most tartjuk a „nemzetközi kereskedelmi kongresszust.” Ezt dr. Wilson kezdeményezésének köszönhetjük s én az itt összegyültek nevében köszönetet mondok neki érte. Ha önök közül kiki odahaza elmondja, hogy itt nemzetekkel érintkezett, mit tapasztalt és mit látott, úgy bizonyos vagyok abban, hogy a népek egymáshoz való általános közeledésének eredményei nem fognak elmaradni s ezzel a kölcsönös barátság és gyarapodó kereskedelem gyümölcsei sem.

Határozatok Ezek után határozattá emelték az amerikai küldöttek következő határozati javaslatát:

„Miután Amerika kivitele Chinába példátlan arányokban növekszik, miután a világ egyetlen piacán sem nyílik oly nagy tér a kereskedelem oly sokoldalú fejlesztésére, mint Chinában, — miután ez a fejlődés kizárólag azon egyforma kereskedelmi privilegiumok fentartásától függ, melyeket az Egyesült Államok s a chinai összbirodalom között kötött egyességek biztosítanak, — miután néhány nagyhatalom hajlandóságot mutat arra, hogy „befolyási sphaerák” létesítésével a piacot mások kizárása mellett saját polgárainak biztosítsa:

az itt 1899. október 18-án a philadelphiai kongresszuson egybegyült képviselői az iparosoknak és kereskedőknek kifejezik kívánságukat, hogy az amerikai kormány vegye hathatós védelmébe ezen jogok teljes kiterjesztését, a melyek segítségével s a létező szerződések oltalma alatt Chinába való kereskedelmüket gyarapíthatják.”

Elhatározta továbbá a kongresszus, hogy e határozat egy-egy másolatát a köztársaság elnökének s az államtitkárnak kézbesíti.

7 nap. Október 19.

J. Komara (japáni minister): Nem volt szándékom beszélni, mert szivesebben hallgatom a mások szavait. De mivel a japán kormányt képviselem, itt annyi gyengéd figyelemmel halmoztak el, hogy kényszerítve vagyok szólani. Azonban csak lehetőleg keveset. A kereskedelmi részt átengedem hazám itt jelenlevő kiküldöttjeinek. Japán politikája nem volt más és most sem egyéb, mint kereskedelmének és iparának békés fejlesztése. Minderről kiküldöttjeink bővebb magyarázattal fognak önöknek szolgálni.

Japán.

S. Uchida és *J. Ostheimer* (japán császári főkonzulkok): A legjelentékenyebb országok, melyekkel összekötéseink vannak, Anglia, Németország, Franciaország, Belgium, Sweicz, Olaszország, Canada, az Egyesült-Államok, China, Korea, Siam és a Philippinek. A legújabb időig tengeri kereskedelmünket — China és Korea kivételével — idegen, leginkább angol, német és francia hajók közvetítették. Csak 1893-ban létesült a „Nippon Yusen Kaisha“, a japán postagőzhajótársaság járatokkal Bombayba és Indiába; néhány évvel később ugyanez a társaság Európába, Ausztráliába, s az Egyesült-Államokba nyitott meg járatokat. A most mult tavaszon a „Tozo-Kisen-Kaisha“, a keleti gőzhajózási társaság Honolulun át San-Franciscóba nyitott meg egy járatot három nagy, Angliában épült hajóval. Két évvel ezelőtt egy másik japán gőzhajózási társaság egy új chinai vonalat létesített. Az elmúlt évben behozatalunk és kivitelünk negyedrészt saját hajóinkon bonyolítottuk le, öt évvel ezelőtt alig tizenketted részét. Régi ezüst értékünk érvényessége idején. pénzügyünk az ezüst-piacz árhullámozása folytán sokat szenvedett s ennek következtében kereskedőink is nagy kockázattal dolgoztak; a viszonyok kedvező javulásának állandósága 1897,

Tengeri utjai.

Pénzei.

Keresk.
szabadság.

vagyis az aranyérték behozatala óta tapasztalható. Régi kereskedelmi szerződéseink az idegeneknek nem engedték meg, hogy néhány szabad kikötő kivételével az országban tartózkodjanak, üzleteket kössenek, vagy útlevél nélkül utazzanak Az 1899. július 17-kén létrejött újabb kereskedelmi szerződések teljes szabadságot adnak az idegeneknek. Most nyitva van az ország minden idegennek, s mi hisszük, hogy ők kereskedelmünk és iparunk fejlesztésében a külföld szellemi és anyagi tőkájével segítségünkre lesznek, ami javára fog szolgálni úgy a benszülötteknek, mint az idegeneknek. Az amerikai nemzet, a világ legnagyobb földmivelő és érczekben leggazdagabb országának tulajdonosa, melynek találékony szelleme felülmúlhatatlan, képes lesz arra, hogy termékeink feleslegéből nekünk is juttasson, nevezetesen nyersanyagot és szerszámokat gyár-
 Amerika. iparunk fejlesztésére. S miután Amerika 75 milliónyi lakosával egyike a világ legnagyobb országainak, bizonyára legjobb vevője is marad cikkeinknek. Általánosan elismert tény, hogy az amerikai ipar a legnagyobb vívmányok, számos nehézség fölött kivított diadal, sőt bizonyos tekintetben maga a természet felett kiküzdött számos győzelem tárháza. Az elmúlt évszázadban egyetlen nemzet sem működött közre az ipar nagyrafejlesztésében oly nagy mértékben, mint az amerikaiak. Az amerikai kereskedelem nyilvánulásai és Japán jelentőségteljes haladása a lefolyt évszázad legmeglepőbb tüneteire tartoznak. Nemcsak Japánra, hanem az egész keletre messzekiható jelentőségű az új kereskedelmi szerződéseknek ez évben megtörtént életbeléptetése. Ez az első eset, hogy a kulturhatalmak teljes mértékben elismertek egy keleti hatalmat. Európa és Amerika felvilágosult hatalmasságainak e ténykedése mutatja, hogy hajlandók egy oly nemzetet, aminő a mienk, hatalmuk körébe befogadni. Azelőtt az idegen nem állott a japán biráskodás alatt, azelőtt az idegenek semmiféle adót nem fizettek Japánnak. Most mindennek vége. Az idegeneknek ugyanazok a jogaik, de ugyanazok a köte-

Idegenek
Japánban.

lességeik is, mint honfitársainknak. Sem több, sem kevesebb. Amerika nagyban hozzájárult Japán fejlesztéséhez. Ezernyi japán folytat tanulmányokat Amerikában, s ezernyi amerikai látogatja meg Japánt, mely kereskedelmi téren tanítójuk. Ennek eredménye az, hogy a két ország kereskedelmi összeköttetései gyorsabban megszilárdultak, mint Japán összeköttetései egyéb országokkal. Japán összes kivitele az 1898. évben 162,796.052 yen volt, s ebből csupán Amerikára 50,000.000 yen esik. Japán amerikai kivitelét főleg selyem, tea, rizs, vegyi szerek, droguista cikkek, selyem- és bambuszgyártmányok, s egyéb japáni terkek képezik. A legnagyobb vevő japáni selyemre ez idő szerint Amerika. Japán selyemkivitele az összes országokba 50,000.000 yen. Japán behozatala Amerikából még nagyobb mértékben növekedett, mint a kivitel. 1881-ben Japán behozatala Amerikából 200,000 yen volt, míg 1898-ban 40 millió yenre rugott. Az Amerikából való behozatalt gyapot, dohány, szivar, vas és aczél, úgy ezekből készült gyártmányok, liszt, borszesz, olaj, papircikkek, tudományos műszerek, bőrárúk, órák, gummiczikkek, kondenzált tej, asztaloscikkek stb. képezik. 1899-ben 600,000 dollár értékű gőzmozdonyokat importáltunk Amerikából. A dohánybehozatal tüneményes módon megnőtt. Míg ez 1892-ben 80,000 yent tett ki, ma 5 millió yenre rug. A gyapotszövetek behozatala csökkent, mert szövőgyáraink rohamosan szaporodnak. Ennek megfelelően a gyapotbehozatal növekedett és pedig az 1890 évi 85,000 dollár értékről az 1899 évi 6 millió dollár értékére. Japán területének nagysága 4000 mérföld 45.000,000 lakossal. Ehhez számítandó még 3 millió lakos Formosában, melyet China nekünk a háboru befejezte után átengedett. A legfontosabb mezőgazdasági cikk a rizs, mely a lakosság fő táplálékát is képezi. Japán legfontosabb ásványa a szén, mely oly nagy mennyiségben található, hogy Japán még sok éven át szénszállítója lesz a keletnek. Bányáinkban mozdonyok és villamos erő dolgoznak s iparvasutak szállítják a szenet,

Külkeres-
kedelem.

Selyem.

Egyéb
cikkek.

Lakosság.

Szén.

- Vasútak. gyakran 50 mérföldnyi távolba a kikötőkbe. Vasutainknak, melyek minden szigetünkön található, összes hossza 300 mérföld. A tervezés és építés stádiúmában számos vasút van. Táviró és távbeszélőre a vasutakhoz vezető országutakon, óriási összegeket költött a kormány. Van egy Kereskedelmi Múzeumunk, a kereskedelmi és földművelésügyi ministerium ellenőrzése alatt, a Philadelphiai Kereskedelmi Múzeum mintájára. Midőn Perry, amerikai hajóparancsnok 1852-ben sok küzdelem után elérkezett Japánba, ez abszolút monarchia volt hűbéri alapon. Tizenöt évvel később egy szélroham elsöpörte a hűbérrendszert s 1899-ben egy abszolút uralkodó alkotmányt és parlamenti kormányrendszert ad népének. Alig ötven év alatt Japán oly változáson ment keresztül, melynek elérésére Európában évszázados elkeseredett küzdelmekre volt szükség. Előrelátó intézkedéseink teljesen biztosítják Japán törvényes függetlenségét. Az előrebocsájtottakból kitűnik, hogy önöknek le kell szállítani a Japán ellen alkalmazott vámjaikat. Vajjon mit jelentsen az, ha önök oly fogyasztási cikkre, amilyen a tea, fontonként 10 centnyi behozatali illetéket szabnak? Az a szándékuk, hogy tea-ültetvényeinket tönkre tegyék? Gondolják meg, hogy tea-behozatalunk 60%-a Japánból érkezik. Önöknek egyttal meg kell változtatniok a parti hajózásra vonatkozó törvényüket is. E törvény értelmében idegen hajóknak súlyos büntetés terhe alatt meg van tiltva, hogy az önök partjain fekvő kikötő helyek közt a teherárúszállítást eszközöljék. A Kelet és az Egyesült-Államok között 29 hajó közlekedik. Ebből csak 6 képezi az Egyesült-Államok tulajdonát. Vajjon mikép vélekednek önök, vajjon nem szabad-e e 23 hajónak az önök új hawaii és philippini birtokaira árukat szállítani?

Kahe Itani (yokohamai kereskedelmi kamara kiküldöttje) és *Alfréd S. Hartwel* (a hawai-i kormány képviselője): Kifejtik egy Amerikából Hawain és a Philippineken át Japánba és Wladivoslockba, valamint Hawaiból kiága-

zólág a Sandwich-szigeten keresztül Ausztráliába lerakandó kábel szükségességét. Ez idő szerint a táviratok Amerika és a távol Kelet közt Észak-Európán és Sziberián vagy Dél-Európán és Indián keresztül haladnak. Japánból New-Yorkba Észak-Európán keresztül szavanként 3·58 yent. Dél-Európán keresztül 4·38 yent kell fizetni a táviratért s azonfelül 30 órányi időbe kerül, míg a távirat rendeltetési helyére érkezik; miután a táviratok annyi állomáson haladnak keresztül, gyakran fordulnak elő tévedések is. Gyors kézbesítés, alacsony díjtételek és megbízhatóság föltételei a táviratozásnak. Daczára a mostani visszás állapotoknak, 1898-ban 20.000 táviratot váltottak Japán és Amerika közt, még pedig 200.000 szónyi forgalommal. A technikai nehézségek legyőzhetőek volnának, noha a kábelt helylyelközzel 5000 ölnyi mélységben kellene lerakni. A Csendes-Oceán átlagos mélysége 3000 öl. Daczára a rengeteg költségnek, a kábel meghozná a kamatokat. Hawai kormánya nagy súlyt fektet egy kábel létesítésére; egy magántársulatnak már 40.000 dollár évi szubvencziót helyezett kilátásba s tárgyalásokat indított meg az Egyesült-Államokkal, de eddig hiába. A tárgyalások most már remélhetőleg gyorsabban fognak eredményre vezetni.

Távirat-
forgalom.

Everett Frazar (a koreai királyság new-yorki konzula): Tizenhat évvel ezelőtt Korea zárt könyv volt, kereskedelme csak Chinának és Japánnak állott nyitva. Három évvel ezelőtt Koreának még nem volt vasútja. Nekem a király konczessziót adott egy Sciril főváros és Chemulpo kikötő között építendő vasútra, úgy két szénbánya megnyitására, valamint egy kölcsön megkötésére. Engedélyezve van azonfelül egy Scirilből a tőle kétszáz mérföldnyire fekvő Fusan kikötőbe vasut építése, továbbá egy vasuté Teucl és Wijé közt, mely a Mandsurát fogja összekötni Koreával. Sciril fővárosban már már létezik egy 6 kilométer hosszú villamos vasut. E termékeny ország exportál, illetve főbb termékei; szén, fa, rizs, bőrök, búza és szár-

Korea.

Vasútak.

nemüek. Igen nagy Amerika kivitele Koreába petroleumban. A falvak csaknem minden viskójában a városok utczáiban a mi kőolajunkat égetik. Korea látva egyrésről China, másrésről Japán fokozatos haladását, nem maradhat nyugton s idővel nagy fellendülése várható kereskedelmének.

Perzsia

Truxtun Beale (volt perzsa minister): Perzsia, mely egykor legnagyobb és leggazdagabb országa volt a világnak, teljesen elvesztette fontosságát, mióta Vasco de Gama felfedezte a Kelet-Indiába vezető utat. Kisázsianak meghódítása a törökök által Perzsiát teljesen elkülönítette a művelt Nyugattól. Európától a szárazföld felől a Hindukuh és Altai hegység, India felé a Himalája és Szibéria felé a Tien-Shan hegyek zárnak el bennünket. Perzsia abban reménykedik, hogy China kereskedelmének felvirágzása következtében majdan létrejő a China és Perzsia közötti vasúti összeköttetés. Most Chinával való kereskedelmünk tevékkel történik s így alig érdemel említést. A sah első körútja Perzsiát ismét közelebb hozta Európához. Azóta létesültek nálunk a „Perzsa császári bank“, a bánya és vasut-társaság, a lóvasut-társaság s a Perzsia-öböl kereskedelmi-társaság 20 millió dollárnyi európai tőke befektetésével. A jobb pénzügyi viszonyok eredményei máris tapasztalhatók. Mindazonáltal még minden téren sok a javítani való. Nevezetesen a selyemtenyésztés, cukornád, gyapot, buza, árpa, dohány és rizstermelés terén minden várja a javítást s a Nyugat kulturális áldásait. Mezőgazdaságunk még gyermekálmát alussza. Egy ember és két ökör egy nap alatt felszánt egy acre földet. Californiában egy Stockton-eke jobban és napjában húszszor többet szánt. Perzsiában a szárazföldi szállítás tonnánként átlag 10 centbe kerül egy mérföldnyi távolra, Amerikában 2 centbe. California, mely Perzsia területi nagyságának csak egy harmadrészevel bír s mely csak húsz év óta termel gabonát, daczára annak, hogy talaja semmivel sem jobb, mint

A sah körútja.

Ósdi viszonyok.

Elegia.

Perzsiáé, egy kicsiny kerületéből több terményt exportál egész Perzsiánál. A mi perzsa borunk semmivel sem rosszabb a californiainál s még sem megy belőle semmi határainkon túl. Perzsia kétezerezstendős földművelése daczára egy mérték búzát sem exportál, míg California búzakivitele évi 25 millió dollárnyi értéket képvisel. Amerikának a kedvező kilátások folytán ez országban kellene gyümölcsözőleg elhelyezni tőkéit, főleg midőn törekvése a Kelet kereskedelmi kizsákmányolására irányul.

Somerville Murray (Aden): A brittek e félszigetet 1839-ben vették birtokba, azon kegyetlenségek következtében, melyeket Aden lakói egy itt hajótörést szenvedett hajó útasain és matrózain elkövettek. A szomszédos törzsekkel egyezség jött létre; nyolcz törzs tartozik ide, amelyeknek területei Aden és török Yemen közt fekszenek. E törzsek fejei Angliától évi subvencziót húznak. Ezzel szemben nyitva tartandók az összes karaván-utak s hogy Aden kereskedelme megrövidülést ne szenvedjen, nem szabad az országúton nagyobb mennyiségű árút eladni. Aden lakossága 30.000 ember, ezek legnagyobb része arabs, zsidó és somáli. A kormányzó politikai szempontból alá van vetve az indiai kormány főhatóságának. Aden fontos szénrakodó állomása az összes nemzeteknek, azért sok hajó is tartózkodik kikötőjében s örömmre szolgál, hogy ezt újabban sok amerikai hajó is látogatta. A dél-nyugati Mansum szél tartama alatt a védelem, melyet kikötőnk nyújt, jelentékeny annál is inkább, mert nálunk hajójavítási munkálatok is eszközölhetők. 1850 óta Aden szabadkikötő, minek következtében kereskedelme folyton növekedőben van. A kereskedelem nagy részét a nálunk letelepedett angol, olasz, amerikai, német és francia czégek bonyolítják le, melyek meglehetősen gazdagok s elterjedt névvel dicsekedhetnek. A kereskedelem kisebb része az arabok és zsidók kezében van, kik a belföldi kereskedést közvetítik. Aden főképp az átmeneti kereskedelem állomása,

Aden.

Lakosok.

Szabad
kikötő.Kereske-
delem.

Czikkei.

központja a körülfekvő országoknak, melyek árúikat Adenen át Európába és Amerikába szállítják. Belföldi közlekedésünkön kívül vannak parti hajójárataink a Vörös-tenger, a berberék földje és a somáli partok kikötőivel. Mi importálunk *szenét* Angliából, *petroleumot* Amerikából és Oroszországból a belföldi szükséglet fedezésére. Minden néven nevezendő házi eszközöket és rövidárút Indiából, Angliából és Amerikából, melyeket Arábiának, a somáli földnek és Abessziniának adunk el ismét. A cukor fontos behozatali cikk Ausztráliából, Mauritius-szigetektől és Chinából. Selymet Chinából és Indiából hozatunk, ez utóbbit Bombayból, mely, mivel kézi szövőszékeken készül, az araboknál keresettebb. Importálunk *sót*, melyet Aden közelében elpárolás által nyerünk, Calcuttába és Singaporeba. Száraz szőrméket és bőroket az Egyesült-Államokba és Angliába. Nagy mennyiségben érkeznek e cikkek Somaliból és Arábiából, különösen Somaliból, hol óriási juh- és kecskenyájak vannak. A híres *mokka-kávé* legnagyobb része Londonba, az Egyesült-Államokba és Franciaországba kerül. A kávé a Yemen nevű arabiai kerületben terem, s mokaának csak azért nevezik, mert azelőtt a moccái kikötőből szállították. E kikötő már teljesen elvesztette jelentőségét, s e kávé ez idő szerint kizárólag Adenben csomagolják el. Kereskedőink nagy súlyt fektetnek a kávé kitűnő minőségére, hogy annak jó hírnevét továbbra is fenntartsák. Az elmúlt évben Aden összes kereskedelme 5,400.000 L.-t tett ki, az előző év 6,200.000 L.-je ellenében. A csökkenést a Yemenben fellépett szárazság és éhínség okozta. Somálinak és kikötőjének, Berberahnak fejlődése úgy Abesszinia gyarapodása Aden felvirágzásához nagyban hozzá fog járulni.

Kávé.

India.

V. R. Gandhi. (a Bombayban székelő tengerészeti követség képviselője): India történetének kezdete óta a remény országa volt mindazok előtt, kik ott megfordultak. Ezek majd a görögök voltak, majd később a mohamedánok,

most ezek törekvéseinek örökösei, az angolok. Politikai szempontból India két részre osztható, Brit-Indiára és Indiára, mely angol főhatóság alatt benszülött fejedelmek kormánya alatt áll. Kereskedelmi szempontból csak egyféle India létezik. India behozatala igen tekintélyes. Ez 1898-ban volt 310.000,000 dollár. A kivitel 1898-ban volt 304.000.000 dollár. A behozatal legnagyobb részt az összes országok minden nevezendő gyártmányai képezik.

Kereskede-
delme.

Anglia az elmúlt évben exportált hozzánk 170.000,000 dollárt, Németország 50.000,000 dollárt, mi az elmúlt évben Amerikába exportáltunk 40.000,000 dollárt, míg Amerikából hozzánk az előző évben összesen 30.000,000 dollár értékű áru érkezett. Tekintetbe véve az amerikai ipar roppant fejlettségét, annak Indiába való kivitele, nagyobb kellene, hogy legyen. Önök azonban nem ismerik a mi ízlésünket s nem alkalmazkodnak feltételeinkhez és ezért másutt vásárlunk. Anglia gyárosai bizonyos árunevet kizárólag az indiai piac számára készítenek s ez a titka az ő nálunk kivivott nagy sikerüknek. Vas és aczélcikkben önök az árak tekintetében Angliával és Belgiummal nem versenyezhetnek. Adják ezeket azonos áron s mi önöknél fogunk vásárolni. Mindenekelőtt szükséges volna, hogy önök „mintatárt” létesítsenek Indiában, ahol amerikai cikkeket lehetne kiállítani. Küldjenek ki egy ügynököt, kiben megbiznak s az kössön az önök nevében üzleteket. Önök hiába küldözgetik el nekünk körleveleiket, az emberek nem értenek angolul s körleveleik csak haszontalan papírdarabok. Angol és német kereskedők 30—90 napi hitelt nyújtanak a vevőknek. Ezt önök nem teszik s azonfelül áraik is magasabbak; mindez kell, hogy megváltozzék. A messze távolban nehezebb kereskedelmet folytatni, mint otthon; önöknél alkalmazkodniok kell, s úgy tenni, mint a többi tesz. Végül kívánatos volna, hogy közvetlen hajóösszeköttetésük legyen Indiával.

Amerika
hiányai

Mintatár.

Hitel.

Vegyes kérdések.

8. nap, október 20.

Keresk.
szakoktatás

Tarifák.

Utazók.

Szaknevelés

Európa
modora.

William C. Barker (New-York): Kiemeli a kereskedelmi iskolák jelentőségét, különösen Németországban és Angliában. Ezek a szakintézetek, a melyekben ifjakat képeznek ki, „külföldi kereskedelmi utazók“-ká. Ez intézetekben rendszerint a kereskedelmi törvényt, nemzetközi jogot, a különböző országok között kötött kereskedelmi szerződéseket, árútarifát, s egyéb oly tárgyakat adnak elő, melyek a fiatallembert hivatása betöltésére képesítik. Az egyes országok tarifaszabályzatai külön tanulmány tárgyát képezik, úgy, hogy az ifjak különösen azon tarifákat tanulmányozhatják, a melyekben utazni szándékoznak. Ez iskolák jelentőségét nem lehet elég magasra becsülni. Azt hiszem a német és angol kereskedelem fejlődését ez iskolák jobban előmozdították, mint bármi más. A mi intézeteink az ifjakat nem képezik ki a külföld számára. A mi intézeteink gazdag ifjai inkább a sporttárgyakat gyakorolják, mintsem a nyelveket, vagy a külföld kereskedelmi szokásait. A mi amerikai czégeink szükség esetén csak ritkán fognak találni amerikai származású utazót, ki németül, francziául és spanyolul tud. Tudok egy esetet, hogy egy amerikai czég hirdetés útján keresett egy utazót európai útra, az angol, francia és német nyelv ismeretével. Igaz, hogy néhány száz ajánlatot kapott, de az ajánlattevők egy százaléka sem volt született amerikai. Természeténél fogva az amerikai utazó furfangos, találékony, s megvan az a tulajdonsága, hogy mindenkinek, akivel összetalálkozik, beoltsa saját lelkesedését „amerikai gyártmányok“ iránt. Adják meg önök az amerikai utazónak a német iskolázás és nevelés előnyeit s Amerika központja lesz a kereskedelmi forgalomnak. Ez a dolog elméleti oldala. A mi a gyakorlatit illeti, abban felettük állunk az Európaiaknak. A európai gyárosok fiókot állítanak fel s kiküldenek valakit hazulról, hogy a fiókot vezesse. Ők az

importőr mellőzésével árúkat egyenesen a kiskereskedőnek, vagy fogyasztóknak adják el; vagy pedig árúkat konszignációval megküldik egy ügynöknek, megállapítják a cikk árát a fogyasztó számára, csekély jutalékot fizetnek az ügynöknek és maguk vágják zsebre a hasznot. Az amerikai kereskedő a különböző piacokon kikeresi magának az alkalmas importőrt, szabott áron eladja neki áruját, azután szabad tetszésére bízza, hogy azt tovább eladja a fogyasztónak és a haszonból az gazdagodjék. Hiszem, hogy a mi itt jelenlevő importőrjeink e módszert becsülni fogják. Egy európai gyáros tehát egy időben gyáros, kereskedő és bankár is. Mint kereskedő, elad a fogyasztónak s mint bankár, hitelt nyit. Az amerikai minden idejét és energiáját a cikkek előállítására fordítja, a kereskedelmet a kereskedőnek, a hitelezést a bankárnak engedvén át. Mi gyárparunkban nem időt, hanem munkát takarítunk meg, s mi ennek az eredménye? 1890-ben 151.102,376 dollár volt a kivitelünk gyáripari cikkekben, 1898-ban pedig 338.667,494 dollár. A Baldwin-féle mozdonygyár e városban 1896. június 1-én megrendelést kapott Oroszországból 32 nagy személyvonati mozdonyra, melyeknek az czár koronázási ünnepségeire el kellett készülniök. A mozdonyokat 1897. márczius 30-án s ugyanazon év április 3-án hajóra rakták. Ugyanaz a társaság 1896. január havában megrendelést kapott két mozdonyra a sudáni egyiptomi vasút igazgatóságától, melyek nyolcz hét alatt voltak szállítandók. Arra s az esetre, ha a szállítás ebből eszközöltetnék, jutalomdíj volt kifizetve.

A mozdonyokat a rendelés vételétől számított 33 nap alatt szállították. 1889-ben mi hozattunk Angliából bicikliket, 1899-ben már több biciklit exportáltunk, mint a mennyit a többi országban összesen előállítottak. 1898. október havában Cromer lord megkeresést intéz a londoni hadügyi hivatalhoz a Niluson létesítendő Atbarahid megépítése tárgyában. 1898. december 29-én jelentik, hogy a hid felépítéséhez nincs elegendő alkalmas anyag.

Amerika
modora.

Ipari
hőstettek.

Baldwin.

Bicikli.

Atbara.

Az angol hídépítők kijelentik, hogy ha a híd a Nilus áradása előtt el nem készül, a Khartum felé való előnyomulást legalább hat hónappal el kell halasztani. Ekkor Amerikához fordultak. A Pencoyd-felé vasöntödék ajánlatot tettek, hogy az anyagot hat hét alatt szállítják. 1899. február 1-én aláírták a szerződést s február 25-én és márczius 16-án már szállították is az anyagot. Amerikai előmunkások vezetése alatt, kik a többi munkások nyelvét nem értették, felépült a híd s 1899. augusztus 26-án átadták a hatóságnak. Ehhez még meg kell jegyezmem, hogy a legolcsóbb ajánlat angol részéről 67,750 dollár volt, míg az amerikai cég ajánlata 31,000 dollár. A mi vasútaink mérföldhosszúsága nagyobb, mint Európa összes vasútaié.

Vasutak. A mi viteldíjunk az európai vasutak viteldíjának negyed-résztét teszi, vagyis annyival vagyunk olcsóbbak a legtöbb európai vasútnál. Németország még leginkább megközelít bennünket s mégis $33\frac{1}{3}\%$ -al vagyunk olcsóbbak Németországnál. A mi vasútaink az állam részéről nem részesülnek segélyben s a legtöbb esetben osztalékot fizetnek. Az európai vasutak többnyire az államok tulajdonai, vagy az

Tengerészet államtól szubvencziót húznak. Előre mondhatom, hogy kereskedelmi tengerészetünk rövid idő múlva nyílt tengeren ugyanoly szolgáltatokat fog teljesíteni, minőket vasútaink a szárazföldön.

Dr S. M. Lindsay (a philadelphiai egyetem tanára): részletesen ismerteti az ujonnan létesítendő felsőbb kereskedelmi tanintézetek szervezetét. Azt javasolja, hogy a rendes kurzushoz még egy tanfolyamot csatoljanak konzuli tisztviselők képzésére s hogy a konzuli tisztviselőket csak a kereskedők köréből lehessen kinevezni. A

Keresk. intézetek. Wharton. Wharton-féle iskolának 4 évfolyama van. A philadelphiai Wharton-féle iskola önálló része az egyetemnek, s azt Wharton József philadelphiai polgár alapította. Ez az iskolát azon célból alapította, hogy az ifjaknak alapos nevelést biztosítson s belőlük „jó polgárokat és praktikus

kereskedőket“ neveljen. A 4 tanfolyam elvégzése a kereskedelmi tudományok ülnökének rangfokozatát adományozza a növendéknek.

Ezután egy Amerika által létesítendő csomagpósta-szolgálat ügye került szóba. A kérdéshez többen hozzászóltak minden oldalról és általában hangoztatták egy csomag-pósta létesítésének szükségességét Amerika részéről. Egyik felszólaló világ-csomagpósta-egységet óhajtana, körülbelül a latin pósta-unió mintájára. Mostig a csomagpósta szállítás Amerikából és Amerikába csaknem lehetetlen, drága és hosszadalmas. Nápoly képviselője azt ajánlja, hogy póstacsomagok 10 kgr. súlyig feladhatók legyenek. Ez igen ajánlatos volna, különösen gyümölcs és egyéb luxuscikkek szállításánál.

Csomag
pósta.

Javaslatok.

Schuck Jakob (Nagyvárad) a következőleg szolt: Önök bizonyára elnézők lesznek irányomban az angol nyelvben való járatlanságom miatt, mely nyelvet beszélünk oly kevés alkalmunk van, mert mint sajnálattal be kell vallanom, kereskedelmi összeköttetéseink Angliával és az Egyesült-Államokkal még nagyon hiányosak. Midőn idejöttem, ép úgy, mint kartársaim, azzal a szándékkal jöttem, hogy a hazánk és Amerika közötti kereskedelmi forgalmat erőmtől telhetőleg gyarapítsam. Ellentétben a többi delegátussal, kik már szólottak, nem tartok előadást a magam hazájáról, s nem is akarok oly érdekes képet festeni Magyarország politikai, földrajzi és kereskedelmi helyzetéről, mint azt egyéb delegátusok saját hazájukról tették. Én más utat választok feladatom teljesítésére. Hogy az amerikai gyárosok előtt érthetővé tegyem piacunk jelentőségét, hogy őket országunkkal megismertessem, hat héttel a kongresszus megnyitása előtt átjöttem Amerikába s azon fáradoztam, hogy összeköttetést létesítsek amerikai gyárosok és importőrjeink között. Azonközben nem mulasztottam el bevásárolni olyan cikkeket, melyeket a hazámban való újra eladásra alkalmasoknak tartottam. Azt hiszem,

Magyar
részről.

Összekötte-
tések.

hogy fáradozásaim eredményesek is voltak, s hogy immár az a sok száz gyáros, kikkel érintkezésben álltam, helyes véleményt alkotott magának hazámról. Reményilem, hogy fáradozásaim önökre is hasznothozók lesznek, s hogy kartársaim indítatva érzik magukat hasonló kísérletek tételére. A csomag-szállítás kérdéséhez csak abból a szempontból szólhatok hozzá, melyet az általam képviselt üzletágban, általában az üzleti életben elsajátítottam. Azt hiszem, találó hasonlattal élek, ha azt állítom, hogy az árúknak hajókon való szállítása úgy viszonylik a csomagpósthoz, mint a táviró és a távbeszélő a levélkézbesítéshez. Egykoron mindenki beérte azzal, ha üzletét levelezés útján lebonyolíthatta, ma nincs fontosabb tranzakció, mely igénybe ne venné a távirót vagy távbeszélőt. Ugyanúgy van ez az árúk teherárú gyanánt és csomag-pósthával való szállításánál. Ez utóbbi úton az árúk sokkal gyorsabban kézbesíthetők. Üzletek kötése alkalmával szükségünk van „minták“-ra is, s mi az időt, míg ezen minták teherárú gyanánt megérkeznek, alig tudjuk bevárni. Így lesz a csomagpósta úttörője idegen országokban a kereskedelemnek. Kétségen felül áll tehát, hogy a csomagszállítás intézménye fontos tényezője a fejlődő kereskedelemnek. Hazám statisztikájának áttekintéséből azt a meggyőződést merítem, hogy kivitelünk mindig azokban az országokban növekedett, melyekkel csomagpósta-egyezményünk van. Így Magyarország 1897-ben csupán Ausztriából 5 millió csomagot kapott kézhez, míg az Amerikából érkezett csomagok száma nem érte el a 4000-et. Ugyanazt az egyezményt, melyet önök a német kormányval kötöttek, óhajtanók mi az osztrák-magyar monarchia számára is. Nem akarom hinni, hogy a messzelátó és körültekintő amerikaiak leg-erősebb versenytársuknak, a Német birodalomnak oly kedvezményt óhajtanak nyújtani, melyet más államoktól megtagadnak. Ha önök megmaradnak a részrehajlás mellett, úgy Közép-Európa minden államának a Német birodalom keresztül kellene az Egyesült-Államokba küldenie csomag-

A csomag-szállítás

Minták.

Csomag-forgalom.

Egyenlő elbánás

jait, valamint hogy az Egyesült-Államokból érkező csomagok is Németországon át jönnének. Véleményem szerint ezzel saját kereskedelmüknek ép oly kárt okoznak, mint az idegen államok kereskedelmének, miért is hiszem, hogy önök minden államot egyenlően fognak részesíteni a csomagpósta intézmény előnyeiben.

E tárgyban élénk vita után a következő határozat hozott:

„Miután különböző országokban beigazolást nyert, hogy a csomagpósta kiszámíthatatlan haszonnal jár az illető országokra, miután a csomagpósta segítségével s áruminták küldésével közvetlen forgalom állítható elő a világ minden nemzetével, miután a nemzetközi kongresszus csak olyan kérdésekről tárgyal, melyek alkalmasak arra, hogy a forgalmat Amerika és s távoli országok közt gyarapítsák,

ezennel határozatilag kimondjuk, hogy mi, a nemzetközi kongresszus, ajánljuk az Egyesült Államoknak, hogy ilynemű intézményt életbeléptessen.“

Tisztelgés Mac Kinley elnöknel.

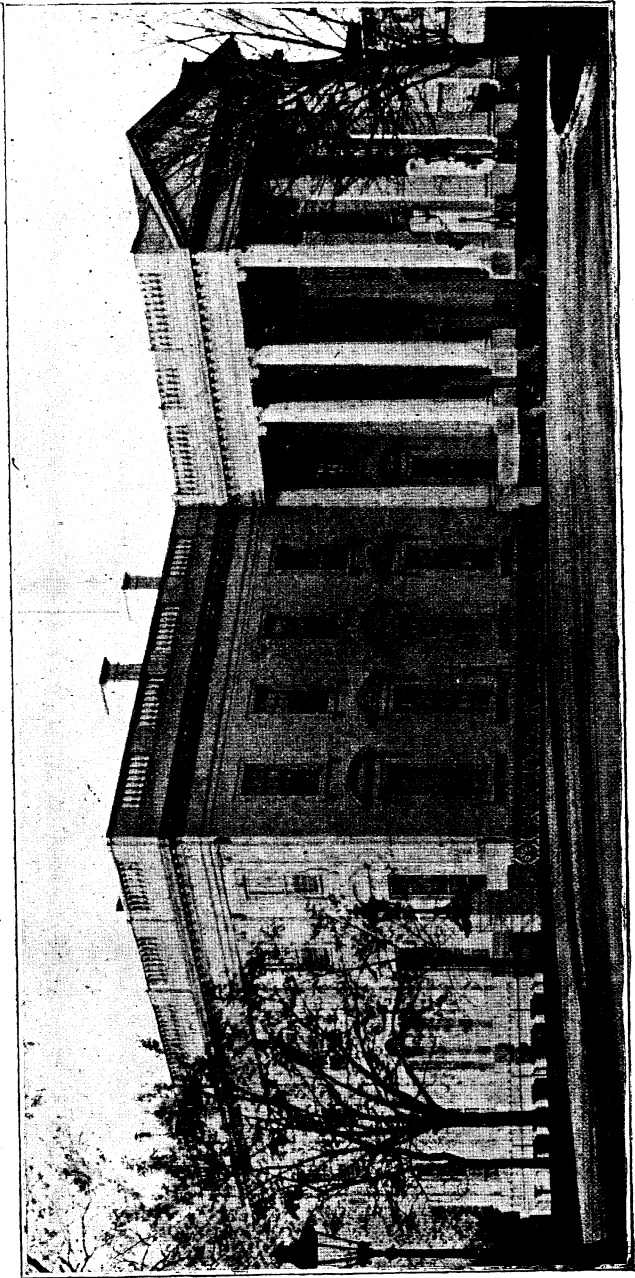
Október 21.

Szombaton, e hó 21-én 300 kiküldött kirándulást rendezett Washingtonba Mac Kinley úr, a köztársaság elnökének meglátogatására. A philadelphiai polgármester képviselőjében *Warwick* alpolgármester a következő beszédet intézte az elnökhöz:

„Elnök Úr! Sajnálom, hogy a polgármester úr nincs velünk. Hivatalos természetű ügyek lehetlenné tették, hogy ma elhagyja Philadelpfiát. Távolléte folytán enyém az a kitüntető kötelesség, hogy önnek a kereskedelmi kongresszus tagjait bemutassam. — E kongresszus sok tekintetben egyike a legfigyelemreméltóbb összejöveteleknek, melyek a világtörténet folyamán valaha tartattak. A kiküldöttek követői a békének s a kereskedelem érdekében

Washingtonban.

A béke követői.

A «FEHÉR HÁZ» WASHINGTONBAN.

szövetkeztek, hogy a nemzeteket közelebb hozzák egymáshoz a barátság és békés közlekedés kötelékeivel. A Ganges, a Tigris és a Nilus, a Temse, Szajna és Duna partjairól jöttek ők ide. Európából, Ázsiából, Afrikából és Ausztráliából, s szeretett földünk minden részéből érkeztek. Sokan közülök a világ legtávolabbi sarkaiból és sokan oly államokból jönnek, melyek túléltek Görögország és Róma hírnevét. E kongresszus kihatással lesz jövőendő nemzedékekre is."

Az elnök. Az *elnök* kijelenti, hogy általános beszéd helyett személyesen üdvözlí a kiküldöttek mindegyikét. Azután egyenkint bemutatják neki a delegátusokat, kik közül sokakat megszólít, s különösen a jelenlevő hölgyek irányában mutat szeretetreméltó előzékenységet.

Fénykép. A kongresszus tagjai a napot Washingtonban töltik, melynek nevezetességeit megtekintik. A vendéglátó Amerika a világhírű washingtoni könyvtár márványpalotája előtt csoport-fényképet vesz vendégeiről.

Vegyes kérdések.

9-ik nap. Okt. 23.

Árúosztályozás. *H. Stewellin Smith*, az angol kormány képviselője előadásában kifejti szükségességét annak, hogy a kereskedelmi statisztika árúosztályozási mivelete nemzetközileg egyöntetűen történjék. Egyöntetű legyen az árúk elnevezése, osztályozása, érték- és súlymeghatározása. Leírja az e téren különböző nemzetek által követett eltérő eljárási módokat. (Részletesebb ismertetése a 2-ik rész bevezetőjében.)

Nemzetközi kamara. *Carlo Belocchi* nápolyi delegátus előadást tart a „Nemzetközi kereskedelmi kamara“ tervezetéről. Ugyanerről bővebb nyomtatott memorandumot nyujt be a kongresszushoz. Ez intézmény létesítését előadó elkerülhetetlenül szükségesnek tartja, olyannak, mint a nemzetközi postain-

tézmény, vagy a világ-vasútegyetlet létrejövetelét. Az általa előadott szervezett főbb körvonalait szintén a bevezetésben ismertetem.

Albert A. Pope ezredes előadást tart az amerikai bicikli-
bicikli-ipparról. Bicikli.

Pope miután az 1876-iki londoni kiállításon meglátta az első biciklit, 1877-ben otthon Amerikában megalkotta az első javított kerékpárt. A hartfordi varrógépgyár 1878-ban megrendelést kapott 50 kerékpárra, s ez időponttól számítható a kerékpárgyártás fellendülése. Ez évben (1899) Angliába 852,000 dollár, Németországba 1.742,000 dollár és Franciaországba $1\frac{1}{2}$ millió dollár értékű kerékpárt szállítottunk. Ha kiviteli kereskedelmünket gyarapítani akarjuk, — folytatja szóló — akkor vámjainkat méltányos módon le kell szállítani; úgy kellene, hogy nyersanyagok vagy egész vámmentesen, vagy csak a legalacsonyabb vám mellett legyenek importálhatók. Sok cikk létezik, melyet külföldön jobb minőségben állítanak elő, mint nálunk. Módosítsuk tehát vámtarifánkat olykép, hogy a cikkek méltányos kicserélése a külfölddel lehetővé legyen téve. Ez idő szerint vámjaink több neme sokkal magasabb, mint azt gyáriparunk védelme szükségessé teszi. Országunk gyáriparának egyes ágai annyira megizmosodtak, hogy legtöbbször immár nincs szüksége ama védelemre, melynek szárnyai alatt kifejlődhetett.

Herbert Gibson (az argentiniai kamara kiküldöttje):
Néhány évvel ezelőtt a brit associáció elnöke kijelentette, hogy 1930-ban a búzatermelés már nem lesz elegendő a fogyasztási szükséglet fedezésére. Én oly országból jövök, mely, miután saját szükségletét fedezte, ez évben 1.500,000 tonna búzát exportált. E mellett a művelés alatt álló területeink úgy aránylanak művelés alatt nem álló földterületeinkhez, mint a washingtoni föld felülete ahhoz az óriási térhez, melyben a föld forog. Egyáltalán nem hiszem kü-
A világ juhtenyésztése.
Argentina.

lönben, hogy az élet szükségletei valaha is ne lennének fedezhetőek a világ produkciója által. Mindazonáltal ez időszertint egy oly cikk csökkenésével állunk szemben, mely ép oly szükségessé lett, mint a kenyér, t. i. a gyapjúéval. Ismeretes tény az, hogy a termőföld parcellázása és a mezőgazdaság nagy előrehaladása folytán a juhtenyésztés meddő és hasznot nem hozó termelési ággá lett. Ha a kisgazda úgy találja, hogy terményeit jobban értékesítheti, ha azokkal szarvasmarhát és sertést hizlal, akkor felhagy a juhtenyésztéssel. A szarvasmarha iránt való hajlam természetes. Egy bika nyolcszor annyi húst ad, mint egy kos. A tehén teje nagyobb jövedelmet biztosít, mint a juhok gyapjúja. Belgium tipikus példája a kisgazdák hazájának; ott egy júhra 6 drb. szarvasmarha, öt sertés és egy kecske esik. Németország, Nagy-Britannia s az Egyesült-Államok, a világ vezérállamai, a legutóbbi 25 év alatt szinterévé lettek a juhtenyésztés hanyatlásának. Anglia juhállománya ez idő alatt 33, Németországé 65 s az Egyesült-Államoké 37⁰/₀-kal csökkent. Németországban a juhállomány 25 millió darabról 10¹/₂ millió darabra szállt alá. A szarvasmarhaállomány ellenben 15³/₄ millió darabról 18¹/₂ millióra, a sertéseké 7 millió darabról 14 millióra emelkedett. Ausztria-Magyarországban a juhállomány 20 millió darabról 11 millióra szállt le, az Egyesült-Államokban 50 millió darabról 37 millióra, s ez utóbbinak gyapjútermelése 300 millió fontról 266 millió fontra. Előtte a juhállomány csökkenése ez országban megfoghatatlan, ez országban, hol a tényésztőt a vámok oly nagy mértékben megvédik s a hol gyapjúban oly fokozottan növekszik a kereslet. Könnyen jöhetnék arra a meggyőződésre, hogy az amerikai farmer a saját előnyével szemben vak. A világon csak három vidék létezik, hol a gyapjú a helyi szükségletnek megfelelően elegendő mennyiségben található; ezek: Ausztrália, Dél-Afrika, Argentína és Uruguay. Ezekből a gyapjút exportálják, hogy kész gyártmány alakban újból impórtáltassék.

Hanyatlás
mindenütt.

Európa.

Ausztria-
Magyar-
ország.

Három
főtermelő.

A külföldről érkező szövőipari cikkek értéke nagyobb, mint az említett országokból Európába szállított gyapjú értéke. Új-Seeland kivételével Ausztráliában is nagy csökkenése volt észlelhető a juhállománynak. Új-Dél-Walesben e csökkenés feltűnően nagy. A dél-ausztráliai ifjabb gyarmatban az állomány 7 millióról 5 millió darabra szállt alá. Ma az egész ausztráliai szárazföldnek 30 millióval kevesebb júha van, mint volt 1890-ben. Ausztrália rossz időjárásnak, nevezetesen borzasztó szárazságnak volt kitéve, de alapos reményünk lehet, hogy ez ország nemcsak ismét eléri régi állományának színvonalát, hanem azt még túl is fogja haladni. Nevezetesen a finom merinó-juhok voltak kitéve a megtizedelésnek. Új-Seelandban, hol a juhállomány nem csökkent, idővel jelentéktelenebbé fog válni a juhtenyésztés, mert a földbirtok lassanként csupa kicsiny ember birtokába megy át, kik mind állattenyésztéssel és tejgazdasággal foglalkoznak. Dél-Afrika is nagy csökkenést mutat fel; itt 1890-ben 18 millió drb volt, 1898-ban csak 15 millió. Argentínia és Uruguay kivételt képeznek az általános csökkenés alól. 1890 óta ez országokban 20 millió darabbal növekedett az állomány. Argentíniának ma 85 millió, Uruguaynak 17 millió drb juhja van. Jobb ápolás és gazdálkodás mellett a juhtenyésztés ma százalék szerint nagyobb jövedelmet nyújt húsból és gyapjúból, mint 25 évvel ezelőtt. Ez szemmel látható az újabb államokban, nevezetesen Argentíniában. Minden 1000 darab juh után több bárányt nevelnek, s minden 1000 darab juh több és jobb gyapjút ad, mint 25 évvel ezelőtt. Egy kedvezőtlen esztendő, nagy szárazság ugyan visszaesést idézhet elő a gyapjútermelésben, s átlag véve a gyapjútermés mégis nagyobb. És noha a gyapjútermés százaléka megnagyobbodott, e növekedést mégis felülmúlja a juhállományok csökkenése s a 25 év óta megnőtt fogyasztás. 1895 óta állandó hanyatlás tapasztalható media keresztgyapjuban (cross) és hosszúfűrtű fényes gyapjában, míg merinó és finom keresztgyapjú ugyanily mértékben emel-

kedtek. Ennek oka az, hogy a divat szeszélye folytán a finom gyapjúneműekben nagyobb a kereslet, mint a durvákban. Ausztrália és a Laplata-államok a világ gyapjufogyasztásának 40⁰/₀-ánál többet szállítanak. A típusok egy változása, mely ez országokból indul ki, már hatással van a világ gyapjúkereskedelmére. A legutóbbi 3 év alatt a típusok változtak, még pedig következőképen ;

Változó
típusok.

1. 100,000 tonna növekedés media kereszt és hosszúfűrtű gyapjában, mit (különösen Argentiniában) 50 millió merinó-juhnak durvább gyapjútípusokra való conversiója okozott.
 2. 100,000 tonna csökkenés merinó-gyapjában ugyanazon okból.
 3. Továbbá 70,000 tonnányi csökkenés merinó-gyapjában 30 millió merinójuhnak átalakulása folytán 1894. óta Ausztráliában. A gyapjútípusok proporcionált átváltozásának csúcspontja még nincs elérve. 1900-ban 170,000 tonnányi finom merinógyapjúval kevesebb lesz felhajtható, mint a mennyit a világ követelni fog, ellenben 100,000 tonnányival több durva gyapjú lesz, mint a mennyit a világkonzum felemészteni képes.
- Kivitel. Argentína évi gyapjúkivitele ez időszertint 200,000 tonna. Ebből 90⁰/₀ megy Franciaországba, Németországba, Belgiumba, 10⁰/₀ az Egyesült Államokba, Angliába és Olaszországba. Argentína legnagyobb ve-vője a finom angol tenyészjuhoknak ; ezek 80⁰/₀-át Argentína fogadja be.

Dél-Afrika.

M. Berliner (a fokvárosi kamara kiküldöttje): Szerencsétlenségnek tartom, hogy nálunk kitört a háború, mely kétségen kívül sok gondnak és bánatnak lesz okozója ; tartok tőle, hogy e háború hatással lesz a mostani délafrikai nemzedék életkorára. Ismerjük a boerek konzer-

Fokgyarmat. vatív jellemét, s elképzelhetjük, hogy gyermekeik gyermekeinek is oly szellemet fognak hagyni örökül, mely minden lehet, csak produktív nem. Én félttem ama délafrikai né-

pesség jólétét, mely nem törzsrokon velük. Brit-Dél-Afrikának másfél millió lakossága van; ennek fele fehér másik fele benszülött. Kereskede-
me.

1879-ben a behozatal volt	7 millió L.
1899-ben már	16 ³ / ₄ „ „
A behozatalból Amerikára esik	2 ¹ / ₂ „ „
1879-ben a kivitel volt.	6 ¹ / ₂ „ „
1899-ben már	24 ¹ / ₂ „ „

Igaz ugyan, hogy e gyarapodás a gyémánt és arany kivitelének tulajdonítandó, mely Transvaalban termelve, útját Fokvároson át veszi, de ettől eltekintve is igen emelkedett a kivitel. A Fokgyarmat különösen gyapjút, strucztollat, bőröket és szőrmekeket s más különböző terményt exportál. Terményei. Első helyen a gyapjú áll. Ebből az elmúlt évben 183,305 bált exportáltunk. Ebből Amerikába kevés ment. A túl magas vám nemcsak gyapjú, de sok más termény tekintetében is megnehezíti érintkezésünket Amerikával.

F. Shippey (Natal): Natal a „Kert gyarmat“ név alatt ismeretes, azon előnyös ellentét folytán, melyet a szomszédos országokkal képez: „És midőn a búrok a Drakenberg-hegység felől érkezhén, meglátták a lábaiknál az Indiai-Oczeán felé elterülő földet, így kiáltottak fel: Ez az ígéret földje!“ A natáli gyarmat a tengerparttól terraszerűen fokozatosan 6000 lábnyi magasságig emelkedik. Csak egy említésre méltó kikötőnk van: „Durban.“ Natal.

Durban. A kormány óriási összegeket áldozott arra a célra, hogy e kikötőt, melyben sok volt a homokzátony, hozzáférhetővé tegye a legnagyobb hajóknak, főleg, miután az angol kormány nagyjelentőségű kikötővé akarja tenni Durbant. Durban virágzó város, 18.000 fehér és 15.000 benszülött lakossal, nagy kiterjedésű villamos-vasútvonallal s éghajlata, noha nyáron forró, mégis egészséges. Natal fővárosa Pitermaritzburg, a hatóságok és a katonaság székhelye. Szintén villamos világítással bír. Pitermaritzburg virágzó földművelő vidék központját képezi. Kivitelünk első sorban

Gyapju. gyapjúból áll (ebből a legtöbb Londonba kerül). Gyapjú-
 kivitelünk 1898-ban volt $2\frac{1}{2}$ millió dollár, Angora-szőrmé-
 ből, bőrkökből és szőrmeneműekből 1898-ban exportáltunk $\frac{1}{2}$
 millió dollár értékűt. A legújabb időben cserzésre alkalmas
 akáczfakéregből körülbelül évi 100.000 mázsányit exportá-
 lunk. Szenünk kitünő s ebből az elmúlt évben mintegy
 250,000 tonnányit termeltünk. Czukrot évenként körülbelül
 20,000 tonnát termelünk. Egészen újak még a mi theaültetvé-
 nyeink, melyek jól beválnak s évről-évre gyarapodnak. A
 tengerparton banaánt, ananászt, mango-gyümölcsöt (Mag-
 nifera Indica L.), narancsot, stb. termelünk. Nekünk szép,
 egészséges országunk van, sűrű lakossággal, melyet szigorú
 törvények óvnak az iszákosságtól, miért is a legszebb re-
 ményekkel tekintünk a jövő elé.

10 nap. Október 24.

Isthmus. *Henry Sell* (a londoni City képviselője): Az Isth-
 mus-csatorna kiépítése s az orosz-szibériai vasút befeje-
 zése új világkereskedelmi utakat fognak képezni s egészen
 átalakítják a világot. Bárminő javításokat találjanak fel a
 jövő új században a motor-erő terén, ez az olcsó tenger-
 hajózással a versenyt nem fogja felvehetni. Az az előny,
 mely Angliát és Amerikát kitünteti, hogy t. i. minden
 oldalról a tenger veszi körül, jövőre sem fogja elveszteni
 jelentőségét. És noha a belföldi csatornáknak, különösen
 Németországban, nagy jövőjük van, a tenger távollétét teljesen
 pótolni lehetetlen. A mi mostani útvonalunk Angliától Új-
 Seelandig vagy a Horn-fokig 12.000 mérföld, a Jóremény-
 fokán át 13.000 mérföld; az Isthmuson keresztül csak
 10.700 mérföldnyi útunk lesz. Beláthatatlan jelentőségű lesz
 a transz-szibériai vasút. Ez közelébb fogja hozni a világ-
 hoz China szén-, arany-, ezüst- és platinabányáinak ren-
 geteg kincseit. China és Japán közelebb leend Orosz-
 szághoz, mint a mily közel ma fekszenek vízen Angliához
 és Franciaországhoz. Úgy hírlik, hogy szárnyvasutat is
 fognak létesíteni Afghanistanba. E szárnyvasutak jelentő-

Anglia.

Szibériai
 vasút.

sége kétségen felül áll. Oroszország annak elkészülte után abban a helyzetben lesz, hogy Európa minden részéből árukat szállíthat Chinába, Indiába és Perzsiába, gyorsabban és olcsóbban, mint Amerika vagy Angolország. Ezáltal Közép-Ázsiában nagy kereskedelmi emporium fog keletkezni, Ázsia azon részében, amelyből kiindulva egykor a tatár hordák elárasztották Európát. Míg a nagy árútárházak elkészülnek, nem szabad figyelmen kívül hagyni, hogy tervbe van véve a Jangtse-völgyi és Burmah-vasút is, melynek összeköttetése lesz Indián keresztül Calcuttán és Bombain át a Perzsa-öböl, innen tovább Bagdadig a német vasút érintésével, s ismét tovább Tripolis és Brindisi felé. Nem lesz kisebb jelentőségű a Cairo-Fokvárosi, úgy a Sahara-vasút, mely Algirből kiindulva Afrika szívéig fog vezetni.

Oroszország.

Világ-vasútak.

Ezután érdekes vita keletkezett az Isthmus-csatorna kérdésében. Panama és Columbia kiküldöttjei a már megkezdett Panama-csatorna kiépítésének szükségességét hangsúlyozták, annál is inkább, mert az eddig végzett munkák eredménye kitűnő állapotban van, s a csatorna két torkolata (Panama és Colon) szép, nagy kikötőkkel bír, mivel továbbá a csatorna partján vasútvonal halad, s a távolság ott a legkisebb, 20 órával rövidebb hajózási idővel, mint hogyha a csatorna Nikaraguán halad keresztül. Nikaragua és Costarica képviselői köztársaságaik érdekében emelnek szót, hivatkozva az egészségesebb éghajlatra és a műveltebb lakosságra.

Isthmus-
vágy
Panama.

11. nap, október 25.

John A. Kasson (az Egyesült Államok teljhatalmú képviselője): 1897. óta kivételünk a következő százalékokkal gyarapodott.

Mezőgazdasági szerszámok	137%
Búzaliszt	31 „
Waggónok és teherkocsik	39 „

Az „E.-Á.”

Vegyí szerek és droguák	12 ⁰ / ₀
Gyapotgyártmányok	12 „
Tudományos műszerek és villamos gépek .	44 „
Vas és aczélgyártmányok	63 „
Bőr és bőrgyártmányok	22 „
Maláta italok	161 „
Olajpogácsa	51 „
Növényolajok	62 „
Papir	64 „
Margarin	34 „
Zsiradék	45 „
Sertés, szalonna és bárány	36 „
Tej	100 „
Czukor és melasse	73 „
Rézgyártmányok	65 „

Jövőre nem remélt arányú fejlődésnek nézhetünk eléje. A vámok pontos revízió alá kerülnek, hogy minden akadály, mely a kereskedelem további fejlődésének útjában állhatna, eltávolíttassék. Cuba és a Philippinek liberális, szabad és modern kormányzata, úgy a lakosságnak 6 millióval való szaporodása nagy változásokat fog előidézni a kereskedelemben s nevezetesen területeink a Csendes-Óceán partjain várhatják kereskedelmük nagy fellendülését.

Vám-
revízió.

Brazília.

Charles Page Bryan (Amerika brazíliai főkonzula): Sajnálkozását fejezi ki a felett, hogy Amerika oly csekély figyelmet fordít Braziliára. A németeknek Brazília csaknem minden piacain vannak képviselőik, kik Brazília lakosságának ízlését tanulmányozzák. Miért nem teszi ezt Amerika is? Braziliába csak izmos fiatal embereknek szabadna eljönniök ügynökök gyanánt; a spanyol és portugál nyelv tudása feltétlenül megkívántatik. A rio-de-janeiroi tőzsdén való spekulációt, mely ez idő szerint annyira szokásos, az amerikai ügynököknek szigorúan meg kellene tiltani. Az amerikaiak erős versenyre lehetnek elkészülve. Új piacokon, melyeket a maguk számára sze-

Ügynökök.

retnének megnyitni, az európaiak összetartanak és szöveteznek az amerikaiak ellen. Braziliában a versenyt még az is megnehezíti, hogy ott az európaiak hosszú hitelt nyújtanak a vevőknek. Szükség volna egy ott felállítandó amerikai bankra és egy braziliai gőzhajó-járlatra, mely nagy haszonnal járna.

Európa

Eugen Seeger (Amerika Rio de Janeirói konzula): Braziliáról a külföld csak annyit tud, hogy onnan érkezik a kávé s hogy ott a sárgaláz uralkodik. Különbösen ismeretlen, noha területe akkora, mint az Egyesült-Államoké. Brazília északi részében a német, szász és kelta-faj nem tudja magát fentartani, de a délvidék egészséges és ment minden járványtól, miért is a déli államokban, Poranában, Santa-Catarinában és Rio Crande de Sulban élénk élet uralkodik. Északon a fehérek gyermekei satnyák és gyenge idegzetűek, délen egészségesek és jobban fejlődnek, mint bárhol a földön. Ugyanez állítható a házi állatokról is. Dél-Braziliának nincs szüksége egyébre, mint tőkére és ügyes emberekre, hogy nagy területét termékennyé tegyék. E nagy területnek csak tizedrésze van művelés alatt. Sehohsem nyílik tágabb tér gyümölcsöző munkásságra, mint itt. Telepéseket az amerikaiak nem küldhetnek, de tőkét, mérnököket és gépeket, annál is inkább, mert tervezés alatt áll egy vasút Paragudyból Rio de Janeiróig, mely közelebb hozza majd a parthoz az egész belföldet. Braziliában nagy német tőke forog s a német kereskedők nagy eredményeket érnek el. A német-braziliai bank s annak porto-allegrei fiókja hasznos üzletet csinálnak. A német-délamerikai kereskedelmi hajóraj évről-évre gyarapszik s virágzó üzletággá fejlődött. A legutóbbi tíz év alatt a meglevőkhöz harminczegy gőzös épült. Ebből 20-at a Hamburg-Délamerikai gőzhajóvonal építtetett az utóbbi 5 év alatt. A jövő évben e társulat még 2 gőzöst fog építeni, 6-ot pedig az észak-német Lloyd és a brémai Hanza-társaság a délamerikai forgalom számára.

Éghajlat

Tőke és ember.

Németek.

Cuba.

Emilio Nunez tábornok (Cuba kiküldöttje): Oly országot képviselek, mely az utóbbi négy év alatt kegyetlen háborúk folytán elvesztette lakosságának egyharmad részét, oly országot, melynek lakói félelem és remény közt lebegnek. Jövönk ma sokat ígér s bizalommal nézünk

Havanna.

eléje. Virágkorában Havanna harmadik legnagyobb kikötője volt az amerikai kontinensnek. Kivitele a sziget $1\frac{1}{2}$ millió lakossága mellett elérte a 100 millió dollárt. Behozatala az Egyesült-Államokból 24 millió dollár volt. Cubának ez idő szerint még csak két ötödrésze áll művelés alatt. Arany-, réz- és ezüstmányáink még nincsenek feltárva, miért is itt tág tere nyílik a tőkének és munkának.

A háború.

Austria-Magyarország.

12 nap. Október 26.

Ausztria-Magyarország.

Knoller Richard (az osztrák kormány képviselője):

Köszönetet mondok az osztrák császári kereskedelemügyi minister nevében a Philadelphiai Múzeumnak s e városnak a kongresszusra való meghívásért s azon vendégszeretetért, melyben én és honfitársaim itt részésültünk. Amit önöknek Ausztria-Magyarországról mondandó vagyok, azt megtalálhatják az Egyesült-Államok konzuli jelentéseiben, miután azonban itt nagyon sok messze országból jött kiküldöttet látok, kik Ausztria-Magyarországot nem ismerik annyira, mint mi azt óhajtanók, rövid körvonalakban megismertetem önöket néhány adattal. Noha a monarchia Európa szívében fekszik, mégis teljesen elűt annak többi országaitól. A lakosság, melynek száma 45 millió, nagyon sok különböző nemzetiségből áll, melyek mind elűtnek

Általános-ságok.

Nemzeti-ségek.

egymástól, ízlés és szükségletek tekintetében. Ép azért a behozatalnak alkalmazkodnia kell hajlamaikhoz és szokásaikhoz. A nemzeti jelleg e különbözősége, összefüggésben az egyes tartományok termőföldjének különböző alakulásával, leginkább terményeik változatos voltában nyilvánul. A mi alpesi tartományaink dél-nyugoton természeti szépségeikkel, s a mi gyógyforrásaink észak-nyugaton a legnagyobb vonzerőt gyakorolják az idegen turistákra. Ausztria észak-nyugati és belső tartományai alkotják a tulajdonképeni iparúzó területeket, ezek képezik Ausztria-Magyarország „Új-Angliá“-ját és „Pensylvániá“-ját. A monarchiát egész hosszában átszeli a Duna. Ez, amint eléri a magyar alföldet, hatalmas folyammá válik s a mellékfolyók egész hálózatát veszi fel, átfolyván így a föld egyik legtermékenyebb országán. Hullámzó vetések, melyek oceánhoz hasonlóan betöltik a végtelen síkot, csaknem a keleti hegyekig nyulnak.

Duna.

Forgalom.

Behozatalunk értéke	322 millió dollár
Kivitelünk	353 „ „

A monarchia búzatermése 200 millió keresztre rug. A szarvasmarha-állomány jelentékeny kivitt enged meg. A széntermelés 40 millió tonna. Kitűnő minőségű aczél és vasat 20 millió tonnányi mennyiségben termelünk. Ez képezi alapját a tökély nagy fokán álló gép és mozdonygyártásunknak. 90 millió gallon ásványolaj termelésével e téren a harmadik helyet foglaljuk el a világon. Egyike legfontosabb iparcikkeinknek a cukor, melyből évi 1 millió tonnányit termelünk s fél millió tonnányit exportálunk. Szövőiparunkat az egész világon ismerik; lent és szövetet 200 millió dollár értékben állítunk elő. Ugyanazt mondhatjuk ősrégi, a fejlettség magas fokán álló üveg- és porcellán iparunkról. Országunk a fogyasztás minden ágára számára termel. Végül legyen szabad még megjegyeznem, hogy nézetem szerint a nemzetközi kereskedelem fejlődése nagy mértékben függ a nemzetközi információk és tapasztalatok kölcsönös kicserélésétől. Különös súlyt fektetek arra

Termények.

Iparok.

Amerika
példája.

a körülményre, hogy az amerikaiak e tekintetben jó példával járnak elő, amennyiben mit sem titkolnak el előlünk, jól tudván, hogy a titkok amúgy sem maradhatnának sokáig rejtve s hogy az előkelő verseny legjobb eszköze a haladásnak.

Általános
elvek.

Dr Dorn Sándor (az osztrák-magyar kiviteli társaság elnöke): Röviden ki fogom fejteni azokat az elveket, melyeket követnünk kell, ha a nemzetközi kereskedelmet fejleszteni akarjuk. Csak arra a kérdésre akarok válaszolni, hogy az Egyesült Államoknak minő intézkedéseket kell tenniök, ha saját nemzetgazdasági előnyeiknek és függetlenségüknek veszélyeztetése nélkül reális és őszinte viszonyokat más nemzetekhez, különösen az európaiakhoz, egészséges alapra akarják fektetni. Mindenekelőtt konstatálnom kell, hogy a kereskedelmi forgalom nem lehet egyoldalú. Köztudomású tény, hogy a két nemzet között kötött üzletek csak akkor nevezhetők jónak, ha mindkét félre előnyösek. Ha az egyik fél vágja zsebre a túlnyomólag nagyobb hasznot, ez esetben maradandó összeköttetésre gondolni sem lehet. E nemzetgazdasági szabály nemcsak egyes személyek egymás közötti forgalmára, hanem egész nemzetek forgalmára is alkalmazható. Természetes tehát, hogy tekintettel a törvényes intézkedésekre,

Keresk.
forgalom.

melyek az összes nemzetek közötti kereskedelemben érvényesek, a forgalmat akadályozó nehézségeknek az egyik oldalon nem szabad nagyobbak lenniök, mint a másikon. Ez csak a kereskedelem teljes pusztulását segítené elő és épen az az ország, mely a legtöbb nehézséget támasztaná, csakhamar a teljes elszigeteltség helyzetébe jutna. Mert épúgy, a mint az individuum nem létezhetik számtalan embertársa munkaképességének igénybevétele nélkül, úgy a föld összes nemzetei a világkereskedelem fejlettségi fokához képest egymásra vannak utalva. Minden nemzet, mely ki akarná magát zárni e nemzetközi versenyfutásból, vagy olykép jár el, hogy abból ki kell őt zárni, keserűen fogja egykor bánni okatlan eljárását. Nem szándékozom

Viszono-
ság.

Egymásra
utalva.

itt a védvám-rendszer kérdését fejtegetni. Minden nemzetnek tudnia kell, hogy egyik vagy másik czikkét mikép kell megvédenie többé-kevésbé magas vámok segítségével. E kongresszus létrejötté magá a legjobb bizonyítéka annak a ténynek, hogy a védővám (protektif-tarifa) és az idegen verseny kizárása mint általános szabály nem nyújt előnyöket, mit a jelen esetben maguk a protekczionisták is éreznek. Mert íme itt vagyunk mi, idegen államok képviselői, kik szigorúan a védvám mellett foglalunk állást, s kik valamennyien azért jöttünk ide, hogy oly eszközöket találjunk, melyek segítségével a nemzetközi kereskedelmi forgalom megkönnyíthető, vagyis tulajdonképen a szabad kereskedelem létesítését óhajtjuk, noha természetesen mind-egyikünk hajlandóbb konczessziókat elfogadni, mintsem ilyeneket adni. Bizonyára mindenkinek megvan az a joga, hogy oly mértékben legyen protekczionista (védvám-párti), a mennyire akar. Miután azonban a művelődés előnyös befolyása következtében más téren növekedett a népek forgalma, annyi legalább meg van nekünk engedve, hogy óhajtsuk, miszerint legalább a kereskedelmi forgalom azon része, mely a védvámnyomás súlyának daczára mindeddig biztosítani tudta fennmaradását, ne fenyegettesék folyton újabb, mindenkor felléphető és kiszámíthatatlan nehézségek által. Azok az európai államok, melyek lépést tartottak a civilizációval, már régen megoldották e kérdést, s a megoldásnak megfelelően megalkották kereskedelmi és vámpolitikájukat. Mindenekelőtt szükséges, hogy a kereskedő vagy termelő biztos számítási alappal rendelkezék. Ha ez idegen országokkal óhajt közelebbi viszonyba lépni, az idegen ország vámtarifája bizonyára fontos részét fogja képezni számvetésének, s kell, hogy ő képes legyen e terhek (vámkiadások) helyes mérlegelésére. E célra helyes alapot csak a speczifikus vámok (specific duties) felállítással szerezhet. Ép azért az „ad valorem“ vámok előbbi rendszerét fel is adták, s helyébe életbeléptették a speczifikus vámokat. Az „ad valorem“ rendszerrel Európa min-

Védvámok

Konczessziók.

Európa.

Speczifikus
vámok.

den kulturnépe szakított s ma már csak Törökországban dívik. Az „ad valorem“ rendszernek kétségenkívül vannak elméleti előnyei, de a gyakorlati életben csak akkor volna megvalósítható, ha szilárd alapot tudna nyújtani az árucikkek megbecsülésére s ki tudná zárni az árúk értékelésében mutatkozó összes aránytalanságokat. Miután azonban ez teljes lehetetlenség, s tekintettel a coulantia hiányára s rosszakarató szándékokra, biztonság nem helyezhető kilátásba : nyilvánvaló, hogy az „ad valorem“ vám a nemzetközi kereskedelemre nem jelent mást, mint a korrupció és tisztességtelenség egy erős elemét. Legyen már most a kölcsönös vám magas vagy alacsony, az államok s a kereskedelmi világ érdekei azt követelik, hogy annak alkalmazásában tévedések, vagy a korrupció ne érvényesüljenek, s ez csak a speczifikus vám megközelítőleg egyenlő fajainak alkalmazásával érhető el. Ha a kereskedő kénytelen számítását idegen vámrendszerekhez alkalmazni, akkor egyúttal kell, hogy pontos számítást tehesen olyankor is, midőn idegenből hozat árúkat. A kérdésnek e fontosságát az európai államok felismerték, s e felismerés következményei voltak az európai kereskedelmi szerződések, amelyekben az egyes államok vámjai bizonyos pontozatokban hosszabb vagy rövidebb időre kötelezőleg megállapítottak. Ez által létrejött a szükséges állandóság. Az említett okokból az amerikai kereskedők bizonyára azon lesznek, hogy az „ad valorem“ vám igazságtalan rendszere minél előbb megszüntetessék s helyébe a speczifikus vámok lépjenek, továbbá, hogy kereskedelmi szerződések jöjjenek létre, melyek a nemzeteket a meghatározott vámok tekintetében bizonyos időszakokra megkötik. Szerencsétlenségre meg kell jegyeznem, hogy ez óhaj az érdekelt körök részéről ellentállásra fog találni, s hogy csak hosszú idő múlva lesz megvalósítható. Szükségesnek látszik, hogy a mostani rendszer kárhóztatandó jelei, a taxatorok által történő felbecsülés folytán előálló károk, megszüntetessenek. A drákói vámtörvények becsületes embereket ártatlanul nagy kellemetlenségekbe sodortak. Nem

Értékvámok

Szerződések

Drákói
törvények.

akarok részletekbe bocsájtkozni, csak rá akarok mutatni arra az igazságtalan jelenségre, mely más téren ez országban ismeretlen, hogy t. i. mi módon intéztetnek el az értékbecslési főhivatal által a vitás becslési ügyek. E hivatal rendelkezik az inkvizíció hatalmával s belőle a más téren oly nagy hírnévre szert tett ellenőrzés teljesen hiányzik, olyannyira, hogy ott még az „audiatu et altera pars“ primitiv alapelve sem juthat érvényre. Az az óhaj, hogy az értékbecslő főhivatal titkos kihallgatásai megszüntetessenek s helyükbe nyilvános tárgyalások lépjenek a taxatorok keresztkérdésekkel való kivallatásával, igazságosnak és megvalósíthatónak látszik.

Inkvizíció.

Reformok.

A. J. *Ostheimer* (az Osztrák-Magyar monarchia philadelphia főkonzula): Az az intézmény, melyet itt képviselhetni szerencsém van, sok tekintetben hasonlít a philadelphiai Kereskedelmi Múzeumhoz, kivéve azt, hogy élén az osztrák kereskedelmi ministerium egy magasrangu tisztviselője áll. Az intézet (bécsi császári kereskedelmi múzeum) szoros kapcsolatban van a császári akadémiával, épúgy, mint évek hosszú során át kapcsolatban volt azzal a császári konzuli akadémia. A „Howard-Collegium“ elnöke a kereskedelmi kiképzés szempontjából megjegyezte beszédében, hogy ez országban a konzuli ügyet tisztán politikai zsákmánynak tekinti. Ő azt a tanácsot adta az amerikaiaknak, miszerint, ha eredménynyel akarnak versenyezni a világkereskedelemben, a legelső adminisztratív reformnak a konzulátusok kereskedelmi tudakozó-irodákká való átalakulását tekintsék. Azt mondta továbbá, hogy a konzuli tisztviselők képzésére hivatott tanintézetek ép oly létjogosultsággal bírnak s ugyanoly eredményekkel bíznak, mint a hadi vagy tengerészeti iskolák. Az osztrák császári kereskedelmi múzeumnak van egy ilyen intézete és noha a „bécsi kiviteli akadémia“, még fiatal intézmény, mégis önálló részét képezi a bécsi kereskedelmi múzeumnak. Szóló ezután hosszasan ismerteti az intézetet.

A bécs
Keresk.
Múzeum.

Konzulok.

Bécsi kivi-
teli aka-
démia.

Japán
keresk.
névelése.

Fischer S. Emil (a bécsi keresk. egylet küldötte): Midőn 1894-ben meglátogattam Japánt, tanulmányoztam ott a kereskedelmi nevelés kérdését. Tokióban létezik egy kereskedelmi kollegium, melynek neve Koto-Shogio-Sakka. Ez igen nagy iskola, melynek ötszáz hallgatója van. Tanáraik nem csupán japánok, hanem németek és francziák is. Csak egyetlen ily nagy tanintézetnek köszönheti Japán mostani nagy felvirágzását. Elliol elnök, a Harvard egyetemről hangoztatta a magasabb kereskedelmi kiképzés szükségességét. A mi Ausztriát illeti, ott azt nem hanyagolták el.

Norvégia.

Chr. B. Lorenzen (Norvégia kiküldötte): Meg kell jegyezni, hogy a kiküldöttek nagyrésze a Skandináv félsziget országait nem tudják egymástól megkülönböztetni, miért is szükségesnek tartom kijelenteni, hogy én itt Norvégia nevében beszélek, míg a svéd kamarákat külön delegált képviseli. Sokan önök közül ha Norvégiáról hallanak beszélni, csak az éjféle napra, magas hegyekre és mély fjordokra gondolnak, de én tudatára akarom adni a világ képviselőinek, hogy a mi kis országunk nemcsak a turisták számára van teremtvé, hanem, hogy természetes segélyforrásai kereskedelmi szempontból is figyelmet érdemelnek. A mi ásványtartalmu hegyeink közel fekszenek a tengerhez; sok ezer lóerőt képviselő vízeséseink szintén a partvidék közelében zuhognak s már közel van a korszak,

Ásványok,

melyben hajókon Európa minden részébe elszállítják vilamos erő által előállított gyártmányainkat. Partvidékünkön az óceánnak feleslege van halakban. 1898-ban 45 millió korona értékű halat és halszeparátumot exportáltunk. Gazdagok erdeink is, 1898-ban 12 millió dollár értékű faipari cikkeket szállítottunk külföldre. Tonna-tartalom tekintetében csak Anglia múlja felül; 1898-ban Aurandében 74 gőzhajót 70,517 tonna tartalommal s 4 millió dollár értékben, továbbá 97 vitorlás hajót 54,487 tonnányi tartalommal s 1 millió dollár értékben készítettünk. Munkásaink

Hal és fa.

Hajózás.

eszesek és előrelátók már azért is, mert legtöbbjük, mielőtt Munkások.
 otthon megtelepednék, hajókon kimegy a nagyvilágba, hogy
 munkát keressen.

Dél-Amerika.

13. nap, október 27.

John G. Zimmermann (Buenos-Ayres Argentina Argentina.
 kiküldöttje): Buenos-Ayres, az argentin köztársaság fővá-
 rosa legnagyobb és legszebb városa Dél-Amerikának. Lako-
 sainak száma 800,000. A Rió de La Plata jobbpartján,
 az Atlanti-óceántól 120 mérföldnyi távolban a legkelle-
 mesebb és legegészségesebb éghajlatnak örvend 60 Fahren-
 heit foknyi átlagos hőmérséklettel. A halandóság 17⁰/₁₀,
 ami a világ bármely nagy városához hasonlítva kedvező.
 E városban két angol, egy német, egy francia, egy olasz Buenos.
 és egy spanyol napilap jelenik meg. Mi naponkint ol- Ayros.
 vassuk a világ eseményeit, emellett minden irányban
 van kábel összeköttetésünk. A városnak kitűnő csatorna-
 hálózata és vízvezetéke van, mely az államnak 40 millió
 dollárjába került. Az állam a kereskedelem középpontja lévén,
 itt vannak a bankok, a vasutak s egyéb ipari és kereskedelmi
 intézetek központi hivatalai. A szép rakpart kővel van ki-
 rakva s építése 35 millió dollárt emésztett fel. A városban Forgalom.
 és környékén 63 kilométer hosszúságú villamos és 362 km.
 hosszúságú lóvasúti vonalunk van, melyek 106 millió
 embert szállítanak. Vasútainkon az elmúlt évben 11 millió
 utas érkezett Buenos-Ayresbe. Bankjaink száma 12; ezek
 között van egy nemzeti, két argentiniai, négy angol, egy
 francia, egy német, két olasz és egy spanyol bank
 összesen 44¹/₂ millió dollár befizetett tőkével. Sajnálattal
 kell felemlítenem, hogy amerikai bankunk nincs. Az argen-
 tini köztársaság termékeny nagy kiterjedésű területével Bevándorlás
 hálás tér volna a bevándorlásra. Az ország összes lakos-
 sága 4¹/₂ millió, az az egy négyzetmérföldre 3¹/₂ ember
 esik, míg az Egyesült Államok egy négyzetmérföldjére 35.

Alkotmány Argentínia könnyen táplál 100 millió embert, tehát hálás tér a bevándorlásra. A mi kormányzatunk egészen az Egyesült-Államok mintájára van szervezve. A végrehajtó hatalom feje az elnök, kit hat évre választanak; minden tartománynak van kormányzója s külön állami törvényhozása. 1816-ban a köztársaság proklamálta Spanyolországtól való függetlenségét. Anglia, az Egyesült-Államok és Portugál voltak az első államok, melyek önállóságunkat elismerték. Akkor még Amerika volt legjobb vevőnk, most Európa. Kivitelünk az elmúlt évben volt 134 millió dollár. Bevitelünk 108 millió dollár volt.

Százalékokban kifejezve behozatalunk és kivitelünk az egyes államokból a következő

	behozatala	kivitele
Anglia	$36\frac{3}{10}$	$14\frac{4}{10}$
Németország	$11\frac{7}{10}$	$15\frac{2}{10}$
Franciaország	$9\frac{9}{10}$	$22\frac{4}{10}$
Olaszország	$12\frac{7}{10}$	$3\frac{9}{10}$
Belgium	$8\frac{8}{10}$	$10\frac{4}{10}$
Egyesült Államok	$10\frac{4}{10}$	$4\frac{4}{10}$
A többi állam	$10\frac{2}{10}$	$29\frac{3}{10}$

Vasutak. Ezelőtt 33 évvel Argentiniának négy vasútja volt most 25 van, melyek közül a Buenos-Nagy-Délivasút-Társaság 20 millió font sterling tőkével a legnagyobb; a vasútvonalak hossza összesen 9820 mérföld. A szállított utasok száma $17\frac{1}{4}$ millió személy. A szállított teherárúk összes súlya $10\frac{3}{4}$ millió tonna. Összbevétel $29\frac{1}{10}$ millió dollár. Összkiadás $16\frac{3}{4}$ millió dollár. Az összes tőke, mely argentiniai vasutakba van beruházva $524\frac{3}{4}$ millió dollár, mely tőkének legnagyobb része angol pénz. A bevándorlók száma 1898-ban 95100 személy volt; miből 39,135 olasz, 18,716 spanyol. Ez az oka annak is, hogy olaszaink innen élénk kereskedést folytatnak hazájukkal.

Venezuela. *Antonio E. Delfino* (Venezuela főkonzula): Venezuela, mely Dél-Amerika északi partvidékén terül el, kiter-

jedésre nézve kétszer akkora, mint Franciaország. E terület felét (a déli részt) nagy, hajózható folyók szelik át és őserdők borítják, melyekben fejszecsapás még sohasem hangzott. Az ország rejtett kincsei aranyban, higanyban, értékes fánemekben, szövet- és gyógynövényekben még teljesen feltáratlanok s érintetlenek. Kisebb folyóink néha járhatatlanok ama vastag teknősbéka-rétegek miatt, melyek borítják s a napot gyakran elfedi a vándor léptei által megriasztott s a magasba repülő gémekek raja. Az ország másik fele, az északi rész, egyenletesen művelt talajra és legelőre oszlik. Venezuela főbb kiviteli cikkei: kávé, kakaó, bőrök, szarvasmarha, mézga, réz és arany. Kivitelünk 20 millió dollár. A behozatal nem éri el a kivitel összegét. A forgalom túlnyomó nagy része Amerikára esik, azután jön Francia- és Németország. Pénzpiacaink London, Páris és Hamburg. Venezuela igen gyéren van beépítve s csakis az északi partvidéken. A mező- és erdőgazdaság, a bányák még nincsenek kizsákmányolva s e tekintetben jelentékeny jövővel bíznak. Az esős időszak tartama alatt folyóink óriási területeket öntenek el, melyek mihelyt a víz visszatér medrébe, a legjobb legelőkké lesznek. Az Egyesült-Államokat népeességük gyors szaporodása s legelőinek csökkenése kényszeríteni fogja, hogy szarvasmarháik eleségszükségletét egyebütt fedezzék. Ezt egyetlen ország sem fogja jobb minőségben és olcsóbban szállíthatni, mint Venezuela. Partvidéke nincs három napnyi távolságra New-Orleanstól. Kikötőink: Puertó-Cabelló, Guanta és Caranero a legjobb természetes kikötők. E kikötőkből szállítjuk Cubába a szarvasmarhát. Szarvasmarhánk nagy és kitartó, s mint igásbaromnak nem lelni párját a forró égöv alatt. Rövid idő alatt nagy tárházaink lesznek kikötővárosainkban, melyekből Nyugat-Indiát s az Egyesült-Államok déli partvidékét mi fogjuk ellátni hússal.

Kincsei.

Romantika.

Forgalom.

A föld

Kikötők.

A jövő.

Alfonzó A. Ruíz (Santos, Brazília kiküldöttje): Brazília egyetlen tartománya sem áldozott annyi munkát és

Brazília.

költséget a mezőgazdaság fejlesztésére, mint San-Paolo, legszebb tartománya a köztársaságnak. Abból a 14,700.000 bál kávéból, mely a világ évi kávétermelését teszi, mintegy 11 millió bál esik Braziliára, s ebből ismét $\frac{4}{5}$ San-Paulóra. A legutóbbi években ültetvényeseink áldozatai csak csekély eredményt tudtak felmutatni s földjeiken ugyanazok a jelenségek mutatkoztak, melyek a buzatermelő országok buzaföldjein, a termés hozadéka alig volt elegendő az önköltségek fedezésére. Midőn 1888-ban a rabszolgákat felszabadították, az ültetvényesek arra birták a kormányt, hogy, mivel azelőtt a mezőgazdasági munkát a rabszolgák végezték, most már alkosson törvényt, mely alkalmas munkaerő megszerzését lehetővé tegye. A kormány ingyen utazást s megérkezésük után bizonyos időre díjtalan ellátást biztosított mindazoknak, kik Olaszországból, Portugálból és Spanyolországból San-Pauloba akarnak jönni, hogy itt a kávétermelésre adják magukat. Ezer nyi európai özlött át hozzánk e felszólításra s a kormány költségvetését az úti költségek megtérítése erősen megterhelte. Ismeretes önök előtt, hogy a kávécserje csak négy vagy öt éves korában hoz gyümölcsöt, míg az új ültetvények művelési költsége évről-évre növekszik. Nem csoda tehát, ha az állami egyensúly s a lakosság anyagi jóléte függ e terméstől s a kávé ára és kivitele döntő befolyást gyakorol az egész pénzpiacunkra. A kávé ára évről-évre esik. A külföld e körülményt az úgynevezett túltermelésnek hajlandó tulajdonítani. Ez azonban helytelen, mert a tulajdonképeni ok a hamburgi, trieszti, londoni és new-yorki börzék üzelmében rejlik, melyeken külön kávé-tőzsdék léteznek; ezek óriási mennyiségben vesznek és eladnak, anélkül, hogy szállítanának s csak a különbözetre játszanak. A fogyasztás nagy mértékben való akadályozásának egy másik főokát a túlnagy behozatali vám képezi, mely különösen Franciaországban, Ausztriában, Olaszországban és Angliában terheli a kávé. A kávé ott élvezeti cikknek tekintik s kilóját Olaszországban 50, Francia-

Kávé.

Munkaerő.

Bevándorlás.

Kávé-tőzsdék.

Vám.

országban 35 cent adóval róják meg. Minő arányban van e vám avval az árral, melyet ültetvényeseink itthon kapnak a kávéért s amely különként 13 centet tesz ki. Az Egyesült-Államok, a kávé legnagyobb vevője, a nép szükséges élelmiszerének tekinti a kávé, s azt egyáltalán nem adóztatja meg.

William E. Curtis (a pán-amerikai kiállítás elnöke): Jótanácsok
Épen Dél-Amerikából érkeztem. Az év legnagyobb részét ott töltöttem. Tizenkét évvel ezelőtt ugyanazokat az országokat látogattam volt meg, s csudálkozom a kereskedelemben s az árúk jobb minőségében most tapasztalt haladáson, mely az elmúlt korszakhoz képest előnyös fejlődést jelent. Én most nem az idegen delegáltakhoz beszélek, hanem az amerikaiakhoz. A németek most előnyben vannak önök Németek. felett, a németek monopolizálják az országot s kiszorítják az angolokat. Tizenöt évvel ezelőtt, midőn ott megfordultam, a kereskedelem az angolok kezében volt, ma a németekében van, nemcsak a partvidéken, hanem a kontinens belsejében, Bolíviában is. Az elmúlt nyáron jártam ott s mindenütt, a hol üzletet kötöttek, résztvett abban egy német; tizenöt évvel ezelőtt csak az angol gentleman-nel találkozhattunk, ma mindenütt, kocsiban, a gőzhajón, a szállodákban a város utczáin a német kereskedelmi ufazók egy rajával találkoztunk. Mi nem nyúlunk ügyes kézzel a dologhoz. Mi nagyon is büszkék, függetlenek és türelmetlenek vagyunk. Egy angol pl. vagy egy amerikai, Bolíviának, Dél-Amerika bizonyára legszegényebb országának egy legszegényebb városába megérkezvén, el fog menni a vevőkhöz és megkérdezi őket, hogy van-e szükségük valamire. Ezek azt felelik, nincs. „Nos, venne-e tőlem ezt és azt, vagy más egyebet?” „Nem, nincs szükségem semmire” — s amaz távozik. Egészen másképp jár el a német. Belép a lakásba s leül. Ismeri annak a szokásait, akivel Angolok. összeköttetésben van s nyugodtan vár, míg amaz elintézi dolgai. Ő csak ül. Üzletről nem szól egy szót sem. Előbb Modor.

Siker.

ismerkedni óhajt s bizonyára kérdéseket fog intézni a kereskedőhöz, a nélkül, hogy annak ebédre való meghívását elfogadná. Egész naphosszat szót sem ejt az üzletről. Időközben eltávozik, látogatást tesz más kereskedőknél is, azután újból visszatér az első vevőhöz. Két-három nap elmúlik a nélkül, hogy üzletről beszélt volna. Idő múltán a kereskedő megkérdezi, hogy tulajdonképen mi járatban van, mit művel itt lenn s kijelenti, hogy látni óhajtaná árúmintáit. Erre a német így felel: „Ah, ez nagyszerű! nem is hittem volna, hogy van valamim, ami önnek alkalmas volna.“ -- „De igen, hanem látni akarom mintáit.“ S ily módon elad neki egy egész árúrakományt.

Paraguay.

Carlos S. Santos (Paraguay kiküldöttje): Nemcsak a helyrajzi fekvés, hanem a klíma, a természetes segélyforrások s a közlekedés megkönnyítése is nagy hatást fog gyakorolni ez ország jövődjé fejlődésére. Paraguay Dél-Amerika középpontjában fekszik. Északi határait a Parana és a Paraguay folyók képezik. E folyók az év minden szakában hajózhatók nagy gőzösök által s így az ország közvetlen összeköttetésben áll az Atlanti-Óceánnal. Az ország egy része, mely kitűnő legelőkkkel bir, különösen

Éghajlat

szarvasmarha- és juhtenyésztésre alkalmas. Éghajlatunk kitűnő s nincs magasabb hőmérsékletünk, mint Dél-Európa országainak. Tény, hogy járványos betegségek nálunk csak igen csekély mértékben lépnek fel. Mi termelünk a mérsékelt és forró égöv minden gyümölcséből, orvosi és szövőipari növényeket, félcserjéket, cseranyagot szolgáltató fákat,

Termények.

stb. Van rezünk, vasunk, márványunk stb. Vannak óriási erdeink a legbecsesebb faanyaggal, olcsó és jó legelőink, úgy, hogy az állattenyésztés 25—30% hasznot hoz. Természetes gazdagságunk nem volt eddig kizsákmányolható a munkaerő és tőke hiánya miatt, melyek nem merészeltek hozzánk jönni a modern kortörténet egyik legkegyetlenebb háborúja miatt, melyet egyszerre folytattunk Braziliával, Argentínával és Uruguay-val s mely csak 5 évvel

ezelőtt nyert befejezést. Legjobb vérünk ömlött a csatá- Háború.
ren, de minden oldalról körülvéve s elvágva minden segít-
ségtől, legyőztek bennünket. 1865-ben lakosságunk száma
több volt egy milliónál, ma csak 700,000 ember. Alkot- Bevándorlás
mányunk az amerikaiakéhoz alkalmazkodik. A bevándorlók-
nak megadunk minden lehetséges kedvezményt. Legfon-
tosabb termelési cikkünk évenkénti kétszeres aratással a
rozs, továbbá a maniok-növény, mely kitűnő keményítőt
szolgáltat. Dohányunk kiváló minőségű. Nálunk terem a
hires Yerba-Mute, vagy Paraguay-tea is. Ezt egész Dél- Tea.
Amerikában szívesen isszák s íze kellemes és kitűnő. Né-
hány évvel ezelőtt Európában e teát még nem ismerték,
most azonban az orvosok már nagyon ajánlják, minek
következtében külföldön is keresletnek örvend. Az erdőket,
melyekben e tea terem, „Yerbales“-eknek hívják. A nő-
vény óriási területeket borít s az évi termés mennyisége
3 millió kgr. Narancskivitelünk 100,000 dollárra rug. Né- Kivitel.
metországba dohányt és bőrt szállítunk, az utóbbiak jó
minőségük miatt igen kedveltek. Most nagy vágóhidakat
fogunk létesíteni s olcsó húsunkkal, szintén olcsó árúdíj-
szabásunk következtében eredményes üzletekre van kilátá-
sunk. Bankjaink: a Banco Mercantil del Paraguay és a
Banco de los Rios y Compania. Kivitelünk 1897-ben volt
2.181,809 dollár. Behozatalunk 1897-ben volt 2,371.765
dollár.

14. nap, október 28.

Salvador Echegaray (Mexicó kiküldöttje): 25 év Mexikó.
óta Mexicó a béke jótéteményeit élvezi s ez idő óta ta-
pasztható a jólét növekedése. Vasútaink hossza 10,000
mérőföld. Behozatalunk 1898-ban $106\frac{1}{4}$ millió mexicói
dollár volt, kivitelünk $138\frac{1}{2}$ millió mexicói dollár. Expor- Kivitele.
táltunk:

Ezüstöt	$66\frac{1}{2}$ millió dollár értékben.
Kendert	$18\frac{3}{4}$ " " "
Aranyat	$8\frac{3}{4}$ " " "

Kávét	8.	millió dollár értékben.
Szarvasmarhát	5.	" " "
Ólmot	$3\frac{3}{4}$	" " "
Rezet	$4\frac{1}{4}$	" " "
Bőröket	$3\frac{3}{4}$	" " "
Lukszus-faanyagot	$1\frac{8}{10}$	" " "
Különféle czikkeket	$1\frac{1}{10}$	" " "

Czikkék.

Kiviteli czikkeinkből $105\frac{1}{2}$ millió értékű az Egyesült-Államokba kerül, 195 millió dollár értékű más országokba. A gyapjúszővetek behozatalának emelkedése bizonyítéka a fejlődő kulturának. Az elmúlt évben 32 mex. dollár értékű gyapjúszővetet hozattunk külföldről, mely behozatal Anglia és Németország közt oszlik meg. Gépeket 34 millió mex. dollár értékben importáltunk, vas- és aczélárút $24\frac{1}{2}$ millió, bort és egyéb italokat $12\frac{1}{2}$ millió mex. dollár értékben. Behozatalunknak mintegy fele része az Egyesült Államokból érkezik. Országunk, nevezetesen annak bányái még nagyon termőkésesek, s ezennel felhívjuk az amerikai tőkét és szellemet, hogy nálunk megtelepedjék.

Invitatio.

G. J. Ulloa, Benjamin E. Piza, John M. Keith
 Costarica. Costarica kiküldöttje és *J. B. Calva*, Costarica minisztere: Magasztalással szólnak kicsiny, 300.000 lakost számláló országukról, amely „a forró égöv Schvájcza” nevet viseli. Costaricában mindenütt biztonság, törvény és rend uralkodik, az éghajlat rendkívül egészséges s a kereskedelem a lakosság számához viszonyítva, igen nagy fokán áll a fejlettségnek. San-Joséban, a fővárosban van a világ egyik legjobb operája. — Felszólítják az amerikaikat, hogy Costarica barátságos partvidékét sűrűbben látogassák s a kereskedelmet ne engedjék át teljesen a németnek.

Chile.

Eliodoro Infante (Chile kiküldöttje): A Csendes-Óceán melléki partvidéknek óriási hossza okozza, hogy ez országban különböző zónák vannak képviselve. Bányákban, szántóföldekben s erdőkben nagy a bőség. Nyilvános

intézményeink mind kitűnően működnek, magasabb tanintézeteink oly jó hírnévnek örvendenek, hogy a szomszéd államokból számos ifjú tartózkodik nálunk, kik az iskolákat látogatják. Saját hajóink vannak s önöknek nemsokára alkalmuk lesz ezeket kikötőikben láthatni.

Louis F. Corea (Nicaragua ministere): Mi importálunk árúkat Németországból 1 millió dollár, Angliából $1\frac{1}{2}$ millió dollár és az Egyesült-Államokból $1\frac{1}{2}$ millió dollár értékben. Évenként kivitelünk Németországba $2\frac{1}{4}$ millió dollár, Angliába $\frac{3}{4}$ millió dollár és az Egyesült-Államokba 1 millió dollár. Nicaragua, mely kitűnő éghajlattal bír s a havat és jégesőt nem ismeri, rendkívül gazdag ásványokban. De a mezőgazdaság is, mely csak nagyobb mérvű fejlesztésre vár, virágzik s megterem nálunk minden néven nevezendő növény. Dohányunk bátran odaállítható a havannai mellé. Állam és egyház külön vannak választva s a vallás gyakorlata teljesen szabad. A kormány hitele Londonban szilárdabb, mint bármely más amerikai államé, mert az idegenek, kik nálunk üzleteik miatt megtelepednek, jólétnek és teljes biztonságunk örvendenek. Természetes gazdagságunk kifejlesztése végett nekünk is telepésekre és tőkére van szükségünk.

Nicaragua.

Terményei.

Kormányzat

Nicanor Peraza Bolet (Honduras): E köztársaság pompás éghajlata, a föld elismert gazdagsága és termékenysége, mely e tekintetben párját ritkítja, már sok bevándorlót vonzott az országba. A bevándorlók a kormány részéről teljes védelemben részesülnek. Kiváló kikötőink jelentékeny száma fejlesztő hatással van kereskedelmünkre. Emberemlékezet óta béke uralkodik nálunk, az államgépezet szabályszerűen működik s benszülötteink különös vendégszeretettel fogadják az idegent.

Honduras.

Jorge Basadre (Peru kiküldöttje): Peru gazdagsága hajdan, még a spanyol uralom alatt, oly híres volt világ-

Peru.

szerte, hogy bizonyos szégyenérzet fog el, midőn ma konstátálom, hogy behozatali és kiviteli kereskedelmünk összevéve csak 25 millió dollárt tesz ki. Még ma is nagy bőségünk van érczben, aranyban és egyéb ásványokban, valamint ásványolajban. Behatóbb művelés mellett petroleumbányáink nagy mennyiségű ásványolajat fognak szolgáltatni. Hogy egy jobb jövőnek nézhessünk eléje, nekünk is szükségünk van emberi munkaerőre és tőkére.

Bolivia.

Enrique Wulff (Bolivia kiküldöttje): Harmadfél milliónyi lakosságával Bolivia hivatva van arra, hogy virágzó orszaggá legyen. Vannak óriási kiterjedésű erdeink, nevezetesen sok mézgefánk, s a gummi nyerésével ezer és ezer ember foglalkozik nálunk; alig van biztosabb és nagyobb hasznot hozó foglalkozás, mint a mézgefa termelése. Érczekben és vasban nagy a bőségünk. A mi horganyunk és érczünk Német- és Csehországba kerül. Vannak továbbá arany- és vasbányáink. Boliviában nincs egyetlen idegen, a ki szegény. A földet a kormánytól kapja, a barátságot a lakosságtól. A kinek kedve van a munkához, az itt sokra viheti. Szükségünk csupán közlekedési eszközökre, emberekre és tőkére van.

Nincs-
szegény.

15. nap, október 30.

Itália.

Pietro Tappari (Florenz kiküldöttje): A régebbi időben, különösen az Egyesült-Államokban, az a felfogás uralkodott, hogy egy ország nagy gazdasági fejlődése szükségkép egy másik ország elszegényedését vonja maga után mint természetes következt. E téves felfogás szerencsére megszűnt s az újabb kor eseményei fényesen bebizonyították, hogy a különböző országok érdekeit a kölcsönös szabad árucserre elősegítheti, nemcsak különös

Árucserre.

kártétel nélkül, hanem az illető országok jólétének emelésére. A tapasztalat mutatja, hogy a védvámok nemcsak amaz országokra rónak méltánytalan terheket, a melyek ellen irányúlnak, hanem kárukra vannak azoknak is,

melyek létesítik. Ugyan ez az eset áll az önök Dingley-tarifájukra vonatkozólag is, mely Olaszország czikkeire magas illetéket ró ki, s mely önöknek szintoly nagy kárt okoz, mint nekünk. A Dingley-vám életbeléptetése előtt évenként 600 hajó érkezett Olaszországból az önök amerikai kikötőibe, ma a hajók száma 200-ra szállt le. Ha önök most megfontolják, hogy e hajók térti teherként gyapotot, búzát vagy más amerikai terményeket szállítottak Olaszországba, akkor világos, hogy az Egyesült-Államok azt az alkalmat, melylyel nekünk árúkat küldhetnének, a vám életbeléptetése által 400 hajóval csökkentették. A Dingley-vám előtt évenként 3 millió dollárnál nagyobb értékű narancsot és citromot exportáltunk Amerikába, a vám életbeléptetése után 1898-ban e kivitel 1½ millió dollárra szállt le. E vám megfosztotta Amerika munkásosztályát attól a jogától, hogy megvásárolhatná a leg-egészségesebb gyümölcsök egyikét, melylyel bennünket a természet megáldott. Másrészről azon vidékeknek, a melyek érdekében e vámot létesítették, Californiának és Floridának épen nem tettek szolgálatot, mert ezek egy év alatt nem termelnek annyi narancsot, a mennyit Amerika egy hét alatt fogyaszt. Ehhez járul még, hogy a floridai narancs-ültetvényeket néhány hideg éjszaki szél teljesen tönkretette, s az ültetvényeseknek semmi kedvük arra, hogy ültetvényeiket rekonstruálják. A californiai narancsok nem állják ki a versenyt a mieinkkel. A jobbminőségűnek ára ott darabonként 5 cent, s a kevésbé finom oly rossz, hogy alig éri meg a viteldíjat. Azonfelül egy láda narancs viteldíja Olaszországból New-Yorkig 25 cent, Californiából New-Yorkba pedig 90 cent. Ugyanez áll a mi olajbogyóból nyert olajunkra és borunkra. Remélhető, hogy az önök kormánya gondoskodni fog e bajok orvoslásáról.

Dingley

Narancs.

Florinda.

Olajbogyó.

I. C. Monaghan (chemnitzi amerikai konzul): Szivesen vettem volna, ha nem helyeztek volna oly nagy súlyt a vámtarifára. Az idegen országok csaknem minden képviselője

A vám tiltakozott az Amerikában érvényben levő vám ellen. Ez népességünk nagy része előtt érvnek tűnhetnék fel arra, hogy a vámokat fentartsa. Önök valamennyien tudják a történelemből, hogy, a minék még nincs száz éve, Anglia, mely ma a szabad kereskedelem élén áll, a vámokkal legszigorúbban védett ország volt a földön s nemcsak a behozatali cikkekre rótt védvámot, hanem nehéz vámmal terhelte a kiviteli cikkeket is. A nemzetek s azok élet-
 Uj felfogás. feltételei megváltoztak. Minden más új ország, legyen az bár az Egyesült-Államok, Canada, Dél-Amerika, Dél-Afrika vagy Ausztrália, keresztül fog menni ugyanazon metamorfózisra, melyen jelenleg mi megyünk keresztül. Még jól emlékszem, hogy gyermekkoromban az angol, írországi, skótországi és svájci ruhafehérítőket, festőket és szövőiparosokat rábírták, hogy tőkeberuházás céljából ez országba költözzenek, s ma megszorító intézkedések váltak szükségessé? Azt hiszem, még nem jött el a feltételek megváltoztatásának ideje, noha elismerem, hogy bizonyos vámok módosítandók, nehogy az idegen országokra túlságos teher háruljon. — Schemnitzben, hol én Amerika kereskedelmi érdekeit képviselem, szövőipari tárgyak és kezyük képezik a főbb ipari termékeket. 1892-ben e város maga 12 millió dollár értékűt küldött gyártmányaiból az Egyesült-Államokba. Ez évben, a Dingley-tarifa életbeléptetése után 5 millió dollár értékűnél kevesebbet. Mi már most az eredmény? Az eredmény az, hogy Philadelphia, az a város, melyben önök jelenleg tartózkodnak, az ország szövőiparának középpontjává lett s hogy Philadelphian, hol a munkanapszám négyszerte nagyobb, mint Chemnitzben, a szövőipari cikkek olcsóbbak, mint bárhol másutt. Ha önökkel szemben ily tényeket hozhatok fel, akkor, azt hiszem, nem czélszerű a kongresszusban a vámkérdést nagyon messzemenő diszkusszió tárgyává tenni. Azt mondtam, hogy a viszonyok változtak s még most is folyton változnak. Volt idő, midőn a világkereskedelem Portugál, Spanyolország és Olaszország kezében volt. A szén és vas

Változások

Dingley hatása.

egészen átalakította a világot. Az öt millió lakossal bíró kicsiny Belgium 500 millió franknyi értékű üzleteket köt, oly forgalom, minőt 30 millió lakossal bíró országok alig tudnak elérni. Ugyan ez áll Angliáról, de különösen Németországról. Mindezt ezek az országok csak a szénnek és a vasnak köszönhetik. Oroszország, Anglia, China és az Egyesült Államok lesznek a jövő nagy versenytársai, mivel ez országok a szén és a vas óriási gazdagság-forrásaival rendelkeznek, s míg készletük ebben tart, igen heves lesz a verseny.

Belgium

Előadása további folyamán a *német nemzet kereskedelmi szelleméről* s csodálatos eredményekben megnyilatkozó kereskedelmi gyakorlatáról szól a legteljesebb elismerés hangján, ajánlván honfitársainak e téren a németek követését. Előadása e részét tüzetesebben jelentésem első részében ismertetem.

A németekről.

Antonio Cuyas (Madrid kiküldöttje): Az a kitüntető figyelem, melyben mi itt az önök részéről részesülünk, bizonyítéka a két állam megújult barátságos viszonyának. Spanyolország hajlandó fátyolt vetni a multa s nekünk ma már csak egy feladatunk lehet: az országot újra világhatalmi magaslatára emelni. Munkatervünket már megállapítottuk s ez a következő:

Spanyolország.

1. Kiviteli kamarák létesítése, melyeknek vezetői és tisztikara az ország összes kereskedelmi és mezőgazdasági kamaráinak tagjai köréből választandók. E kiviteli kamarák nemcsak az ország egyéb kamaráit, hanem a kormányt is permanens tanácsadással tartoznak támogatni a külkereskedelem gyarapítása céljából.

Kiviteli kamarák.

2. Kereskedelmi attasék kinevezése a spanyol követéségek mellé.

Keresk. attasék.

Hogy mi a foganatosítandó reformok terén sikerrel fogunk haladni, azt elképzelhetik; ha meggondolják, hogy kereskedelmi kérdésekben hosszú tapasztalokra hivatkozhatunk. Alább néhány statisztikai adattal, a kereskedelem lyrájával szolgálók. Spanyolország kivitele volt:

Adatok.

	1887. ezer	1897. ezer	
Szarvasmarha	12407	24065	peseta.
Czipő és csizma	12405	23259	"
Parafa	16769	33864	"
Gyapotárúk	13511	61877	"
Mandula	5689	12903	"
Szólló	9685	6996	"
Narancs	15435	58124	"
Mazsolaszólló	22226	15926	"
Dió	3619	3771	"
Bőrök és szőrmék	6159	14155	"
Vas és aczél, érczneműek	10438	4871	"
Réz	23912	28841	"
Ólom	22058	53236	"
Rézércz	30677	28525	"
Vasércz	46911	75730	"
Egyéb érczek	9076	20800	"
Olajbogyóból sajtolt olaj	9698	12117	"
Papir	4748	8520	"
Higany	8012	9463	"
Rizs	394	9951	"
Selyem	1736	3204	"
Szappan	3780	3702	"
Búzaliszt	5178	19856	"
Közönséges bor	239114	115501	"
Sherry és egyéb csemege-borok	34203	11158	"
Nyers gyapjú	14123	14205	"
Gyapjúcikkek	1685	3005	"
<u>Összesén 722182 ezer 1074883 ezer peseta.</u>			

Az összbehozatal volt:

1887.	1897.
811212 ezer	909539 ezer peseta.

Össz-
forgalom.

1887-ben a behozatal 89.030,000 pesetával volt nagyobb a kivitelnél, 1897-ben a *kivitel* 163.344,000 pesetával haladta felül a behozatalt.

Noha a borkivitel a legutóbbi 10 év alatt 123,613,000 pesetával csökkent, az összkivitel e 10 év alatt mégis 352.701,000 pesetával növekedett.

A borra vonatkozólag, mely legfontosabb árúcikkünket képezi, legyen szabad egyet-mást megjegyezmem. Az Egyesült-Államok kevés polgára tudja, hogy a malagán és sherryn kívül is spanyol borokat fogyasztanak, noha 1897-ben 514,388 dollár értékű bort szállítottunk az Egyesült-Államokba, míg Franciaországból ugyanabban az évben csak 346,050 dollár értékű bor érkezett Amerikába. Önök azért nem tudják, hogy spanyol borokat élveznek, mert minden palaczk, mely szemük elé kerül, nem akarom állítani, hogy szentelt vízzel, hanem szent francia nevekre à la Saint-Julien, stb. van kelesztelve, mely utóbbi szent irányában a borkereskedők nagy reverenciával viseltetnek, bizonyosan rengeteg bűneik tudatában, melyeket elkövetnek. Még megjegyzem, hogy évenként 82 millió peseta értékű bort szállítunk Franciaországba. E bort ott arra használják fel, hogy vele színt, erőt és zamatot adnak a francia boroknak. És az amerikaiak az úgynevezett francia borért mégis 12 cent vámot fizetnek quateronként (negyed), s a palaczkborért quateronként 45 centet. Felhívom figyelmüket arra a körülményre, hogy legfinomabb bormárkáink, mint Marquis de Riscal, stb. ez idő szerint már annyira helyre vannak állítva, hogy Amerika legszigorúbb igényeit kielégíthetik. Anglia madridi követe jelentésében felbátorította az angol kereskedőket arra, hogy a mostani jó és olcsó spanyol borokat közvetlenül Spanyolországból szerezzék be. Tengerészetünk a fejlettség magas fokán áll; tonnatartalomra a negyedik rangsort foglalja el a világon. A mi „Spanyol tengerészeti társaságunk”-nak harmincz egynéhány nagy személyszállító gőzöse van, mely minden kikötőben megfordul. Sok bánya vár még nálunk a feltárára és kibővítésre; reméljük a cubai és philippini kereskedőinknél ez idő szerint lekötött tőkét az országba beözönlő friss tőke fogja pótolni.

Bor.

Francia
márka.

Hajózás.

Bányák.

Haiti.

I. Nicolas (Haiti new-yorki főkonzula): Haiti köztársaságban ez idő szerint béke és biztonság uralkodik. Bárki utazhatik az ország legrejtettebb zugában a nélkül, hogy valami baja esnék. Haiti legfontosabb czikkei kávé, kakao, mahagoni-fa, sárgafa, viasz, méz, gyapot, bőrök és szőrmék, tekenősbéka és sildpát, rum, bors, stb. Az alacsony kávé-árak arra birták Haiti lakosait, hogy magukat a kávétermelés rovására a czukor- és dohánytermelésre adják. Daczára a nagy belföldi fogyasztásnak, Haiti évenként 86 millió kávé-t exportál, mely finom minősége folytán nagy keresletnek örvend. Kiviteli kereskedelmünk évi $12\frac{1}{4}$ millió dollárra rug, míg a behozatal $7\frac{1}{2}$ millió dollárt tesz ki. Mi kereskedelmi fejlődésünk csúcspontját még korántsem értük el. Bányáink és mahagonifa-erdeink még csaknem érintetlenek. A szellemi fejlődés terén Haiti nagy haladást tett. Magasabb tanintézeteink tanárai legnagyobb-részt benszülöttek, kik tanulmányaikat többnyire Párisban végezték.

Kávé

Kivitel.

Uruguay.

Prudencio de Murguiondo (Uruguay kiküldöttje): Kiemeli 800,000 lakost számláló országának termékenységet s dicséri Montevideo, gyönyörűen fejlődő főváros szépségét. A montevideoi bankoknak 50 millió dollár befizetett tőkájuk van. Uruguay szarvasmarha- és juhtenyésztése messze földön híres; sajnálatát fejezi ki a magas amerikai vámok miatt, melyek következtében országa nem küldheti termékeit Amerikába. Montevideonak van egyeteme 85 tanárral, kik közül 65 benszülött, a többi idegen.

Földmivélés

16 nap, október 31.

Jamaica.

Dr. James Johnston (Jamaica kiküldöttje): Ecseteli Jamaica természetes szépségeit, egészséges voltát s felhívja az amerikaiakat, hogy e szigetet válasszák nyári tartózkodási helyükké, annál is inkább, mivel modern szállodák- s egyéb kényelmes lakásokról gondoskodva van. Európa czukorrépa-termelésének fejlődése óta országunk,

mint cukornád- és rumtermelő országnak jelentősége csökkent. Ezért az intenzív gyümölcstermelésre irányítottuk figyelmünket. Most már körülbelül $3\frac{1}{2}$ millió dollár értékű különféle veteményt és gyümölcsöt exportálunk Amerikába; e terményeink kitűnő minőségűek. Sokat ígérnek dohányültetvényeink is. A jamaica-kávé híres. Az elmúlt évben $\frac{3}{4}$ millió értékű kávé-t exportáltunk.

Cukor.

Arthur Shand (a Leeward-szigetek kiküldöttje): A Leeward-szigetek szigetcsoportot képeznek s a nyugat-indiai Kis-Antillákhoz tartoznak. Az angol főhatóság alatt álló kormány székhelye Antiqua szigete, a lakosság összes számára 118,000. Összkivitelünk mintegy $1\frac{6}{10}$ millió dollár, behozatalunk $1\frac{1}{4}$ millió dollár.

Leeward-szigetek.

W. W. Rookhill az Egyesült-Államoknak a Balkán-államokkal való kereskedelmét fejtegeti. Ez idő szerint a kereskedelem egyértelmű a semmivel. A Balkán-államokkal nincs közvetlen gőzhajó-összeköttetésünk s gyártmányainkat nem az ottani lakosság ízlésének figyelembe vételével készítjük; nem adjuk meg az egyéb országok által megadott hitelt s nincs ott közvetlen képviselőtünk, miért is a Balkán-üzlettől távol kell maradnunk. Egy alkalommal lisztszállítást eszközöltünk próbaképen Amerikából Konstantinápolyba; nézetem szerint Görögországban eredményesen versenyezhetnénk a román és orosz liszttel.

Balkán.

Határozati javaslatok:

C. J. Whellams: Miután a kormányok itt jelenlevő kiküldöttjei és képviselői kimutatták, hogy behozatali és kiviteli kereskedelmünk lényegesen növelhető;

Keresk. tengerészet.

miután a cél elérése szempontjából szükséges, hogy kereskedelmi tengerészetünk gyarapíttassék; miután bizonyos nehézségek léteznek, melyek a kereskedelmi tengerészetnek csaknem lehetetlenné teszik a kereskedelem növeléséhez való hozzájárulást; azért

ezennel határozatilag kimondjuk, hogy a nemzetközi

kereskedelmi kongresszus tisztelettel felszólítja az amerikai kormányt, hogy mind e nehézségeket szüntesse meg s a kereskedelmi hajórajt új hajók építésével szaporítsa.

Műtárgyak.

Mario Salvini (Florenz): A nemzetközi kereskedelmi kongresszus Philadelphióban békés egyetértésben tárgyalván, a világ minden kormányának azt ajánlja, hogy támogassák a műtárgyak és műipari czikkek szabad kicserélésének eszméjét, mert e csere eszköznek tekintendő a műveltség terjesztésére, a nép oktatására és izlésének finomítására.

Csomag-pósta.

M. K. Tracy Tolein: Miután különböző országokban beigazolást nyert, hogy a csomag-pósta ez országokra nagy előnnyel jár;

miután a csomag-pósta segítségével közvetlen lehetőség nyílt arra, hogy a világ minden országába árúminták küldessenek;

miután a nemzetközi kereskedelmi kongresszus csak oly kérdésekről tárgyal, melyek közös kereskedelmi érdekekkel bírnak minden országra nézve; azért

ezennel határozatilag kimondjuk, hogy a nemzetközi kereskedelmi kongresszus az Egyesült-Államoknak ajánlja egy ily intézmény létesítését.

Egységes statisztika.

Laurie tabornok: Határoztassék el, hogy amennyiben gyakorlatilag kivihető, az összes országok statisztikája egységes alapon szerkesztessék, pontos összehasonlítás lehetősége céljából. A kongresszus felkéri az Egyesült-Államokat, hogy e határozatot az összes többi állammal gyakorlati megvalósítás céljából közölje.

Nemzetközi hivatal.

Routkovszky (Oroszország): Határoztassék el, hogy a nemzetközi kongresszus felkéri az Egyesült-Államok és más nemzetek kormányait egy nemzetközi hivatal létesítésére, mely összegyűjtené a gabonaneműek- és termé-

nyekre vonatkozó aratási kimutatásokat, melyek ismét minden országgal közlendők volnának.

George II. Anderson: Miután a nemzetek politikai és kereskedelmi érintkezésének kapcsolatai ez idő szerint egyre szorosabbá válnak, s miután bizonyosra vehető, hogy a kereskedelem gyarapodása csak a nemzetek közötti békés közlekedés esetén tartható fenn; ezennel

Békebiróságok.

határozatilag kimondjuk, hogy a nemzetközi kongresszus összes tagjainak egységes óhaja, miszerint a nemzeteknek tartós béke biztosíttassék, s hogy amennyiben lehetséges, békebiróságok szerveztessenek, melyek a népek közt támadható differenciák eseteiben ítélnének.

Wm. W. Supplee: Miután ipari és gazdasági szempontból az Isthmus-csatorna nemzetgazdasági előnyei a világkereskedelemre nagy jelentőségűek;

Isthmus.

miután e csatorna hasznos volta s annak költségei évek hosszú során át folytatott tanulmány tárgyait képezték, s immár sem hasznos volta, sem költségei tekintetében kétség nem foroghat fenn, legyenek bármekkoraik e költségek:

ezennel határozatilag kimondjuk, hogy a nemzetközi kongresszus élénken óhajtja egy Isthmus-csatorna építését, s annak mielőbbi létesítését sürgeti.

W. P. Wilson igazgató: Miután a Philadelphiai Kereskedelmi Múzeum azon anyagi támogatás következtében, melyben az Egyesült-Államok Pennsylvánia állam s Philadelphia városa részéről, úgy más oldalról részesül, nemzeti intézményt képez; miután a Philadelphiai Kereskedelmi Múzeum birói tanácsa (Advisory-Board) révén, melyben 120 hazai és 250 külföldi kamara, valamint egyéb kereskedelmi testületek vannak képviselve, nemzetközi intézménynek is tekinthető, melyben a világ minden terményének mintáiból óriási gyűjtemény áll rendelkezésre,

Keresk. Múzeumok.

Advisory Board

csodálatos pontossággal osztályozva és rendezve, s melynek tudakozó rendszere folytán az amerikai gyárosok és kereskedők megbízható adatokra tehetnek szert külföldi terményekre vonatkozólag, úgy vice-versa is;

Nemzetközi
szolgálat. miután az említett intézmény befolyási köre kiterjed az egész világra, s az általános világközlekedésre jótékony hatással van; azért

Philad.
Múzeum. ezennel határozatilag kimondjuk, hogy a nemzetközi kongresszus egy véleményen van a felett, hogy a Philadelphiai Múzeum minden kormány és minden kereskedelmi- és iparkamara támogatására érdemes, továbbá hogy

Nemzetközi
Kamara. nemzetközi Kereskedelmi Kamarák létesítése minden országban nagy előnyére volna a kereskedelemnek és iparnak, berendezve és vezetve a Philadelphiai Múzeum praktikus mintájára, vagy pedig oly szervezettel, mely kölcsönösen volna megállapítandó. Mindezen intézetek tartoznának adataikat és információikat kölcsönösen kicserélni s más tekintetben is fenntartani a kölcsönös érintkezést, foglalkozni minden nemzeti vagy nemzetközi kereskedelmi kérdéssel s a testvér-kamarákkal karöltve mint nemzetközi kamarák működni; továbbá hogy

Jelentés
otthon a delegáltak kormányaik elé terjesztik s pártolólág ajánlják e kérdést, valamint, hogy a Philadelphiai Múzeumnak e határozatban kifejtett céljait legjobb tudásuk szerint a közeli siker reményében elő fogják segíteni.

17 nap. November 1.

Zárszavak. *W. P. Wilson* igazgató: E felvilágosodott gyülekezet összehozása céljából kétéves munkára volt szükség. Általános érdekű kérdésekről vitatkoztunk olyan alakban, mely azelőtt ismeretlen volt. Hogy mik lesznek tanácskozásunk jövőendő eredményei, azt ma még lehetetlen megmondani. De a legnagyobb reményt abban a tekintetben táplálom, hogy önök saját országaikban nemzetközi kereskedelmi kamarákat fognak létesíteni, melyek harmonikus közösséget teremtenek köztünk, melyek bennünket

gyakran összehoznak, s melyek velünk vállvetve meg fogják valósítani az általunk megvitatott eszméket.

Azt hiszem, barátság és társadalmi érintkezés képezi a jövődő barátságos kereskedelmi összeköttetés alapját, s rám és kollegáimra már nagy előny volt az is, hogy önöket mind, a világ összes sarkaiból szemtűl-szemben láthattuk s kezet szoríthattunk önökkel.

Legyen szabad önöknek még egyet-mást elmondanom a Múzeumról, mely önöket e kongresszusra meghívta. A „Philadelphiai Kereskedelmi Múzeum” nevet Philadelphia képviselőtestületétől kapta, még mielőtt mai színvonalát elérte s mai szervezetével birt volna. Mi javasolni fogjuk a városi tanácsnak, hogy e nevet „*Nemzetközi kereskedelmi hivatal*” (Internacional Bureau of Commerce) névre változtassa. Mi gondolkodtunk e felett s ebben találjuk a legkifejezőbb nevet, annál is inkább, mert óhajtjuk, hogy más nemzetek hasonló intézményei ugyanezt a nevet viseljék. Tegnap határozatot hoztunk, melynek értelmében idegen országokban is létesítendők hasonló intézmények, melyeknek munkaprogramja kell, hogy egységes legyen. Minden ilyenmő intézménynek pl. birnia kellene egy statisztikai hivattal, amelyben az összes statisztikai adatok rendszeres módszerben összegyűjtenének, miáltal az egész világ statisztikája egységessé válna. Ez intézmény munkaprogramja, kellene, hogy felölleje a világ-mérték- és súlyegység kérdését és megvalósítását. Egyik mértéknek a másakra, egyik pénznemnek a másakra való átszámítása folytán évenként milliókat fecsérelnak el. Fel kellene venni továbbá a pénz- és bankkérdés rendezését is, annál is inkább, mert minden bankügy szoros összefüggésben van a kereskedelemmel. Fel kellene venni az összes szabaddalmi és cégjegyekre vonatkozó törvények összegyűjtését és egyesítését. Szükségünk van közösposta- és csomagposta törvényre. Nem szenved kétséget, hogy ha majd egyszer pontos tanulmány tárgyává teszik a világ legfőbb érdekeit, arra az egységes nézetre fogunk jönni, hogy bizo-

Bücsü.

Nemzetk.
keresk.
hivatal.Egységes
programm.

Hatalaskör.

Béke
biróság.

nyos új vízi-útak és kábelek egyformán nagy fontossággal bírnak a világkereskedelemre. Fennmarad még a nemzetközi kamarák legfontosabb feladata: a békebiróságok létesítése, melyek a kereskedelmi differenciákat szüntetnék meg, s a nemzetközi békebiróságoké, melyek a nemzetek közt felmerülő s a békét veszélyeztető viszálykodásokban döntenének.

Advisory Board.

Advisory
Board.

Úgy ezen, mint a kereskedelem egyéb nemzetközi érdekeinek állandó felügyelője, intézője, a világkereskedelem legfőbb őrszeme gyanánt a nemzetközi alapon szervezett kereskedelmi bírói tanács szepelne, amely intézmény maga megteremtene a saját törvényeit s működése igazi medrét. A kongresszus elnöke előterjesztést tesz végül, hogy ezen „Advisory Board“ elnöki testülete szerveztessék és pedig azon alapon, amint a philadelphiai kereskedelmi világkongresszuson a világ nemzetei képviselve vannak.

Az elnökség előterjesztése alapján a kongresszus az Advisory Board kormányzó fórumát a következő választással szervezte:

Elnök:

WILLIAM L. ELKINS, PHILADELPHIA.

Alelnökség az Egyesült-Államokból:

<i>New-York</i>	Charles R. Flint, New-York City.
<i>Massachusetts</i>	Wm. H. Haile, Boston.
<i>Ohio</i>	Colonel James Kilbourne, Columbus.
<i>Indiana</i>	David M. Parry, Indianapolis.
<i>Illinois</i>	H. C. Staver, Chicago.
<i>Minnesota</i>	I. B. Johnston, St. Paul.
<i>California</i>	Hugh Craig, San Francisko.
<i>Washington</i>	Edmund Seymour, Tacoma.
<i>Hawaii</i>	I. B. Atherton, Honolulu.

Alelnöki testület a többi nemzetek köréből:

<i>Anglia</i>	John Lubbok, Henry Sell, William Augus.
<i>Argentina</i>	Carlos Lix Klett, John C. Zimmermann, Dr. Emilio Frers.
<i>Austria-Magyarország</i>	Alex. v. Dorn (Ausztria); Szávay Gyula (Magyarország).
<i>Ausztrália</i>	Barre Johnston, W. I. Moxham (Uj-Dél- Wales), A. E. Dawey (Dél-Ausztrália), H. Rotterham (Victoria), I. H. Bate- man (Nyugat-Ausztrália).
<i>Belgium</i>	W. Coward.
<i>Bolivia</i>	Manuel V. Ballivian.
<i>Brazília</i>	Col. Dr. Fernando Mendes de Almeida, Capt. I. Cordeiro da Graça, Dr. José C. Rodrigues.
<i>Canada</i>	Hon. R. R. Dobell.
<i>Cape Colon</i>	I. L. M. Brozon.
<i>Chile</i>	Carlos Rogers, Alejandro Thompson Rei.
<i>China</i>	James S. Fearon.
<i>Colombia</i>	Leo S. Kopp.
<i>Costa Rica</i>	Mauro Fernandez.
<i>Cuba</i>	Gen. Emilio Nunez.
<i>Ecuador</i>	Luis A. Dillon.
<i>Franciaország</i>	Henry Peartree, Georges Masson.
<i>Guatemala</i>	Carlos Irigoyen.
<i>Guiana</i>	Gustav H. Richter.
<i>Honduras</i>	Gen. Policarpo Bonilla.
<i>India</i>	Hon. Allan. Arthur.
<i>Italia</i>	Prof. Mario Salvini.
<i>Jamaica</i>	Simon Soutar.
<i>Japán</i>	Kahe Otani, W. F. Mitchell.
<i>Leeward</i>	C. Arthur Shand.
<i>Madeira</i>	A. I. Drexel Biddle.
<i>Mexico</i>	José Algara, Julio M. Limantour.
<i>Natal</i>	F. Shippen.
<i>Németország</i>	dr. Vosberg-Rekow, Eduard Arnhold.

<i>Nicaragua</i>	Adan Cardenas.
<i>Norvégia</i>	Chr. B. Lorentzen.
<i>Oroszország</i>	M. de Routkowsky.
<i>Panama</i>	Felix Ehrman.
<i>Paraguay</i>	Carlos R. Santos.
<i>Perzsia</i>	Hussein Agha Etimad-et-Tudjar.
<i>Peru</i>	Alejandro Garland, I. A. Miro Quesada, Manuel Candamo.
<i>Portugal</i>	Dr. Jacintho de Magalhaes.
<i>Románia</i>	B. G. Assan.
<i>Salvador</i>	Federico Mejia.
<i>Spanyolország</i>	Antonio Cuyas.
<i>Svédország</i>	Herald Grebst.
<i>Tasmania</i>	A. G. Webster.
<i>Trinidad</i>	William Howatson.
<i>Törökország</i>	Archag Karagheusian.
<i>Uj-Zeeland</i>	Peter Barr.
<i>Uruguay</i>	Prudencio de Murguiondo.
<i>Venezuela</i>	Antonio E. Delfino.

Viszont-
látásra!

Végül *dr. Wilson* lelkes záróbeszédet tartott, röviden összegezvén a kongresszus eredményeit, a kölcsönös tanulságokat, a közvetlen érintkezés számtalan előnyeit s örömének adott kifejezést, hogy a kongresszus tapasztalatai után a tanácskozásokat e zárszóval fejezheti be: „*A viszontlátásra!*“

Sir Horac Tover erre viharos „Hear, hear“ kiáltások és zajos tapsok között a philadelphiai nemzetközi kereskedelmi kongresszust bezárta.

*

Sessio.

A kongresszus tartama alatt a napirenden levő általános érdekű és európai jellegű kérdésekben való magatartás irányítása céljából az úgynevezett „német-amerikai“ vegyes bizottság állandóan ülésezett, mintegy fiókkongresszust tartott s ülésein kizárólag azokat a gyakorlati ügyeket tárgyalta és tisztázta az amerikai közgazda-

sági férfiakkal, amely ügyek Amerikának Európával való kereskedésére vonatkoznak, s Európa részéről a sérelmes pontok közé soroztattak. Különösen az *áru-osztályozás, a tarifák, a vám, a konzuli eljárás, a nemzetközi keresk. bíróság, s a szabadalom-ügyekre* vonatkoztak e tárgyalások és bizton várható, hogy nyomukat fel fogjuk találni a közelebbi általános intézkedések szellemében.

Európai
kérdések.

E német-amerikai sessióban Németország vitte a vezérhangot s érdekeinek természetes súlypontja folytán ide csatlakozott Ausztria-Magyarország is, úgy, hogy a bizottság megbeszélése az általános magatartást mintegy megszabta.

Magán a kongresszuson, tekintettel a képviselők nagy számára, bizonyos takarékos technika alapította meg a hozzászólásokat, a mely technikát egy-egy birodalom delegáltjainak közös megállapodása szellemében a Múzeum vezetősége körvonalazta.

Technika.

Igy az osztrák-magyar delegátusok akként beszéltek meg a dolgot, hogy a rendelkezésükre eső időt imígy használják ki:

Ostheimer A. J. mint a monarchia philadelphiai főkonzula ismerteti Ausztria és Magyarország kereskedelmét és iparát, különös tekintettel az amerikai forgalomra.

Knoller Ede, mint az osztrák kormány képviselője, köszönetet mond a fogadtatásért.

Dr. Doru Sándor lovag, mint az osztrák-magyar kiviteli társaság elnöke, az értékvámok ellen tart előadást, amely témát a német-amerikai bizottság is kitűzte tárgyai közé.

Nem minden úgy sült el, ahogy megtervezve volt, de azért konstatálható, hogy a mi monarchiánk a kongresszuson és a philadelphiai mozgalmakban és eseményekben méltó és előkelő szerepet vitt.

Ember
tervez.

*

Ime ez dióhéjba foglalt tartalma és története a philadelphiai napoknak. Könnyű tollal és keresetlen szavak-

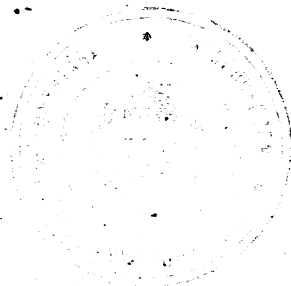
Finale.

kal akartam papírra vetni jegyzeteimet és emlékeimet, hogy mintegy beszélő könyvet adjak itthon beszámolóul küldőimnek s honfitársaimnak.

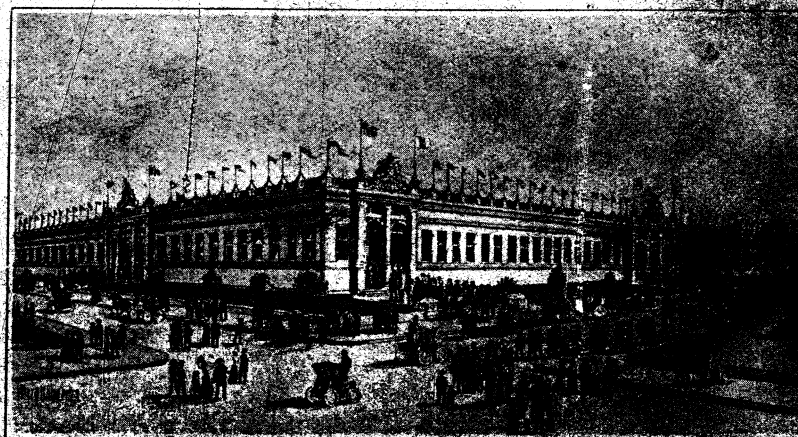
Ez a szerény könyv nem akart közgazdasági szakmunka lenni, s nem mert egészen csevegéssé válni, — hanem azon vegyesen foglalta össze mondanivalóját, amint arra válogatatlanul hömpölygetett hullámaival példát ad maga az élet is, s amint rátanít arra korunk esztetikai írása is, mely visszatér a természet egyszerű formáihoz stilusa elemeiért.

Én tanulság-merítés és szórakoztatás céljából írtam e sorokat össze; ha nem tévesztetem el ezt az utolsó célt, nem féltém az előbbent.

Vagyis az volt a fő vágyam, hogy szívesen olvassák könyvemet s nagyon meg leszek magammal elégedve, ha ennek a jeleivel akármily szerény alakban is találkozom.

PHILADELPHIAI KIÁLLITÁS.

KÖZLEKEDÉSI ESZKÖZÖK OSZTÁLYA.

